Raftul Denisei

PREMIO ADRIATICO 2021

MATTEO STRUKUL

DANTE
ENIGMA

„Un roman istoric fascinant despre tinerețea poetului luptător, aventurier și îndrăgostit pasionat."

— *IL GAZZETTINO* —

HUMANITAS fiction

virtual project

Matteo Strukul

DANTE

ENIGMA

Original : DANTE ENIGMA
(2021)

Traducere de Gabriela Lungu

virtual-project.eu

2022

Silviei, singura mare iubire
Florenței, oraș al minunilor
Lui Marco Santagata, stimat maestru

PRIMA PARTE

NELINIȘTEA

(VARA ANULUI 1288)

1

Premoniția

Simțea cum îl copleșește o durere profundă, puternică. De parcă ascuțișul unei lame i-ar fi tăiat respirația. Privi cerul: o întindere albastră bătând în violet. Nu peste mult se va decolora în cenușiu. Începea să bată vântul și chiparoșii se clătinau sub suflarea lui rece, aproape nemiloasă. Lanul de grâu părea plesnit de un bici invizibil, și culoarea sa aurie se întuneca odată cu umbra care înainta, stingând lumina verii.

În curând avea să izbucnească furtuna. Percepea în aer mirosul de ploaie care face să dispară orice alt parfum.

Simți în schimbarea aceea bruscă o premoniție întunecată, o prevestire amară de moarte, de parcă o creatură diavolească și-ar fi întins ghearele strălucitoare să sfâșie realitatea și să arunce lumea într-o prăpastie de sânge și durere.

Știa că Donati dorea războiul. Și cu el întreaga Florență. Arezzo, aflat în vecinătate, devenise prea arogant. Ghibelin, servindu-l pe împărat, provocase Florența în toate chipurile. Guelfii așteptaseră doar un pretext, un capriciu neînsemnat, ca să pornească lupta și să-i nimicească pe dușmanii dintotdeauna. Știa că în timp ce el contempla cerul devenit deja plumburiu, sienezii erau pe punctul să se retragă după ce asediaseră Arezzo. Împreună cu florentinii organizaseră chiar și o cursă de cai pe lângă zidurile orașului, ca să-și bată joc de dușmani.

Siena, înfumurata, își spuse. Siena, care credea că poate să-i pună în lanțuri pe lupii împăratului.

Simțea o fatalitate în aroganța aceea. Ghibelinii din Arezzo se închiseseră între zidurile propriului oraș. Iar acum, foarte probabil, puneau la cale o

răzbunare atroce. Nu erau oameni dispuși să accepte un afront ca acela. De multe ori se crezuse că au fost învinși, ca mai apoi să se dovedească niște adversari teribili.

În urmă cu mai puțin de treizeci de ani, Manfredi îi făcuse praf pe guelfi la Montaperti, devenind stăpânul Florenței. Leul din Suabia îi căsăpise pe dușmani ca pe niște miei, înlăturându-și adversarii. Angevinii reușiseră să-l înfrângă după numai șase ani. Chiar și atunci, prințul acela mândru și curajos se bătuse până la moarte, căzând la Benevento[1], cu arma în mână.

Atât de vrednic fusese, încât francezii înșiși culeseseră pietrele pentru a-l îngropa și onora pe câmpul de luptă.

Acum însă Florența și Siena treziseră bestia ghibelină, iar bestia era în căutare de sânge. Dante nu se îndoia de asta, și doar când se gândea simțea cum îl trec sudori reci.

Se gândi la Beatrice, la zâmbetul ei, la ochii luminoși și neliniștiți, la privirea cu care-i sfâșia sufletul. Oftă. Ce mult ar fi vrut să-și strige dragostea! Dar nu putea. Niciodată n-ar fi putut. I se permitea doar să o încredințeze cuvintelor. Își imagină micile semne negre trasate cu cerneală, ca niște picături de sânge întunecat, sortite să umple paginile gălbui de pergament. Formule secrete ale unei iubiri secrete.

Se simțea încătușat. Era un bărbat în lanțuri, incapabil să-și trăiască pe deplin sentimentul. Și neputința aceea îl distrugea. În așteptarea propriului sfârșit, simțea că iubirea lui pentru Beatrice devenea pe zi ce trece tot mai puternică, mai violentă, aproape insuportabilă. Chiar și atunci când căsătoria demolase acea bazilică a pasiunii făcând-o bucăți, el îi legănase rugul fumegând între brațele sale. Nu avea nici o îndoială. Căci sentimentul acela era singura lui rațiune de a trăi.

Se ridică în picioare, apropiindu-se de splendida lui iapă. Avea coama lucioasă și roșcată asemenea

prafului de scorțișoară, și o stea albă în frunte.

Dante îi prinse botul între mâini și i-l mângâie. Îi simți limba aspră lingându-i palma. Zâmbi. Își lăsă mâna dreaptă să alunece pe gâtul animalului, unde marea venă jugulară pulsa, fremătând de viață. Percepea cu degetele, sub pielea lucitoare, fluidul acela cald. Admira noblețea animalului: docil și totodată formidabil, aștepta răbdător ca stăpânul să se hotărască să încalece.

Dante îi ciufuli coama deasă. O iubea mult pe Nemesis.

Mai aşteptă puțin să audă primul tunet. Văzu fulgerul sfârtecând cerul devenit deja de culoarea cărbunelui.

Primele picături îi scăldară fața.

Încălecă și o porni la drum.

2

Pieve al Toppo

Buonconte știa că vor trece pe acolo. Amețiți de succes, lăsând la o parte orice prudență din pricina vinului și a cursei de cai desfășurate lângă zidurile orașului Arezzo, sienezii se întorceau prin Val di Chiana.

Mărșăluiau în ordine pe drum, pedestrașii în mijloc și călărețiii pe laturi, într-o formațiune perfectă, dar, desigur, nu de temut. Înaintau repede pentru că se știau urmăriți de Guglielmo de' Pazzi di Valdarno – zis Il Pazzo[2] din cauza temperamentului său agitat și plin de cruzime – cu ostașii lui. Îl simțeau parcă în spatele lor, încă de când plecaseră din Arezzo.

Buonconte însă o luase pe via di Battifolle până la Mugliano. Obligându-și oamenii să mărșăluiască zi și noapte, în etape forțate, reușise să ajungă cu propria armată aproape de Pieve al Toppo, în fața singurului vad al mlaștinii din Val di

Chiana, care devenise și mai înșelătoare după ploaia căzută în ultimele două zile.

Dacă Il Pazzo își ținea promisiunea, sosind pe neașteptate cu ai lui, reușeau să-i prindă pe oamenii lui Ranuccio Farnese în cursă.

Buonconte își înșiruise oștenii pe o parte a vadului, ascunși printre copaci și tufe.

Își pregătiseră săgețile în arbalete și strângeau cu putere sulițele. Erau gata să le arunce înspre coloana sienezilor, mușcându-i flancul și distrugând-o cu o ploaie de proiectile de fier.

În ziua aceea căldura era insuportabilă. Soarele ieșise de după nori și incendia aerul. Oamenii aveau armuri ușoare ca să se poată mișca prompt și repede, dar și ca să nu fie doborâți de soare. După ce ar fi aruncat săgețile și sulițele, s-ar fi retras în ordine, lăsându-i lui Buonconte și cavalerilor săi sarcina de a distruge ceea ce mai rămânea din oastea dușmană, încrezători în faptul că Il Pazzo, ajuns în spatele sienezilor, va ști să execute cât mai bine masacrul.

Mari picături de sudoare îi broboneau fruntea, lipindu-i de piele părul lung și castaniu. Ascuns în spatele copacilor; Buonconte, în armură ușoară și el, aștepta. Era îmbrăcat în auriu și albastru, culorile casei sale.

În sfârșit, văzu apărând coloana sieneză.

Ranuccio înainta în fruntea oamenilor săi. Ariergarda îi comunicase că Il Pazzo nu renunța și că ghibelinii îi vor urmări până la Siena, dacă era necesar. Glumele războinice pe care el și florentinii le înscenaseră sub zidurile orașului Arezzo îi înfuriaseră teribil. Se blestema acum pentru aroganța aceea prostească. Știa că nu putea să se odihnească, chiar dacă în ziua aceea, cu soarele care ardea și umezeala sufocantă care se ridica din mlaștini, primul lucru pe care ar fi trebuit să-l facă era să se oprească.

Dar nu exista nici o posibilitate.

Ajunseseră lângă Pieve al Toppo, lăsaseră în urmă satul, și înaintau printre ochiurile de apă. Mâlul și bălțile noroioase îi obligaseră să încetinească. Acum ajunseseră la o mică mlaștină. Ceru să se verifice dacă putea fi trecută cu ușurință. Apa stătătoare era adâncă de aproximativ un braț. Cu puțin mai mult decât o baltă, dar destul de întinsă încât să taie pofta de a o ocoli. Eventual, se gândi, și-ar fi putut răcori capul cu apă în timp ce o traversau. Dădu ordin să se treacă prin ea, iar oamenii lui îl urmară.

Rămânând pe cal, își scoase coiful și tocmai se apleca să ia puțină apă, când brusc auzi un zgomot pe care îl recunoscu imediat: șuierul sulițelor care străpungeau aerul.

De abia avu timp să se îndrepte în șa, că văzu cum oamenii lui erau seceraţi ca niște spice de grâu.

O lance trecu la o palmă de el, înfigându-se apoi în ochiul unuia dintre oșteni. Omul scoase un urlet sfâșietor și căzu în apă. Alte țipete se înălțau spre cer.

— Repede, strigă Ranuccio, să ajungem pe mal!

Și dădu pinteni calului, care, țâșnind din loc, se repezi spre mal. Dar imediat cum ieși din apă, Ranuccio văzu că o ploaie de săgeți desena în aerul umed o rețea de linii până când vârfurile se implântau în carne sau, uneori, se izbeau de platoșe. Dar în cele mai multe cazuri își atingeau scopul, deschizând goluri înspăimântătoare în rândul călăreților și pedestrașilor. Atacul era atât de sângeros și de impresionant, pentru că mulți oșteni își scoseseră coifurile, din cauza căldurii, iar lăncierii nu erau în stare să răspundă la grindina aceea de fier care îi culca la pământ, după ce-și atârnaseră uneltele lor de moarte de șeile catârilor.

Ranuccio văzu un cavaler ducându-și mâinile la gât, în timp ce două săgeți îi tăiau jugulara în două puncte diferite. Bărbatul alunecă de pe șa.

Calul său, rănit în crupă, o luă la galop, târându-l întâi prin apă, apoi prin clisa de pe mal.

Un pedestraș ridică brațele spre cer și căzu în ultima porțiune de apă a mlaștinii, cu două lănci implântate în coaste.

Ranuccio urlă din nou spre oamenii săi, sperând cu disperare că se puteau târî până la mal, și, într-adevăr, primii cavaleri ajunseră cu greu până lângă el. Dar deja din cealaltă parte se vedeau sosind stindardele cu flăcări galbene și roșii ale lui Gugliemo il Pazzo. Căpitanul ghibelin se pregătea să arunce în luptă ultima parte a coloanei sale, cea care trebuia încă să treacă vadul.

Între timp se auzi o bubuitură formidabilă, și pentru prima oară de când reușise să se salveze, Ranuccio își dădu seama că traversarea micii mlaștini nu-l pusese cu adevărat la adăpost, pentru că în spatele unui șir de copaci se vedeau fluturând stindardele în dungi aurii și albastre ale lui Buonconte da Montefeltro.

— Atenție! strigă spre cei care reușiseră să ajungă pe mal, ieșind din infernul de lănci și săgeți. Suntem așteptați!

Fără să mai poată adăuga ceva, Ranuccio văzu că de după șirul de copaci [își făcea apariția cavaleria aretină[3],] cu armuri ușoare. Cel puțin două sute de călăreți se apropiau, iuți ca fulgerul.

Se repeziră la ei cu toată furia răzbunării îndelung așteptate. Nimic pe lume n-ar fi putut să-i oprească.

— Doamne Dumnezeule! țipă Ranuccio. Fie-ți milă de noi!

— Să-i terminăm! urlă Buonconte.

Scrâșni din dinți, apoi își scoase spada și își înfipse pintenii în burta calului, care o porni în galop.

În spatele lui călărea infernul.

A fost o manevră perfectă, un atac al cavaleriei minuțios pregătit și pornit exact în momentul în care oamenii lui Ranuccio se aflau descoperiți. O

mână de sienezi reușiseră să ajungă pe mal. Dar erau total nepregătiți să facă față unui asemenea atac.

Impactul a fost îngrozitor. Buonconte și ai săi intrară ca un ic de fier în șirurile de ostași ai lui Ranuccio, regrupați dezordonat, făcându-le praf și pulbere.

Căpitanul ghibelin ridică spada, apoi dădu o lovitură teribilă, retezând un braț. În jurul lui se auzi un zgomot cumplit de moarte. Lamele tăiau cu furie. Se învârteau în aer, coborau apoi ca niște seceri curmând vieți.

Cavalerii sienezi se prăbușeau în noroi, caii se prăvăleau, pedestrașii cădeau, acoperind pământul cu sânge.

Buonconte se mișca în infernul acela cu grația nemiloasă a unui înger nimicitor. Lovea într-o manieră perfectă, doborând pe oricine îi apărea în cale. Ajunse în sfârșit în fața lui Ranuccio și, fără zăbavă, își încrucișă spada cu a lui. Lamele se frecară una de alta, scoțând scântei albăstrui, dar elanul lui Buonconte era atât de mare, încât căpitanul sienezilor trebui să-și adune toate puterile pentru a para loviturile care păreau date de o mână divină.

Buonconte simți că acela era momentul adevărului. Pregătise atacul cu toată iscusința posibilă și cu toate precauțiile necesare. În timp ce spada lui lovea scutul lui Farnese, îl văzu pe Il Pazzo doborându-și adversarii ca pe niște copaci obosiți.

Făcu o fandare atât de bruscă, încât Ranuccio se trezi complet dezechilibrat. Atunci îl izbi cu scutul în umăr, trasând apoi un arc în aer cu spada, ca să ajungă apoi să-l lovească în șold. Această ultimă lovitură îl răsturnă pe dușman de pe cal și îl aruncă în noroiul de pe mal.

Ranuccio se târî disperat, ajutându-se de spadă ca să se ridice în picioare.

Se mișca nesigur din cauza mâlului care-l înconjura ca o melasă. În cele din urmă, exasperat, își smulse coiful și-l azvârli, făcându-l să se rostogolească departe.

Buonconte sări de pe cal scoțându-și la rândul său coiful de metal. N-ar fi profitat de lovitura dată adversarului, dar nici nu voia să-i dea răgaz. Era hotărât să termine o dată pentru totdeauna în mlaștina aia blestemată. Își simțea sângele fierbându-i în vine pentru rușinea suferită la Arezzo, și acum dorea moartea adversarului.

Ranuccio părea speriat.

— *Messere*, spuse în cele din urmă, mă încredințez clemenței domniei voastre.

Dar cuvintele lui erau destinate să cadă în gol.

— Prea târziu, prietene, descoperiți înțelesul acestui cuvânt, îi răspunse Buonconte pe un ton sarcastic, după ce, cu oamenii voștri, v-ați bătut joc de Arezzo și de ghibelini! În gardă, și vom vedea care dintre noi va învinge!

Și, fără să mai piardă timpul, îi dădu o lovitură atât de puternică, încât Ranuccio reuși cu greu să pareze. Urmă o alta, și încă una, până când căpitanul sienezilor căzu într-un genunchi ținându-și spada deasupra capului cu brațele întinse ca să facă față ultimului atac al lui Buonconte.

Dar duelul era deja sfârșit.

Mâinile lui Ranuccio cedară. Spada căzu la pământ.

Cu o lovitură formidabilă, Buonconte îi tăie capul, care se rostogoli în noroi. Îl apucă de păr și le arătă macabrul trofeu ostașilor de pe câmpul de luptă:

— Uitați-vă cum sfârșește cine sfidează imperiul! urlă cu toată puterea pe care o mai avea.

Oamenii lui îi răspunseră cu urale, ridicând în aer stindardele albastre-aurii. Apoi, cu o privire de lup, îl căută în mulțime pe Il Pazzo.

— Guglielmo! strigă năvalnic.

Și ca și cum ar fi fost chemat de stăpân, uriașul se eliberă de un adversar și-și întoarse privirea spre Montefeltro.

— Fără milă, prietene! urlă Buonconte. Urmăriți-i, ca niște câini înfuriați, pe dușmani! Găsiți-i oriunde se ascund, vânați-i cum fac copoii cu iepurii, atingeți-i cu răsuflarea voastră demoniacă și omorâți-i! Unul să nu rămână în viață! Le vreau capetele înfipte în vârful lăncilor!

Drept răspuns, Il Pazzo ridică spada și ai lui strigară exaltați.

Începu să plouă. Picături mari căzeau, spălând sângele care îmbibase pământul de lângă malul apei.

Apoi, în timp ce ultimii dușmani erau trași în lănci, Buonconte încălecă.

Știa că provocase un război.

Era ceea ce voia.

3

Acasă

San Pier Maggiore era o adunătură de străduțe întunecate și înguste, cu turnuri crenelate, severe și teribile, o erupție de case din piatră și lemn cocoțate una peste alta, dominată de familiile Corso Donati și Vieri de' Cerchi.

În timp ce se întorcea acasă ca să-și lase iapa în grajd, lui Dante i se păru că întrezărește pe cineva în întuneric. Pentru o clipă doar. Apoi își dădu seama că probabil visase cu ochii deschiși. Se simțea ciudat încă de când, la primele picături de ploaie, plecase spre Florența, lăsând în urmă câmpia.

Senzația aceea de tragedie iminentă îl însoțise parcă până în pragul casei.

Intrând, văzu flăcările roșietice ale vetrei. Lumina sângerie colora aerul, iar încăperea cu plafonul coborât și plină de mobile și de miile de

drăcii ale Gemmei părea să ofere cu greu adăpost și spațiu suficient unei perechi. Ca să nu mai vorbim de faptul că până de curând, împreună cu ei, mai trăise sub același acoperiș și Lapa, mama lui vitregă. Acum mai locuia cu ei numai când nu era la moșia familiei Alighieri de pe lângă Fiesole.

Pe foc era o oală. Mirosul tocanei îi aduse aminte că-i e foame. Gemma stătea la locul său. Masa era pusă. Știa că el se va întoarce târziu, dar asta nu părea s-o liniștească. Se ridică și se duse la vatră. Luă o cârpă și ridică de pe oală capacul, ca și cum ar fi vrut să controleze pentru ultima oară tocana.

Apoi luă oala și o puse pe masă.

O carafă de vin se afla lângă o ulcea pântecoasă din lemn. Gemma umplu un blid cu carne și sos. Turnă vin. Apoi își privi soțul.

— Unde ați fost? întrebă pe un ton care demonstra nerăbdare și grijă totodată.

— S-o văd pe Lapa și să aflu cum mai merge moșia.

Gemma oftă. Dante simți toată frustrarea acumulată de soția lui în ultimii ani.

— O spuneți ca și cum am avea cine știe cât pământ.

— Nici vorbă! exclamă. Vocea îi era mai aspră decât ar fi vrut. Obosise să discute iarăși și iarăși subiectul acela. Cel puțin îl mai avem încă. Și văd că avem și carne în farfurie.

— E un cadou de la sora dumneavoastră.

Dante tăcu. Nu voia să pornească o discuție. Cel puțin nu în seara asta.

— Măcar dacă v-ați hotărî să munciți…, îl atacă Gemma.

— Iar cu povestea asta? Credeam că ne-am lămurit deja.

Ea îi luă mâna într-ale ei.

— Iertați-mă, bărbate. Vă cunosc ambițiile. Pretenția, normală și pe care o respect, de a trăi ca un nobil. Dar nu suntem nobili. Sau cel puțin nu

destul. Știu că puțin vă pasă de viața politică, dar încercați să înțelegeți cum mă simt eu, una din familia Donati, în zilele astea atât de nesigure, în timp ce dumneavoastră ieșiți cu prietenii, vă înfruntați în provocări poetice, scrieți și studiați, lăsându-mă singură într-o lume pe care refuzați s-o frecventați, pentru că vreți să vă închideți în continuare într-un turn imaginar de hârtii și cerneală…

— Gata, terminați! i-o tăie el scurt. M-am săturat de lamentațiile astea.

Nu aveți nici un pic de încredere în talentul meu?

Gemma clătină din cap.

— Am prea multă chiar! Dar nu pot să ascund neliniștea care-mi umple sufletul. Din ce o să trăiască copiii noștri, când, într-o bună zi, o să-i avem?

Din slaba recoltă de pe pământul acela? Din premiile garantate de viața literară? Vreți cu adevărat să încredințați unei bărcuțe atât de fragile viitorul nostru?

Acum tocana aceea i se părea cea mai amară din câte mâncase vreodată.

Din nou îndoieli, din nou acuzații.

— E pe cale să se întâmple ceva teribil, spuse Gemma.

— Așa e, răspunse el. Cel puțin în privința asta suntem de acord.

— Vărul meu Corso a fost azi aici.

Dante se întunecă la față.

— Ce a spus?

— Că s-a întâmplat ceva îngrozitor în mlaștinile de la Pieve al Toppo și, înainte să mă întrebați amănunte, vă spun că nu știu nimic mai mult. Mi-a spus însă că mâine-dimineață trebuie să mergeți la el.

— Cum de n-a venit Vieri?

— Pentru că cei din familia Cerchi trebuie să stea la locul lor. În timp ce dumneavoastră nu vă

gândiți decât la versuri, cămătarii ăia lacomi au cumpărat palatul conților Guidi și complotează să acapareze întregul cartier Porta San Piero.

În orice caz, nu mai e nimic de adăugat, încheie Gemma.

Dante o privi: era frumoasă și mândră. Obosită de lunga zi pe care o avusese, își desfăcuse părul lung, castaniu. Ochii ei de culoarea alunei păreau să scânteieze în penumbră. Era înaltă și subțire, dar cu șolduri puternice, perfecte pentru făcut copii. Avea o privire îndrăzneață, care nu se apleca în fața altora. Frumoasă, desigur. Dar și pregătită să pretindă respect.

În Gemma exista o aroganță înnăscută, era fiica stirpei ei, care îl făcea deseori să se simtă imperfect. Iar el nu reușea să-i ierte o asemenea acuzație tacită.

— Mai rămâneți? îl întrebă.

El dădu din cap.

— N-o să vă aștept.

— Mergeți să vă odihniți, răspunse Dante, eu mai rămân puțin.

— Cum credeți.

Și fără să mai spună nimic, Gemma urcă la etaj.

Rămas singur, Dante își turnă puțin vin. Îi pierise foamea. Strânse ulcica între mâini, întrebându-se cât de grav putea fi ce se întâmplase la Pieve al Toppo.

Poate presimțirea din după-masa aceea se adeverea.

Ura se târa pe străzile Florenței.

Iar în ziua aceea părea să fi ajuns și la ușa lui.

4

Flăcări și sânge

Nu știa cum ajunsese acolo, dar umbla pe marginea unei fântâni. La început îl cuprinse amețeala. Apoi alunecă și căzu într-un întuneric

teribil, până când, pierzând noțiunea de timp, i se păru că se rostogolește pe o colină. Când se ridică în picioare, plin de vânătăi și cu dureri peste tot, se trezi într-o pădure întunecată, de nepătruns, cu plante, tufișuri spinoase și copaci. Din cauza acelei învălmășeli de ramuri, ace și uscături îi era greu nu numai să se orienteze, dar și să meargă mai departe.

Ramurile uscate și spinii îi lăsară urme dureroase pe față, zgâriindu-i pielea, julindu-i mâinile și picioarele. Soarele se înecă în sângele apusului.

Auzi cârâitul ascuțit al corbilor, fâlfâitul aripilor părea să umple pădurea.

Prin desișul crengilor zări puțin mai departe o poiană. O văzu pentru că în mijlocul ei ardea o cruce, răspândind o lumină intensă, suficientă să-i lumineze calea.

Încercă să-și facă drum cu mâinile printre tufișurile dese. Se simțea urmărit de zeci, de sute de ochi roșii, dar imediat cum își întorcea capul, încercând să prindă măcar una din privirile acelea strălucitoare, ea dispărea în întuneric.

Fosnetul pașilor lui, înăbușit de pământ și mușchi, era singurul zgomot pe care reușea să-l perceapă. În timp ce se apropia încet de poiană, începea să simtă respirația fremătătoare a flăcărilor.

Când în sfârșit ajunse în poiană, rămase impresionat de cruce, dar surpriza îi fu și mai mare când observă cum o scânteie se desprinde din ea, apoi încă una, și încă una, devenind parcă o ploaie de licurici.

Fiecare părticică de foc o continua pe alta, și în curând un șarpe luminos și unduitor se formă la picioarele crucii. Începu să se întindă încet până când depăși marginea circulară a poienii, de parcă cineva ar fi lăsat o urmă de rășină sau de smoală printre tufișuri. Aici, brusc, o altă flacără se înălță maiestuoasă. La baza ei, Dante zări ceva ce i se

păru a fi o movilă. Imediat, același lucru se întâmplă într-un alt loc al poienei, până când rugurile deveniră patru, apoi cinci, apoi șase, opt și zece.

Încercă să se retragă, fără să reușească. Era ca și cum crengile copacilor ar fi creat o perdea impenetrabilă, profitând de faptul că nu fusese o clipă atent. Absorbit de ceea ce vedea, nu-și dăduse seama că pădurea înaintase.

Evident, nu era posibil, și totuși, împotriva oricărei logici sau legi a naturii, asta se întâmplase. Și acum pădurea aceea blestemată îl împingea încet înainte.

Își continuă drumul, lăsând în urmă poiana, urmărind flăcările care, în fața lui, iluminară o mlaștină și, dincolo de ea, zidurile înalte ale unui oraș.

Din cauza luminii roșietice a focului și a întunericului nopții, bariera aceea de piatră i se păru de culoarea ruginii.

Orașul, spre marea lui uimire, era și el pradă flăcărilor. Turnurile păreau ruguri ridicate spre cer.

Și atunci le văzu apărând pe meterezele zidurilor.

Înaintau printre focuri, fără să se teamă de flăcări sau de fum. În sfârșit le recunoscu: frumoase și teribile, războinice de temut pe scena aceea de oroare și distrugere. Cele trei Furii îl priveau cu ochi injectați de flăcări.

Erau pline de sânge, aveau drept cingătoare hidre verzi, și pletele din șerpi le fâlfâiau în aerul colorat în roșu.

Una dintre ele cânta, și vocea îi era spartă, răgușită, într-un sunet care rănea urechile, făcându-le aproape să sângereze. A doua plângea fără-ncetare, iar ultima înainta spre mijloc.

Apoi începu și ea să țipe. Toate trei își duseră mâinile la piept, sfâșiindu-și veșmintele cenușii și scorțoase ca pânza de sac. Unghiile lungi și

ascuțite, ca niște gheare de șoim, intrară în piele până la carne.

Își ridicară brațele într-o rugăciune urlată.

Morminte ardeau pe zidurile orașului, și un fum negru se înălța în coloane impalpabile către cer, un miros de putreziciune și boală se răspândi în jur, făcând aerul irespirabil. Din globurile acelea pulsante, inimi roșii și negre înfipte în burta orașului, se auzeau strigăte ascuțite, ca și cum mulțimi întregi de osândiți ar fi ieșit din morminte, urlând și blestemând Omenirea și Biserica, și chiar pe Dumnezeu, judecător nemilos care îi recunoscuse vinovați de erezie.

Dante își acoperi fața cu brațele.

Se întrebă până când ar fi putut suporta țipetele acelea, ca și cum sunetele ar fi devenit cioburi de sticlă și ar fi ajuns să-l rănească fizic.

Când se uită din nou la ele, una dintre Furii îl fixă cu ochii arzători și injectați de sânge. Apoi, plină de dispreț și compătimire, strigă amenințătoare către el:

— Tu, om de nimic, care îndrăznești să te arăți la porțile orașului lui Dite[4], să vină acum Meduza și să te transforme în stană de piatră!

Dante căzu în genunchi. Viziunea aproape îl orbea. Își simțea pur și simplu trupul tremurând terorizat. Dar în chipurile acelea teribile, aprinse de furie, simțea o forță atât de invincibilă, încât nu reușea să nu le privească.

În sfârșit, adunându-și toate forțele, își întoarse privirea.

Lumea de flăcări și sânge care-l înconjura păru să se prăbușească.

Se trezi brusc. Era leoarcă de sudoare. Văzu chipul frumos al Gemmei, buzele ei întredeschise, îi simți respirația ușoară, răpită de somn.

Își trecu degetele prin părul ud.

Coșmarul îl lăsase fără suflare. Ce însemna ceea ce văzuse? Ce premoniție ascundea? Ce apocalipsă urma să se abată asupra Florenței?

Respiră adânc.

Apoi se sculă. Trebuia să se întâlnească cu Corso. Gemma îi spusese că vărul ei, mai-marele familiei Donati, voia să-l pună la curent cu niște întâmplări teribile petrecute lângă Pieve al Toppo. Probabil avea să le comunice celor din facțiunea sa o hotărâre importantă.

Pentru o clipă revăzu Furiile pe zidurile Infernului în flăcări.

I se făcu rău. Ce-l tulbura atât de tare, încât să aibă asemenea coșmaruri?

5

Corso Donati

După ce paznicul îl lăsă să intre, Dante trecu pe lângă severa fațadă din piatră cenușie, semănând întru totul cu cea a unei fortărețe, și intră în curte pe poarta mare de lemn întărită cu fier. Acolo dădu peste un du-te-vino de pivniceri, grăjdari, magazineri, vinari, lefegii, așteptând cu toții comenzile din ziua respectivă, făcând calcule, inventariind mărfurile și alimentele.

Intrau și ieșeau din grajduri și din magazii ca un roi înnebunit, unul ducea de frâu un cal, altul căra o legătură de lemne cu un căruț, iar altul repara un scut găurit.

În mijlocul curții, Dante observă marea fântână din care-și lua apă întreaga comunitate a familiei lui Corso Donati. În două din cele patru colțuri se ridicau turnuri înalte de aproape cincizeci de brațe fiecare.

Dominau împrejurimile, înalte și teribile, părând că vor să arate că locul acela era cel mai bine apărat din Florența.

Dante urcă aproape cu greutate marea scară în piatră care ducea la etaj.

Iar aici, după un alt control mai puțin rigid din partea unui scutier, fu lăsat să intre. Un servitor îl

conduse în vasta sală unde avea să-l întâlnească pe stăpânul casei.

Când îl văzu, Corso îi veni în întâmpinare și îl îmbrățișă cu o afecțiune sinceră. Apoi, în timp ce acesta din urmă saluta alți oaspeți, Dante se apropie de cămin, urmărindu-l cu privirea pe conducătorul guelfilor din Florența.

Corso era un bărbat formidabil. Chipul său, cu trăsături marcate, te făcea să-l simți imediat ca pe un războinic, chiar înainte de a-și demonstra valoarea. De fapt, nici nu era nevoie. Faima lui de om nemilos și lacom făcea restul. Totul în el vădea energie și forță: mușchii de granit sculptau un trup impozant sub eleganta stofă a veșmintelor, ochii migdalați semănau cu cei ai unui lup, erau deschiși la culoare ca gheața și în stare să sperie la prima privire. Buzele livide erau subțiri și reci.

Acestei prezențe marțiale i se opunea într-o manieră ideală comportamentul arogant și modul de a vorbi, insultând exact în momentul în care pronunța cuvântul. Felul acesta de a se purta era cu totul natural, ca și cum faptul că făcea parte din familia cea mai bine văzută din Florența, familia Donati, l-ar fi autorizat să fie vasiliscul care era.

Tunica roșie și guarnacca[5] argintie reprezentau culorile casei Donati.

Împotriva oricăror reguli, Corso nu purta scufie, nici caperon[6]. Avea părul șaten destul de lung, de parcă ar fi vrut să sublinieze și mai mult o atitudine agresivă, pentru că astfel duritatea lui era și mai evidentă.

Stătea în picioare în mijlocul sălii. Parcă îi era imposibil să se așeze, atât era de nerăbdător să le vorbească celor care făceau parte din facțiunea sa.

După ce își încălzise mâinile reci la focul din cămin și privise perdelele grele de la ferestre și masa plină de bucate, Dante se retrăsese într-un colț, așteptând să audă de la Corso faptele pe care voia să le povestească.

Între timp sosiseră și alți conducători de facțiuni. Vieri de' Cerchi, în primul rând, care, deși suspectat de aroganță și infidelitate, era totuși numărul doi printre cei mai importanți exponenți ai guelfilor. Cu el venise și Carbone de' Cerchi, vărul său, mare războinic. Apoi Bicci Novello, fratele lui Corso, care era mai slab și mai elegant. Dar tot atât de perfid ca el.

Rosso della Tosa și alți acoliți ai săi, și apoi Giacchinotto și Pazzino de' Pazzi. Fără a-i uita pe cei din familia Adimari: mai ales pe Filippo și pe Boccaccio. Deci, conducătorii erau toți acolo, și cu ei un important grup de partizani, și totul dădea de înțeles că impulsivul Corso nu avea de gând să aștepte prea mult înainte să declare război. N-avea importanță cui – oricui, pentru că el nu reușea să facă altceva.

Recenta funcție care-i fusese încredințată la Padova, aceea de podestat[7], părea să-i fi aprins, printre altele, și mai tare setea de sânge.

Așa că, în timp ce unii dintre invitați se îndopau cu pâine, carne și vin, el se puse pe povestit ce-i stătea pe suflet.

— Mă bucur să vă văd în număr mare și binedispuși, începu plin de patos, gata să vă satisfaceți pofta de mâncare, onorându-mi masa, continuă, aruncând o privire către cei care se serveau abundent cu mâncare și băutură, dar vă cer să aveți sete și foame pentru cu totul altă hrană, de acum înainte.

Se opri o clipă, ca și cum ar fi vrut să sublinieze prin tăcere gravitatea a ceea ce era pe cale să adauge.

— Da, pentru că în aceste zile, când noi toți am crezut că, în sfârșit, i-am învins pe ghibelini, când sub turnurile din Arezzo aveau loc jocuri și turnee, spre umilirea dușmanilor, ei bine, ei pregăteau masacrul nostru. Voi, Vieri, care vă îndopați la masa mea și care cumpărați, în San Pier Maggiore, palatele conților Guidi, ca să arătați încă o dată cât

de mulți bani aveți și cât de avid sunteți, știți oare că ieri, într-a noua oră[8], lângă Pieve al Toppo, Buonconte, din blestemata stirpe Montefeltro, împreună cu Guglielmo de' Pazzi di Valdarno a întins o cursă celor trei mii de oameni ai lui Ranuccio Farnese și i-a măcelărit? Știți oare cum câinii împăratului i-au urmărit pe aliații noștri guelfi până în meandrele mlaștinilor și le-au tăiat capetele? Că Ranuccio însuși a fost masacrat și că cel puțin trei sute de cavaleri au fost decapitați?

La auzul acestor cuvinte se așternu o liniște adâncă. Vieri de' Cerchi, care se fălea în fața câtorva din oamenii săi și acum se albise la față de furie, când Corso îl apostrofase în felul acela, părea acum să nu-și mai găsească vorbele. Dante împietri.

Deci asta era semnificația coșmarului său? În asta consta motivul presimțirii clare pe care o avusese cu o zi înainte, când mersese călare prin ploaie până acasă?

Trase adânc aer în piept.

Corso părea să mai aibă ceva de spus.

— Înțelegeți ce înseamnă asta? Arezzo este în mâinile episcopului Guglielmino degli Ubertini, cu care Il Pazzo, despre care am vorbit, e rudă.

Familia Montefeltro are cu siguranță cea mai mare putere și cel mai mare prestigiu din Urbino și ne sunt adversari pe măsură. Pisa, care acum e guvernată de contele Ugolino della Gherardesca, aliatul nostru, riscă să cadă în ghearele împăratului.

— Pisa? întrebă neîncrezător Vieri. De unde până unde? N-o obligaserăm să ne fie fidelă, după ce Genova o scărmănase cum trebuie? spuse privindu-i pe Carbone de' Cerchi și apoi pe oștenii și susținătorii săi, care răspunseră cu mormăituri și gesturi de aprobare.

— Cât de naiv sunteți, prietene! Ce v-am spus acum am aflat de la însuși contele della Gherardesca. Arhiepiscopul Ruggieri degli

Ubaldini complotează împotriva lui. N-are rost să vă spun de care parte este. Și în toate astea mă întreb: unde suntem noi? Vrem să-l lăsăm pe Buonconte da Montefeltro să creadă că poate face ce vrea pe pământurile noastre? Avem de gând să-i acordăm libertate de acțiune, după ce i-a făcut praf pe oamenii lui Ranuccio Farnese? Intenționăm să-i înmânăm proprietățile noastre mai întâi, și apoi orașul nostru, celui care mai mult ca oricine reprezintă imperiul și facțiunea dușmană?

Nimeni nu îndrăzni să răspundă la această avalanșă de întrebări.

— Ei bine, vă spun eu: nu! Nu vom permite așa ceva! Și știți de ce?

Pentru că dacă ne vom arăta slabi, neputincioși, inerți, servitorii Imperiului o să acapareze nu numai pământurile noastre și Florența, dar și casele noastre, femeile noastre, o să ne ucidă copiii, o să măcelărească animalele ce ne aparțin! Așa că eu vreau război! Aici și acum, fără amânare!

— Și Priorii? întrebă cineva.

— Priorii? spuse plin de dispreț Corso. Prea puțin îmi pasă de ei, când pericolul e cel de a nu mai avea nimic. Apoi ridică pumnul, ca și cum ar fi vrut să amenințe un dușman invizibil: Nu ei o să ne scape de mizeria asta!

Va fi suficient să-i corupem. Sunt de vânzare, ca întotdeauna, pentru că după ce au ajuns la putere, nu mai înțeleg decât limbajul banilor. Așa că vă spun să vă pregătiți. Să vă ascuțiți spadele și să scoateți cuțitele. Să încercați tăișul topoarelor și să țineți caii la îndemână. Căci jur că am de gând să duc moartea în Arezzo, înainte ca ea să ajungă la Florența!

Și în timp ce partizanii guelfi își priveau conducătorul cu ochi sticloși, iar Vieri de' Cerchi se albea la față pentru că fusese umilit din cauza faptului că nu știa ce se întâmplase cu o zi înainte, Dante înțelese, mai mult ca oricând, că există ceva

în mintea lui care îl avertizase asupra a ceea ce urma să se întâmple.

Înnebunise oare?

6

Ugolino

Ugolino fierbea de furie. Înalt cât o prăjină, stătea în turnul castelului său din Settimo. Domina Valdarno și cu o privire de șoim observa defileul de dedesubt. În depărtare se vedeau pădurile de carpeni și stejari, pajiștile verzi acoperite de flori albe și roz. Casele, în ciorchini maronii, apăreau la orizont. Ridică privirea și văzu cerul albastru și discul galben al soarelui. Își trecu mâna peste fruntea brobonită de sudoare din cauza căldurii. Oftă, gândindu-se la veștile pe care oamenii lui i le aduseseră din oraș. Știa că nu are de ales. Ceea ce i se spusese nu admitea ezitări. Nepotul său, Nino Visconti, fusese alungat din Pisa. Ruggieri degli Ubaldini profitase de absența lui, luând în stăpânire orașul, smulgându-i-l lui, care-i era seniorul.

Șarpele acela își arăta în sfârșit adevăratul chip. N-avea nici o importanță că se făIea cu titlul de arhiepiscop, pentru că nu avea nimic milostiv și pios în el. Era în schimb de un oportunism plin de cruzime și avea un caracter îndoielnic, care-i permisese să devină conducătorul facțiunii ghibeline.

Auzi pași în spatele lui.

— Bine ai venit, Lancia[9], vechiul meu prieten!

Bărbatul din spatele lui era de statură medie, dar cu o constituție robustă, ce părea și mai impunătoare din cauza armurii din piele. Părul castaniu și mustățile pe oală îi dădeau un aer războinic, pe care nu-l ascundea, dimpotrivă, îl etala aproape mândrindu-se. Era Gherardo Upezzinghi, aparținând nobilimii din Pisa,

credincios sfătuitor al contelui Ugolino della Gherardesca, care îi spunea Lancia datorită iscusinței lui în mânuirea armelor.

— Deci e clar, domnul meu, spuse cel din urmă. Avea o voce aspră și neplăcută, asemenea aspectului său. Ruggieri degli Ubaldini a declarat, în cele din urmă, de care parte intenționează să fie.

— Nu de-a mea, răspunse Ugolino.

O pală de vânt îi răvăși părul lung și rar.

— Trebuie să ne întoarcem la Pisa, domnul meu, spuse laconic Lancia.

Contele de Donoratico trase adânc aer în piept, pentru că știa că o întoarcere în oraș în momentul acela nu era o treabă ușoară.

— Aveți cu siguranță dreptate. Îl pusesem deja în gardă pe Corso Donati cu privire la dezbinarea din orașul meu. Am reușit cu multă greutate să fac din el o zonă guelfă, dar pentru cât timp? Nino a distrus tot ce am făcut.

— Nepotul vostru e un tânăr abil și încăpățânat, dar, dacă-mi pot permite, lacom cum nu mi-aș fi putut imagina, spuse Lancia necăjit.

— Chiar așa. Ca să scap de el, i-am permis blestematului de arhiepiscop să pornească revolta și să-l alunge din Palatul Comunal, în timp ce eu m-am retras aici tocmai ca să nu dau de bănuit, spuse Ugolino, nemaiputând să-și ascundă exasperarea. Speram să am sprijinul Florenței, pentru care am plătit cât se poate de bine, trimițându-i lui Corso douăzeci și patru de ploști pline cu florini de aur. Dar acum situația s-a înrăutățit.

Lancia clătină din cap, confirmând cele mai rele presimțiri ale contelui.

— Acum e nevoie să răspundem afrontului primit. Ruggieri a așteptat răbdător să vă retrageți la țară ca să-și pună în aplicare planul de uzurpare și să-și calce cuvântul dat.

— Ar fi trebuit să prevăd asta, spuse Ugolino. Omul ăsta n-a acceptat niciodată execuția lui

Farinata, nepotul său. Cea pe care am ordonat-o anul trecut. Și, în ciuda cuvintelor frumoase și a asigurărilor date, din ziua aceea arhiepiscopul dorește să se răzbune.

— Domnul meu, ne vom întoarce la Pisa și vom vedea care sunt intențiile arhiepiscopului. După câte îl cunosc eu, va încerca să negocieze, spuse Lancia.

— Așa cred și eu, confirmă Ugolino. Dar dacă nu vom ajunge la un acord satisfăcător, va trebui să pornim bătălia.

— Dacă e necesar, așa va fi, încheie Lancia fatalist.

— De acord, spuse contele. Atunci, să mergem.

— Oamenii vă așteaptă.

Fără să piardă timp, Ugolino se îndreptă spre scara turnului și începu să coboare treptele.

O clipă mai târziu, Lancia îl urmă.

Capuana îi ieși în întâmpinare pe scară. Era roșie la față. Părul lung de culoarea aramei îi cădea pe spate. Ochii albaștri, ca două pietre de lapislazuli, îi străluceau. Sub rochia subțire de in, sânii i se ridicau obraznici.

— Vă rog, domnul meu, spuse, nu plecați! Nu vă încredeți în arhiepiscop. E unchiul meu, îl cunosc mai bine decât oricine altcineva și aflați de la mine că nu și-a ținut niciodată cuvântul dat.

Ugolino îi făcu un semn cu capul lui Lancia.

— Așteptați-mă jos, spuse.

Rămas singur cu soția lui, îi luă mâinile într-ale sale.

— Capuana, oftă el, credeți-mă, n-aș vrea să părăsesc niciodată o femeie atât de frumoasă. De fapt, dacă aș putea, aș petrece cu dumneavoastră toate zilele vieții mele. Dar nu e posibil. Pisa e în mâinile ghibelinilor și, deoarece în ultima vreme am făcut tot ce mi-a stat în putință pentru a o face cât mai sigură, trecând chiar de partea guelfilor și câștigând o alianță cu Florența, nu pot să mă dau îndărăt de la a pune lucrurile la punct. O mângâie

pe obraz și o privi sorbind-o din ochi: Aveți dreptate. Arhiepiscopul Ruggieri a demonstrat de mai multe ori cât de perfid este. Tocmai de aceea voi merge la Pisa cu un contingent de soldați.

— Dacă vă întoarceți în oraș, nici toți oștenii din lume n-o să vă poată apăra de uneltirile ticăloase ale unchiului meu. Vă rog, nu plecați!

— Nu pot, doamna mea, nici să vreau. Onoarea îmi impune să merg la Pisa.

— Onoarea! spuse Capuana cu amărăciune. Prea mult se ține cont de ea.

Oamenii o folosesc pentru a-și justifica cele mai nebunești și pline de cruzime acțiuni. Fără să se gândească la răul pe care-l provoacă altora…

— Nu spuneți asta, o imploră Ugolino, apropiindu-se de ea și sărutând-o cu pasiune. Apoi o prinse în brațe și o ridică de parcă ar fi fost o vrăbiuță, el, care părea un ulm cu trupul acela lung și puternic. O privi drept în ochi cu blândețe. Nu vă faceți griji, îi spuse apoi, mă voi întoarce și vom fi mereu împreună.

Capuana vru să-l creadă.

— Nu mai putem aștepta! strigă Ugolino.

Călărea un impozant armăsar cenușiu. Se ridică în șa.

— Trebuie să mergem la Pisa și să negociem cu viermele acela de Ruggieri. Mi-aș tăia un braț numai să n-o fac, dar a fost mai viclean, și acum plătesc tribut generozității mele.

Oamenii înarmați aprobară. Cămășile din zale și coifurile străluceau în soare. Metalul capta lumina, reflectând-o în scânteieri.

— Dacă va fi necesar, vă vreau gata să luptați. Înainte de asta vom parcurge evident calea înțelepciunii, dar îl știți pe individul acela. Nu trebuie să ne încredem în el și sunt sigur că după o zi Pisa va deveni o arenă de sânge. Nepotul meu, Brigata, a primit deja instrucțiuni să ajute la nevoie intrarea în oraș a lui Lottieri da Bientina cu mulți

oșteni. Deci vom fi mulți cei care le vom crea probleme adversarilor noștri!

Oamenii din fața lui chiuiră. Strigătele lor se contopiră într-un unic urlet de război. Însemnele contelui fluturau în vânt, acvilele imperiului pe un fond auriu învârstat cu roșu și argintiu se mișcau amenințătoare.

Contele Ugolino îl căută din priviri pe credinciosul său Lancia. Acesta dădu din cap, apoi, în sfârșit, ordonă:

— Ostași! Porniți!

Uriașa poartă de metal a castelului fusese deja deschisă. Contele porni la pas. În spatele lui veneau cavaleria și pedestrașii.

În câteva clipe Ugolino ajunse pe podul rabatabil și se îndreptă spre drumul care de la Settimo ducea la Pisa.

Știa că a doua zi s-ar fi putut să întâlnească moartea, dar nu exista un alt mijloc pentru a lua în stăpânire iubitul său oraș.

Și-ar fi dat tot sângele ca să fie din nou al lui.

7

Guido

Guido stătea așezat molatic pe un fotoliu. Dante luase loc pe un minunat scaun tapițat cu catifea. Grădina castelului lui Cavalcanti era în floare și, de pe colina pe care se aflau, cei doi prieteni dominau cu privirea orașul.

Dante rămase fascinat de frumusețea proaspătă a trandafirilor. Regăsi în coloritul petalelor aceeași puritate pe care o avea Beatrice și, pentru o clipă, gândul îi zbură la ea, la chipul ei gingaș.

Și totuși, în timp ce încerca să-și înece gândurile în iubire și se pregătea să discute cu prietenul și maestrul său, nu reușea să uite întru totul cumplitele presimțiri ale lui Corso, care părea că vrea să evoce Apocalipsa.

Și în așteptarea aceea fatală, Dante nu băgă de seamă cum îl privea Guido.

Cavalcanti era un bărbat frumos: înalt și zvelt, îmbrăcat cu o tunică azurie de mătase. La gât purta un lanț de aur. Ochii extrem de ageri nu cunoșteau parcă odihna și-l observau cu atenție pe Dante, care părea răpit de cine știe ce epifanie.

— Deci, spuse *messer* Cavalcanti, ați venit! A trebuit să aștept îndelung revederea.

Exista în vorbele lui o urmă de reproș, ca și cum absența prietenului său i-ar fi provocat o tristețe pe care nu fusese în stare s-o controleze pe deplin.

— Mă tem însă că depărtarea nu v-a dat prea multă liniște, sau greșesc?

Dante oftă. Ținea la Guido, pentru că îl înțelegea mai bine decât oricine altcineva. Fusese o vreme în care nu avea secrete pentru el. Dar zilele acelea se sfârșiseră. Avea dreptate când spunea că trecuse mult, prea mult timp de când nu-l mai vizitase și că sufletul său nu era împăcat.

— Vedeți deci că, deși n-ați vrea, sunteți obligat să-mi dați dreptate? Ah, prietene, ce blestem e iubirea! spuse zâmbind.

— Nici vorbă! izbucni Dante. Dacă vi se pare că iubirea mă face să sufăr, obosindu-mă și rănindu-mă, ei bine, trebuie să vă contrazic de îndată.

Guido, bunul meu Guido, nu sufăr din cauza iubirii, ci pentru Florența, care îmi apare acum ca o pâlnie infernală, plină de oameni blestemați, o parodie a orașului care era cândva, sfâșiat mai mult ca oricând de grupări politice și aflat pe marginea unei apocalipse care înaintează și care în curând ne va acoperi pe toți ca valurile furtunoase ale mării dincolo de Coloanele lui Hercule.[10]

Guido oftă.

— Azi pronunțați cuvinte fatale.

Dante dădu din cap.

— Așa e. Dar ceea ce se întâmplă mă face să vorbesc așa. Sunt faptele oamenilor, nu fanteziile mele. Știți ce s-a întâmplat…

— … la Pieve al Toppo? îl întrerupse Guido.

— Da.

— Știu, cum să nu. Nu se vorbește despre altceva.

— Acum câteva nopți am visat un oraș în flăcări. Și Furiile care priveau amenințătoare mormintele aprinse.

— Visați prea mult! spuse Guido. Poate-l citiți prea des pe Vergiliu.

Coborârea lui Enea în Infern vă obsedează. Ascultați-mă. Nu vă încredeți în ceea ce vedeți în lumea lui Morfeu, căci el vă orbește cu coșmarurile sale și cu imagini care nu există, căci ele sunt doar rodul fanteziei dumneavoastră.

— Dar tocmai în fantezie îmi găsesc liniștea pentru a putea înfrunta viața de zi cu zi. În fantezie și în iubire, singura care-mi dă voința de a continua.

— De acord. Totuși nu mi se pare că v-ar fi de mare ajutor. Așa cum nu vă sunt îngerii voștri, îl repezi Cavalcanti.

Dante rămase interzis. Nu se aștepta ca prietenul său să-i spună așa ceva.

Se simți jignit și nu vru să treacă peste asta. Speră să fi înțeles greșit, așa că-i mai dădu o posibilitate.

— De ce, dumneavoastră ce sugerați?

Guido tăcu, de parcă i-ar fi părut rău de ceea ce spusese. Nu își ceru scuze, însă atunci când vorbi din nou, tonul îi era mai puțin aspru decât înainte.

— Voi vă încredințați iubirii crezând că este ceva divin și, făcând asta, sperați să scăpați de tot răul din lume. Dar nu puteți s-o faceți. Iar dacă acum Florența se află pe marginea prăpastiei este pentru că intelectul omului e preocupat doar de lucruri materiale și nu are nimic spiritual. În plus, nu poate controla iubirea care copleșește mintea și ne lasă vlăguiți din cauza pasiunilor și a tulburărilor omenești. Ascultați-mă măcar o dată și renunțați la această dorință irațională de a vă

refugia în iubire, căci ea înseamnă suferință și blestem. Și o să vă roadă mai mult decât violenta sete de sânge a lui Corso Donati.

Dante nu mai putu să asculte. Își strânse pumnii.

— De ce, întrebă, mă loviți azi cu vorbe grele ca piatra? Ce am făcut ca să merit o asemenea pedeapsă? Știu ce credeți despre dragoste, am vorbit de atâtea ori despre asta. Și dacă eram cândva de acord, acum nu mai e așa.

Suntem totuși prieteni, chiar dacă nu pierdeți nici o ocazie să-mi dați de înțeles cât de puțin mă stimați, pentru că am devenit un laș, pentru că nu mai am un suflet nobil. Sunteți atât de stăpânit de dorința de a demonstra superioritatea convingerilor dumneavoastră, că nici nu mă mai ascultați. De aceea vă vizitez tot mai rar. Mult prea des conversațiile noastre sfârșesc într-un dialog de acuzații reciproce, iar eu nu vreau să se întâmple asta.

După ce termină ce avea de spus, Dante trase adânc aer în piept. Apoi își întoarse privirea spre chiparoși și spre gardul viu al grădinii, și își înecă în verdele acela supărarea care părea să-i fi stricat dintr-odată buna dispoziție.

Guido se ridică în picioare. Făcu câțiva pași spre un chiparos. Se opri, întorcându-i spatele prietenului său. Lui Dante i se păru că se întreabă ce e mai bine să spună. Sau să facă. Prietenia lor nu era ușoară. Cerea mult devotament.

Ca și cum i-ar fi citit în suflet, Guido reveni la locul lui și spuse:

— Prieteniile trebuie cultivate. Iar a noastră în mod special, căci de la înțelegerea sufletească și intelectuală pe care am avut-o în trecut am migrat amândoi spre convingeri diferite. Voi aveți multă credință și vedeți în iubire salvarea dumneavoastră, pentru că în femeia pe care o veneraţi găsiți îngerul dispus să vă salveze și care poate să vă apropie de Dumnezeu. Eu însă văd doar durere și chin, iar ea îmi pare îndepărtată, de

neajuns. În timpurile acestea întunecate și teribile, în care Florența nu e decât târfa moartă cu care se hrănesc câinii, să crezi că poți înfrunta furia oamenilor cu pustiirea sufletului nu e un lucru înțelept pentru mine. Dar cunosc cauzele care vă fac să credeți contrariul și le respect, și, în fond, nu pot fi un motiv suficient pentru a ne slăbi prietenia. Altfel, ce fel de oameni am fi?

În timp ce Guido vorbea, Dante își dădu seama că el face apel la tot bunul-simț și la toată stăpânirea de sine de care era în stare, căci, printre multele sale virtuți, erau dintre cele care nu-i prisoseau. Îi aprecie străduința, mai ales cunoscând firea retrasă a prietenului său, înclinat spre critică și singurătate.

Și el era așa, și multă vreme unul găsise sprijin în celălalt. Se ridică deci în picioare și se apropie de el privindu-l drept în ochi.

— Guido, spuse, vă mulțumesc pentru cuvintele dumneavoastră. Poate nu mai gândim cum gândeam cândva, dar recunosc în dumneavoastră un suflet puternic și leal.

În ciuda unor divergențe, să nu uităm niciodată unul de celălalt, căci, credeți-mă, în curând nimic nu va mai fi ca înainte.

— Sunteți tulburat, Dante, am înțeles de când v-am văzut. Ce anume vă macină?

— Vremurile care vor veni. Coșmarurile care-mi sfâșie sufletul și nu mă lasă să mă odihnesc. Nu le deslușesc înțelesul, dar mă terorizează. Nu pot să vorbesc despre ele cu Gemma, căci m-ar considera nebun. Există ceva ciudat în mine, ca și cum aș presimți ce se va întâmpla fără să înțeleg asta pe deplin. Iar această aparență de adevăr, această intuiție fragilă mă fac să mă gândesc la ce-i mai rău și să fiu pe deplin conștient de el, fără să știu ce să fac. Azi am văzut abisul în ochii lui Corso Donati. Mă tem că în curând vom fi cu toții pierduți.

— Dacă aceasta ne e soarta, așa va fi, dar cel puțin n-o să ne pierdem prietenia.

Și, fără să mai spună ceva, Guido îl îmbrățișă.

8

Suferința Gemmei

Privi hârtia. Foi de culoarea fildeșului cu un scris înghesuit și elegant.

Liniile întunecate ale cernelii. Codicele. Tomurile consultate stăteau îngrămădite în două vrafuri direct pe podea. Era o cameră micuță, îngustă, obținută cu greu din locuința lor nu prea mare, pe care Dante o transformase în mausoleul său personal de cuvinte.

Când era acasă, se închidea acolo și pretindea să nu fie deranjat. Iar Gemma îi făcea pe plac, pentru că știa că, atunci când iese din camera aceea e mai senin, mai tandru, atent, dispus să asculte. Pe de altă parte, rareori îi dădea atenție, ca și cum n-ar fi văzut că în filozofie, în litere și în construcțiile acelea abstracte se pierdea pe sine însuși, se rătăcea și uita de viața de zi cu zi. Se convinsese că poate să trăiască din ceea ce câștiga cu versurile sale, și încet-încet reușise să-și facă o faimă.

Devenise prietenul lui Guido Cavalcanti, deși acesta aparținea uneia dintre cele mai nobile dinastii din Florența. Pământurile sale, feudele, situația economică erau cele ale unui om care nu-și poate dori mai mult decât are. De la înălțimea castelului său, așezat pe o colină, Guido domina Florența. Ca să nu mai vorbim de palatele și de proprietățile sale de la țară.

Pentru Dante nu era așa. Familia Alighieri făcea parte din mica nobilime și nu putea, desigur, să-și permită nivelul de trai al celor mari. Gemma știa că soțul ei era orgolios și demn, și că dorea să se afirme prin propriile-i mijloace și prin talentul său. Cum putea să nu aprecieze asemenea calități?

Dar una era să încerci să te realizezi prin tenacitate și încrederea în tine însuți, alta să refuzi să muncești, bizuindu-te pe laurii faimei și pe gloria scrisului.

— Copila mea, știu la ce vă gândiți, auzi o voce în spatele său.

Gemma se întoarse și o văzu pe Lapa, care o privea cu ochi plini de compasiune.

— M-am întors acum de la țară. Când am văzut că nu erați jos, m-am întrebat unde puteați fi, iertați-mă că am dat buzna peste dumneavoastră.

— Madona, nu trebuie să vă cereți iertare, asta e casa dumneavoastră, spuse Gemma.

— De câte ori mi-am spus că ar trebui să-l împiedic să aibă anumite idei ciudate, spuse Lapa abătută, dar n-am reușit. Exista în el o convingere atât de puternică și o ambiție atât de mare, încât nu putea să dea ascultare nimănui. Am renunțat de mult, iar el, evident, n-a ținut niciodată cont de sfaturile mele.

Gemma simți că-i fuge pământul de sub picioare. Vorbele acelea îi aminteau de toate temerile ei și de senzația de neputință pe care o avea. Și apoi, aproape fără să-și dea seama, se trezi povestind ceea ce suna până și în urechile ei ca o confesiune.

— Pleacă dimineața și se întoarce seara târziu, chiar noaptea uneori.

Aproape întotdeauna cu mâinile goale. Dacă îndrăznesc să-l întreb cum și-a petrecut ziua, dacă a găsit ceva de lucru, mă privește disprețuitor și refuză să-mi răspundă. Iar între timp anii trec și trăim aproape în sărăcie, hrănindu-ne doar cu roadele de pe pământul familiei.

— Cunosc bine pământul acela, spuse oftând Lapa. Și vă asigur că dacă produce ceva, asta mi se datorează mie, nu lui Dante, cu siguranță. Îl văd rar. Vine doar pentru cai! adăugă plină de amărăciune. Iar când încerc să-i spun ceva, ar trebui să auziți cât de tare mă mustră!

Gemma oftă și ea.

— Vă înțeleg perfect. Nici pe mine nu mă scutește de reproșuri. În casa asta n-au lipsit niciodată certurile. După părerea lui, vărul meu Corso ar fi trebuit să-mi facă și alte daruri, sau cel puțin să îmbogățească puțina mea zestre. Desigur, Dante are dreptate. Dar ce a făcut el pentru familia noastră?

În afară de garanția că situația se va îmbunătăți, datorită faimei pe care e pe cale să o câștige? Care faimă? Când el e primul care observă că opera sa nu e cu siguranță dedicată oamenilor simpli, ci e scrisă pentru câteva suflete speciale, în stare să-i aprecieze valoarea! De câte ori n-am încercat să-l fac să vadă lucrurile mai bine! Dar e imposibil. Și cum o să facem când se va naște primul copil? Și-apoi al doilea?

— Sunteți însărcinată? întrebă Lupa.

Gemma clătină din cap.

— Asta-i o altă problemă, spuse, pentru că Dante abia dacă se uită la mine. Așa că m-am întrebat, cu o oarecare teamă, dacă nu cumva sunt urâtă sau am o prezență neplăcută.

— Nu spuneți prostii! izbucni Lapa. Să ieșim din odaia asta a tăcerilor și singurătăților. Priviți-vă! Și spunând asta, scoase la iveală o mică tăbliță de metal perfect lustruită, în care Gemma își văzu propria imagine reflectată.

Vedeți cum suprafața asta vă arată imaginea unei femei tinere, cu pielea proaspătă, părul lung și castaniu și formele pline? Chipul vostru are trăsături regulate; buze roșii, bine desenate și ușor arcuite, deci atrăgătoare.

Același lucru s-ar putea spune despre obrajii plini, dar frumoși, și de nasul bine proporționat. Cât despre ochi, sunt căprui și strălucitori. Nu, Gemma, trebuie să mă credeți, nu dumneavoastră sunteți problema!

În străfundul sufletului, tânăra îi fu recunoscătoare Lapei pentru vorbele sale. Știa că

bărbații o plac, de multe ori văzuse cum rudele și prietenii o privesc într-un fel nu prea educat. Dar confirmarea rostită cu voce tare îi dădea o senzație plăcută.

— Și totuși Dante vede în mine altceva, observă Gemma, sau mai bine zis nu vede chiar nimic. La început mi-am spus că, puțin câte puțin, lucrurile se vor îmbunătăți, dar când, după doi ani, mi-am dat seama că aproape nimic nu s-a schimbat și că soțul meu își amintește de mine cu mare greutate… și vocea i se frânse.

Lapa o îmbrățișă.

— Curaj, Gemma. Nu știți cât de mult aș vrea să vă ajut. Din păcate, vina mea e că nu-i sunt mamă, spuse. Dante nu m-a iertat niciodată pentru asta, ca și cum Bella ar fi murit din cauza mea.

Trase cu putere aer în piept, de parcă ar fi împrumutat cuvintele unei vechi dureri.

Gemma îi puse mâna pe umăr.

— E greu, exclamă. Nici nu știți cât.

Se gândi din nou la ostilitatea soțului ei, la cât încercase să se folosească de toate mijloacele de atracție pe care le cunoștea, fără ca Dante să fi fost câtuși de puțin impresionat. Gemma se simțise mai singură ca oricând, și așa, încetul cu încetul, încercase să se consoleze, acceptându-i comportamentul și încercând să-i facă pe plac în alte lucruri.

Renunțase oare? Nu întru totul. Dar în ciuda faptului că-și promisese să aibă grijă de el cât mai bine cu putință, simțea, pe de o parte, că nu face destul, și pe de alta că nu are nici cea mai mică idee cum să-l cucerească.

— Este o enigmă, spuse Lapa, dând voce cu vorbele ei celei mai mari spaime a Gemmei. Acum trebuie să vă reveniți, adăugă, ca nu cumva să vă găsească în halul ăsta când se va întoarce.

Gemma se desprinse din îmbrățișare. Își șterse lacrimile cu dosul palmei.

Se mișcă din nou printre tomurile și hârtiile din încăpere. Începu să le răsfoiască pe cele care păreau niște compoziții poetice.

La un moment dat auzi ușa trântindu-se.

Ridică privirea. O văzu pe Lapa albindu-se la față. Auzi în spatele ei o voce care-i îngheță sângele în vine.

— De câte ori v-am spus că nu puteți intra aici?

9

Cuvinte

Dante era furibund. Ochii-i păreau două fisuri și chipul era aprins de o ură viscerală, de parcă de abia ar fi comis un gest de neiertat. La urma urmelor, ce făcuse ea? Își permisese să privească foile de pe masă. Dar nu era în stare să citească. Ce amenințare ar fi putut reprezenta pentru el?

— V-am interzis să intrați în camera mea. Uit o dată s-o închid cu cheia, și dumneavoastră ce faceți? Dumneavoastră nu puteți să nu mă dezamăgiți intrând aici ca să… ca să faceți ce?

Dante își îndreptă arătătorul spre Gemma, care păru să se facă mică la auzul acelor cuvinte, de parcă ar fi primit o palmă. Se retrase până în pragul ușii.

Lapa, care nu suporta atitudinea aceea arogantă a fiului ei vitreg și nici să fie ignorată, consideră oportun să intervină:

— Cum puteți să-i vorbiți în felul acesta soției dumneavoastre?

Vocea lui Dante păru să vină de departe:

— Vă rog, nu-i treaba dumneavoastră.

Răceala cu care pronunță cuvintele o uimi pe Lapa. O clipă doar, căci mama vitregă își reveni imediat.

— Cum îndrăzniți să-mi vorbiți așa? Sunt cea care i-a adus pe lume pe frații voștri și l-a iubit pe Alighieri, atunci când dumneavoastră erați prea

ocupat să mă acuzați că am furat locul Bellei, mama dumneavoastră, fără să am nici o vină. Vă cunosc dușmănia și n-o să vă permit s-o revărsați asupra unei ființe nevinovate. Și pentru ce? Pentru că a intrat în prețioasa dumneavoastră încăpere?

— Dumneavoastră nu puteți înțelege… răspunse Dante.

— Serios? Și de ce, mă rog?

— Chiar credeți că o să vă spun?

Dante păru cuprins brusc de o gelozie aproape suspectă pentru compunerile sale.

— Aveți intenția să tăceți? Credeți că-mi pasă? îl atacă Lapa. Probabil că versurile astea sunt esențiale pentru dumneavoastră, dacă ați ajuns s-o amenințați pe Gemma. Aproape că-mi vine să cred că ați ascuns în ele cine știe ce secrete.

— Tăceți din gură!

Gemma tăcea. Părea să se întrebe cât adevăr conținea acuzația Lapei.

— De ce ar trebui? insistă aceasta din urmă.

— Voi nu puteți înțelege… Dacă astăzi sunt viu, o datorez filelor de pe masă.

— De acord, și asta ar trebui să vă justifice comportamentul? Ar trebui să vă asigure că puteți s-o atacați pe soția dumneavoastră cum vreți dumneavoastră?

— De ce? izbucni Gemma în lacrimi. De ce îmi faceți asta? De ce nu aveți încredere în mine? strigă și începu să-l lovească pe Dante în piept cu pumnii ei mici. Ce v-am făcut? Nu vedeți că nu cer altceva decât să pot vorbi cu voi, să vă împărtășesc spaimele, îngrijorările, neliniștile?

Lapa clătină din cap.

Dante o prinse pe Gemma de umeri. Ea încercă să-l îmbrățișeze, dar el o respinse. Se întoarse și închise ușa ca s-o împiedice să intre din nou.

Apoi, fără să mai spună nimic, coborî treptele.

— Plecați așa? Fără să vă asumați responsabilitățile? strigă Lapa.

Dar el era deja la parter.

Când se auzi ușa de la intrare trântindu-se, cele două femei se priviră.

Amândouă aveau doar întrebări. Pentru amândouă, Dante era o enigmă.

10

Tratative

Sutele de lumânări răspândeau o lumină intensă și, chiar dacă era seară, aveai senzația că te afli în plină zi. Ruggieri degli Ubaldini părea să-l aștepte de multă vreme. Era așezat în marele salon al Palatului Comunal, de parcă ar fi fost seniorul Pisei. Ugolino trebui să se înfrâneze să scoată spada și să-i taie capul. Sau poate, se gândi, era exact ceea ce ar fi trebuit să facă.

Glacial și arogant în sutana sacră a veșmântului arhiepiscopal, Ruggieri îi veni în întâmpinare cu o amabilitate rece, ca și cum ar fi primit un supus al său.

— Nu vă așteptam atât de repede, spuse laconic.

Colțurile buzelor subțiri i se lăsară într-o grimasă.

— Îmi imaginez, îi răspunse prompt Ugolino, care părea să n-aibă timp de pierdut. Vă mulțumesc pentru că mi-ați păstrat locul care mi se datorează, acum dați-vă la o parte.

Arhiepiscopul zâmbi. Dar nu exista nimic amuzat în expresia aceea.

Dădea, de fapt, fiori. Spuse doar:

— S-a schimbat câte ceva.

— Adevărat? întrebă Ugolino disprețuitor.

Ruggieri dădu din cap. Apoi continuă:

— Vedeți, prietene…

— Nu sunt prietenul vostru! îl întrerupse imediat contele de Donoratico.

— Chiar așa? Și totuși e în interesul vostru faptul că partizanii mei v-au alungat nepotul din oraș ca să vă dea înapoi Pisa. Ați uitat oare?

— Nici vorbă! Am încă o memorie bună. Mi se pare totuși că mă mințiți.

Arhiepiscopul își puse mâinile în șolduri.

— E clar că sunteți un ingrat, și vocea lui subțire făcu să sune ultimul cuvânt precum șuieratul unui șarpe. Chiar voi mi-ați cerut ajutor, și acum asta-i recunoștința cu care îmi răspundeți?

— Aveți o manieră ciudată de a povesti faptele. Voi ați fost cel care mi-a propus să-l alunge pe nepotul meu. Iar eu am acceptat propunerea, și acum mă căiesc că am făcut-o! Căci, departe de a-mi oferi un avantaj, ați uneltit cu un singur scop: să puneți mâna pe Pisa.

— Exagerați, răspunse arhiepiscopul. Ceva s-a schimbat, cu siguranță, dar dincolo de voința mea. Vedeți, partea căreia îi aparțin a avansat câteva propuneri, iar eu, în calitate de călăuză a lor, nu puteam desigur să le ignor, nu credeți? *Messer* Sismondi! strigă Ruggieri pe un ton autoritar.

Atunci își făcu apariția un tânăr cu un aspect plăcut, dar cu o privire arogantă, însoțit de patru persoane înarmate.

— Lancia, zise Ugolino.

Pronunță numele calm, dar și conștient de faptul că, dacă ar fi fost vorba de luptă, nu s-ar fi lăsat rugat.

În timp ce secundul său își punea mâna pe mânerul spadei, Ruggieri ridică brațele:

— Pentru numele lui Dumnezeu! Nu suntem aici să ne luăm la bătaie, nu credeți? Dacă m-ați asculta, spuse dezolat, n-ar mai fi nevoie de spade sau pumnale.

— Cu siguranță va fi așa atunci când veți înceta să vă comportați într-o manieră care infirmă ceea ce spuneți.

— Nu e nevoie de spade, spuse Uguccione Sismondi. Ceea ce vrea să vă spună arhiepiscopul azi e că partea ghibelină a orașului Pisa sprijină conducerea dumneavoastră și, făcând asta, vrea ca eu să vă fiu alături.

Iată deci care era misterul! Înșelătoria pregătiră cu istețime. Voiau să-i alăture un tânăr nobil al părții adverse ca să-i condiționeze hotărârile. Iar ticălosul ăsta de Ruggieri nici măcar n-are curajul să-l înfrunte direct. Se ascunde în spatele chipului imberb al tinerelului ăstuia, prefăcându-se că nu e interesat de oraș, când de fapt ocupă cel mai important palat al său. Asta-i întorcea stomacul pe dos. Nu încercă să-și ascundă dezgustul. Nu-i păsa că, făcând asta, ar fi pierdut orice posibilitate de a negocia. Venise să-și ia înapoi orașul, nu să facă acorduri care îl plasau într-o poziție și mai rea.

— Cum se poate? întrebă neîncrezător. M-ați eliberat de Nino Visconti ca să-mi atârnați de gât un membru și mai tânăr al unei nobile case ghibeline?

Cu ce scop? Și de ce, grația dumneavoastră, ar trebui să accept?

— Asta-i bună, spuse arhiepiscopul, încercând să minimalizeze. Ca să fie recunoscută numirea dumneavoastră ca senior al Pisei. Dacă o să-l aveți de partea dumneavoastră pe *messer* Sismondi, o să-i câștigați ca aliați pe Gualandi și pe Lanfranchi. Știți doar cât de necesar e sprijinul lor pentru a putea guverna orașul!

Dar contele Ugolino nu intenționa să se lase momit. Nimerise direct într-o cursă, și acum dorea să iasă cât mai repede cu putință. Îi făcu un semn lui Lancia și, fără să mai piardă timp, își scoase spada.

— Acum, spuse adresându-se oamenilor înarmați care-l însoțeau pe Uguccione Sismondi, dacă vreunul dintre voi are de gând să mă amenințe, va trebui să-și încrucișeze spada cu mine. Și nu-i va fi prea bine.

Arhiepiscopul ridică mâna oprind orice acțiune de răspuns.

— Deci aceasta e ultima dumneavoastră dorință? Să înlocuiți vorba cu spada?

— N-am avut de ales chiar din momentul în care m-am întors.

Ruggieri clătină din cap.

— Nu e adevărat. Ați avut, și încă cum! Vi s-a propus să împărțiți guvernarea orașului cu moștenitorul de drept al casei Sismondi, tânărul conducător ghibelin, și ați refuzat.

— Știți foarte bine că ceea ce tot spuneți nu e altceva decât o grămadă de minciuni. Adevărul e că, folosindu-vă de numele lui, vreți să domniți asupra orașului Pisa. Dar pot să vă garantez că nu va fi chiar așa de ușor!

Fără să mai aștepte, contele Ugolino și Lancia se retraseră cu spadele scoase. Ultimul înșfăcă o torță și lumină drumul. Coborâră împreună scara Palatului Comunal. Nu-i urmărea nimeni, dar știau că e doar o chestiune de timp și că Pisa s-ar fi închis peste ei ca o gură plină de dinți.

În câteva clipe ajunseră la ușă. Gărzile îi lăsară să treacă.

Ieșiră afară și întunericul îi învălui. Dar auzeau deja comenzi strigate și scrâșnetul săbiilor. Alergară pe străduțe strâmte până în piața Sette Vie și la Palatul Poporului, unde Ugolino își stabilise cartierul general. Chiar și în lințoliul întunecat al nopții, contele și Lancia simțiră apropierea amenințătoare a Turnului della Muda, care se înălța ca o avertizare în spatele palatului familiei Gualandi.

Exact în clipa în care se pregăteau să intre, avertizând gărzile de la poartă că în curând orașul va deveni un infern, clopotele începură să sune.

Lupta pentru luarea puterii începuse.

Și nu avea să se sfârșească până când sângele nu avea să inunde Pisa.

11

Fantoma

Arezzo îi strigase numele. Când intrase în oraș, după evenimentele de la Pieve al Toppo, fusese aclamat cu tărie. Acum, în calitate de Căpitan al Poporului, trebuia să prezideze, fără voia lui, consiliul care se opunea celui condus de podestat. Guglielmo degli Ubertini rămânea, desigur, seniorul din Arezzo, în timp ce Buonconte, dat fiind succesul său militar, trebuia să se dedice cu toate puterile tocmai acelei arte, iar într-un oraș dornic să demonstreze caracterul său războinic, ocaziile erau la ordinea zilei.

Fără să mai pună la socoteală faptul că, la drept vorbind, ceea ce îi lipsea era libertatea de a-și trăi viața cum voia. Astfel, într-o rară pauză de la multele sale obligații, stătea într-una din locantele de la marginea orașului.

Avea în față o sticlă de vin roșu de Montepulciano și niște carne, rece deja, pe care nu reușise să o termine, deși fusese pregătită într-un sos foarte gustos.

Își turnă vin și-i simți aroma puternică. Își întinse picioarele și dădu pe gât paharul până la fund.

Hangiul aranja vasele într-un colț, în spatele tejghelei, și undeva cineva se abandona plăcerilor trupești. Cel puțin judecând după gemetele care se auzeau la intervale regulate.

Avea senzația că trecuse un secol de ultima dată când se culcase cu soția lui. Sarcina de Căpitan al Poporului îi luase totul. Vederea sângelui și a ororii, cotidiană pentru el, îl lăsa fără speranța de a putea dărui iubire.

Oboseala și compromisurile pe care era obligat să le accepte, din cauza complicatei mașinării administrative și juridice a Primăriei, îl făcea să se aprindă ușor și se simțea dezgustat de sine însuși pentru că nu mai era bărbatul de odinioară. Prefera deci să-și lase soția, pe Giovanna, acasă, fără s-o oblige să-i suporte prezența. Se întorcea, desigur, din când în când, dar de cele mai multe ori își

petrecea noaptea în vreo locantă. Asta îl făcea să fie o fantomă? Probabil, dar mai bine să fie propria-i umbră decât să ridice mâna la soția lui, din cauză că se simțea chinuit de război și de sânge.

Își mai turnă vin, când auzi un strigăt. Dar de data asta nu era de plăcere, ci de teroare.

În clipa următoare sări în picioare, răsturnând masa de lemn de pe care căzură sticla și paharul de vin. Hangiul înjură.

Fără să-i pese de înjurături și de reproșuri, Buonconte îi făcu semn să tacă. O clipă mai târziu se auzi un alt strigăt, și apoi un nume. Era o voce de femeie.

— Târfa aia de Maddalena, bombăni hangiul.

— Unde-i camera? întrebă Buonconte.

Drept răspuns primi un gest cu capul spre etaj.

Fără să mai piardă vremea, se repezi spre scara de lemn. Urcă treptele în goană, străbătu coridorul și, când descoperi camera din care se auzeau strigătele, se izbi în ușă deschizând-o.

Se trezi într-o cămăruță mizerabilă și întunecată. În lumina slabă dată de câteva lumânări, văzu chipul unei femei în lacrimi și un bărbat care o amenința cu un cuțit.

— Hei! urlă Buonconte. Opriți-vă imediat!

Bărbatul ridică privirea. Ochii lui negri erau cei ai unei bestii.

— Da’ voi cine sunteți? Ce vreți?

— Sunt Căpitanul Poporului și o să vă fac să vă pară rău că v-ați născut, tună Buonconte. Apoi făcu un pas spre bărbat, îl apucă de gât și-l strânse cât putu, izbindu-l de zid.

În timp ce individul încerca să înțeleagă ce se întâmplă, Buonconte privi spre femeie. O văzu că încearcă să se ridice. Avea fața plină de sânge din cauza unei tăieturi profunde.

Dar nu avu timp să-i dedice prea multă atenție pentru că adversarul său era din nou în picioare. Fusese mai iute decât se aștepta.

Nu reuși nici măcar să-și scoată spada, când lama unui pumnal străluci în lumina slabă din încăpere. Cu un salt în lateral reuși să evite lovitura cu care individul încerca să-l spintece. Apoi, când celălalt se repezi din nou spre el, reuși să-i blocheze mâna înarmată prinzându-l de încheietură și izbindu-i brațul de perete. O dată, de două, de trei ori. În timp ce se lupta cu toată forța pe care o avea, privirile îi căzură pe gâtul bărbatului și văzu că are un semn întunecat amintind cumva de un cârlig.

În cele din urmă, dușmanul lăsă să-i cadă pumnalul. Buonconte îi dădu o lovitură care-l aruncă afară pe ușă.

Ținând cont de cum reacționase înainte, Căpitanul Poporului nu pierdu timpul și se azvârli peste el. Făcu cel mai simplu și mai eficace lucru. Își prinse adversarul de cămașă și-l aruncă pe scări în jos. Acesta se lovi de trepte cu șoldul, umărul și apoi capul, iar când ajunse la parter părea mai mult mort decât viu. Reuși totuși să se ridice în picioare. La drept vorbind, era destul de șifonat.

Dar mai avea încă puterea de a rosti amenințări:

— O s-o plătiți scump, fiți sigur de asta.

— Mor de frică, îi răspunse prompt Buonconte.

Celălalt îl privi cu ochii injectați de sânge. Apoi șchiopătă până la ușa locantei și ieși sub privirile uimite ale hangiului.

Buonconte strigă către el:

— Aduceți-mi rachiu. Am nevoie și de ac și ață. Imediat!

Fără să piardă o clipă se întoarse în camera tinerei prostituate. O găsi plângând.

— Maddalena… acesta vă e numele, nu-i așa? întrebă cu cea mai mare blândețe posibilă.

Fata dădu din cap.

— Bine, acum trebuie să fiți tare, spuse Buonconte. Am nevoie de mai multă lumină. Trebuie să mergem jos. Sunteți în stare?

Maddalena dădu din cap. Buonconte o luă în brațe. Era fragilă și nevinovată. Se întrebă cum de nimerise în locul acela oribil. Dar apoi își spuse că mizeria se afla peste tot și că, în lumea aceea, femeile nu puteau alege. Iar dacă nu aveau din ce să trăiască, nu le rămânea decât să fie sclave.

Tânăra se agăță de el ca și cum ar fi fost ultima ei speranță, fără să scoată o vorbă. Nu mai plângea.

Hangiul închisese ușa locantei și pregătise un vas cu apă rece și o cârpă.

Căpitanul Poporului o udă și curăță rana. Tăietura era destul de adâncă, dar nu într-atât încât să nu poată fi cusută.

După ce spălase sângele, Buonconte luă sticla de rachiu, scoase dopul cu dinții scuipându-l departe, și spălă din nou tăietura ca să o dezinfecteze cât mai bine cu putință.

— Acum beți cât de mult puteți. Trebuie să vă cos rana și o să vă doară, spuse întinzându-i fetei sticla.

Maddalena bău câteva înghițituri. Încetul cu încetul privirea i se înceţoșă.

În cele din urmă își pierdu cunoștința.

Atunci Buonconte începu să coasă.

12

Giotto

Clopotul bisericii San Tommaso și cel de la mănăstire bătuseră de mult ora trei după-amiază.

Nu avea nimic cu nevastă-sa, dar spera ca măcar un lucru să fie clar: dacă ea fusese obligată să se mărite cu el, ei bine, și pentru el fusese o căsătorie obligată. Și trebuia să-i fie de ajuns faptul că îi era credincios întru totul.

Dar asta nu-i dădea câtuși de puțin dreptul să pretindă mai mult. Gemma știa cât ținea el la versurile sale, la fragmentele acelea de libertate

care îi permiteau să se exprime, să evite mediocritatea vieții, cel puțin într-una dintre artele Florenței. Nu era ceea ce voia și încercase s-o facă să înțeleagă asta în toate felurile.

Gemma nu era proastă.

Câtuși de puțin. Când o cunoscuse, își dăduse imediat seama că are de-a face cu o femeie deosebit de inteligentă și mai ales sensibilă, perspicace, și deci în stare să înțeleagă perfect cu cine stă de vorbă. Și totuși se încăpățâna să se opună aspirațiilor lui, nevoii sale disperate de a se afirma în lumea literelor. Văzuse desigur încercările ei neîndemânatice de a-l cuceri. Dar oricât ar fi fost de binevoitoare și de frumoasă, nu era suficient. Între ei lipsea împărtășirea sinceră a venerației pentru lumea literelor. Și a Iubirii.

Înțeleasă ca idolatrie a sentimentului care eliberează sufletul și îți permite să sfidezi cerul, să-ți trimiți inima să zboare în tării, chiar și atunci când amărăciunea vrea să se hrănească din mizeria umană.

Desigur, ea nu putea să-și imagineze cât îl chinuia demonul acela în fiecare zi, cât de mult simțea nevoia de a scrie, de a pune pe hârtie imaginile care-i apăreau în minte. Veneau de cine știe unde, iar el nu era în stare să le alunge. Încercase în trecut, dar apoi, puțin câte puțin, capitulase: doar îmbrățișând forța misterioasă care sălășluia în el și îl stăpânea până într-atât încât îl obliga să scrie zile întregi la rând ar fi reușit să se regăsească pe sine însuși.

La început fusese o energie naturală și sălbatică, ceva ce nu reușea să controleze și de care era devorat. Apoi însă îl cunoscuse pe Guido și, vorbind cu el, vârtejul acela de febră și cuvinte, insomniile care-l torturau, coșmarurile și stările de rău se liniștiseră.

Descoperise un mod de a-și învinge slăbiciunile care-l măcinau, neliniștea care-l arunca prea des în vis, crizele ciudate care-l făceau să tremure până

când cădea într-un soi de delir și-și pierdea cunoștința.

Să-i iei poeziile, literele, imaginile era ca și cum i-ai fi luat viața însăși.

Dar poate Gemma nu reușea să înțeleagă, nu avea cum s-o facă. Sau poate el ar fi trebuit să încerce să-i citească câteva fragmente din Guinizelli sau din Guittone d'Arezzo. Poate că în felul acesta ar fi reușit s-o facă să le aprecieze. În fond, frumusețea scrierilor lor era universală. Și, dacă ar fi făcut asta, înțelegerea dintre ei ar fi fost mai bună, poate ea ar fi priceput cu adevărat ce încerca el să facă. Ar fi putut, eventual, să o învețe să citească.

Dar cu cât se gândea mai mult la asta, cu atât i se părea că hrănește o iluzie și că-i dezvăluie o parte din el, pe care probabil nu era încă pregătit s-o împărtășească.

Ceea ce compunea era singurul său refugiu. Ce ar fi crezut Gemma când ar fi aflat ce scria despre femei, gândul său despre iubire încredințat unor tinere care nu erau ea? Și cât l-ar fi urât dacă ar fi descoperit-o pe Beatrice?

Pentru că ea întruchipa iubirea perfectă, salvarea, promisiunea unei vieți, chiar și pentru ceea ce nu era viață. Oare aceasta era obligația de a se fi căsătorit: să trebuiască să aibă o meserie, să-și câștige existența cu o muncă fizică? El nu era făcut pentru asta, nu putea suporta regulile, voia să-și găsească echilibrul în cerurile minunii și ale pasiunilor, voia să cunoască frumusețea absolută, să zboare deasupra unor locuri necunoscute și să fure sufletul unor femei minunate și de neajuns!

El voia să se simtă viu! De neînvins!

Dante oftă. Problema aceea părea să nu aibă o soluție.

Ce să facă? Cine putea înțelege ce anume încerca să cucerească? Cine nu l-ar fi crezut nebun, exaltat, un tânăr arogant care crede că poate

plămădi cuvintele, astfel încât să obțină mirabile arhitecturi, în stare să schimbe lumea?

Îi veni în minte un singur nume posibil.

Străzile înguste erau pline de tarabele zarafilor, cu monedele stivuite pe tăblia de lucru. Apărați de niște copertine, câțiva notari întocmeau acte în prezența unor martori, papucarii și pantofarii tălpuiau și pingeleau cizme și saboți, telalii își arătau mărfurile curățate și lustruite de parcă ar fi fost niște comori bizantine.

Când în sfârșit ajunse la atelierul lui Cimabue, în cartierul San Pancrazio, nu departe de biserica Santa Maria Novella, Dante speră să găsească persoana pe care o căuta fără prea multă bătaie de cap.

Avu noroc.

Giotto stătea într-un colț, amestecând culorile într-un mojar. Era atât de absorbit de ceea ce făcea, încât, în primul moment, nici nu-și dădu seama că intrase cineva. Era un tânăr impunător, cu umerii lați și niște ochi deschiși la culoare pe o față ca luna plină.

Nu vorbea mult. Când își dădu seama că prietenul său venise în vizită, îl salută făcând un gest cu capul. Apoi zâmbi. Dădu la o parte ce făcea și-i strânse mâna. Dante avu senzația că-și vârâse degetele într-o menghină.

— Deci? Ați scris oda care vă va aduce o faimă nepieritoare? întrebă Giotto.

Dante se apără.

— Mai încerc încă.

Prietenul său dădu din cap.

— Veniți, îi spuse, vreau să vă arăt ceva. Și îl conduse într-o altă încăpere, cu mai multe mese pe care se aflau desene în cărbune, panele din lemn, vase conținând lacuri, cretă și lianți pentru tempera, recipiente pentru grund colorat, ca să nu mai vorbim de pensule, perii, piepteni, pile și pulbere de minerale pentru culori: hematit, cinabru

și ocru, azurit și praf de lapislazuli pentru albastrul tare.

Giotto privea cu încântare nuanțele. Apoi se întoarse spre Dante aproape speriindu-l, pentru că privirea sa absentă părea aceea a unui nebun.

— Azi-noapte am perfecționat un procedeu prin care se poate obține o nouă nuanță de albastru.

— Serios? spuse Dante surprins.

— Da, răspunse Giotto. Acum două zile am măcinat marmură albă și am obținut o pulbere foarte fină, pe care am pus-o să se odihnească o zi și o noapte în bălegar cald. Am așteptat. Apoi, într-o căldare, am amestecat mâlul obținut cu spuma de la apa în care spălasem haine albastre. Am obținut un albastru delicat și foarte strălucitor. N-am mai văzut niciodată așa ceva, spuse cu o privire visătoare.

Dante îi înțelegea privirea. O avea și el atunci când găsea cuvintele potrivite pentru a defini melancolia și nemulțumirea, fericirea și prietenia, trădarea și îndoiala, aspirațiile și spaimele, când încerca să prindă în cuvinte apusul speranței sau zorii unei noi pasiuni. Faptul de a reuși să redea clarobscurul vieții de zi cu zi într-o singură frază era cea mai frumoasă recompensă, capturarea acelei alternanțe de tonuri care se aprindeau ca fulgere neașteptate în clipele care meritau să fie trăite și se transformau din nou în întunericul cel mai adânc din cauza mediocrității și a lăcomiei oamenilor.

Aceea era magia artei, fie ea pictură sau literatură, imagine sau cuvânt.

— Aș vrea să vă invit să bem ceva, prietene, spuse Dante.

— Bine, oricum pe ziua de azi mi-am terminat sarcinile încredințate. Vă deranjează dacă iau cu mine câteva dintre desenele la care lucrez?

— Câtuși de puțin, răspunse Dante și o senzație de împăcare păru să plutească în ultimele sale cuvinte.

13

Semne

După ce au trecut pe celălalt mal al râului Arno și au băut un vin roșu bun, poetul și pictorul s-au plimbat până când au ajuns la o mică pajiște.

Acolo s-au așezat pe iarbă, și Giotto și-a scos desenele.

Dante a fost încântat.

Prietenul său realizase imagini în cărbune absolut incredibile. Reușise folosind zeci de bucăți de pergament.

— Le-am recuperat din ceea ce se aruncă în *scriptorium*[11], îi spuse lui Dante. Am un prieten călugăr, care le strânge și mi le dă pentru câțiva bănuți.

— Și voi desenați pe ele minunățiile astea?

Tânărul pictor dădu din cap. Era mulțumit că imaginile vorbeau pentru el.

Ba era chiar dispus să-și dezlege limba în fața lui Dante, în primul rând pentru că era prietenul lui, și apoi pentru că, atunci când putea vorbi despre desen și pictură, proverbialul său laconism era învins de o pasiune arzătoare care-l făcea să dezvăluie numeroase detalii.

— Îmi place să mă plimb. Pământul dă întotdeauna roade bune. Mai ales celor cărora le place să deseneze și să picteze. Îmi place deci să-mi procur rămurele de salcie subțiri, dar robuste. Le pun la uscat, și apoi le ascut vârfurile cu briceagul.

Giotto făcu o pauză, de parcă ar fi vorbit prea repede. Privi cerul albastru și descoperi o potârniche în zbor. Apoi reluă:

— După aceea le pun într-o oală și sigilez capacul cu lut ca să nu se poată deschide. Înainte de a mă culca pun oala pe foc până a doua zi dimineața.

După ce le scot din oală, le las să se răcească, și după aceea le pot folosi pe pergament.

Dante văzu chipuri de femei minunate cu trăsături delicate, îngerești, pline de grație. Dar fu impresionat și de o amplă scenă de masă pe care Giotto reușise să o deseneze din tușe simple și sigure pe o mică bucată de hârtie de pergament. Părea că acea schiță dilatase spațiul.

Nu reușea să înțeleagă cum putea Giotto să realizeze o operă atât de fluidă și de delicată, cu bastonașe obținute din niște rămurele subțiri de salcie. Se aștepta ca tușa să fie mult mai dură și mai fragmentată, dar era exact contrariul.

— Dar cum reușiți să obțineți un desen atât de delicat? întrebă, dând voce îndoielilor sale.

Giotto zâmbi.

— Sunteți un observator atent.

Dante clătină din cap.

— Nici vorbă, prietene, ceea ce văd e atât de frumos, încât mă lasă fără cuvinte. Ar fi extraordinar ca eu să pot plăsmui cuvintele în felul în care voi reușiți să modelați spațiul.

— Ei bine, încerc să realizez o versiune grasă și moale a micilor bastonașe despre care v-am vorbit.

— O versiune… grasă? întrebă Dante uimit.

Giotto dădu din cap.

— Chiar așa. Vedeți, după ce bastonașele sunt gata, le las să se moaie câtăva vreme în ulei de in. Trebuie să fiu atent, pentru că, dacă rămân prea multă vreme în baia de ulei, bastonașele devin atât de friabile, încât se vor sfărâma atunci când sunt folosite. Iar desenul pe hârtie se va șterge foarte ușor.

— Deci uleiul de in e cel care le conferă duritatea.

— Exact. Cu puțină răbdare bastonașul carbonizat va putea garanta o urmă moale și păstoasă.

— Iată dezvăluit misterul, constată Dante, admirând din nou liniile delicate și elegante ale

desenelor. Privi chipurile călugărilor, pe cel candid al Fecioarei, coloanele zvelte ale unui templu amintind de cele ale lui Arnolfo di Cambio[12], Isus suferind pe Cruce, trupul său slab și chinuit, șirurile de îngeri războinici pe punctul de a se revolta, un oraș cu turnuri crenelate, o procesiune de oameni îndurerați, femei urlând de durere cu obrajii brăzdați de lacrimi și multe alte imagini de un farmec magnetic.

Prietenul său îi puse o mână pe umăr. Soarele de iunie strălucea în înălțimea cerului. Razele lui rupseseră vata unui nor strengar.

Lumina inundă brusc pajiștea, iarba verde și chiparoșii din depărtare.

Dante trase adânc aer în piept. Avu senzația că liniștea aceea, pacea pe care o simțea după cearta cu Gemma, anunța o nouă furtună.

Dar când ridică privirea și o întâlni pe aceea sinceră a lui Giotto, își spuse că trebuie să se bucure de astfel de momente.

Era inutil să se lase chinuit de viitor. Oricum, mai devreme sau mai târziu, durerea avea să se facă simțită.

14

Carbone

Se înserа. Cerul, din albastru, deveni arămiu. Aerul era fierbinte încă, iar Florența părea să se scufunde în gura infernului. Dante se întorcea de la Arno mergând spre casă.

În drumul său, trecu prin Baldracca, cel mai rău famat și mai murdar cartier al orașului. Printre torțele și focurile bivuacurilor, o omenire mizerabilă încerca să supraviețuiască în latrina aceea aflată sub cerul liber.

Străzile erau îngropate în gunoaie. Nu departe, Dante văzu doi bărbați adunând bălegarul de pe jos cu lopata și aruncându-l într-o căruță. Își acoperi

nasul cu mâna, dar și așa duhoarea era insuportabilă. Se clătină din cauza mirosului pestilențial și aproape își pierdu echilibrul.

Un cerșetor se apropie de el și-i ceru bani. Avea dinții stricați și ochii-i lăcrimau. Dar Dante nu avea nici măcar o monedă la el, pe ultima o folosise ca să-i ofere vin lui Giotto, așa că-l alungă cum putu. Pe cele două margini ale străzii, lupanarele și cârciumile își țineau ușile deschise. Voci răgușite din cauza vinului se întretăiau în aerul care se întuneca. Doi bărbați încercau să se înjunghie unul pe altul.

Dante merse înainte, fără să-i pese câtuși de puțin de ei. O prostituată cu părul negru îl strigă, în disperata încercare de a-i oferi serviciile, dar de-abia se ținea pe picioare. Ciufulită și murdară de funingine și sânge, continuă să strige după el până când Dante dispăru după colț.

Mahalaua aceea n-avea nici o speranță, era o adunătură de suflete pierdute care se luptau pur și simplu să treacă cu bine peste noapte.

Hoți, vagabonzi și asasini îndeplineau cele mai monstruoase fărădelegi, iar Căpitanii Poporului nu făceau nimic să țină situația sub control. Era un teritoriu fără reguli, un porto-franco unde se putea întâmpla orice. Nici măcar corpul de gardă al orașului nu îndrăznea să intre acolo. Bande de ucigași își împărțeau străzile care traversau locul acela al nimănui.

Dante ar fi putut să ocolească și să lungească drumul, evitând Baldracca, dar era obosit și voia să ajungă acasă cât mai repede. Era un bărbat singur, fără bani la el. Era îmbrăcat modest și umbla drept, fără să se uite la nimeni.

Nu avea de ce să se teamă.

Merse până când trecu de o prăvălie de mărunțișuri și ajunse în fața unei crâșme mizerabile cu firma ciobită, reprezentând o fântână cu o semilună pe ea. Aici dădu peste un bărbat de o statură impunătoare. Un nor de lumină provenind

de la torța care ilumina firma, se împrăștia în jur, lăsând în umbră uriașul. Dante nu-l recunoscu imediat.

Dar imediat ce omul îl apostrofă cu o voce neplăcută și arogantă, înțelese cine era.

— Iată-vă, *messer!* În toată splendoarea dumneavoastră!

Și Carbone de' Cerchi izbucni într-un râs zgomotos. Dar era ceva neliniștitor în râsul său, ceva care oricui i-ar fi înghețat sângele în vine.

Dante nu se lăsă însă impresionat. Nu era cine știe cât de viteaz, dar nici un laș. Știa că nu avea cum să se împotrivească acelui bărbat, dar mai știa și că n-avea nimic cu el.

— Spuneți-mi, Carbone, ce vreți de la mine? îl întrebă plin de o curiozitate sinceră.

Uriașul se apropie, și, la lumina torței, Dante îl văzu rânjind. Ochii săi negri în care se reflecta flacăra străluceau. Carbone îi puse un deget pe piept, împingându-l ușor.

— Voi n-ați venit la Vieri atunci când am aflat ce s-a întâmplat la Pieve al Toppo.

Deci asta era problema. Vieri se temea că se va trece peste el. Nu el, Dante n-ar fi făcut asta niciodată, dar Corso ar fi putut încerca să-i pună în discuție autoritatea în facțiunea guelfă din Porta San Pietro.

— Înțeleg, spuse.

— Chiar?

— Credeți că mergând direct la Corso Donati, am vrut să trec peste Vieri și peste familia Cerchi, dar n-a fost așa absolut deloc.

— Nu? Da' cum a fost? întrebă aplecându-se și coborându-și capul la înălțimea celui al lui Dante.

Se uită țintă în ochii lui cu o furie rece, ca și cum s-ar fi gândit dacă să-l mănânce de viu sau nu.

— Alaltăieri m-am întors la Florența târziu, la apusul soarelui. Când am ajuns acasă, nevastă-mea, Gemma, m-a informat că *messer* Corso Donati, vărul ei, venise să mă caute. Lăsase vorbă

să merg a doua zi dimineața la palatul său, pentru că trebuia să împărtășească tuturor un lucru important.

Nimic altceva.

La auzul acelor cuvinte, Carbone de' Cerchi tăcu. Părea că vrea să se gândească mai mult la sensul cuvintelor pe care tocmai le auzise.

— Ce puteam să fac? întrebă Dante.

Carbone își reveni.

— Să mergeți la Vieri!

— Noaptea?

— Nu vi s-a părut neobișnuit că *messer* Donati a venit direct la voi? Fiți atent ce răspundeți!

— Mi s-a părut, cum să nu, dovadă că am întrebat imediat de vărul vostru, soția mea vă poate confirma.

Carbone dădu din cap.

— De acord. De data asta vă cred, *messer* Alighieri, dar nu fără să vă dau un avertisment. Să nu mai faceți niciodată așa ceva. Chiar și la miezul nopții trebuie să veniți mai întâi la familia Cerchi, altfel, Dumnezeu mi-e martor, o să vă căiți amarnic.

— Mă amenințați?

— Și chiar dacă ar fi așa? Sigur că vă amenință! Vă îndoiți cumva de autoritatea mea?

— Nici vorbă.

— Atunci aveți grijă să vă comportați cum trebuie. N-aș vrea ca anumite rubedenii să vă vâre în cap cine știe ce idei ciudate.

Dante oftă.

— Am multe idei care sunt considerate ciudate, dar printre ele nici una despre cum să câștig putere cu ajutorul rudelor mele.

Carbone de' Cerchi rânji din nou, dar de data asta parcă era mai mult un zâmbet.

— Da, sunteți poet, nu-i așa?

— Scriu împreună cu alți prieteni.

Zâmbetul se lărgi.

— Cu nebunul ăla de Cavalcanti, încă unu' care nu-i bun de nimic.

— Nu sunt de acord.

— Bine, bine, spuse Carbone, terminând discuția aceea care nu ducea la nimic. Apoi cu mâna lui uriașă îl prinse pe Dante de umăr: În orice caz, sper că ați înțeles. Nu există o a doua posibilitate. Mă aștept la credință oarbă din partea dumneavoastră. Altfel n-o să ajungeți să trăiți suficient ca să povestiți!

— O s-o aveți.

— Plecați!

Și spunând asta, Carbone îi dădu drumul, împingându-l înainte.

Dante se trezi sprijinindu-se cu mâinile de peretele cârciumii ca să nu-și piardă echilibrul. Apoi o porni din nou la drum, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

Din spatele lui, Carbone îi mai strigă un ultim avertisment.

— Nu uitați! Știu unde locuiți!

În întuneric, cuvintele lui răsunară cât se poate de sinistru.

15

Eroi personali

Așeză opaițul pe o bârnă. O lumină palidă și tremurândă se răspândi în grajd. Exact cât trebuia ca să se așeze într-un colț și să scoată hârtiile pe care le ascunsese și pe care voia să le cerceteze căutând puțină alinare.

Cuvintele lui Carbone de' Cerchi îl chinuiau, pentru că, încă o dată, fusese martor la felul în care era masacrată Florența. Nimănui nu-i păsa cu adevărat de orașul acesta. Familiile Cerchi și Donati erau identice în sărmana lor ambiție de a deține hegemonia absolută. Nu erau interesate de nimic altceva, iar dorința aceea le consuma ca un

vultur care se repezea în fiecare zi să le devoreze sufletul. Erau cu siguranță lipsite de suflet, pentru că se bucurau de frica pe care reușeau s-o provoace, de nesiguranța pe care o creau în oamenii pașnici.

Se hotărâse deci să nu intre în casă. Urma s-o facă mai târziu, ca să n-o îngrijoreze pe Gemma mai mult decât trebuia. Dar în clipa aceea n-ar fi reușit. Prefera să stea pe paie, lângă Nemesis, să-i asculte răsuflarea liniștită, să se bucure de căldura pe care o răspândea corpul ei mare și puternic.

O iubea pe mânza asta. Exista în ea o mândrie care îl surprindea de fiecare dată.

Se apropie de o lădiță de lemn așezată într-un colț, o deschise și scoase de acolo un codice cu o legătură elegantă în piele.

Era fericit să poată strânge în mâini micul obiect, pentru că învățase să răspundă insultelor cotidiene în singurul fel pe care-l cunoștea: citindu-i pe autorii săi preferați. Pentru religia aceea a lui laică trebuia să mulțumească lecțiilor lui Brunetto Latini, care lui și multor altora le fusese, la Florența, maestru de retorică și de filozofie și salvase mulți fii ai acestui oraș sfâșiat de furia celor violenți. Își aducea aminte cu multă afecțiune de maestrul acela bun și gentil, a cărui casă era plină de codice și de manuscrise. El fusese cel care-l învățase să iubească cititul și pe marii poeți, care-l eliberase de plictiseala abacului, de care tatăl său ar fi vrut atât de mult să-l lege.

Poeții aceia purtau numele de Vergiliu, Homer, Tacitus, Statius, Lucanus.

Ei erau cei care-l susțineau, dăruindu-i visuri și speranțe și chemându-l de departe, din cețurile unei lumi care nu mai exista și care totuși era vie și strălucitoare în inima lui. Avea nevoie de ei. De Vergiliu mai mult decât de oricare altul. El era lumina care sfâșia întunericul în lumea aceea cotropită de ură și egoism.

Cel mai important poem al său, *Eneida*, era expresia cea mai pură a unei nevoi spirituale: aceea de a avea liniștea mult dorită, o lume guvernată de bunătatea lui Dumnezeu, în sfârșit pacificată. Enea, protagonistul acelei povești extraordinare, era în primul rând un om devotat, pios, răbdător, care-și trăgea forța din celebrarea idealurilor și consacrându-se complet milostivirii. În momentul acela, Dante simțea mai mult ca oricând că Florența, chinuită de luptele între familii și de războaiele partizane, ar fi meritat un asemenea erou.

Ar fi vrut mult să fie el. Dar știa că nu poate aspira la asemenea gesturi și-și încredința deci speranțele și iluziile paginilor scrise.

Deschise codicele pe care-l ținea în mână și se cufundă într-o lectură tulburătoare și irezistibilă. Știa aproape pe de rost textul, dar nu-i era greu să-l recitească, dimpotrivă. Îi dădea o seninătate nesperată, nemaiținând cont de faptul că era o scriere atât de minunată, încât de fiecare dată descoperea un nou detaliu, o nuanță specială, o imagine pe care intenționa s-o reînnoiască în memorie. Reluă din punctul în care, cu câteva zile înainte, fusese obligat să abandoneze lectura.

Citi deci despre cum Enea o urmărise pe Sibila, despre cum coborâse cu ea în Hades în căutarea tatălui său, Anchise, apoi despre cum ajunsese în vestibulul infernal unde dăduse peste remușcările, plânsetele și durerile oamenilor. Apoi i-au apărut Centaurii, Himera, Gorgonele și Harpiile, Până când, ajunși la Aheron, îl întâlnise pe Caron, demonul luntraș care transporta sufletele morților. Acesta, considerând de neconceput prezența unui om viu în locul acela, refuză să-l primească pe Enea în propria-i luntre ca să-l treacă pe malul opus al râului.

Dar Sibila, care-l însoțise pe tânărul troian până acolo, se împotrivise și, în cele din urmă, îl convinsese pe luntrașul infernal, arătându-i o

creangă de aur și explicându-i că eroul care era cu ea trebuia să ajungă pe Câmpiile Elizee pentru a-și vedea tatăl.

Emoționat, Dante își ridică privirea. Mereu i se întâmpla așa. Poate tocmai în căutarea acelei emoții se oprise aici, în grajd. Nu voia doar să se refugieze în cuvintele lui Vergiliu, voia să-și găsească adăpost în iubire. În fond, ea era forța care-l făcea să meargă înainte.

Exista în hexametrii lui Vergiliu o putere misterioasă, o magie, exista sublima, magnifica grație care-l cucerise și, făcându-l să întoarcă paginile, îl obișnuia cu o lume nouă, mai dreaptă, mai frumoasă, mai plină de o liniște gingașă. Aceeași pe care o vedea pe chipul Beatricei. Și gândul îi zbură la ea. Încă o dată.

Suspină.

O văzuse pe când avea nouă ani, și deja atunci i se păruse de o frumusețe suavă, simplă și delicată. Ochii ei verzi pe chipul de opal erau cei ai unui înger. Când, nouă ani mai târziu, o revăzuse, nu numai că inima îi sângerase pentru cât de atrăgătoare se făcuse, dar privirea lui se încețoșase din cauza emoției. Beatrice îi zâmbise, salutându-l cu un gest imperceptibil al capului.

Fusese ca și cum Dumnezeu îi inspirase, în momentul acela, gestul, și ea recunoscuse omul potrivit căruia să-i arate calea salvării.

Dante se gândi la cât de mult iubirea și grația ei erau motiv de inspirație.

Apoi se întoarse cu gândul la luptele dintre guelfi și ghibelini. Nu era laș, dar îi era complet străină ideea unui război care are drept unic scop acela de a supune dușmanul, zdrobindu-l. Cine era el ca să poată lua viața altui om?

Ce drept divin îi garanta scutirea de pedeapsă pentru asta? Cum îndrăzneau familiile Cerchi și Donati să se considere mai presus de dreptatea lui Dumnezeu, administrând-o în numele puterii și al corupției? Dacă ar fi putut măcar să nu ia parte la

bătălia care se apropia! O simțea în fiecare clipă. Mai întâi coșmarul, apoi cuvintele lui Corso, apoi amenințările lui Carbone. Un oraș întreg se pregătea de luptă.

Iar el nu știa cum să facă să o evite.

El, cel care-și căuta refugiul în desenele și culorile lui Giotto, în cuvintele lui Vergiliu.

El, cel care spera doar să reușească să lase o urmă în povestea aceea omenească atât de întunecată și de plină de cruzime, încât părea că-i disprețuiește pe cei care nu se dedică trup și suflet meseriei armelor.

Nu exista deci altceva?

Fără să-și dea seama, adună paiele cu mâna. Strânse pumnii. Își încleștă degetele atât de tare, încât simți o durere ciudată, aspră.

Nemesis necheză ușor. O trezise probabil.

Puse codicele în cutia de lemn și o închise. Dădu drumul paielor. Se apropie de mânză și o mângâie pe bot. Apoi își sprijini fruntea de steaua albă pe care Nemesis o avea pe frunte.

În cele din urmă îi ură noapte bună și, luând opaițul, ieși din grajd ca să intre în sfârșit în casă.

16

Să reziști…

— Orașul pare să se înece într-o tăcere de moarte.

Vocea lui Lancia sparse aerul. În ciuda căldurii din ziua aceea blestemată, sala Palatului Poporului părea să fie cuprinsă de îngheț.

Ugolino, slab și palid, izbi cu pumnul în masă.

— Dacă va fi necesar, vom rezista, răspunse.

Se uită la fiii lui, care îl așteptaseră în noaptea precedentă, când el alesese locul acela drept cartierul său general, așa cum fusese hotărât încă de la început. Se uită rând pe rând la toți. Gaddo, care era Căpitan al Poporului, zâmbi cu cinism, ca

și cum nu s-ar fi așteptat la altceva decât să audă vorbele acelea. Apoi spuse:

— Până la capăt.

Uguccione, cu chipul său mare și inexpresiv, nu scoase nici un cuvânt.

Lancia luă cuvântul.

— Nepoții voștri, Anselmuccio și Brigata, au pătruns probabil de câtăva vreme în oraș și cu siguranță s-au luptat.

— Trebuiau să aibă cu ei contingentul condus de Lottieri da Bientina.

— Știu.

— Am auzit strigăte, spus contele, asta e sigur. Dar cum de n-au ajuns încă aici? Pentru că acesta era planul, nu-i așa?

Și cerând confirmarea, se uită la Gaddo.

Fiul său îi susținu privirea.

— Tată, spuse, împreună cu oamenii mei am ocupat palatul. Nu am considerat nimerit să pornesc o bătălie împotriva verilor mei. Am cu mine mult prea puțini oșteni.

— Bine ați făcut, fu de acord tatăl său.

— Aș vrea să iau o duzină de oameni și să mă alătur lor, reluă Lancia.

Prefer să am doar atât, ca să mă pot mișca mai ușor pe străzi. Noaptea va fi posibil.

Contele păru să mediteze.

— De acord, spuse în cele din urmă.

— După aceea, ne întâlnim aici.

— Între timp eu voi apăra palatul, spuse Ugolino.

— Atunci, să pornim! Nu-i vreme de pierdut.

— Desigur, cel puțin ne vom folosi de ajutorul întunericului, conchise contele.

Puțin mai târziu, Lancia se afla în Piața Sette Vie. Oamenii lui înaintau pe întuneric, doar torțele pictau, pe măsură ce se deplasau, nori tremurânzi de lumină sângerie. Trecură de biserica San Sebastiano alle Fabbriche Maggiori și o luară pe străduța care ducea la Frediano.

Lancia nu prea voia să înainteze. Se temea că oamenii arhiepiscopului Ruggieri ar fi putut să dea peste ei. În timp ce se gândea la asta clopotele Palatului Comunal începură să bată din nou în dungă, chemând adunarea partizanilor.

Cu toate astea, mai înaintă vreo câțiva pași și i se păru că distinge în fața lui, pe marginea străzii, niște forme ciudate care n-ar fi trebuit să se afle acolo. Dar la lumina torțelor nu era sigur de ceea ce văzuse.

Doar dacă… Trecu și pe lângă spitalul călugărilor camaldolezi. Oamenii lui îl urmară.

La început fu mirosul care-i tăie respirația. Dulceag și fetid totodată, era insuportabil și se apropia ca și cum cineva ar fi lăsat stârvuri de animale să se descompună.

Atunci văzu oroarea.

Strada era plină de morți. Bărbați cu beregata tăiată, alții decapitați, alții lipiți de ușile caselor cu ajutorul unor săgeți înfipte în mâini și în picioare ca niște cuie infernale.

Recunoscu culorile contelui Ugolino după livrele, dar și câteva chipuri aparținând partizanilor familiei Gherardeschi. Deci aceia erau oștenii conduși de Brigata?

Dar nu vedea culorile familiei Upezzinghi. Unde era Lottieri da Bientina?

Și chiar dacă morții păreau să fie răspândiți pe stradă cât vedeai cu ochii, nu puteau fi toți acolo.

— Ticăloșii! zise.

Apoi descoperi ceva cunoscut, dar nu îndrăzni să creadă că ceea ce văzuse era adevărat.

— Faceți-mi lumină! îi spuse unui om de-al său.

Imediat ce locul din fața lui fu luminat, se cutremură.

— Banduccio… murmură cu vocea stinsă.

Fiul vitreg al contelui zăcea legat de un butoi. Trupul ghemuit, acoperit de zdrențe, cu capul aplecat într-o parte și limba scoasă. Mâinile și

picioarele tăiate erau aruncate alături, într-o baltă de sânge. Murise acolo.

Liniștea era insuportabilă. Oamenii lui Lancia nu scoaseră un sunet.

— Hienele! spuse cel din urmă, înăbușindu-și o înjurătură. Au făcut un măcel. N-au cruțat pe nimeni.

Apoi ceva îi picură pe fruntea udă de sudoare. La început nu înțelese, dar când se șterse cum putu cu mâna dreaptă, văzu că e plină de sânge. O teribilă presimțire îl făcu să se cutremure. Privi în sus.

— Ridicați torțele, ordonă.

La lumina slabă a flăcărilor, văzu zeci de trupuri spânzurate la ferestre.

Atârnau ca niște stranii fructe sângerânde.

Bătrâni, femei și copii.

Furia arhiepiscopului fusese teribilă. Nu numai că îi masacrase pe partizanii contelui, dar avusese grijă ca oamenilor cărora le-ar fi trecut prin minte să-i ajute sau să-i găzduiască pe dușmanii săi să le fie oferit un motiv bun pentru a refuza.

Pisanii, omorâți și lăsați să putrezească, reprezentau cea mai oribilă avertizare.

Lancia trase adânc aer în piept: ajutoarele pe care contele le aștepta nu vor mai sosi niciodată.

Și cel mai rău lucru era că bătăile de clopot pe care le auzise nu puteau anunța decât că în curând ghibelinii vor asedia Palatul Poporului.

Iar el trebuia să se întoarcă. Cel puțin să organizeze apărarea.

— Ne întoarcem, spuse, oricum nu-i mai putem ajuta pe nefericiții ăștia.

Oamenii săi aprobară.

Se puseră în mișcare încercând pe cât era posibil să nu facă zgomot. Dacă s-ar fi întâlnit cu dușmanii, ar fi trebuit să se bată, și erau prea puțini.

La asta se gândea Lancia în timp ce se îndrepta din nou spre biserica San Frediano.

Și atunci se întâmplă.

Ușa mare din lemn a bisericii se deschise și o umbră se furișă afară.

Altele îl urmară.

— Cine-i acolo? întrebă Lancia, scoțându-și sabia.

17

… până la sfârșit

— *Messer* Upezzinghi, voi sunteți? întrebă bărbatul care ieșise pe ușa bisericii.

Lancia îl recunoscu după voce. Era Brigata.

— Nino, spuse, ce vi s-a întâmplat?

— Ne-au zdrobit. Într-o ambuscadă. Oamenii arhiepiscopului…

— Veniți, spuse Lancia, o să-mi povestiți totul când o să fim în siguranță.

Să intrăm mai întâi în Palatul Poporului. N-aș vrea să am vreo întâlnire periculoasă. Câți oameni aveți cu voi? întrebă, văzând că alți oameni ieșiseră din biserică.

— Suntem vreo cincisprezece. Și Anselmuccio e cu noi.

— Mai bine așa, urmați-ne! spuse Lancia. Și fără să mai adauge ceva, o porni la drum urmat de nepotul contelui și de oșteni.

Lăsară în urmă biserica și, înaintând rapid, ajunseră din nou în Piața Sette Vie. Incredibil de goală încă.

Alergară cu sufletul la gură până la Palatul Poporului. Luminile tremurânde ale lumânărilor străluceau în spatele ferestrelor. Gărzile îi lăsară să intre.

— Rogu-vă, unchiule, vă cer să aveți milă de soțul meu!

Arhiepiscopul Ruggieri o privi pe femeia din fața lui. Chipul ei frumos și mândru exprima totuși umilință și respect. Capuana căzu în genunchi.

Unchiul ei nu luase în considerație atât de multă pasiune și demnitate sobră.

— Fie-vă milă! spuse din nou ea cu o voce melodioasă și senzuală totodată.

Dintotdeauna arhiepiscopului îi fusese greu s-o refuze pe frumoasa sa nepoată, indiferent ce-i cerea. Dar de data asta știa că e obligat s-o dezamăgească. Și totuși, în ciuda a ceea ce-i spunea mintea, i se păru că trebuie să-și scoată o lamă din piept ca să pronunțe cuvintele necesare.

Ezită, deși știa că va sosi momentul acela. Îl repetase de atâtea ori în zilele dinainte! Trebuia să rămână lucid. Nu putea să cedeze doar pentru că era sedus de chipul nepoatei.

Exista oare posibilitatea de a-l cruța pe Ugolino? Categoric nu. Dacă el ar fi îndrăznit să cedeze, familiile Gualandi și Sismondi i-ar fi cerut capul. Și oricât de mult ar fi ținut la Capuana, oricât de mult s-ar fi gândit la posibilitatea îndepărtată de a o cuceri, căci în ciuda mult vânturatei sale moralități, poseda un suflet impur, și oricât ar fi înăbușit pofta aceea interzisă vrând să-i îndeplinească orice dorință, ei bine, își repetă, nu putea s-o facă în noaptea aceea.

Știa bine că în oraș răsunau armele ostașilor săi. Și, făcând asta, dăduse Pisa pe mâinile ghibelinilor. Iar acum trebuia să meargă până la capăt.

Se ridică în picioare și luând mâinile Capuanei într-ale sale o ajută să se ridice.

— Vă rog, nu trebuie să stați în genunchi în fața mea, spuse încetișor.

— Răspundeți-mi, unchiule, îl încolți nerăbdătoare femeia.

Ruggieri oftă. Trebuia să-i spună cum stăteau cu adevărat lucrurile.

— Capuana, începu cu vocea spartă de emoție, mi-ar plăcea mult să vă fac pe plac, nici măcar nu vă puteți imagina cât de mult. Dar, din păcate, contele Ugolino m-a amenințat cu moartea. Și,

credeți-mă, acesta-i cel mai neînsemnat lucru. L-aș ierta bucuros, dacă ar depinde doar de mine. Dar, cum poate știți, el și-a trădat și orașul, supunându-se lui Corso Donati și Florenței, iar asta nu se poate tolera. Ar trebui oare să lăsăm ca blestemații de guelfi, care ne-au dorit atât de mult sfârșitul, să ne distrugă cu adevărat?

Capuana îi strânse mâinile ducându-și-le la piept.

— Unchiule, vă rog, cu toată forța care-mi mai rămâne în suflet. Nu-mi produceți asemenea suferință. Sau voi muri din cauza ei.

— Nu spuneți asta, comoara mea, n-aș putea suporta.

— Dar cum credeți că aș putea accepta o tragedie ca aceea pe care mi-o prezentați…

Și izbucni în lacrimi.

Ruggieri nu mai știa ce să facă. Nu putea s-o vadă pe Capuana în starea aceea. Și totuși trebuia să rămână neclintit în intenția lui.

— Eu o să vă fiu alături, spuse în șoaptă. Și asta trebuie să vă fie de ajuns.

Nepoata continua să dea cu încăpățânare din cap. Nu mai era în stare să scoată o vorbă.

— Dar nu înțelegeți că situația mi-a scăpat de sub control? izbucni în cele din urmă, exasperat. În timp ce noi vorbim, Pisa e inundată de sângele morților! Va fi un miracol dacă reușesc să vă salvez pe voi!

— Unchiule, vă rog, continuă să insiste Capuana printre hohote, făcând apel la toată forța pe care o mai avea.

Ruggieri o îmbrățișă și încercă să o legene.

— Va fi totul bine, îi spuse în cele din urmă, va fi totul bine.

Nuanțele de grafit ale zorilor descoperiră încetul cu încetul aspectul real al pieței. De pe înălțimea zidurilor, Ugolino văzu cum se umple de oșteni.

Erau cel puțin o mie și se pregăteau să atace. Îmbrăcau armuri din piele, iar în mâini aveau

lănci, spade și scuturi. Nu s-ar fi oprit până când nu-și atingeau obiectivul: să cucerească Palatul Poporului.

Ajunseseră deci la capitulare. Întăririle nu mai veniseră. Brigata și Anselmuccio reușiseră ca prin minune să pătrundă în oraș cu un grup de oameni de-ai lor și, în ciuda faptului că se luptaseră cu toate forțele, se salvaseră doar închizându-se în biserică. Dar marea majoritate a oamenilor fuseseră masacrați lângă San Frediano. Chiar și Banduccio, sărmanul său fiu vitreg. Și, odată cu el, și cei care încercaseră să-i ofere adăpost: bărbații fuseseră spânzurați la ferestre, femeile violate și ucise, copiii masacrați fără milă.

Cât despre Lottieri da Bientina, fusese respins înainte de a reuși să intre.

Fusese învins în afara zidurilor Pisei.

Iar acum, ceea ce vedea Ugolino era mareea umană a ghibelinilor care urca în piață și se pregătea să dărâme tot și pe toți cei care i se împotriveau.

Oștenii începură să alerge.

Nu-și pierdu calmul. Dacă trebuia să moară, atunci, cel puțin, s-o facă luptând.

— Ochiți! urlă fără să mai aștepte.

În spatele lui, două șiruri de arbaletrieri răspunseră la ordin.

— Acum! comandă contele Ugolino.

O clipă mai târziu un nor de săgeți sfâșie aerul. Deși soarele abia răsărise, căldura era insuportabilă.

Era prima zi de iulie.

Falanga ghibelină fu biciuită de săgeți. Oamenii căzură în genunchi, ducându-și mâinile la piept. Alții se ghemuiră cu gâtul străpuns. Se auziră urlete, dar alți oșteni îi înlocuiră pe cei dintâi. Și formațiunea deveni din nou compactă.

— A doua linie! urlă din nou contele Ugolino.

Arbaletrierii ochiră încă o dată. Și încă o dată săgețile îi cosiră pe dușmanii care înaintau

dedesubt.

Dar ghibelinii nu se opriră.

18

Vis și suferință

Când o văzuse ieșind din casă, se hotărî s-o urmărească. Nu putea risca să se trădeze și să fie descoperit, așa că se ținea la distanță, dar știa că nu are de ales. Nu putea să n-o facă. Prea multă vreme renunțase. Acum voia cel puțin să o vadă, chiar dacă doar pentru câteva clipe.

Beatrice era îmbrăcată cu o rochie verde ca ochii ei. Dante o privea din spatele unei coloane, apoi o urmări în timp ce se îndrepta spre Piața del Mercato. I se părea că vede în ea personificarea verii grație luminii pe care, aproape în mod natural, o răspândea. Zâmbetul ei gentil și sobru îi făcea pe toți cei care o întâlneau să o salute, de parcă ar fi recunoscut în ea o regină, și nu avea importanță dacă îi dădea atenție un tânăr de familie nobilă sau un țăran care-și vindea zarzavaturile în piață, un negustor avar și vigilent sau șarlatanul care se juca cu niște bile din lemn colorat în timp ce clienții se învârteau printre tarabe.

Dante o văzu apropiindu-se de căruțul unui vânzător de flori și mirosind un buchet de albăstrele. Negustorul vru să i le dăruiască, ea se apără cu modestia și grația pe care i le cunoștea atât de bine. O văzu ducându-și mâna la piept, ca și cum nu s-ar fi așteptat la o asemenea gentilețe.

Dante simți că roșește și că i se strânge stomacul. Ar fi vrut să-și părăsească ascunzătoarea, să iasă și s-o protejeze pe Beatrice de complimentele inoportune ale acelui tânăr impertinent.

Dar nu putea. Ce să spună? Ce ar fi gândit femeia aceea atât de frumoasă despre el? Toți știau cine e și cu cine se căsătorise. Lui *messer*

Portinari, tatăl ei, nu i-ar fi plăcut asta. Strânse pumnii și rămase în umbră.

În cele din urmă Beatrice refuză, acceptând doar o floricică pe care o puse în părul ei lung și castaniu.

Îi stătea minunat, se gândi Dante. Când înțelese că risca să o piardă din vedere, pentru că se îndepărtase printre tarabele din piață, își părăsi ascunzătoarea și se amestecă în mulțimea de cumpărători.

Se prefăcu interesat de niște ornamente pentru șei, dar în scurtă vreme fu înghițit de vârtejul vieții din piață. Cineva îl izbi fără să vrea, și, o clipă mai târziu, Beatrice dispăruse. Nu avusese niciodată o privire prea ageră și încercările sale de a o descoperi se dovediră complet inutile din cauza aglomerației dintre tarabele pline de toate mărfurile posibile: fructe de tot felul, zarzavaturi, șunci și mezeluri, brânzeturi, apoi mesele cu pește și cele cu țesături, precum și cărucioarele cu stive de unelte și lucruri ieftine. Dante rămase prins între clienți și vânzătorii de dulciuri, în timp ce haosul creștea și din cauza negustorilor care-și lăudau mărfurile cât îi țineau bojocii.

Simți că i se întâmplă ceva ciudat. Beatrice dispăruse, și totul în jurul lui începu să se învârtă. Trebuia să plece de acolo, trebuia să găsească un loc în care să se refugieze.

Era pe cale să i se întâmple ceea ce spera mult că nu se va întâmpla. Dar ca o confirmare a lucrului de care se temea, piața părea deja să se învârtă nebunește în jurul lui. Soarele îi ardea fața, strigătele vânzătorilor deveniseră insuportabile și îi spărgeau timpanele. Se clătină. Începu să tremure.

Se târî ca un oștean rănit, încercând pe cât posibil să rămână în picioare.

Împinse la o parte un bărbat, încercă să fugă ca să scape de mulțimea care părea că vrea să-l sufoce de la o clipă la alta.

Ajunse asemenea unui naufragiat să atingă pietrele bisericii San Tommaso. Acolo se sprijini de zid făcând câțiva pași cu mare greutate.

Simțea că i se înmoaie picioarele. Își mușcă buzele. „Să nu cazi acum“, își spuse încleștându-și maxilarele. Găsi o scară de piatră care ducea undeva, probabil într-o veche magazie.

Coborî treptele până la capăt, i se păru că se află în fața ușii unei pivnițe sau a unei cămări. Tremura. Se lăsă să cadă, sprijinindu-se cu spatele de piatră. Nu reuși să împiedice atacul. Îl cuprinse o căldură neașteptată. Apoi simți că leșină, în timp ce privirea i se întuneca.

Nu se mai împotrivi.

Știa că nu putea s-o facă.

19

Tunetul

Zgomotul înăbușit al unui tunet umplu cerul.

Dante se trezi brusc și i se păru că înoată într-o mare de sânge negru.

După puțin timp senzația aceea îl părăsi și înțelese că se afla într-un loc întunecat și liniștit. Totuși, nu prea departe de acolo, un arc de lumină roșiatică, aproape sângerie, ilumina slab bolta cerească și imediat cum se ridică din pat și făcu câțiva pași, descoperi că se găsește pe marginea unei prăpăstii uriașe, un hău atât de adânc, că nu putea să-i vadă capătul.

Își luă inima în dinți și începu să coboare. Ceva nedefinit îl atrăgea spre râpa aceea abruptă care părea alcătuită dintr-o serie de cercuri concentrice.

Descreșteau unul după altul în mod progresiv și, după câtva timp, mergând, își dădu seama că ajunsese la primul.

Aici, unul după altul, începu să întâlnească bărbați, femei, copii. Nici unul dintre ei nu scotea un cuvânt. Tăceau și aveau ochii holbați, ca și cum

ar fi fost rămași prizonieri între trezie și somnul veșnic.

Oftau, și o făceau cu atâta putere, că aerul și pământul pe care pășea tremurau. Merse înainte fără să pună întrebări.

Încetul cu încetul lăsă în spatele lui pădurea aceea de ființe și se trezi pe o cărare. Ajunse la un soi de poiană, unde descoperi o lumină. Câțiva bărbați erau adunați în jurul unui foc mare, un rug ale cărui flăcări se ridicau cu o explozie de scântei roșii către cerul întunecat. Acelea erau luminile sângerii pe care le zărise de sus.

Se îndreptă spre foc fără să se întrebe de ce. Îl atrăgea, și asta era suficient.

Înainte să ajungă lângă grupul de bărbați strânși în jurul focului, văzu că unul dintre ei se desprinde de ceilalți și se îndreaptă spre el. I se păru un bătrân rege, pregătit să-l întâmpine. Își sprijinea mâna pe mânerul spadei pe care o ținea la brâu.

Când, în sfârșit, ajunse în fața lui, văzu un bărbat cu o barbă deasă și albă și cu părul lung până la umeri. Era îmbrăcat cu o simplă tunică. În ciuda vârstei, avea un corp puternic de luptător. După el veniră alți trei.

— Numele meu este Homer, spuse, iar cei care mă însoțesc sunt Horațiu, Ovidiu și Lucanus. În vremea ta suntem onorați ca principi ai poeziei, iar acum ne adresăm ție în calitatea ta de viitor bard care va ști să cucerească gloria și laurii artei. Dar vei fi totuși un poet războinic. Obligat de ura și de conflictele din orașul tău să strângi în pumn și pana, și spada, să scrii cu cerneală și cu sânge istoria oamenilor.

La auzul numelui Homer, Dante îngenunche. Ceea ce i se prevestea era atât de onorant, încât se emoționă.

Și exact în momentul în care Homer se apropia de el pentru a-l invita să se ridice, figura lui dispăru.

Dante era din nou conștient. La început nu înțelese ce i se întâmplase.

Își dădu seama că leșinase și că avusese unul din atacurile sale. Suferea încă din copilărie, chiar dacă, odată cu trecerea timpului, crizele acelea ciudate care îl făceau să tremure cu spume la gură, să-și piardă puterile și cunoștința deveniseră mai puțin frecvente. Totuși, atunci când le simțea, nu era în stare să le stăpânească și învățase că, de fapt, cel mai bun lucru era să se lase în voia lor, găsind un loc ferit unde putea trece peste ele de unul singur. Răul, așa cum venise, așa pleca. Trebuia doar să aștepte. În timpul acelor crize i se întâmpla deseori să aibă vise sau coșmaruri.

Se ridică în picioare sprijinindu-se de o piatră. Înțelese că putea să umble.

Își scutură hainele și începu să urce încet scara. Ajunse lângă Sant' Andrea și se hotărî să se întoarcă acasă.

Umbla încet, de parcă ar fi trebuit să învețe din nou să pună picioarele unul în fața celuilalt. Întotdeauna se întâmpla așa după crizele acelea. Nu se sperie.

Faptul că o urmărise pe Beatrice în ziua aceea însorită îi inspirase un sonet care ar fi putut începe cu cuvintele: „Așa curată pare și domnească, pe altul când iubita mea salută“[13], căci aceea era senzația cu care rămăsese, cel puțin până în momentul în care o pierduse din priviri, și asta îl făcuse să-și piardă rațiunea. Nu știa cum va continua poezia. Deseori mugurii aceia de versuri prindeau formă încetul cu încetul. Trebuiau doar apărați și încurajați, evitând să-i forțeze. Avea încredere că, odată ajuns acasă, închis în mica sa încăpere de lucru, va ști să adauge alte rânduri. Poate două, poate trei. Poate întregul sonet. Trebuia doar să nu se aștepte la prea mult și să aibă răbdare. Era sigur că vor vorbi.

Era pe punctul să depășească Turnul Benincasa degli Albizi când se auzi strigat:

— Dante, opriți-vă!

Se întoarse și îl văzu pe bunul său prieten Lapo Gianni, care venea agitat spre el. Pe chip i se citeau îngrijorarea și teama.

20

Ghibelinii

Ugolino urca scara din turn, și fiecare treaptă era pentru el un pumnal înfipt în inimă. Ar fi preferat să sfârșească spânzurat decât cu lanțuri la picioare și zvârlit într-un loc ca acela. Dar nu-l neliniștea atât soarta lui, cât faptul că împreună cu el fuseseră făcuți prizonieri și condamnați cu aceeași pedeapsă fiii și nepoții lui. Îl urmau, legați unul de altul, ca niște câini în lanț.

Știa că soția lui, Capuana, ceruse mila arhiepiscopului. Dar toate rugămințile fuseseră respinse. Probabil unchiul ei găsise o cale de a o salva de la violența care se dezlănțuise în oraș și care avea să-i nimicească pe toți cei care ar fi fost descoperiți ca partizani ai lui.

Sunetul lanțurilor ritma pașii. Ajunseră în sfârșit la ușa de lemn și fier din vârful turnului. Unul dintre oștenii arhiepiscopului scoase de la brâu un mănunchi de chei și deschise.

Cineva îl prinse pe Ugolino de umeri și-l azvârli înăuntru. În scurtă vreme Gaddo, Uguccione, Nino și Anselmo, cu lanțurile scoase, îl urmară.

Mândru, cu ridicola lui armură din piele, el, care nu dăduse niciodată o lovitură cu spada și care fusese cât se poate de atent să nu-și murdărească mâinile de sânge, Ruggieri degli Ubaldini îi privi cu tot disprețul de care era în stare.

— Uite ce s-a ales din aroganța dumneavoastră războinică, spuse, bine ați mai ajuns! Vă oferisem o posibilitate, dar n-ați vrut să profitați de ea, nu-i așa, Ugolino? Sau ar trebui să vă numesc conte de Donoratico? Ei bine, dați-mi voie să spun că va

trebui să faceți apel exact la titlul vostru. Căci datorită lui ați strâns atâta bogăție. Și, credeți-mă, dacă vreți să supraviețuiți în acest loc uitat de Dumnezeu, va trebui să faceți un singur lucru: să plătiți.

— Blestematule! urlă Gaddo, încercând să se ridice în picioare și să se repeadă la Ruggieri. Dar un gardian se vârî între el și arhiepiscop și-i dădu un pumn în față spărgându-i nasul. Tânărul strigă, dar nu se dădu bătut, azvârlindu-se cu toată puterea asupra oșteanului.

— Gaddo, strigă contele Ugolino, încetați! O să fiți omorât. Ticăloșii ăștia nu așteaptă altceva!

Aproape ca o confirmare a vorbelor sale, veniră alți doi oșteni care-l prinseră pe Gaddo și-l azvârliră la pământ. Apoi începură să-l lovească în spate cu picioarele.

— Opriți-vă! strigă contele. Dacă-i faceți ceva, jur că vă omor.

— Ticăloșilor! urlă Uguccione și vru să se repeadă la ei, în încercarea de a-și ajuta fratele. Anselmuccio se refugie într-un colț al celulei. Nino se ridică în picioare.

— Ajunge, strigă arhiepiscopul, lăsați-l în pace!

Oștenii se supuseră.

Ugolino se apropie de Gaddo și împreună cu Uguccione îl duseră spre un pat de lemn pe care îl așezară.

— Nu prea aveți ce amenința, reluă arhiepiscopul, va trebui să plătiți ca să rămâneți în viață. Altfel, nimeni n-o să vă aducă de mâncare în locul acesta infernal.

— O să aveți banii, îi răspunse contele. O să-i spun unui om de-al meu să vă aducă cât cereți. Dar trebuie să-i pot vorbi.

— Ce naiv sunteți! Credeți că va rămâne ceva din averea dumneavoastră? O să mă servesc singur, spuse arhiepiscopul. Până când voi fi mulțumit de ceea ce voi găsi pe proprietățile dumneavoastră, o să aveți cu ce vă hrăni. Vom

porni cu o recompensă pe capul vostru. Trei mii de florini pentru început. O să mi-o plătiți pe asta. Apoi altele. Și altele. Și când nu va mai fi așa…

— O să ne lăsați să crăpăm, spuse cu furie și amărăciune contele, doborât de cruzimea arhiepiscopului.

— Exact.

— Soția mea… spuse contele Ugolino.

— Capuana?

— Aș vrea s-o văd.

— Îmi pare rău, dar nu se mai poate.

— Dacă v-ați atins de un singur fir de păr de-al ei…

— Nu mă mai plictisiți cu tâmpeniile astea, i-o tăie scurt Ruggieri degli Ubaldini. E nepoata mea! Am avut deja grijă să fie pusă la adăpost. Lucru care, cu siguranță, nu s-ar fi întâmplat, dacă v-aș fi așteptat pe dumneavoastră! În fond, nu puteam permite ca ea să plătească pentru greșelile dumneavoastră.

— Bestie… murmură Gaddo cu gura plină de sânge.

— Ar trebui să vă ocupați de aroganța fiului vostru, *messer* della Gherardesca, îi spuse arhiepiscopul lui Ugolino, limbajul său e intolerabil.

Comportamentul său ostil ar putea să mă facă să vreau din nou să-l văd târându-se la picioarele mele, plin de sânge. Exact ca acum câteva minute.

Ugolino tăcu. Era palid, își strângea pumnii și avea o privire teribilă. Dar furia sa era aceea a unui animal înfrânt, și oricât se forța să aibă un aspect războinic și ferm, știa cât se poate de bine că sufletul i se frânge deja, pentru că din turnul acela nu s-ar mai fi întors niciodată în libertate. Tocmai conștiința acestui fapt îi ataca orgoliul și i-l slăbea mult mai mult decât ar fi vrut. Mai ales pentru că nu voia ca băieții lui să-și piardă speranța. Încerca să nu le dea iluzii, dar nu putea nici să suporte ideea că și-ar pierde orice încredere posibilă.

Nu în momentul acela.

— Tăceți, deci! spuse cu un zâmbet parșiv arhiepiscopul. Bine faceți. E cea mai bună atitudine, credeți-mă. Dacă voi fi mulțumit de voi, aș putea chiar să-mi schimb părerea.

Apoi le făcu semn alor săi.

— Să mergem. Lăsați doi gardieni la ușă, chiar dacă, ținând cont de locul în care ne aflăm, e imposibil să fugă. Dar în orice caz, e bine să luăm toate precauțiile necesare.

Și, spunând asta, Ruggieri degli Ubaldini plecă însoțit de oamenii lui.

Ugolino și băieții rămaseră singuri.

— Ce o să facem? întrebă Nino, în timp ce ușa celulei se închidea în fața ochilor săi.

— Vom aștepta, răspunse Ugolino.

— Ce anume?

— Să vină cineva în ajutorul nostru.

— Mai sperați că există vreo posibilitate? întrebă disperat Uguccione.

Uriașul își ținea brațul pe umărul fratelui său Gaddo, care nu scotea o vorbă. Își muiase batista în apa rece dintr-o găleată și acum încerca să-și tamponeze nasul însângerat.

— Cred că se va ști în curând că suntem prizonieri, Și, dacă, așa cum sper, Corso Donati ține cu adevărat la Pisa, nu va ezita să pornească la luptă. Nu e un mister că Arezzo este ghibelin, și dacă și Pisa va deveni la fel, Florența va fi prinsă între doi dușmani de moarte. Așa că sunt încrezător.

În timp ce spunea asta, Ugolino știa că nu e adevărat, dar trebuia totuși să se agațe de ceva.

— Și până atunci? întrebă îngrijorat Anselmuccio.

— Vom aștepta. Și ne vom comporta așa cum trebuie să se comporte bărbații familiei della Gherardesca.

21

Spre Lucca

În timp ce careta se hurduca și scârțâia din cauza drumului prost, Capuana se gândea la cele întâmplate. În ciuda faptului că încercase în toate felurile să-și găsească scuze, știa că e vinovată. Acceptase ca soțul ei să fie închis în Turnul dei Gualandi împreună cu fiii și nepoții lui, și în loc să rămână alături de el, se afla acum pe drumul care ducea la Lucca.

Ca o trădătoare.

Vina aceea o chinuia. Nu servea la nimic să-și repete că, și dacă s-ar fi revoltat, unchiul ei nu ar fi acceptat să fie închisă. Remușcările nu păreau să se atenueze, iar minciunile pe care încerca să și le spună, printre lacrimi, intensificau sentimentul de vinovăție.

Ar fi vrut să doarmă doar pentru a nu se gândi la răul pe care-l făcuse.

Cât de lașă fusese! Era dezgustată de ceea ce acceptase. Ea, o femeie inutilă, proastă, slabă, incapabilă să mânuiască o spadă sau chiar să dea o lovitură de pumnal. Iar acum o aștepta mănăstirea. Zile de rugăciune și singurătate. Cel puțin așa își va ispăși pedeapsa pentru vinile ei. Care erau multe.

Măcar s-o fi ascultat Ugolino atunci când se aflau în turnul castelului din Settimo: îl implorase să nu se întoarcă la Pisa! Capuana își cunoștea unchiul. Era un om ambițios și crud, care nu i-ar fi permis niciodată contelui de Donoratico să devină din nou seniorul absolut al orașului.

Se gândi la Beatrice, fiica ei cu ochi mari și triști. Și la Matteo, pe care-l lăsase dormind în brațele doicii. Lacrimile sale erau și pentru ei, își spuse.

Cei doi copii pe care-i avea cu Ugolino. Ce se va întâmpla cu ei? Îi fuseseră smulși cu o violență tăcută și rece. Din iubirea lui Ugolino nu mai rămânea nimic. Nici măcar prezența copiilor lor.

Unchiul ei pretinsese ca ei să rămână cu el, n-ar fi putut sta acolo unde o trimisese pe Capuana.

Nu știa cum ar fi putut trăi cu o greutate atât de mare pe suflet. I se părea inuman.

În cele din urmă, printre hohote de plâns, ațipi.

Lancia stătea pe capră. Se pricepea foarte bine la carete și ideea de a-l înlocui pe vizitiul care urma să o ducă pe Capuana la Lucca fusese o lovitură de geniu. Norocul îi ajutase intuiția, căci, intrând în grajdurile de la palatul arhiepiscopului, îl găsise pe vizitiu singur cuc. Acesta aștepta ca mica escortă armată, chemată pentru a o însoți pe Capuana, să-i dea ordin să scoată careta în curte. Înhămase deja caii, iar atunci când Lancia, prefăcându-se a fi un grăjdar, îl întrebase unde se duce, îi dezvăluise ținta călătoriei. Lancia nu ezitase să-l lovească în cap cu o lopată, îi vârâse un căluș în gură și-l ascunsese sub un balot de paie.

Fără să mai piardă timp, supusul contelui Ugolino se urcase pe capră și, imediat ce comandantul escortei apăruse, ordonându-i să scoată careta din grajd, se supusese fără ezitare.

Iar acum o ducea pe Capuana la mănăstirea San Romano din Lucca.

Își spusese că în felul acesta aducea un omagiu memoriei stăpânului său, pentru care avea o credință fără margini.

Poate că, dacă ar fi știut ce face, Ugolino i-ar fi fost recunoscător.

Nu-i fusese ușor să se salveze de la măcel. Atunci când oștenii spărseseră ușile palatului, urcând scările și omorându-i pe oamenii contelui, acesta din urmă privindu-l în ochi, îl rugase să se salveze și s-o găsească pe soția lui ca s-o apere.

De aceea, făcându-și drum cu lovituri de spadă, Lancia reușise printr-o fugă incredibilă să-și piardă urmele în fața ghibelinilor însetați de sânge și să ajungă în ultimul loc în care dușmanii săi s-ar fi gândit vreodată să-l găsească: palatul

arhiepiscopului. Exact de acolo, cu complicitatea sorții favorabile, urma să plece careta pe care o căuta.

Apusul colora cerul într-un roșu sângeriu. Erau deja aproape de sosire.

Un gest al comandantului escortei, care călărea un armăsar roșcat, o confirmă.

Mai merseră o bucată de drum, dar în scurt timp ajunseră la poarta San Gervasio. Lancia rămase impresionat de înălțimea zidurilor groase, care aveau cu siguranță mai mult de douăzeci și cinci de coți.

Era deja întuneric și torțele ardeau pe ciclopicele turnuri gemene care găzduiau călătorii. Soldații din garda orășenească întinseră balestrele, dar comandantul escortei le arătă documentele, explicând motivele pentru care se aflau acolo. Tânăra care era condusă în oraș era Capuana da Panico, nobila soție a contelui Ugolino della Gherardesca, conducătorul facțiunii guelfe din Pisa. Cerea să poată merge la mănăstirea dominicană San Romano pentru a se dedica unei vieți de credință și rugăciune printre femeile cucernice care duceau o viață în comun sub oblăduirea călugărilor dominicani.

Paznicii se uitară unul la altul și vorbiră între ei. Cerură să o poată vedea pe contesă. Li se dădu voie. Când Capuana, cu toate că era la capătul puterilor, li se arătă demnă și mândră, ei îi prezentară omagiile.

În sfârșit, fu deschisă poarta, iar careta și escorta intrară.

După ce trecu de poarta dublă, lăsând în spatele lor marele arc în piatră, micul convoi se îndreptă spre San Giusto. Odată ajuns în dreptul frumoasei biserici cu austera fațadă bicoloră, o luă la stânga și ajunse cu bine la mănăstirea San Romano.

Aici călugărul de pază, cât se poate de atent, se grăbi să deschidă, lăsând să intre careta, iar

comandantul escortei, odată terminată misiunea, plecă.

Lancia coborî de pe capră și o luă în brațe pe Capuana, ajutând-o să coboare.

Când îl recunoscu, contesa amuți. În timp ce două femei cucernice se apropiau să-i ureze bun venit, Lancia putu să-i vorbească:

— Nu vă temeți, îi spuse, eu voi veghea asupra dumneavoastră și vă voi povesti cum Ugolino a luptat și cum s-a acoperit de onoare în ziua înfrângerii sale.

— Lancia, murmură Capuana, sunteți un înger!

22

Vieri de' Cerchi

Vieri era nervos. Știa perfect că ceea ce se întâmplase împingea Florența pe marginea prăpastiei. Spre deosebire de Corso, nu dorea cu orice preț războiul. Pe el îl interesa cu totul altceva. Dar evenimentele de la Pisa nu lăsau nici un dubiu în legătură cu pașii ce trebuiau făcuți. Florența era strânsă într-o menghină: într-o parte Arezzo, și în cealaltă Pisa.

După cum se spunea, contele Ugolino della Gherardesca nu numai că fusese înfrânt, ci și închis în Turnul dei Gualandi cu doi dintre fiii săi și cu tot atâția nepoți. Era un afront teribil, arhiepiscopul Ruggieri depășise orice limită.

— Prieteni, spuse privindu-și ostașii și pe cei care făceau parte din grupul său, nu numai că monseniorul degli Ubaldini a învins guelfii prin înșelăciune, dar a și demonstrat un asemenea dispreț față de onoare și decență, că în loc să-i alunge din Pisa, i-a căsăpit în casele lor și l-a aruncat pe bunul nostru aliat, contele Ugolino, în Turnul dei Gualandi. Înțelegeți cât de mare este jignirea lui?

Dante era și el printre cei prezenți. Lapo Gianni îl informase pe scurt despre ceea ce se întâmplase și merseseră împreună la palatul lui Vieri.

Amintindu-și avertismentul din zilele trecute, considerase vizita aceea necesară, ca să nu-l înfurie pe conducătorul facțiunii.

— Deci, la urma urmei, avea dreptate Corso Donati, izbucni Carbone de' Cerchi, care rodea o pulpă de pui, prefăcându-se distrat, dar în realitate asculta foarte atent ce spunea vărul său.

— Ce vreți să spuneți? întrebă contrariat Vieri, care nu se așteptase la o asemenea reacție.

— Că trebuie să le plătim ghibelinilor nelegiuirile lor din ultima vreme.

Sau, e limpede ca lumina zilei, o să ajungem să fim căsăpiți și noi!

— Știți bine că nimic nu m-ar face mai fericit decât să-i înfrunt pe dușmanii noștri, dar până când priorii nu vor delibera, va trebui să așteptăm.

— La dracu' cu priorii, spuse Carbone, stăm aici așteptând să murim cu toții?

Și, fără să mai spună ceva, ieși.

Vieri nu zise nimic. Cunoștea bine temperamentul vărului său și știa că, atunci când se enerva, nimeni și nimic nu-l putea convinge să-și schimbe atitudinea. Ridică din umeri.

— Vom aștepta să aflăm ce avem de făcut, spuse, în sfârșit, dându-le de înțeles tuturor că nu-i mai reține.

Profitând de acest lucru, Dante dădu să plece, dar Vieri îi făcu semn cu capul că trebuie să-i vorbească. Poetul se apropie.

— *Messer* Alighieri, spuse bogatul negustător, ce părere aveți despre ceea ce s-a întâmplat?

— Cu-adevărat vreți să știți părerea mea? întrebă Dante destul de mirat.

— Dragă prietene, zise Vieri pe un ton paternalist, caut vocea unui poet în nebunia acestor zile.

— Îmi cunoașteți scrierile?

— Ei, mărturisesc că mi s-a întâmplat să aud câte ceva. Meritul, drept să spun, e al scandalagiului ăluia de Cavalcanti.

— Serios? întrebă Dante tot mai neîncrezător.

— Da. Știu că sunteți buni prieteni.

— Așa e.

— Voi însă, spre deosebire de el, știți când să vorbiți și cum s-o faceți.

— Credeți?

Dante nu era sigur că înțelege unde voia să ajungă Vieri.

— Desigur. Vedeți, *messer* Alighieri, ceea ce am auzit din versurile dumneavoastră mi-a plăcut. Fără să ținem cont de faptul că v-am observat în ultima vreme…

— Observat?

— Da, spuse Vieri cu un zâmbet, nu prea îndeaproape, să fie clar. În afară de ultima dumneavoastră întâlnire cu Carbone, despre care știu tot. Puteți înțelege că un om ca mine nu ajunge să fie cine e fără să știe tot ce se întâmplă în cartierul lui.

Dante aprobă. Deci Vieri de' Cerchi se arăta a fi un strateg atent.

Aparența lui de bancher arogant și prost era doar o fațadă, un chip public oferit nerușinatei bravade a lui Corso Donati.

— În orice caz, continuă Vieri, am senzația că ar trebui să vă gândiți la cum să vă folosiți elocvența într-o artă mai bine plătită și mai avantajoasă decât poezia.

— Fiți mai explicit.

— Bine, o să fiu. M-am săturat să fiu înconjurat de oameni care de-abia așteaptă să pornească la luptă. Ca și cum ar fi singura soluție posibilă. Va veni ziua în care rațiunea va trebui totuși să învingă și voi, *messer* Alighieri, ați putea fi unul dintre oamenii mei.

Dante vru să spună ceva, dar Vieri i-o luă înainte.

— Nu trebuie să-mi răspundeți acum, dar promiteți-mi că o să vă gândiți la asta. Este evident că acum războiul e inevitabil. Și tocmai de asta, ca să vă demonstrez bunele mele intenții, aș vrea să vă numesc feditor.[14]

Cuvintele acestea îl năuciră de-a dreptul pe Dante. Și îl umplură de mândrie mai mult decât s-ar fi așteptat. El, care era atât de potrivnic războiului, se simți măgulit de oferta aceea. Pentru prima oară avea o senzație pe care nu reușea să o definească. Pe de o parte era coerența și conștiința că războiul nu putea fi calea pentru a găsi o adevărată soluție, pe de alta, surprinzătoare și aproape irepresibilă, plăcerea pe care i-o dădea faptul de a fi numit feditor. Nu era simplu pentru el să ia parte la o bătălie într-un rol de prim rang. Nu dorea lupta. Chiar deloc. Și totuși cum ar fi putut refuza? Nu voia să fie acuzat de lașitate. Fără a mai ține cont de faptul că ceea ce îi oferea Vieri, adică sprijinul lui și un loc printre cavaleri, era o mare onoare și totodată cea mai bună propunere care-i fusese făcută în toată viața lui. Însemna să se afle în luptă în prima linie, călărind alături de mai-marii Florenței.

De unul singur n-ar fi putut niciodată aspira la rolul acela. Dar dacă Vieri propunea numele său, atunci n-ar fi fost nici un obstacol.

Cu toate acestea, dilema rămânea. El, care se împotrivise întotdeauna războiului, dorea acum să accepte propunerea lui Vieri? Putea oare crede în iubire și în scris, dar în același timp să se lupte în prima linie pentru orașul său, dacă ar fi fost absolut necesar? Cu bravură și onoare?

„Poetul războinic“ spusese Homer în visul său. Și cuvintele prințului aezilor erau pe punctul să devină realitate.

PARTEA A DOUA

FRICA

(IARNA 1288–1289)

23

Montefeltro

Buonconte aflase. Pisa căzuse în mâinile arhiepiscopului Ruggieri degli Ubaldini. Într-o luptă până la ultima picătură de sânge, facțiunea ghibelină îi zdrobise pe oamenii contelui Ugolino. Acesta din urmă fusese aruncat în Turnul dei Gualandi, împreună cu fiii și nepoții săi.

În orice caz, odată cu trecerea lunilor, arhiepiscopul nu fusese în stare să guverneze orașul, iar Buonconte era cât se poate de convins că tatăl său, Guido da Montefeltro, putea fi panaceul pentru orice rău, căci avea o experiență militară de prim ordin și știa să folosească un pumn de fier. Și, fără îndoială, de asta avea nevoie Pisa, judecând după cum evoluau lucrurile. Fără să mai ținem cont de faptul că el avea să întărească tot mai mult în oraș facțiunea ghibelină, care va fi atunci în stare să încercuiască Florența. Chiar și episcopul de Arezzo, monseniorul Guglielmino degli Ubertini, era convins de asta.

După câte se spuneau, de când fusese înfrânt, contele Ugolino lâncezea în închisoare într-o agonie fără sfârșit. Într-un prim moment palatele, moșiile și castelele sale fuseseră prădate de arhiepiscop, care doar din acest motiv îl mai ținuse în viață. Dar nimeni nu știa cât timp avea să o mai facă.

Totuși, ghibelinii nu reușiseră să profite de o asemenea ocazie. Ocupați cum erau să-și împartă, ca niște câini, oasele prăzii, nu mai aveau o viziune a întregului. La asta era bun tatăl său. La a concepe și a garanta un plan mai amplu.

De aceea, în timp ce lapovița cădea pe turnurile întunecate din Arezzo și vântul bătea în ferestre, fu fericit să-l vadă urcând scara centrală a Palatului

Căpitanului Poporului. În ciuda faptului că avea aproape șaizeci de ani, era încă un bărbat zdravăn, înalt și puternic, cu o frunte înaltă, părul scurt și niște ochi de șoim cărora părea să nu le scape nimic. Marea manta din blană de lup, care îl apărase de frig în timpul drumului călare, îl făcea să apară și mai formidabil. Îl urmau locotenenții săi.

Buonconte îl primi într-un salon spațios, mobilat spartan doar cu o masă, opt scaune, un lampadar mare din fier forjat, cu lumânări, și un șemineu vast în care ardea un foc vesel. Spațiul era unicul lux pe care îl putea oferi, împreună cu o carafă de vin aromat.

Merse în întâmpinarea tatălui său, contele de Ghiaggiolo, care, imediat cum îl văzu, îl îmbrățișă.

— O, dragul meu fiu, ce plăcere să vă văd, spuse. Dar nu mă strângeți prea tare, frigul ăsta blestemat mi-a intrat așa de tare în oase, că n-aș vrea să mă fac țăndări, adăugă.

— Tată, în sfârșit ați ajuns! spuse Buonconte. Cât despre frig, așezați-vă aici lângă foc și scoateți-vă mantaua udă.

— Bun sfat! spuse bătrânul leu, dându-și jos marea capă, pe care o puse pe spătarul unui scaun, și așezându-se lângă șemineu, fără să-i pese de scânteile roșietice care-i săreau pe tunica de catifea albastră cu dungi de aur în culorile casei sale.

Fiul nu mai așteptă și îi întinse o cană de vin tare și fierbinte. Guido o ținu în mâini spunând:

— Voi mă răsfățați, copilul meu.

Și o goli din două sorbituri, întinzând-o apoi ca să i se umple din nou.

— E cel mai mic lucru pe care-l pot face pentru un erou, răspunse Buonconte, umplându-i din nou cana și luând una și pentru el.

Doi dintre locotenenți se așezară la masă.

— Serviți-vă, le spuse tânărul Montefeltro.

— Erou? Poate vorbiți despre voi! Ecourile de la Giostre del Topo nu s-au stins încă, fără să mai

țin cont de faptul că îl am în față pe Căpitanul Poporului din Arezzo.

— Sunteți prea amabil. Eu însă vorbesc cu învingătorul de la Bologna și din bătălia de la San Procolo…

Guido izbucni într-un râs amuzat.

— De acord, de acord, o tăie scurt, în timp ce obrajii săi livizi se înroșeau din cauza căldurii emanate de șemineu și a vinului fierbinte, hai să terminăm, pentru că părem doi prostuți, doi soldați de paradă care-și pierd vremea cu complimente inutile. Să ne ocupăm mai bine de motivul pentru care mi-ați cerut să vin la Arezzo, chiar dacă am impresia că l-am intuit.

— De acord. Vă spun despre ce este vorba. Știți foarte bine care este situația la Pisa în acest moment.

— Faceți aluzie la faptul că se află în mâinile ghibelinilor, care nu sunt totuși în stare să exploateze situația în propriul lor avantaj?

— Exact, confirmă Buonconte. Dar mai spun și că fac și mai rău de atât, pentru că nu înțeleg un aspect fundamental.

— Că dacă Pisa și Arezzo sunt amândouă ghibeline, atunci…

— … guelfa Florența ar putea să devină și ea foarte curând.

— Bineînțeles, spuse tatăl, punând cana de vin fiert pe polița șemineului și lovindu-și apoi cu pumnul palma celeilalte mâini.

— Problema e că arhiepiscopul Ruggieri a reușit perfect să se descotorosească de contele Ugolino, dar n-a putut, nici măcar după șase luni, să pună sub o conducere sigură orașul, care e în mâinile bandelor din facțiunea sa. De săptămâni întregi nemernicii ăia însetați de sânge sunt mai ocupați cu exterminarea adversarilor politici și cu prădarea averilor acestora decât să consolideze un guvern și o strategie. Ca să nu mai vorbim de faptul că

forțele guelfe s-au reorganizat și acum sunt pe punctul să atace orașul.

— Deci voi sugerați să le surprindem cu oamenii mei, să le împrăștiem, bazându-ne pe efectul surpriză și să intrăm în oraș!

— Și făcând astfel, continuă Buonconte, veți obține numirea de Podestat și de Căpitan al Poporului. Sunteți conducătorul înnăscut al ghibelinilor și Ruggieri degli Ubaldini de-abia așteaptă să poată încredința conducerea orașului unui luptător capabil și carismatic.

— Acum înțeleg cum ați reușit să faceți carieră! Desigur, nu se poate spune că nu sunteți suficient de lipsit de scrupule, nu-i așa, prieteni? spuse Guido adresându-li-se celor doi pretorieni, care nu scoseseră o vorbă până atunci. Se limitară și acum să dea din cap, mormăind ceva în semn de aprobare.

— Îmi place, spuse contele de Ghiaggiolo.

— Și o să vă placă și mai mult când veți afla că voi putea să vă dau o sută de oșteni în ajutor, continuă Buonconte.

— Și încă cum, dragul meu. În fond, nu ne putem permite să dăm greș, nu uitați că am părăsit domiciliul forțat care mi-a fost impus pentru a ajunge aici.

— Da, știu, și tocmai de aceea manevra noastră trebuie să reușească cu orice preț.

— Tocmai.

— De câți oameni dispuneți?

— Am cel puțin două sute de cavaleri și trei sute de infanteriști rămași în afara zidurilor orașului Arezzo.

— Dacă mai adăugați cincizeci la primii și o sută la ceilalți, numărul lor ar trebui să fie cu siguranță în favoarea dumneavoastră. În calitate de Căpitan al Poporului, e tot ce vă pot da. Fără să mai punem la socoteală că nimeni, în afară de cei doi arhiepiscopi, nu se așteaptă la intervenția dumneavoastră.

— Deci și Guglielmo degli Ubertini e cu noi?

— El m-a autorizat.

— Și a făcut-o pentru că voi i-ați sugerat planul.

— Evident. Ba chiar se scuză că nu e prezent azi aici, dar, din moment ce v-am făcut să violați interdicția privind domiciliul impus de papă, a preferat să salveze aparențele.

— Nu mă pot supăra pe el. Ca întotdeauna, oștenii sunt cei care fac treburile murdare, admise Guido cu un soi de fatalitate. Dar Arezzo? Vreau să spun… locuitorii acceptă faptul că voi mă sprijiniți să intru în Pisa cu ajutorul lor?

— După cum vă spuneam, totul a fost pregătit înainte de sosirea dumneavoastră.

Monseniorul degli Ubertini poate orice în orașul ăsta, dar mărturisesc că până și familiile cele mai nobile au sprijinit inițiativa. Nemaiținând cont de faptul că, dacă-i cunosc bine pe adversarii noștri guelfi, ați putea chiar să intrați fără să trebuiască să folosiți deloc spada. Când vă vor vedea, se vor topi ca zăpada la soare.

— Asta înseamnă să știi să vorbești, spuse Guido da Montefeltro, și, fără să mai adauge nimic, luă din nou cana de vin cald și o ridică în cinstea fiului său, pentru buna reușită a acelui plan atât de bine ticluit.

24

Singurătate

Capuana se plimba în claustru. Ieșise din biserică, unde tocmai fusese celebrată Sfânta Liturghie a laudelor. Aerul rece îi pișca fața. Îi era totuși recunoscătoare cerului pentru viața aceea dură, care îi permitea să-și ispășească păcatele. Nu era în ea nimic confortabil, dar nu în comoditate își căuta salvarea. În timpul slujbei, Piera, conducătoarea femeilor cucernice din mănăstire, îi spusese că avea ceva pentru ea, și acum Capuana

se îndrepta spre cămăruța în care călugării îi îngăduiseră Pierei să-și facă un birou.

Când intră, o văzu în spatele unui minuscul pupitru acoperit de documente și codice. Mai erau acolo o călimară și cerneală neagră. Piera era o femeie foarte cultă, și atunci când nu se ruga, își petrecea mare parte din timp citind. Știința ei era nemăsurată. Vorbea cinci limbi și avea cunoștințe vaste de retorică și poezie, de teologie, filozofie, geografie, istorie și botanică. Avea un caracter puternic și autoritar. Era singurul mod de avea garanția respectării regulilor și a unei vieți de evlavie și milostenie.

Femeile cucernice nu făceau parte dintr-un ordin religios, și ca atare nu se bucurau de nici o protecție. Tocmai de aceea era cu adevărat extraordinar că dominicanii le primiseră sub aripa lor în mănăstire, dar o asemenea încredere trebuia răsplătită cu o disciplină de fier și o respectare absolută a vieții în comunitate.

— Am o scrisoare pentru voi, soră, spuse Piera, întinzându-i Capuanei un plic. Era dintr-o hârtie de culoarea fildeșului sigilată cu o ceară închisă la culoare, care semăna cu sângele.

Capuana o primi ca și cum ar fi fost o relicvă. Chiar și o simplă scrisoare era un lux pentru ea. Piera veghea supra vanității sale și a altor surori, în așa fel încât să nu aibă nimic de-a face cu viața lor precedentă. Înclină capul și mulțumi. Așteptă ca Piera să-i facă semn și ieși. Când ajunse în claustru, nu se simți în stare s-o citească, pentru că exista riscul s-o întâlnească pe vreuna dintre celelalte femei. Sau și mai rău: vreun călugăr. Parcurse una dintre laturile colonadei. Apoi deschise o ușă de lemn. Urcă niște trepte și ajunse pe un coridor acoperit. De aici se îndreptă spre chilia ei. Își luă cheia de la gât, o vârî în broască și deschise.

Se așeză pe pat și cu mâini nerăbdătoare rupse ceara și desfăcu foaia.

Citi.

Excelenței sale Contesei Capuana da Panico

Doamna mea, așa cum v-am promis, vă scriu pentru a vă informa în legătură cu ce s-a întâmplat cu soțul domniei voastre în ultimele luni. Vă cer scuze pentru această condamnabilă întârziere, dar n-am reușit s-o fac mai repede. Veți înțelege că, fiind eu credincios soțului vostru, poziția mea n-a fost dintre cele mai ușoare în ultima vreme.

Totuși, acestea fiind spuse, iată faptele așa cum le cunosc eu.

După ce a fost închis în Turnul dei Gualandi, contele de Donoratico a reușit într-o primă perioadă să facă față hărțuielilor și abuzurilor la care a fost supus de către arhiepiscopul Ruggieri. A demonstrat întotdeauna demnitate și mândrie, la fel și fiii și nepoții săi. Nu vă voi ascunde că gardienii nu l-au scutit de pedepse și suferințe, dar el nu s-a lăsat niciodată înfrânt și nici n-a cerut favoruri.

Arhiepiscopul nu numai că a prădat averea soțului vostru, dar a făcut-o în maniera cea mai ticăloasă și meschină.

Există în Pisa un obicei barbar conform căruia rebelului învins i se cere de către partea victorioasă plata unei recompense care se pune pe capul lui.

Dacă nu se întâmplă asta, temnicerii refuză să-i dea condamnatului apă și mâncare. Cum vă spuneam, contele nu a cedat la început, dar apoi, când și-a văzut fiii și nepoții tăvălindu-se în celulă de durerea provocată de foame, s-a supus. A făcut-o doar pentru ei.

Prima oară a acceptat să plătească o recompensă în valoare de trei mii de florini. În felul acesta a câștigat timp, permițându-le lui Gaddo, Uguccione, Nino și Anselmuccio să se hrănească și să nu moară de foame.

Să fie foarte clar că, în timp ce se întâmplau toate astea, Florența s-a ferit să intervină. Corso Donati, care a fost plătit cât se poate de bine de

soțul vostru și care a făcut cu el o alianță garantând sprijin în caz de necesitate, nu s-a obosit nici măcar să-i scrie lui Ruggieri degli Ubaldini.

Ajunsă aici, Capuana fu nevoită să se întrerupă. Lacrimi amare îi alunecau pe obraji și cădeau pe foaia pe care o ținea în mână. Povestea aceea, oricât de dureroasă, îi făcea bine, și chiar dacă hohotele de plâns îi tăiau respirația, datorită acelor cuvinte reușea cel puțin să afle despre martiriul soțului ei. Duse scrisoarea la piept, de parcă ar fi fost vorba de o mică și fragilă comoară. Apoi scoase din buzunarul tunicii o batistă fină, singurul capriciu pe care își permisese să-l țină cu ea, singurul obiect care-i amintea de originea ei nobilă. Își șterse lacrimile.

Oftă și continuă lectura.

După circa o lună, gardienii au încetat să aducă hrană și apă prizonierilor.

Arhiepiscopul l-a informat pe conte că banii se terminaseră, și atunci a pus pentru a doua oară o recompensă pe capul lui Ugolino. Din nou, în primul moment, contele a rezistat. N-a cedat până când, sfârșit de foame, n-a mai avut ce face. A dat deci ordin să-i fie plătită arhiepiscopului o a două sumă uriașă de patru mii de florini.

Au trecut alte două luni. Între timp, am încercat în toate felurile să adun o mână de luptători demni de acest nume care, împreună cu mine, să se hotărască să pătrundă în Pisa și să-l elibereze pe conte, dar mi-am dat seama că acum, doar la auzul numelui său, cu toții sunt cuprinși de teamă.

Nu vă puteți imagina cât mă doare să scriu aceste cuvinte, căci azi, fără seniorul meu, mă simt orfan și inutil, și doar când mă gândesc că nu pot să-l ajut să evadeze, aș vrea să mor.

Vă cer deci iertare pentru lipsa mea de acțiune și pentru lașitate, sper doar că vă face plăcere că v-am scris, comunicându-vă ce știu despre soțul vostru, care, prin curajul său, înnobilează o parte

din guelfi și reprezintă un exemplu de neînvinsă temeritate.

Cu speranța de a vă putea întâlni într-o zi, fie și numai ca să ne împărtășim gândurile despre un om atât de nobil și de mândru, mă declar încă de pe acum servitorul vostru și îmi permit să vă aduc în omagiu umilul rod al credinței mele.

Al vostru

Gherardo Upezzinghi

Când termină de citit, Capuana era emoționată cum nu mai fusese niciodată în viața ei. Ceea ce aflase nu-i dădea prea multe speranțe, căci de fapt le pierduse când fusese îndepărtată din Pisa. De aceea hotărâse să se închidă într-o mănăstire. Nu voia să cultive nici un fel de așteptări sau iluzii. Se ruga lui Dumnezeu și ducea o viață aproape de pustnică, păstrând în adâncul sufletului amintirea iubirii ei. Cuvintele acelui om, devotamentul, lealitatea lui îi făceau bine, deși erau însoțite de durere.

Îndoi foaia de hârtie și o ascunse într-o casetă de lemn în care păstra tot ce avea mai drag.

Apoi se gândi că îi va răspunde lui Lancia. Și îi va cere să vină să-i facă o vizită.

25

Pregătiri

Venise deci vremea. Era deja iarnă și căzuse prima zăpadă. Corso hotărâse să nu aștepte primăvara. Nu putea să-și permită asta. Așteptase prea mult. Se umpluse paharul. Pisa găsise un conducător sigur în contele de Ghiaggiolo, și astfel familia Montefeltro și facțiunea ghibelină reușiseră să înconjoare Florența. Ca să demonstreze că ai lui nu se temeau, conducătorul familiei Donati își trimisese mai întâi intriganții să insufle cetățenilor pașnici idei războinice, apoi, prin influența sa și

cea a lui Vieri, făcuse în așa fel încât priorii să se arate favorabili unui conflict armat cu Arezzo.

Bineînțeles că ghibelinii nu s-au dat înapoi. Și așa se hotărâse: în ziua următoare, oamenii se vor îndrepta spre Laterina cu scopul de a da o bătălie.

În orele agitate care au urmat, Dante își pregătise echipamentul de feditor pe care reușise să-l cumpere, în ultima vreme, datorită sprijinului lui Vieri de' Cerchi și al familiei surorii sale, Tana.

Știa că trebuia să aibă grijă de el și era mândru și speriat totodată când vedea lucind pe masa din bucătărie cămașa de zale, mănușile și apărătoarele pentru picioare, cele pentru gât și umeri și coiful. Flăcările din șemineu se reflectau pe metalul lucitor al armurii ușoare, desenând arabescuri roșietice.

Conștient că intrarea în rândul feditorilor era o mare onoare, știa și că avea calități de luptător normale, dacă nu chiar modeste. Se pricepea să mânuiască o spadă și să arunce lancea. Folosea bine scutul, dar, dincolo de mândria care în momentul acela îi umfla pieptul, simțea și frică.

Va mai trăi peste două zile? În zori de zi va porni spre Laterina, și acolo, după o noapte petrecută în cort, îi va înfrunta împreună cu frații săi guelfi pe ghibelinii din Arezzo. Și atunci nu va mai putea să se refugieze în cuvinte și cerneală. Va trebui să lupte ca să trăiască sau să moară.

Exercițiile cu Carbone de' Cerchi îi serviseră la ceva. Dacă ceea ce învățase i-ar fi permis să-și salveze viața, i-ar fi fost recunoscător nătărăului ăluia pentru totdeauna. Cu siguranță își îmbunătățise gesturile de bază: acum știa să facă o fentă eficace, să pareze impecabil o fandare și, cu puțin noroc, putea chiar și să folosească scutul ca să-și dezechilibreze adversarul.

Știa foarte bine cât de terorizată este Gemma. Faptul că fusese numit feditor, în urma intervenției lui Vieri, o lăsase fără cuvinte. Asta și pentru că el i-o comunicase în ultimul moment.

Iar acum ea nu-i mai vorbea, nu se uita la el, ca și cum s-ar fi pregătit să-l piardă.

Dante privi încă o dată cămașa de zale strălucind în lumina aruncată de flăcările căminului. Oftă. Gemma stătea într-un colț, mijindu-și ochii, întunecată la față. Înțelese că nu putea să plece fără să facă pace cu ea. Avea nevoie s-o știe de partea lui, cel puțin într-un moment ca acela.

— Gemma, începu, nu pot să vă mai văd așa. Peste două zile aș putea să mor și trebuie să fiu sigur că sunteți de partea mea. Știu că v-am provocat din nou multă durere, dar încercați să mă înțelegeți: dacă v-aș fi spus imediat că am fost numit feditor, ar fi trebuit să conviețuim prea mult timp știind asta. Am tăcut ca să vă protejez.

Speră ca Gemma să-i răspundă, dar ea părea închisă într-o tăcere impenetrabilă. Totuși, Dante nu se dădu învins. Dincolo de certurile, uneori furibunde, legate de vocația sa literară, știa că o vrea de partea lui. S-ar fi putut să nu se mai întoarcă. Merita să lupte ca să o facă să-l ierte. Dacă nu reușea să câștige provocarea asta, cum ar fi putut să spere că va supraviețui în zilele care urmau?

— Știu că merit dezaprobarea dumneavoastră, continuă, dar dacă m-am comportat așa, am făcut-o numai pentru că nu suportam ideea că vă lungesc suferința mai mult decât e necesar. Dar nici măcar nu reușesc să accept gândul că plec fără să vă aud vocea. Vă rog, vorbiți cu mine, insistă strângând pumnii.

— Dar eu nu vă dezaprob, Dante, spuse ea în sfârșit. Sunt doar terorizată.

Și nu e vina dumneavoastră. Cum ați fi putut să vă sustrageți obligației de a participa la bătălie? Sunteți tânăr și puternic și e de datoria dumneavoastră să mergeți la Laterina. Și totuși eu nu reușesc să accept asta, înțelegeți? Mă tem că vi se poate întâmpla ceva, gândul că n-o să vă mai

întoarceți mă îngrozește. Căci, chiar dacă nu mă credeți, eu vă iubesc. De mult, de prea mult timp, încerc să vă spun asta. Dar voi păreți nici să nu mă băgați în seamă, murmură melancolică.

— Gemma… spuse el.

Însă ea îl întrerupse:

— N-am terminat încă. Cum puteți să credeți că eu nu sunt cu voi, când ceea ce cer nu e altceva decât să fiu primită în sufletul vostru? Dar orice fac, voi mă țineți deoparte. Știu cât se poate de bine că nu m-ați ales, dar la fel s-a întâmplat și cu mine. Iar dacă vom dori cu adevărat să avem o viață împreună, va trebui să descoperim cel puțin cum să ne înțelegem. Știu că dumneavoastră vă refugiați în lectură și în scrierile dumneavoastră, pentru că detestați viața asta, pe care o socotiți mediocră. Nu știu să citesc, dar asta nu înseamnă că sunt proastă. Și am înțeles perfect că poeziile dumneavoastră și celelalte scrieri sunt dedicate altor femei.

Dante încercă din nou să spună ceva, dar Gemma nu terminase. Era ca și cum în momentul acela ar fi mărturisit o durere profundă, pe care o ținuse prea multă vreme ascunsă.

— Nu spuneți nimic! Nu vă consider vinovat pentru asta. V-am spus deja, nu vă judec. Încerc în fiecare zi să vă fac pe plac, sau cel puțin să vă înțeleg.

Și sper că încetul cu încetul să puteți face același lucru cu mine. De aceea cuvintele dumneavoastră sunt cele mai frumoase pe care le-aș putea auzi. Vă rog, Dante, întoarceți-vă viu. Fără voi, aș fi pierdută.

Nu se aștepta să audă o asemenea declarație. Înțelese că fusese nedrept și că, dacă Beatrice rămânea izvorul său de inspirație, îngerul, femeia căreia să-i dedice promisiunile de iubire, Gemma merita cel puțin o șansă. Pentru prima oară simți dorința de a-și îmbrățișa soția.

Se apropie de ea și o strânse în brațe.

— Întoarceți-vă la mine, Dante.
— O să fac tot ce pot, răspunse el.

26

Înainte de bătălie

Se aflau deja aproape de Laterina. Câmpurile erau acoperite de zăpadă, iar copacii negri, golași și incrustați de ger creau o senzație de angoasă. Se simțea obosit. După aproape două zile petrecute călare, înarmat până în dinți, pe Dante îl durea fiecare părticică din corp.

Pe măsură ce ținta devenea tot mai apropiată, frica îi punea stăpânire pe minte și-i alunga orice alt gând. Nemesis îl ducea către Arno, care tăia în două câmpia din fața lui. Râul era o panglică întunecată în mijlocul unei întinderi albe. Mergeau pe lângă burg – nimic altceva decât un pumn de case înconjurate de ziduri solide –, pe partea stângă.

Fu dat ordinul să-și așeze tabăra în locul acela.

Dante stătea lângă foc, frământat de gânduri. Nu avea prea mult chef de vorbă. Unii încercau să-și alunge frica spunând povești cu voce tare, dar lui nu-i ardea de așa ceva. Nu înfruntase niciodată o luptă și nu știa la ce să se aștepte. Tovarășii lui îi umpluseră capul cu povești teribile.

Încercă să nu se gândească la ele, dar, dintr-un motiv sau altul, imaginile oribile care fuseseră evocate nu-i dădeau pace. Semănau cu cele din coșmarurile pe care le avea deseori. Nu cunoștea motivul viselor sale, pe cât de teribile pe atât de dese, dar de multă vreme le interpreta ca pe o nevoie inconștientă de dreptate, ca pe teribila răsplată a unui rău făcut. Și știa cât se poate de bine că plata aceea îngrozitoare îl aștepta și pe el, căci, fără îndoială, nu era lipsit de păcate.

Și atunci, își spusese, chinul acela, forța necunoscută care îl făcea să vadă încontinuu în

propria minte o lume monstruoasă și disperantă − ca atunci când visase Furiile – sugera nevoia de a simți răul plătit cu un alt rău.

La asta se gândea Dante, în timp ce flăcările focului de tabără se ridicau înalte spre cerul întunecat.

Clătină din cap. Nu-i era deloc somn, dar știa că trebuie să se odihnească.

Pe de altă parte, sufletul său zbuciumat îl ținea treaz. Își lăsase coiful și apărătoarele de mâini și de picioare în cort. Peste tunica de lână avea doar cămașa de zale și grumăzarul. În timp ce tovarășii lui fredonau un cântec vulgar în disperata încercare de a scăpa de spaimă, cineva se așeză alături de el.

— Vreau să vă spun ceva, prietene. Mă tem la fel de mult ca voi.

Dante își întoarse privirea și îl văzu pe Giotto. Zâmbi, pentru că, în ciuda tensiunii, acea neașteptată prezență prietenească îi era mai dragă decât oricare alta.

— Ei da, continuă pictorul, nimeni, nici măcar eu, nu se poate sustrage anumitor obligații. Dar uitați ce mă gândesc: poate să-mi fie frică, dar n-o să mă comport ca un laș, fiți sigur de asta.

— Nu mă îndoiesc, spuse Dante. Sper să pot face la fel.

— Așa și trebuie. Sunteți un feditor, deci printre primii la atac.

— Exact. Și voi?

— Mie mi-a mers mai bine. Nu sunt altceva decât un sărman pedestraș.

Nici măcar n-am spadă. O să folosesc o secure, zâmbi el. E atât de mare, că o să-mi rup brațul doar ridicând-o.

Dante îl privi neîncrezător.

— Nu cred. Sunteți cât un munte, știți asta, nu-i așa?

Giotto dădu din cap.

— E plăcut să văd că frica nu v-a făcut să vă pierdeți buna dispoziție.

— Dimpotrivă, voi o faceți să-mi revină.

— Aha, replică pictorul, nu credeam să reușesc.

— Deci? Cum vom petrece noaptea asta? Să fim binedispuși e una, să dormim e alta.

— Mă așteptam la o asemenea întrebare. Pot să vă spun asta: eu nu sunt bețiv, dar există în viața unui om momente în care a bea e singura cale ca să prinzi ziua de mâine, spuse Giotto, scoțând nu se știe de unde o ploscă cu vin.

— Asta de unde vine? întrebă Dante.

— Direct de la proviziile trupei, i se răspunse.

— Dacă-i așa, s-o destupăm și să bem până când o să cădem lați lângă foc.

— Așa să fie.

27

Bătălia

Ghibelinii îi așteptau pe partea cealaltă a râului Arno.

Corso Donati dădu ordin să se oprească. Și când o făcură, feditorii guelfi văzură în fața lor desfășurarea de forțe a dușmanilor.

Dante întrezări culorile familiei Montefeltro, steagurile cu dungi albastre și galbene fluturau în vântul rece de iarnă. Văzu un bărbat călare pe un armăsar negru ca smoala. Trecea printre ai lui, impresionându-i pe toți.

— Este Buonconte, spuse cineva. A venit deci! Nu mai avem nici o speranță.

Cuvintele acelea făcură frica palpabilă. Dacă până în acel moment șirurile guelfe fuseseră pătrunse de o ciudată frenezie, ca și cum oamenii n-ar fi știut ce să simtă, imediat ce apăru eroul invincibil de la Giostre del Toppo, tuturor le fu clar că ziua aceea n-o să le zâmbească.

— Nu vă mișcați, urlă Corso Donati, azi vom învinge! O să-i facem praf pe blestemații ăia o dată pentru totdeauna. Vă amintiți că doar în urmă cu câteva luni i-am smuls burgul Laterina lui *messer* Lupo degli Uberti? Iar dacă adversarii noștri sunt atât de curajoși și de invincibili, cum de se feresc să atace?

Era adevărat. În ciuda faptului că aveau pe ei cămăși de zale noi-nouțe și arătau teribil, ghibelinii nu păreau să aibă intenția să treacă râul care despărțea câmpia și cele două armate aflate față în față. Sigur, Buonconte și ai lui puteau să se bazeze pe faptul că, în anul acela, învinseseră o dată, la Giostre del Toppo, și o făcuseră într-o manieră evidentă. Totuși, le fu clar tuturor că în momentul acesta nu doreau să atace.

Pedestrașii loveau cu spadele în scuturi. Feditorii își țineau cu greu în frâu caii de luptă care păreau gata să se arunce asupra dușmanului, iar în rândurile arbaletrierilor era freamăt mare. Dar în ciuda acelei vădite nerăbdări, nimic nu lăsa de înțeles că ghibelinii vor traversa râul.

Neliniștea creștea. Încetul cu încetul, veniseră toți. Stindardele pe care Carol de Anjou le cedase florentinilor, prin ambasadorii săi, fluturau albastre cu crini de aur pe ele. Fiindu-le recunoscut de către regele Franței dreptul de a le purta, guelfii erau foarte mândri de asta, și Corso Donati împreună cu Vieri și Carbone de' Cerchi își umflau piepturile de orgoliu.

Dar nu cu steaguri se va învinge în ziua asta, se gândea Dante. Iar cei aflați în prima linie cu el erau probabil de aceeași părere, căci, privindu-i în ochi, nu vedea hotărârea necesară pentru a merge pe malul celălalt.

Fu un război de priviri, o lungă așteptare, destinată să stabilească cine va ceda primul. Nu după multă vreme, Corso Donati, care obosise să tot aștepte și care era un vestit scandalagiu, își făcu auzită vocea:

— Voi, urlă, ăia care stați de cealaltă parte a râului, vedeți foarte bine că nu prea are apă și că poate fi traversat foarte ușor. Așa că ori veniți pe partea asta și noi vă lăsăm spațiu să vă desfășurați pe câmpie, ori venim noi pe malul celălalt și voi vă retrageți, ca să ne lăsați să ocupăm teren acolo.

Și spunând asta, își înfipse pintenii în burta calului, făcându-l să se ridice în două picioare. Apoi, ca și cum nu i-ar fi fost de ajuns, își învârti spada în aer. Când armăsarul său ajunse din nou cu picioarele pe pământ, explodă un urlet bubuitor și toți oștenii guelfi începură să bată cu pumnii de fier în pieptul armat.

Dante îl admiră sincer pe Corso Donati pentru disprețul cu care pronunțase propunerea de dinainte.

Acum ghibelinii trebuiau să răspundă. Și, în ciuda faptului că perspectiva nu era dintre cele mai bune, oricare ar fi fost replica, entuziasmul stârnit de Corso era atât de irezistibil, încât frica păru să se risipească și energia să verse foc în vine.

Pentru o ulterioară intimidare, guelfii ridicară brațele înarmate spre cer și strigară cu toată puterea pe care o aveau.

Acum ei erau cei care speriau. Și, judecând după reacția ghibelină, se părea că ieșirea lui Corso avea urmări.

Pentru că nu numai că Buonconte nu răspundea, dar nici măcar cei care erau cu el. Ghibelinii stăteau în liniște, ca o turmă de fantome pe malul râului.

— Răspundeți! îi îndemnă Corso. Ce vreți să faceți? Apoi, ca să fie mai impunător, se ridică în scări: Ce să cred? Că vă e frică de noi?

Câțiva guelfi râseră. Nimeni nu știa dacă de teamă că ghibelinii se vor răzgândi și vor traversa râul sau doar pentru a-și bate joc de ei. Dar înainte de o bătălie orice manifestare de curaj avea un efect de zece ori mai mare decât de obicei, și

foarte curând înjurăturile și jignirile la adresa dușmanilor porniră dinspre partea guelfă.

Totuși, cei din urmă nu-și schimbară atitudinea.

Stătură să-i privească o vreme, până când cavalerii din prima linie își întoarseră caii și o porniră pe drumul către Arezzo, cu intenția să se întoarcă de unde veniseră.

Lui Dante nu-i venea să-și creadă ochilor. Deci n-o să fie nici o bătălie?

Se duseseră până la Laterina ca să stea degeaba? Aproape că-i părea rău, după ce tensiunea îl făcuse să ajungă într-o stare deplorabilă: leoarcă de sudoare, cu nervii întinși la maximum, simțind dureros apăsarea armurii, cu picioarele nenorocite de două zile petrecute călare. Și totuși așa era: cavalerii plecau, și după ce dispărură din prima linie, arbaletrierii făcură la fel, iar după ei urmă infanteria.

Acelei rușinoase retrageri îi răspundea, de cealaltă parte a râului, un răcnet de orgoliu, căci ghibelinii, care inspiraseră atâta teamă, se dovedeau o mână de lași. Și erau deja câțiva care voiau să traverseze Arno ca să-i urmărească.

— Stați pe loc! ordonă Corso, în timp ce pe cealaltă parte retragerea continua într-o tăcere absolută. O să rămânem aici, pe malul râului, până la căderea serii! Dacă dușmanii noștri nu se vor întoarce, vom rupe rândurile.

Până atunci însă vom rămâne în formațiune!

Ordinul acela le îngheță sângele în vine. Dante îi înțelese sensul: să rămână să apere malul era un mod de a sublinia victoria care părea să se profileze. Asemenea lui o înțelegeau cu toții. Chiar dacă, de fapt, nu le era clar de ce Buonconte hotărâse să se retragă.

Poate, se gândi, căpitanul dușman nu avusese încredere în cuvintele lui Corso, temându-se că acesta vrea să-l inducă în eroare, ca să-l trădeze apoi, prin cine știe ce înșelătorie. Ceea ce nu era chiar exclus.

Însă oricare ar fi fost motivul, era clar că ghibelinii continuau să se retragă în ordine din fața lor, așa că guelfii rămâneau uniți și îndârjiți, conștienți de faptul că în ziua aceea se arătaseră curajoși și, făcând asta, trimiseseră un mesaj clar dușmanului lor dintotdeauna: deși Pisa și Arezzo o amenințau, Florența nu se temea și, dacă ar fi fost necesar, le-ar fi înfruntat pe amândouă.

28

Temnița

Celula era rece ca gheața, iar zidurile ei reci ca moartea. Ugolino privea chipurile livide ale lui Gaddo și Uguccione. Anselmuccio stătea ghemuit pe jos, învelit într-o pătură. Nino clănțănea din dinți. Nimeni nu știa dacă de foame sau de frig.

Iarna îi punea la pământ unul câte unul. Și, dacă până cu câteva zile în urmă Ugolino reușise să se ridice și să-i scuture, acum nu mai era în stare nici măcar să se miște. Contele stătea cu spatele lipit de peretele înghețat.

Avea buzele vinete, fața suptă de foame, ochii înlăcrimați ai unui om aflat în pragul disperării.

Privindu-și fiii și nepoții, victime inocente ale dușmăniei dintre el și Ruggieri degli Ubaldini, îi fu rușine de el, dar nu găsi nici măcar forța de a pronunța scuzele care-i veneau pe buze.

Nemișcat, răvășit, încerca să-și amintească vremurile trecute, de pe când fusese Podestat și Căpitan al Poporului în Pisa, orașul care-l trădase, luându-i tot ce avea. Și pe care acum îl ura.

Soarele invernal pătrunse ca argintul viu prin barbacane. Raze subțiri și palide iluminară în sfârșit celula din turn. Și atunci contele văzu pe fețele lui Gaddo, Uguccione, Anselmuccio și Nino semnele morții și știu că nimeni și nimic nu-i va salva.

Simți cum propria-i față devine de piatră, căci imaginea aceea era cea mai nemiloasă și mai nedreaptă pe care o văzuse vreodată. În sfârșit, auzi o cheie răsucindu-se în broască și așteptă, sperând că va veni cineva să le aducă ceva de mâncare.

Dar nu se întâmplă asta. Și odată cu trecerea timpului Ugolino înțelese că nu va mai veni nimeni și că arhiepiscopul îi va lăsa acolo până când vor muri. Și acea certitudine îi făcu atât de rău, că de disperare își mușcă mâinile până la sânge. Ce putea face? Nu numai crampele îi provocau durere, ci și neputința, anihilarea sa și a copiilor săi, transformați zi după zi în niște larve.

Un geamăt tăie aerul înghețat, precum lama unui cuțit. Anselmuccio își ridică puțin capul. Fața îi aducea tot mai mult cu o tigvă, avea trupul devastat de foame, buzele crăpate păreau să cadă bucăți.

— Unchiule, murmură în sfârșit, ridicându-se puțin, cu un efort ce părea să-l frângă, nu vă temeți. Voi m-ați îmbrăcat. Acum voi să fiți cel care mă dezbracă. Luați-mi carnea. O să mor fericit știind că voi, fratele meu și verii mei v-ați potolit foamea, și spunând asta căzu din nou la pământ.

Nino păru să-i țină isonul cu un fir de voce și dădu din cap la auzul acelor cuvinte. Și la fel făcu Uguccione. Dar erau doar lamentațiile slabe ale cuiva aflat în pragul morții.

Ugolino nu avu nici măcar timp să vorbească, pentru că Gaddo se îndreptă, de fapt se târî spre el. Scotea un sunet nearticulat, produs de foame. Înainta cu o încetineală de reptilă, ochii enormi păreau să-i iasă din orbite, din cauză că era îngrozitor de slab.

— Tată, spuse în cele din urmă, cu un efort suprem, vă rog, ajutați-mă.

O ultimă suflare îi ieși pe gură.

— Gaddo, spuse Ugolino, dar vocea nu i se auzi. Gaddo, încercă să repete, dar nu scoase decât un horcăit, lamentația răgușită a unui animal în agonie.

Fiul său întinse brațul, zgâriind aerul cu degetele scheletice, gata să atingă mâna tatălui său. Apoi, pe neașteptate, după un oftat adânc, se ghemui pe pământul rece al celulei și nu se mai mișcă.

Contele văzu, înțelese și începu să plângă. În timp ce-l privea, avu senzația că expresia chipului înghețа într-o grimasă sculptată în marmură, ca și cum sufletul ar fi abandonat trupul, iar el ar fi fost martor la un lucru excepțional.

Nimeni nu mai mișca. Nu putea înțelege dacă măcar Nino și Uguccione mai erau în viață. Părea că-și căutaseră un mic spațiu unde să se ghemuiască, de parcă s-ar fi pregătit în tăcere de moarte.

Ugolino închise ochii. O, cât de mult îl ura pe Ruggieri degli Ubaldini.

Cât de mult ar fi vrut să i-o plătească, cât de fericit ar fi fost dacă ar fi putut să-i taie capul ca să-l devoreze, să-i înfigă dinții în ceafă și să roadă la ea până când i-ar fi smuls și ultima bucățică de carne.

În sfârșit, cu un efort suprem reuși să se ridice în picioare. Se sprijini cu brațul de peretele de piatră și făcu un pas. Apoi încă unul. Se duse la fiecare din fiii și nepoții săi și, făcând apel la ultimele energii rămase, îi strigă:

— Gaddo! Uguccione!, dar nu primi nici un răspuns. Nino!

Anselmuccio!

Și de fiecare dată tăcerea era singurul răspuns la strigătul său.

Când, în cele din urmă, văzu că toți erau morți, nu mai rezistă și căzu în genunchi. I se păru că inima i se sparge, ca și cum ar fi fost de sticlă și o spadă ar fi făcut-o bucăți.

Apoi, epuizat și măcinat de foame, se lăsă legănat de îmbrățișarea morții.

29

Compiobbi

Satul părea anticamera Infernului. Zidurile care-l înconjurau deveniseră un morman de pietre afumate, în mare parte căzute la pământ. În timp ce intrau călare, Dante avu oribila presimțire că i se va înfățișa un spectacol îngrozitor.

Ar fi renunțat cu plăcere să-l urmeze pe Carbone de' Cerchi în Val di Sieve in Casentino, dar iscoadele trimise în cercetare de către Corso Donati - care nu voia să cadă în vreo ambuscadă în timpul întoarcerii de la Laterina – se întorseseră aducând vești teribile: în timp ce Buonconte își ținea oștirea pe malul râului Arno, cineva profitase probabil de asta și cu o ceată de oșteni pătrunsese până aproape de porțile Florenței, incendiind și devastând sate ca Pontassieve, și ajunsese până la Compiobbi.

Aflând vestea, conducătorul guelfilor hotărâse să împartă oștirea. O parte urma să se întoarcă imediat la Florența, iar cealaltă ar fi încercat să se îndrepte spre Casentino sub comanda lui Carbone de' Cerchi, ca să înfrunte și să alunge bandele ghibeline, dacă s-ar mai fi aflat cumva acolo.

Iată de ce nu era cu ei și Il Pazzo, se gândise Dante. Nu-l văzuse nimeni pe câmpul de bătaie. Asta ar fi trebuit să-i alarmeze, dar florentinii erau atât de îmbătați de victoria lor morală, că nu se întrebaseră care fusese motivul retragerii lui Buonconte, și nu înțeleseseră deci obiectivul real al conducătorului ghibelinilor. Atrăsese mare parte dintre oștenii dușmani departe de Florența, astfel încât Il Pazzo să poată acționa nestingherit, trecând prin foc și pară burgurile din Casentino.

Și, pe cât se pare, reușise perfect ce-și propusese.

Deci, în timp ce Corso și ai lui se întorceau la Florența, alergând caii până la istovire și punând infanteria să mărșăluiască forțat, Carbone de' Cerchi și bună parte din feditori se îndreptaseră spre Val di Sieve.

Călăriseră până la Compiobbi, și acum se așteptau la ce e mai rău.

Imediat ce ajunseseră sub zidurile burgului, înțeleseseră că nu vor găsi pe nimeni să-i aștepte.

Înaintară cu mare atenție. Copitele cailor călcau pe noroiul înghețat.

Dante văzu strada principală a burgului acoperită de cruste de gheață, negre de funingine și de sânge închegat. Apoi apărură trupurile: torturate, ghemuite pe zăpadă, înghesuite lângă zidurile caselor, măcelărite.

Ar fi vrut să fie orb ca să nu vadă ceea ce, încetul cu încetul, îi apărea în fața ochilor: războiul în toată cruzimea sa, în oroarea primordială a violenței. Nimeni nu vorbea, se auzeau doar pașii oștenilor care băteau ritmul unei cantilene de moarte.

Dante nu putea face nimic. Fără să scoată o vorbă, constată ce se întâmplase. Simți mirosul aspru al sângelui uscat, văzu culoarea violacee a viscerelor aburinde smulse din burta unui om, paloarea chipurilor, pătate de vânătăi, se înecă în întunericul acelui infern pe pământ și fu răvășit. Văzu câțiva bărbați răstigniți pe ușile caselor și o femeie atârnând spânzurată în golul negru al unei fântâni. Imaginile îi explodară în față într-o avalanșă care tăia respirația. Respira cu greu, de parcă o lance i-ar fi sfâșiat pieptul.

Simți o durere vie, o rană care-i inunda inima cu sânge.

Dacă, într-un prim moment, ar fi vrut să fugă, acum își umplea privirile cu oroarea aceea.

Ca să nu uite.

Înțelese că nu avea nici cea mai mică idee despre ce însemna războiul.

Nu exista în el nimic nobil sau onorabil, cel puțin nu pe pământul acela blestemat, sfâșiat de conflicte. Dar dacă odată încercase să se sustragă acestor lucruri, în numele poeziei și al iubirii, acum înțelegea că nu există poezie fără sânge și fără a fi conștient de existența morții. Parcă ar fi primit în stomac copita unui catâr, dar a înțeles că exista un singur mod de a cunoaște cu adevărat: să fii luat pe sus de Rău. Numai oroarea putea să-i deschidă cu-adevărat ochii. Nu ar fi reușit să o descrie, nu înainte de a o fi privit cu-adevărat în față.

Și era ceea ce se întâmpla în momentul acela.

Nu își va renega niciodată îngerul, dimpotrivă. Acum, mai mult ca oricând, credea că doar în iubire poate exista salvare, dar dacă până atunci gândul său fusese o simplă idee, o aspirație hrănită de lecturi, acum duhoarea morții care umplea aerul burgului îl obliga și mai mult să se agațe de frumusețea și bunătatea demnă a iubirii pentru o femeie cu chip de înger, iar pentru ideea aceea, își spuse, merita să se bată cu spada și cerneala poeziei.

Îi fu deci limpede ce îi spusese Homer în vis: trebuia să lupte, pentru că doar riscând să-și piardă viața ar fi știut să găsească vorbele potrivite, în stare să exprime și să evoce o forță virgină și sublimă.

Își va murdări mâinile. De aceea acceptase să fie numit feditor, și tot din același motiv avea să accepte propunerea lui Vieri de a intra în politică. Își va demonstra propria valoare.

Omul era cea mai plină de cruzime dintre creaturi, o ființă lașă și josnică, care-și supunea semenii trecându-i prin foc și pară. Trebuia să-l cunoască, își spuse. Să înțeleagă cu cine are de-a face. Și să se roage pentru ca, într-o bună zi, o

femeie să-și deschidă aripile și să vină să-l salveze din acea vale a plângerii.

30

Ninsoarea

Giotto privea cerul. Fulgi mari ca niște pene cădeau din bolta de culoarea plumbului. Se refugiase pentru câteva zile pe o colină, aproape de Assisi. O făcea deseori, pentru că-i plăcea să contemple natura în simplitatea ei minunată. În plus, Cimabue îi ceruse ajutorul în atelierul său ca să picteze, nu peste multă vreme, întâmplări din viața Sfântului Francisc, în catedrala din micul burg în care se născuse sfântul. Să încerce să respire atmosfera din acele locuri, puțin spus unice, era pentru el o manieră de a se apropia de tema următoarei fresce.

O făcea ca să rămână singur. O lăsase pe Ciuta, soția lui, la Florența.

Urma să lipsească doar câteva zile, dar faptul că se ocupa cu lucruri normale, fără să trebuiască să conceapă nimic artistic, îi permitea să se întoarcă la nivelul cel mai umil al vieții, chiar rustic, și astfel reușea să intre din nou în contact cu propriul suflet.

Avea nevoie de asta. Tot ceea ce-și dorea, după tensiunea din zilele de război, era să se întoarcă la esența pură a vieții. N-avea importanță că nu se întâmplase nimic și că Buonconte se întorsese la Arezzo fără să atace. Nu era obișnuit cu asemenea emoții.

Trase adânc în piept aerul rece al dimineții. Un norișor de aburi albi umplu aerul.

Iubea locul acela. Cu primii bani primiți pentru munca lui își cumpărase o căsuță, unde se retrăgea din când în când.

Luă toporul și se îndreptă spre magazia de lemne.

Așeză un butuc pe tăietor. Ridică toporul deasupra capului, apoi îl lăsă să cadă într-o mișcare arcuită. Lama sparse butucul în două și bucățile săriră în zăpadă. Giotto le culese și le puse în coș. Luă un alt butuc și repetă gestul.

Încă o dată tăie cu o lovitură sigură. Zâmbi. Nu-și pierduse obișnuința, se gândi.

Continuă o vreme să spargă lemne până când umplu coșul, apoi pregăti altele, pe care să le folosească în zilele următoare.

Când se consideră mulțumit, aranjă lemnele de-abia crăpate. Apoi luă coșul și se îndreptă spre casă.

Intră. În cămin ardea deja un foc vesel. Așeză jos coșul și puse pe foc câteva bucăți din lemnele proaspăt tăiate. Apoi, după ce luă în spate o coșarcă de nuiele, ieși din nou.

O luă pe cărarea care ducea la pădurea de stejari. Rare frunze aurii se vedeau ici-colo pe ramurile golașe, stropite de zăpadă. Giotto umbla sprijinindu-se de un baston gros din lemn de corn, ca să nu riște să pună piciorul greșit.

Cel puțin încetase să mai ningă. Mergea pe cărare uitându-se pe sub copaci. Își dădu imediat seama că n-o să se ducă la porcar cu mâinile goale.

Printre frunzele uscate puțin umezite de prima zăpadă, descoperi niște ghinde.

Se aplecă să le culeagă, începând să umple coșul pe care îl ducea în spate. Se strădui cât putu ascuțindu-și privirea și mai găsi câteva.

Era bucuros. Și fericit. Gesturile acelea simple pe care le făcea în timpul zilei erau un motiv de deplină satisfacție pentru el. Dacă ar fi putut, o parte din el ar fi vrut să trăiască mereu în felul acesta.

Sigur, mai era și pasiunea arzătoare pentru pictură și culori, însăși sensul vieții sale. Dar în momentul acesta nu-i lipsea câtuși de puțin. Înțelegea perfect de ce Francisc dorea să cultive iubirea universală și armonia dintre om și natură.

Să-ți eliberezi mintea, să-ți folosești corpul, să înfrunți micile provocări cotidiene, să savurezi trecerea orelor, să te scoli odată cu răsăritul soarelui și să te culci la apusul lui. Colinele de deasupra orașului Assisi erau locul perfect pentru a pune în practică acea dorință.

Înaintă pe cărare până unde pădurea se termina și începea o pantă ușoară.

Jos, în vale, zări acoperișul unei ferme. Fumul care ieșea pe horn se înălța spre cerul plumburiu.

Recunoscu mica gospodărie a lui Vanni, porcarul. Știa că e așteptat și nu voia să întârzie.

Cu puțin noroc, ar fi putut ajunge înainte de a șasea oră canonică.[15] Ar fi avut tot timpul să dăruiască ghindele și să primească în schimb cele mai bune fire de păr de porc cu care să-și facă pensulele necesare pentru următoarea lucrare.

Se gândi că abia așteaptă să se mute la Assisi. O să-și cumpere o căruță, își spuse. Se va urca în ea împreună cu Ciuta și vor străbate împreună Toscana și Umbria, plecând din orașul acela care părea să fi fost blestemat de Dumnezeu. I-ar fi luat și pe Dante cu Gemma, dacă ei ar fi vrut-o. Cu cât erau mai mulți, cu atât ar fi fost mai bine, cel puțin pentru el.

Imediat ce se va întoarce la Florența, o să i-o propună. Doar să termine ultima lucrare care-i fusese comandată de Cimabue, și după aceea va fi liber.

Se gândi cu plăcere la momentul acela și, zâmbind, începu să coboare spre vale.

31

Monseniorul

Monseniorul degli Uberti era îmbrăcat cu o planetă de mătase purpurie, tivită cu fir de aur. Pe fața lui slabă, pe care barba îngrijită și ascuțită o făcea să pară și mai lungă, se citea o expresie de

satisfacție. Își privi nepotul, pe Guglielmo de' Pazzi di Valdarno, și pe Căpitanul Poporului Buonconte da Montefeltro, apoi, cu un gest al mâinii, sublinie ceea ce avea de spus:

— V-ați descurcat bine, zise. Blestemații ăia de florentini erau convinși că pot să ne învingă, că ne-au bătut, în schimb, datorită abilei manevre a Căpitanului Poporului, și i se adresă lui Buonconte, ați reușit să devastați Val di Sieve, încheie, privindu-și din nou nepotul.

— Nimic nu m-ar fi putut face mai fericit, răspunse Il Pazzo, mărturisesc că am făcut tot ce am putut ca să provoc spaimă.

— Care descurajează cel mai tare, sublinie episcopul și seniorul orașului Arezzo. Singura problemă cu adevărat serioasă e legată de eliberarea lui Carol II de Anjou.

— În ce sens reprezintă o problemă? întrebă Il Pazzo.

— Are intenția să-i ceară Papei să-l încoroneze rege al Siciliei, spuse rece Buonconte de Montefeltro, a fost deja stabilit locul: la Rieti.

— Asta înseamnă că foarte probabil se va opri la Florența, beneficiind de ospitalitatea guelfă. S-ar putea și să lase câteva contigente de întărire, adăugă monseniorul degli Ubertini.

Clătină din cap pentru că ideea aceea evident îl deranja. Se apropie de marele cămin și își întinse mâinile către flăcări, întorcându-se cu spatele la interlocutorii săi.

— E lucrul de care mă tem și eu, am văzut steagurile franceze la Laterina, confirmă Buonconte.

— Asta înseamnă că situația nu trebuie subestimată. Ambasadorii regelui au ajuns probabil la Florența și foarte probabil au dat autorizația să fie folosite însemnele franceze, constată amar monseniorul degli Ubertini.

— Aveți dreptate, grația dumneavoastră, spuse Căpitanul Poporului.

— Și atunci ce putem face? întrebă cu candoare Il Pazzo.

Episcopul nu răspunse.

— Incursiuni rapide. Ambuscade. Distrugeri. Să ne prefacem că vrem să dăm o bătălie și să-i lovim unde se așteaptă mai puțin. Laterina este exemplul perfect pentru cum vom proceda în lunile următoare. Să-i facem să creadă că-i așteptăm în spatele zidurilor, și apoi să-i surprindem între mlaștini, cum am făcut la Pieve al Toppo, spuse Buonconte.

— Dar nu pricep de ce trebuie să ne ascundem tot timpul, să ne tăinuim intențiile reale, când, de fapt, am putea să-i învingem pe câmpul de luptă, izbucni Guglielmo de' Pazzi, care evident era sătul de acele planuri făcute în grabă și superficial. Suntem mai puternici decât ei, să-i alungăm o dată pentru totdeauna!

— Nu sunt chiar așa de convins, spuse Buonconte. Bătăliile în câmp deschis sunt înșelătoare, implică mari pierderi, chiar atunci când ai norocul să fii învingător. Și nu-i sigur că se întâmplă cu-adevărat. Dar o ambuscadă sau o incursiune-surpriză, continuă Căpitanul Poporului, generează spaimă, neîncredere și, poate, dușmanul devine mai puțin sigur, acceptă să negocieze. Aș putea spune același lucru despre un asediu făcut ca la carte.

Nimeni nu-și riscă viața, dar se câștigă ostatici și se reduc proviziile dușmanilor.

Monseniorul degli Ubertini își întoarse capul. Acum aproba plin de convingere.

— Chiar așa, adăugă. A fost o idee excelentă aceea de a vă convinge tatăl să ia în stăpânire Pisa.

— A fost ușor. Puțin consum de forțe și un rezultat important.

— Am înțeles, fir-ar să fie. Se pare că voi doi v-ați pus de acord, spuse Il Pazzo nerăbdător. Scuzați-mă dacă îmi permit să vă amintesc că oștenii câștigă pe câmpul de luptă.

— Dar cu ce preț, nepoate? replică episcopul. Nu, îmi pare rău. Trebuie să fiu de acord cu Căpitanul Poporului. Mai ales într-o situație ca aceasta, cu riscul ca regele Franței să-și manifeste în vreun fel sprijinul pentru Florența, o să ne învingem adversarii numai cu negocieri și hărțuieli.

— Dar împăratul? Cel în numele căruia ne batem? Ce o să facă? Ne va lăsa singuri împotriva lui Carol II de Anjou?

— După cum bine știți, nepoate, împăratul nu mai e același după excomunicarea lui Federico II.

Il Pazzo pufni din nou.

— De acord, de acord. Mă refer la regele romanilor, mai exact la Rudolf din casa de Habsburg.

— Așa, iată răspunsul! După alegerea din partea prinților, fără să fi primit consacrarea papală, regele romanilor are alte lucruri la care să se gândească. E deja mult dacă reușește să adune din nou împreună teritoriile care s-au fragmentat în perioada de tranziție. Nu putem nicicum să ne bazăm pe el. De aceea cred că va trebui să mergem înainte cu strategia sugerată de Buonconte da Montefeltro. Și trebuie s-o facem cât se poate de repede.

Căpitanul Poporului își înclină capul în semn de respect.

— Nu vom pierde timp, spuse. Florentinii se așteaptă să nu ne mișcăm pe timpul iernii. Noi însă vom începe din nou să le pustiim satele, distrugându-i puțin câte puțin.

— Chiar așa, confirmă episcopul.

— Atunci, fie! spuse Guglielmo de' Pazzi, deschizându-și larg brațele.

Dacă asta vreți, puteți conta pe mine.

— Foarte bine. Înseamnă că în curând vă veți întoarce în șa, încheie monseniorul degli Ubertini.

32

Priorii

Florența se temea de Arezzo. Ghibelinii păreau să nu respecte nimic și pe nimeni în zilele acelea friguroase de iarnă și nici vorbă să rămână închiși în casele lor, dimpotrivă, distrugeau satele cu atacuri continue și jafuri. După ce prădase Montevarchi, în apropiere de Siena, armata imperială devastase San Donato in Collina, masacrând populația și arzând atât de multe case, încât fumul se vedea de pe zidurile Florenței.

Țăranii erau sfârșiți. Cei care supraviețuiau acelor incursiuni încărcau în căruțe puținul care le rămânea și se îndreptau spre oraș ca să-și găsească adăpost în spatele formidabilelor sale ziduri.

Ca urmare, Florența era plină de nenorociți și de disperați plecați de la țară și lipsiți de mijloace de trai. Și odată cu sărăcia și lipsurile creșteau furia și frustrarea. Delictele se înmulțeau, furturile și jafurile erau la ordinea zilei, iar străzile nu mai erau sigure ca altădată.

Poporul protesta și situația se înrăutățea din ce în ce mai mult.

În Palatul Priorilor, cei șase numiți discutau deja de la primele ore ale dimineții. În fiecare zi aflau despre un nou atac. Faima lui Buonconte da Montefeltro și a lui Guglielmo de' Pazzi di Valdarno din sinistră devenise fatală, și priorii erau încontinuu interpelați de Corso Donati și de alți oameni importanți ca să se decidă în sfârșit pentru o campanie militară. Dar priorii încercau să câștige timp. Zăpada continua să cadă, vântul rece biciuia orașul, și ei nu știau cum să facă pentru a opri valul acela de teroare pe care ghibelinii îl răspândeau cu mârșăviile lor.

— Situația a devenit de nesuportat! spuse Pela Gualducci. Trebuie să răspundem la lovituri cu lovituri.

— Asta facem deja, îi răspunse Nicola degli Acciaiuoli. Oștenii noștri fac tot ce pot, dar e clară

strategia aretinilor. Intenția lor e să slăbească rezistența Florenței și încearcă să scurteze timpul.

La auzul acestor cuvinte ceilalți tăcură o clipă, pentru că recunoșteau că în ele exista mult adevăr: Arezzo ataca, iar Florența rezista cu mare greutate. Și nici unul dintre ei nu știa, în momentul acela, cum să înfrunte problema.

După pauza aceea, Andrea del Cerreto se ridică de pe jilțul său și se duse în mijlocul sălii.

— E adevărat totul, spuse cu amărăciune. Iar Pisa îi ajută, adăugă. Cu siguranță, n-ați uitat că, din pricina intrigilor lui Buonconte da Montefeltro și ale arhiepiscopului Ruggieri degli Ubaldini, acum orașul este în mâinile ghibelinilor și însuși tatăl Căpitanului Poporului din Arezzo îl ține în pumn.

Și ce soartă a avut contele Ugolino?

— A murit de foame în Turnul dei Gualandi, spuse laconic Pela Gualducci, clătinând din capul acoperit cu un păr creț și alb.

— Da, chiar așa! spuse Andrea del Cerreto. Iar noi ce am făcut ca să împiedicăm asta? Vocea lui păru dintr-odată plină de furie.

De data asta îi răspunse o tăcere absolută. Nimeni nu scoase nici un cuvânt. Nu era nimic de spus.

— Nimic, vă spun eu! și pronunță cuvintele acelea cu o furie neobișnuită.

Am subestimat hidra, și iată că monstrul începe să ne atace cu toate capetele, fără să mai ținem cont de faptul că aliații noștri nu uită, iar Nino Visconti precis n-o să vină să ne ajute.

— Dar îl ura pe unchiul vostru! tună pe neașteptate Gherardino Deodati.

El a fost la originea acelei povești blestemate.

— Sigur! Dar nu-l ura într-atât încât să accepte să fie lăsat de moară de foame de către cel care i-a adus din nou pe ghibelini în oraș! observă cu asprime *messer* del Cerreto.

— Arhiepiscopul degli Ubaldini, conchise dezamăgit Pela Gualducci.

Făcu ochii mari, spunând clar ceea ce celălalt doar sugerase. Numele răsună sinistru în marele salon. Pentru o clipă, păru că toți așteptau ca efectul său nefast să dispară. Era ca și cum omul acela ducea cu el un blestem. În ultimă instanță, el era cel care adusese nenorocirea la Florența, pentru că rupsese echilibrul, punând din nou Pisa sub conducere ghibelină, datorită intervenției familiei Montefeltro.

— Exact! spuse în sfârșit Andrea del Cerreto. Același om care fusese alungat când Nino era seniorul Pisei împreună cu Ugolino della Gherardesca.

— Deci, ce sugerați? întrebă Nicola degli Acciaiuoli, sperând că *messer* del Cerreto va oferi în sfârșit o soluție după atâtea întrebări.

Andrea del Cerreto își drese vocea. Păru să se gândească la asta. Apoi spuse:

— Mandatul nostru e aproape de sfârșit, o știm perfect. Peste câteva zile o să ne aflăm în biserica di San Pier Scheraggio pentru a numi noii priori.

Era adevărat. La alegere aveau să ia parte și Căpităniile breslei Artelor, Consiliul Special al Căpitanului Poporului și un mare număr de *arroti*, adică înțelepții celor șase cartiere ale orașului.

— Știu că votul e secret, dar va trebui să ajungem la o înțelegere și să facem în așa fel încât următorii priori să purceadă la tratative.

Afirmația aceea îi lăsă pur și simplu pe ceilalți năuciți. Apoi *messer* Gualducci spuse ceea ce gândeau toți:

— Ceea ce spuneți este de o gravitate enormă. De ce oare va trebui să ajungem la asta?

— Pentru că negocierile sunt singura speranță pe care o avem ca să câștigăm împotriva orașului Arezzo în acest moment, fu răspunsul.

Era rândul lui Pela Gualducci să se ridice din jilț și să pună întrebări.

— Admițând că aveți dreptate, spuse, și că facem ce propuneți, vă întreb: despre ce negocieri vorbiți? Și cu cine?

— Negocieri de pace cu cine guvernează Arezzo, răspunse fără zăbavă Andrea del Cerreto.

— Șarpele acela viclean de Buonconte da Montefeltro? întrebă *messer* Gualducci.

— Nici vorbă, răspunse nerăbdător Nicola degli Acciaiuoli. *Messer* Andrea del Cerreto face aluzie la episcopul Guglielmo degli Ubertini.

— Cu-adevărat? întrebară într-un glas Gherardino Deodati și Borghese Migliorati.

Nu scoseseră aproape nici un cuvânt până atunci și dezvăluirea aceea îi surprinse mai mult decât tot restul. Monseniorul degli Ubertini era cu adevărat dispus să ajungă la o înțelegere cu Florența, pe care o ura atât de tare?

Messer del Cerreto își deschise larg brațele.

— Chiar așa! Ba o să vă spun mai mult: cred că am deja omul de care avem nevoie. Știu că vă întrebați deja la cine fac aluzie, dar o să fac mai mult de atât, prieteni. Apoi, adresându-se gărzilor, spuse: Lăsați-l să intre pe *messer* Vieri de' Cerchi.

La auzul acestor cuvinte, priorii se grăbiră să ia loc pe jilțuri. O clipă mai târziu, cel mai bogat cetățean din Florența se prezentă în fața lor, făcând o plecăciune.

Vieri era îmbrăcat elegant. Își pusese în gând să facă o bună impresie și reuși perfect. Cum să nu observi mantela căptușită cu blană, masivul lanț de aur și cămașa de mătase brodată cu argint? Îi cunoștea bine pe toți cei șase bărbați din acea adunare și avea intenția să le amintească tuturor că dincolo de funcția lor temporară nu erau demni nici măcar să-i deschidă ușa.

Avea un plan precis în minte și voia să-l ducă la bun sfârșit cu orice preț.

Dacă nu cu ei, cu cei care aveau să vină după ei. Dar vorbise cu Andrea del Cerreto și știa că, cel puțin lui, îi era clar că soluția propusă era singura

posibilă. Și de aceea se străduise să-i garanteze întâlnirea aceea, dar și pentru a face în așa fel încât iminenta alegere a noilor priori să meargă în direcția pe care o avea el în minte. Acum trebuia să vorbească limpede. În așa fel încât să ilustreze toate avantajele planului său.

— *Messeri*, spuse imediat ce-și termină plecăciunea, vă mulțumesc că mați primit.

— *Messer* de' Cerchi, răspunse Andrea del Cerreto vorbind în numele tuturor, știm că de multă vreme nu vedeți cu ochi buni războiul cu Arezzo și că intenția dumneavoastră este aceea de a propune o cale mai puțin sângeroasă decât cea pe care o bună parte din concetățenii noștri ar avea-o în minte. Ați putea să ne-o expuneți?

Vieri dădu din cap cu un aer de superioritate. Lucrurile mergeau cum trebuie. *Messer* del Cerreto părea să fi convins deja adunarea sau, cel puțin, să fi reușit s-o pregătească pentru ceea ce voia să propună.

— Desigur, spuse, în timp ce priorii, luând loc pe jilțurile lor, așteptau nerăbdători. Ei bine, e știut că în ultimele zile acțiunea războinică a ghibelinilor din Arezzo a devenit mai agresivă ca oricând. Motivul e simplu: intenția lor e să ne obosească înainte de a ne înfrunta într-o mare bătălie finală. Se tem, de altfel, de venirea lui Carol II de Valois, care, o credem cu toții, nu se va da înapoi de la a susține cauza noastră. Nu e o întâmplare că, prin intermediul ambasadorilor săi, a dat deja de știre că are intenția să se oprească în oraș, ba mai mult, ne-a autorizat să folosim însemnele sale în bătălie. Deci ghibelinii știu că, dacă vor să ne înfrângă, trebuie s-o facă repede.

— *Messer* de' Cerchi, unde vreți să ajungeți? întrebă Andrea del Cerreto, dând de înțeles, cu o expresie destul de elocventă, că exprima curiozitatea tuturor.

— O să vă spun. Eu nu cred absolut deloc că Guglielmo degli Ubertini, episcop și podestat de

Arezzo, are intenția să ducă împotriva Florenței o mare bătălie în câmp deschis. Motivul e foarte simplu: se teme că va pierde.

Din cauza asta mi-a dat de știre, în urmă cu o săptămână, că îi va face plăcere să ajungă la un acord cu priorii din orașul nostru.

La auzul acestor cuvinte, priorii se întinseră spre Vieri de' Cerchi, de parcă acesta ar fi păstrat secretul unui asemenea anunț sub faldurile mantelei. Doar Andrea del Cerreto părea rece și impasibil. I se adresă cu asprime bogatului negustător, spunând:

— Fiți mai clar, *messer* de' Cerchi. În ce fel Guglielmo degli Ubertini ar vrea să propună acest acord? Ce ar oferi?

Vieri oftă, apoi zâmbi. Voia să facă în așa fel încât să nu scape nimănui importanța rolului pe care-l avea el. În sfârșit, când consideră că tăcuse destul, spuse:

— Tot ce are. Asta înseamnă că în schimbul salvării întregii sale familii, el ar ceda drept garanție toate castelele ce aparțin propriului episcopat și, în plus, le-ar înmâna florentinilor toate câștigurile și impozitele credincioșilor săi, cu condiția să-i fie recunoscuți trei mii de florini pe an drept recompensă.

— Dar cine ar garanta o sumă enormă ca asta? întrebă uimit Andrea del Cerreto.

— Banca mea, răspunse Vieri.

33

Neînțelegeri și intrigi

Dante nu se așteptase să-l întâlnească pe Guido. Dar când îl văzu în palatul lui Vieri de' Cerchi nu putu desigur să-l ignore. Era ceva ciudat în privirea lui, ceva ușor amenințător. În timp ce se apropia de el, înțelese că prietenul său avea ceva să-i spună. Se gândi la ce poate fi mai rău.

Și răul nu se lăsă așteptat.

— O! Iată-vă aici, deci. Bărbatul războinic. Dar ce spun? Cavalerul din prima linie, omul lui Vieri de' Cerchi! Acum veți putea, în sfârșit, să vă murdăriți mâinile, nu credeți? Cu atât mai mult, cu cât Corso Donati a fost chemat să îndeplinească funcția de podestat la Pistoia. Veți avea deci drum liber.

Dante fu uimit. Nu înțelegea ce i se reproșa. În plus, era obosit. Nu-și revenise încă după ceea ce văzuse la Compiobbi. Să se certe cu prietenul său era cu adevărat ultimul lucru pe care-l dorea.

— De ce îmi vorbiți pe tonul ăsta? întrebă, sincer întristat.

Cavalcanti își dădu seama că fusese poate prea aspru și-și schimbă în parte atitudinea.

— Ei, vă cunosc de multă vreme. Nu aveați cu siguranță banii ca să vă cumpărați echipamentul de feditor. Și, observ cu plăcere că, după ce ați vorbit cu mine despre îngeri, iubire și frumusețe, v-ați gândit să dați o probă și cu spada și scutul! Desigur, nu vă port pică pentru asta, dar păziți-vă de Vieri, e un om puternic și fără milă.

— Înțeleg, dar eu m-am dus la luptă ca să apăr Florența.

— Sigur, și ați făcut o treabă bună. La Laterina n-ați făcut altceva decât să vă priviți unii pe alții de pe un mal pe celălalt al râului Arno, îi răspunse Guido, din nou ironic.

— Așa e, răspunse Dante, iritat deja de toate reproșurile acelea, pe care știa că nu le merită. Dar la Compiobbi am văzut urmările războiului: oameni cu gâtul tăiat, femei violate, zăpada înroșită de sângele copiilor uciși! Credeți că mi-a făcut plăcere? Aveți idee ce este cu adevărat un câmp de luptă?

Pentru prima dată de când se cunoșteau, Cavalcanti se înroși.

— Dante, spuse, iertați-mă, am exagerat, ceea ce voiam să spun e să fiți atent cu Vieri. E un om

stăpânit de o ambiție nemăsurată și ar putea să vă promită lucruri pe care mai târziu va avea grijă să nu le recunoască…

— … Și deci ar trebui să-i refuz ajutorul? îl întrerupse Dante. Apoi schimbă tonul, devenind la rândul lui sarcastic: Desigur, vă deranjează teribil să mă vedeți printre feditori, nu-i așa? Tocmai acum, când stau călare printre cei din prima linie. Nu vă vine să credeți, nu-i așa?

— De acord, v-am auzit! V-am cerut scuze pentru prostescul meu sarcasm și bine faceți să-mi răspundeți cu aceeași monedă. Am greșit comportându-mă astfel, dar acum cel puțin știți ce mi se părea necesar să vă spun.

Și fără să mai adauge ceva, îi întoarse spatele.

Dante amuți. Pentru a doua oară, în câteva clipe. Ar fi vrut să-i răspundă, dar așa era Guido: trebuia să aibă întotdeauna ultimul cuvânt. Când, în sfârșit, răspunse, prietenul său era deja departe și, cu siguranță, nu-l mai auzea. Dar strigă totuși. Simțea nevoia să se descarce.

— Deci nu stați nici măcar să mă ascultați! De două nopți am coșmaruri, visez o femeie spânzurată în deschizătura neagră a unei fântâni! E inutilă indignarea dumneavoastră! Pentru ce? Pentru că nu suportați că ați fost… întrecut?

Dante pronunță ultimele cuvinte cu furie, dar și cu o senzație de eliberare. Îl stima enorm pe Guido, dar ultimul său atac nejustificat… Se scuzase, e adevărat, și, fără îndoială, îi vorbise cu sinceritate. Dar simțea cât se poate de clar că divergența lor de opinii începea încetul cu încetul să ridice un zid, care mai devreme sau mai târziu va ajunge să-i despartă.

Lucrurile nu mai erau ca în urmă cu câțiva ani. Nu era nimeni vinovat de cele întâmplate, iar dacă acum el îi era pe plac lui Vieri de' Cerchi, câștigând puțină considerație și prestigiu, Guido nu avea nici un drept să-l ironizeze. De parcă i-ar fi furat ceva! De altfel, ce ar fi putut face? Să

întoarcă spatele puținului noroc de care avea parte? El nu era fiul uneia din cele mai nobile și puternice familii din Florența. E ușor să fii moral și coerent când poți conta pe o bogăție aproape infinită. El dorea ca operele sale poetice să se măsoare cu realitatea și chiar să o întreacă. Femeia pe care o imagina, iubirea pe care o voia erau cheia pentru a înfrunta și a învinge oroarea și mizeria lucrurilor pământeşti. Dar pentru a face asta, pentru a crea ceva cu adevărat sublim, trebuia să ajungă să cunoască ce e mai rău, pentru a se regăsi în frumusețe trebuia să se piardă în orgia violenței. Nu exista un alt mod. O înțelesese deja.

— Vedeți, *messer* Alighieri, zilele acestea Corso Donati nu este în Florența. Recenta numire ca podestat la Pistoia îl va ține departe câtăva vreme. Asta înseamnă că acesta e momentul în care trebuie să găsim o rezolvare pașnică a conflictului cu Arezzo, îi spuse Vieri de' Cerchi lui Dante.

Era evident că marele bancher plănuise asta de mult. Totul deveni și mai clar când continuă să explice ce avea în minte:

— Am vorbit cu priorii, și toți șase sunt de acord cu mine că trebuie să facem o încercare.

— Dacă pot să întreb, cum aveți de gând s-o faceți? întrebă Dante.

— Pe scurt, doar în punctele esențiale: Monseniorul Guglielmo degli Ubertini se teme pentru el și neamul lui. Deși Arezzo pare a fi sigură, seniorul său e conștient de faptul că, dacă acest continuu conflict cu Florența va mai dura mult, va fi fatal pentru orașul său și, dacă e adevărat că Buonconte da Montefeltro și Il Pazzo sunt cei mai buni căpitani din câți există, e tot atât de adevărat că aliațele cu Pistoia, Siena și Lucca, precum și sprijinul francezilor ar putea în curând să răstoarne soarta acestei confruntări. Tocmai de asta el e dispus să trateze, pentru a-și salva viața.

— Înțeleg.

— Foarte bine. Veți înțelege atunci și că, dacă vom ști să purtăm cu grijă niște tratative, vom fi în stare să salvăm o mulțime de vieți. Cred că faptul că ați văzut ce s-a întâmplat la Compiobbi v-a ajuns. Sau greșesc, poate?

— Absolut deloc.

— Ei bine, atunci veți înțelege și cât de prețioasă îmi este o pană ca a dumneavoastră pentru a exprima în maniera cea mai lucidă și subtilă ceea ce gândesc. Aș vrea să scriu o scrisoare acum.

— Desigur.

— Acolo, spuse Vieri arătând o elegantă masă de scris, aveți tot ce vă trebuie. Luați loc.

Dante se supuse.

— O să fiți plătit pentru asta. E clar că nu trebuie să spuneți nimic despre discuția noastră. Nu e nevoie nici să vă amintesc că, în caz contrar, aș fi teribil de afectat.

34

O idee importantă

Vântul vâjâia pe străzi și se izbea de uși.

Dante stătea închis în mica sa cameră de lucru. Adusese acolo o tavă cu jăratic și își pusese pe umeri o pătură de lână. Își privi mâinile: erau murdare de cerneală. Gândurile îi pluteau într-o dimensiune suspendată între fantezie și realitate, complet răpite de o idee care nu-l lăsa să doarmă deja de câteva luni și pe care el o prinsese în plin în zilele de la Laterina.

Voia să scrie o culegere de versuri sau, mai bine, o operă mai ambițioasă, în stare să celebreze iubirea și femeia pe care o venera încă de când o cunoscuse. Avea intenția să alterneze proză cu versuri. Astfel încât să rezulte, pe lângă stil, o compoziție unică și coerentă ca temă și conținut.

Își dădu seama cât îi era de necesară, căci reprezenta colacul de salvare pentru cineva care, asemenea lui, credea în forța sentimentelor. Aceea era calea pentru a lupta împotriva ororii unei lumi care se scufunda tot mai mult în abis, și pe care el, fără să vrea, începea să o cunoască tot mai bine.

Intenționa să înceapă opera aceea de la o imagine care-l urmărea de mult timp. Beatrice, aproape goală, ațipise abandonată în brațele lui Eros. O țesătură superbă, un văl ușor, de culoarea sângelui o acoperea. Când în sfârșit Eros o trezește, ea descoperă că ține în mână o inimă care arde, iar Dante știa că e a lui, ca și cum i-ar fi fost smulsă din piept. În momentul acela Eros îi ordonă lui Beatrice să mănânce ce avea în mână, iar ea, deși fără voie, îi dă ascultare.

Era o scenă puternică care-i venea fără încetare în minte, de parcă ar fi fost un blestem. În plus, merita să fie pusă în versuri, chiar dacă până atunci nu reușise să o combine cu altele pe care le scrisese înainte. Totuși, imaginând-o ca pe începutul unui drum de recunoaștere a propriilor sentimente, în care inima sa era devorată de cea căreia îi jurase iubire eternă, ar fi putut să-și găsească locul perfect.

Dădu din cap.

Știa că nu are încă întregul, dar în același timp exista deja o anumită cantitate de material care și-ar fi putut găsi locul. Apoi, puțin câte puțin, compunând alte versuri, ar fi completat opera.

Dorința de a realiza o compoziție stratificată și complexă îi era deja clară în minte și, în bună parte, și maniera în care ar fi scris-o. Cel puțin pentru prima jumătate. Apoi ar fi trebuit să se gândească la compoziția centrală.

Dacă voia să aibă o operă unică și coerentă, era necesar ca în mijlocul ei să existe un sonet de o mare forță evocativă, niște versuri pe care nu le scrisese încă. Ceea ce scrisese până acum nu era suficient de puternic și de eficient.

Dante simțea că nu elaborase ideea aceea în detaliu, dar ea devenea tot mai limpede în mintea lui. Și că acum găsise modul de a scrie ceva care i-ar fi adus, în sfârșit, faima.

Florentinii îl vor privi cu alți ochi. Și cu sprijinul lui Vieri, căruia nu-i refuza nimic, dimpotrivă, va putea cuceri un loc și un rol pe care până cu puțin timp în urmă nu și-ar fi imaginat că va reuși să le obțină.

Era conștient și de faptul că, foarte probabil, opera pe care visa să o scrie ar fi însemnat ruptura definitivă cu Guido. Pentru că, într-un anumit sens, era concepută în opoziție totală cu teoriile sale.

Asta însă nu avea să-l oprească. Își respecta maestrul, dar considera și că e necesar să se desprindă de el. Calea pe care o pornise deja îl ducea departe de Guido. Dante simțea asta ca pe un sfârșit inevitabil, pentru că era singura manieră de a câștiga o autonomie poetică personală.

Nu voia să se întoarcă.

Și pentru că era deja prea târziu.

35

Religia amintirilor

Capuana nu știa dacă ar putea exista o religie a amintirilor, dar nu avea nici o îndoială că tot ceea ce îi rămăsese era deja amintirea a ceea ce fusese cândva. Și nimeni nu putea să i-o ia. Nimeni n-ar fi putut murdări ceea ce păstra în sufletul ei despre Ugolino: blândețea lui, afecțiunea, adâncul respect pe care-l avusese întotdeauna pentru ea. Se agăța de asta. Și niciodată, absolut niciodată n-ar fi renunțat, niciodată n-ar fi trădat imaginea pe care și-o făcuse despre el.

O înțelese și mai bine când îl văzu pe Lancia. Nu trecuseră decât șase luni, dar parcă îmbătrânise cu zece ani. Iar ea știa foarte bine de ce se întâmplase asta: apărase memoria stăpânului său

cu toată forța care-i mai rămăsese. O înțelesese citindu-i scrisoarea îndurerată, din care reieșea tot devotamentul și credința de care un oștean putea fi în stare.

În mod normal, ar fi fost mai bine să nu primească vizite, acestea erau obiceiurile femeilor din mănăstire. Dar, date fiind excepționalitatea și gravitatea celor întâmplate soțului ei, Piera îi permisese să-l întâlnească pe Lancia în livada mănăstirii.

Era frig și ea avea mâinile roșii și crăpate, dar nu simțea nimic, pentru că toate simțurile îi erau încordate și atente să absoarbă fiecare cuvânt pronunțat de omul acela bun, care-i povestea despre soțul ei, despre cât fusese de drept și de curajos.

Când, în cele din urmă, el o anunță că Ugolino fusese găsit mort împreună cu fiii și nepoții săi în Turnul dei Gualandi, Capuana rămase surprinzător de senină. Se obișnuise deja cu gândul acela. Din momentul în care o smulseseră de lângă el, știuse că n-o să-l mai vadă niciodată pe Ugolino.

Urmaseră nopți de plâns și de rugăciune. Și regretul că nu reușise să-l oprească sau să-l elibereze. Apoi, după doliul acela hrănit de absență, după infinita amărăciune, după lacrimi și strigăte, o cuprinsese o liniște plină de resemnare. Și acum vocea aceea joasă și răgușită care îi vorbea cu o delicatețe pe care n-o credea posibilă la un bărbat îi dădea putere ca un toiag pe care te poți sprijini.

Lancia îi povesti cum moartea lui Ugolino devenise memento și legendă în același timp, astfel încât Turnul dei Gualandi fusese rebotezat Turnul Foamei, în amintirea a ceea ce se petrecuse acolo.

— Țineți, spuse, în sfârșit, Lancia, cu ochii umezi, și îi întinse un inel de aur cu un safir de un albastru extrem de pur. Contele m-a rugat să vi-l dau, înainte de a-mi cere să vă apăr. Nu vi l-am dat în ziua în care v-am însoțit aici, pentru că m-am

gândit că poate era mai bine să-l păstrez pentru un moment mai greu. Iar momentul e acum.

Și în timp ce spunea asta, bătrânul oștean îngenunche în fața ei, întinzându-i inelul.

— Lancia, spuse Capuana, dragul meu Lancia, ce lucruri bune am făcut oare ca să merit un prieten ca voi?

Apoi luă din mâinile lui mari și noduroase inelul și și-l puse pe deget.

Strălucea atât de tare, încât era aproape imposibil de privit, și o lacrimă i se prelinse pe obraz. Capuana nu reuși să o oprească. Dar nu era tristă. Își aducea aminte de inelul acela, Ugolino îl purta mereu pe degetul mic. Îi spunea că semăna cu puritatea ei și că nu se va despărți niciodată de el.

Și acum Capuana se simțea, în sfârșit, împreună cu el. Privi piatra strălucitoare în lumina soarelui de iarnă. Trase adânc aer în piept și simți că se pierde în momentul suprem al acelei recunoașteri. Îi înțelegea sacralitatea, de parcă sufletul lui Ugolino ar fi fost închis în piatra aceea datorită căreia el putea rămâne întotdeauna cu ea.

— Ridicați-vă, spuse. Lancia, de acum înainte veți fi confidentul meu.

Acum o să vă cer ceva.

— La ordinele dumneavoastră, doamna mea.

— Ei bine, soțul meu credea în guelfi. A fost distrus de ghibelini, aceiași care cândva fuseseră tovarășii săi. Nu voi avea pace până când nu vor fi distruși. Ceea ce aș vrea de la voi e să intrați în serviciul guelfilor din Florența. Veți duce o scrisoare pe care am s-o scriu pentru voi și pe care i-o voi adresa lui Vieri de' Cerchi, care acum e omul cel mai puternic din oraș.

Să nu mergeți la Corso Donati, care a știut doar să-și vâre în buzunar florinii cu care soțul meu umpluse damigenele pentru el, în încercarea disperată de a-i câștiga prietenia. Puteți face asta pentru mine, Lancia? Nu trebuie să vă pese de

bani. După cum știți, aici, la Lucca, mai am încă multe proprietăți.

— De la primul vostru soț?

— Exact. Lazzaro ar fi fost mulțumit să știe că voi destina o bună parte din averea noastră cauzei guelfe. El aparținea familiei Gherardini, una dintre cele mai nobile familii guelfe din Lucca. O să pregătesc pentru voi o scrisoare de credit. Veți reuși astfel să scoateți o sumă considerabilă de bani.

O să vă cumpărați un cal, o să puteți să vă înarmați și să strângeți un grup de oameni cu care, în numele meu, să vă oferiți serviciile lui Vieri de' Cerchi. La cuvintele astea Capuana se opri. Apoi reluă: Ce-mi răspundeți?

— Să vă dau ascultare vouă e ca și cum i-aș da ascultare contelui!

— Sunteți o persoană rară. O să vă cer să așteptați în claustru. Am nevoie de timp pentru a mă retrage în chilia mea ca să compun scrisoarea de prezentare și să o pregătesc pe cea de credit, care să vă permită să duceți la îndeplinire ce v-am cerut.

— Nici măcar nu trebuie să-mi cereți, doamna mea. Vă voi aștepta oricât va fi necesar.

36

Frică ancestrală

Cadavrele umpleau câmpul. Un strat de zăpadă cenușie le acoperea ca o funingine înghețată. Păreau să doarmă, dar Dante știa că nu e așa. Aveau pe chip și pe mâini semnele unor răni mortale. Erau victime: bărbați, femei și copii uciși de furia războiului.

Sângele era uscat, coagulat, ca și cum pământul l-ar fi înghițit cu aviditate. Un teritoriu vitreg care-și seca propriii fii storcându-le și ultima picătură de viață.

Aerul era greu și cenușiu, semăna cu plumbul topit, de parcă soarele ar fi renunțat să sfâșie faldurile acelei mantale grele care devenise cerul.

Vârtejuri de cenușă rece erau ridicate de vântul șfichiuitor, care flagela suprafața pământului, crusta incoloră a acelui ținut blestemat. Și totuși, în ciuda frigului, un iz teribil de moarte, o duhoare insuportabilă biciuia mirosul.

Vagi focuri roșii răspândeau scântei în jur, picături de lumină rozalie colorau priveliștea aceea apocaliptică.

Corbi negri își ridicară strigătul spre cer. Îl acoperiră brusc împrăștiindu-se precum stropii de cerneală. Stolul se întinse pe bolta cerească, rănind auzul celui care se încăpățâna să umble în acea vale uitată de Dumnezeu.

Păsările planară teribile. Unele se așezară pe cadavre și începură să le ciugulească ochii. Altele se cuibăriră pe zidurile în ruină.

Dante înainta în mijlocul acelei întinderi nesfârșite de trupuri, Mergea încet, cu pas măsurat, i se părea că plutește, ca și cum ar fi fost o fantomă.

Le privea și știa că nu le poate trezi. Să fii martorul neputincios al acelui măcel era cea mai grea pedeapsă pe care și-o putea imagina. Lacrimile îi înghețau pe obraz ca niște geme de cristal.

Dezolarea acelui loc îi strângea inima. Pas după pas i se părea că se sufocă, de parcă un lințoliu de moarte i s-ar fi strâns în jurul gâtului, strangulându-l.

Respira greu. Inima îi bătea nebunește. Se opri. Nu știa unde se duce.

Privi cerul și înțelese că pe bolta aceea cenușie nu mai avea nimic după care să se orienteze.

Se trezi ud leoarcă de sudoare. Respira gâfâind.

— Dante, spuse Gemma. Luase un opaiț și o lumină palidă se răspândea în încăpere. Ce se întâmplă?

— Morți… erau cu toții morți, spuse el.

— Cine?

— Toți. Bărbați, femei, copii. Umpleau valea. Soarele dispăruse, iar eu rătăceam printre vârtejuri de cenușă înghețată. Plângeam pentru o omenire pierdută.

— Nu spuneți asta. Mă speriați. Vedeți? Sunteți aici, cu mine, nu aveți de ce să vă temeți.

Gemma îl îmbrățișă.

Iar el se lăsă strâns în brațe, apoi o îmbrățișă la rândul lui.

— Moartea veghează asupra noastră, Florența își va devora fiii, iar eu nu voi putea face nimic, în afară de a lupta pentru a apăra ce am mai drag.

Gemma, mi-e frică. Din cauza a ceea ce am văzut și voi mai vedea. Nu reușesc să-mi scot din cap imaginile din Compiobbi. Nu puteți înțelege chinul, durerea infinită pe care am simțit-o. Chipurile acelea mi-au rămas întipărite în minte și nu reușesc să scap de amintirea lor.

— Va fi așa mult timp, Dante. Și va trebui să învățați să trăiți cu această amintire, căci, așa cum spuneți, mă tem că în curând veți trăi din nou momente ca acelea de la Compiobbi. Ba chiar, cred că vor fi unele și mai rele, spuse Gemma. Singurul lucru pe care-l putem face ca să combatem violența și mizeria umană e să rămânem uniți și să nu încetăm niciodată să ducem greul împreună. Îmi pare rău că nu am cuvinte mai meșteșugite decât acestea, dar iubirea pe care o simt pentru voi e tot ceea ce vă pot oferi. Să vă aștept, să am grijă de voi, să vă ascult e tot ce pot face.

— E mult mai mult decât merit, Gemma, credeți-mă.

— Să nu mai spuneți asta niciodată, răspunse ea. Aveți încredere în mine și dați-i iubirii noastre o șansă. Zi după zi va deveni tot mai puternică și ne va fi indispensabilă.

Dante o ascultă și nu spuse nimic. Descoperi însă că își dorește soția. De câtăva vreme ea părea să-l înțeleagă mai bine decât oricine altcineva. Sau poate că fusese întotdeauna așa, numai că el nu-i dăduse voie să se apropie.

Dar acum, când se hotărâse să accepte și partea cea mai adevărată a vieții, acum, când dorea să alăture idealului și iubirii pentru poezie implicarea în provocări mai pământești, totul era diferit. Și descoperea în Gemma, zi după zi, o femeie puternică și o tovarășă de viață atentă, credincioasă, care nu dădea niciodată înapoi, dimpotrivă, era cât se poate de dornică să-i împărtășească și să-i asculte îndoielile și incertitudinile.

Știa că are un suflet mândru și că nu s-ar fi lăsat învinsă de greutăți, iar asta îi dădea mult curaj și lui. Era ca și cum, puțin câte puțin, Gemma cucerea o mică parte din el, într-un asediu de dragoste pe care-l purta cu o hotărâre și o răbdare exemplare.

Zâmbi. Și o sărută.

Și apoi încă o dată, și încă o dată.

37

Prietenii

În ziua aceea se întâlniseră acasă la Giotto, pe lângă Porta Panzani, la Santa Maria Novella. Când sosise Dante, pictorul, fără să mai aștepte o clipă, îl condusese în grajd.

Aici îi arătase ceea ce nu ezitase să numească visul său. Dante rămase cât se poate de surprins văzând că era vorba de o căruță. Nu era absolut deloc un vehicul comun. Dante fu de acord că într-adevăr era un vis cu ochii deschiși.

Giotto se bucură. Nu încăpea îndoială. Nu ascunse deloc cât era de mulțumit, el, care, din

fire, se judeca aspru. Dar era de netăgăduit: făcuse o treabă minunată.

În interior pusese tot ce îi era necesar pentru a picta, reușind să creeze și niște mici nișe, mecanisme cu declanșare sau acționate de pârghii, asigurând suficient pentru cel puțin trei persoane. Dar cel mai mult uimea, și asta era partea formidabilă a operei, faptul că o decorase ca pe un mare car alegoric.

Uluitor era cuvântul care-i venea lui Dante în minte.

Loitrele erau pictate ca și cum ar fi fost vorba de un triptic dintr-o biserică, cel puțin la prima vedere. Dar apoi Dante înțelese că narațiunea vizuală era una singură și se desfășura fluid dintr-o parte într-alta. Ceea ce văzu fu deci o singură mare scenă, împărțită în trei părți – corespunzând celor trei margini ale căruței –, alcătuită din zeci de figuri și de fundaluri surprinzătoare, o succesiune de turnuri, îngeri războinici, căruțe, pelerini, negustori, diavoli, saltimbanci, oșteni călare, astrologi, sibile, magi, apusuri de soare, într-un soi de procesiune bizară, care se desfășura într-un *continuum* care-ți tăia respirația. O fantasmagorie, o magie care fura privirea și sugera că proprietarul acelui vehicul este probabil un mare iluzionist al picturii.

Rămase cu gura căscată. Și se întrebă ce vrajă anima talentul prietenului său, căci atunci când privea reprezentările sale, nu reușea să-și mai ia ochii de la ele.

Fără să mai țină cont de faptul că vehiculul acela pictat era o foarte bună manieră de a-și demonstra talentul: cine îl va vedea, nu va avea nici un dubiu asupra geniului artistic al celui care-l pictase.

Și din nou culorile erau surprinzătoare. Dante se pierdea în albastrul intens al cerului, în verdele strălucitor al ierbii, în roșul aprins al focului și în galbenul viu al soarelui. Și apoi expresiile de pe

chipurile care păreau vii, detaliile veșmintelor și forța primordială a compoziției, totul îți tăia pur și simplu respirația.

— Ce spuneți, vă place? întrebă Giotto cu o oarecare neliniște, de parcă prietenul său ar fi putut fi dezamăgit de ceea ce vedea.

— E cel mai incredibil lucru pe care l-am văzut vreodată, spuse Dante.

Când l-ați realizat?

— Lucrez la el de mai multă vreme, admise cu modestie pictorul.

— Până și roțile și butucul sunt decorate.

— Sigur! spuse Giotto. N-am lăsat nimic neatins.

— Puteți s-o spuneți cu tărie, prietene, fu de acord Dante. Și ce vreți să faceți cu o asemenea căruță? Parcă ați vrea să o folosiți pentru un spectacol.

Cu siguranță e un vehicul care nu trece neobservat.

Giotto zâmbi.

— Uite, spuse, exact asta e problema. Și recunosc că speram chiar să vă aud spunând asta.

— Adevărat?

— Prietene, iată adevărul simplu: nu e intenția mea să rămân la Florența pentru totdeauna.

— De ce? întrebă Dante, ca și cum doar ideea plecării ar fi fost pentru el de neconceput.

— Sunt pictor. Și trebuie să-mi caut comenzi. Nu sunt lânar sau tocilar.

Până și Cimabue, cum bine știți, acceptă comenzi foarte bune în afara Florenței, și e sigur că el are o faimă deosebită și, pe bună dreptate, meritată. Dacă vreau să mă afirm, trebuie să fiu pregătit să mă deplasez, ba mai mult, poate chiar mergând în căutarea lucrului, o să-l pot găsi.

— Deci aveți intenția să plecați?

Dante nu reuși să-și ascundă o ușoară dezamăgire. Prietenia cu Giotto era importantă. Cu el reușea să vorbească despre lucruri pe care nu

putea să le dezvăluie nimănui altcuiva. Nici măcar lui Guido, se pare, mai ales de când acesta părea să-i critice orice hotărâre. Giotto însă era altfel. El nu judeca niciodată. Asculta, propunea, povestea, împărtășea pasiunea lui. Poate, se gândi Dante, faptul că amândoi sunt artiști, chiar dacă în ramuri diferite, era cea mai bună manieră de a nu intra în competiție.

— Păreți surprins.

— Chiar sunt. Și, recunosc, îmi pare rău, mărturisi Dante.

— Dar de ce?

— Ei, prietene, știți că una din cele mai mari plăceri ale mele e să vorbesc cu voi.

— Aha!

— N-o să-mi spuneți că sunteți surprins.

— Nici vorbă. Iată de ce am ales o căruță atât de mare, zise Giotto pe un ton cu subînțeles.

— Ce vreți să spuneți?

— Ei bine, m-am gândit că voi și Gemma ați putea veni cu noi, cu mine și cu Ciuta, dacă vreți.

Propunerea aceea îl uimi peste măsură. Adevărul e că Dante nu-și pusese niciodată problema de a pleca. De fapt, n-o considera nici măcar o posibilitate. Pentru o clipă ideea de a căuta norocul într-un alt oraș i se păru posibilă. Dar apoi clătină din cap.

— Nu pot, prietene, spuse oftând, nici măcar să vreau.

— De ce? Ce anume vă împiedică? Am putea spune povești mergând prin sate. Voi ați putea să le inventați, să le scrieți și să le citiți în public, iar eu le-aș transforma în imagini. Lumea ar fi fascinată. Nimeni n-a mai făcut ceva asemănător. Și am putea chiar să devenim bogați.

— Ca povestitorii rătăcitori? întrebă Dante.

— Chiar așa, răspunse prietenul său.

Sigur că, dacă te gândeai bine, era într-adevăr o idee grozavă. Lui Dante nu-i trecuse prin cap niciodată o idee ca aceea, dar era atât de

nebunească, încât ar fi putut chiar funcționa. Ce avea însă să se întâmple cu planurile sale? Poate dacă propunerea aceasta ar fi fost făcută cu ceva timp înainte, s-ar fi putut gândi s-o accepte. Dar acum?

— Nu trebuie să-mi răspundeți pe loc, spuse Giotto, și o umbră îi trecu pe chip, de parcă ar fi fost dezamăgit sau, și mai rău, s-ar fi temut de un refuz.

— Prietene, spuse Dante, o s-o fac. Dar dacă ar trebui să refuz minunata dumneavoastră ofertă, aș vrea să înțelegeți că nu e pentru că nu cred în prietenia noastră. Dimpotrivă. Țin la ea mai mult ca la oricare alta. Dar ceea ce încerc să fac în acest moment este să-mi construiesc o reputație în Florența. Eu nu am norocul vostru. Nu știu să țin în mână o pensulă și să realizez cu ea lucruri atât de minunate, încât să fie evident pentru toți cât sunt de puternice. Nu. Cuvântul are nevoie de mai multă vreme ca să atingă coardele secrete ale inimii și, în același fel, munca mea are nevoie de un public cultivat în timp. Ar fi minunat să călătoresc cu voi, dar simt că orașul meu mă vrea cu el. Nu reușesc să trăiesc cu minunatul vostru sentiment de libertate. Simt, chiar, că o tragedie îl amenință și aș vrea, pe cât se poate, să-i fiu de folos.

— Dacă este vorba despre a lupta pentru Florența, nu vă temeți, nici eu n-o să mă dau în lături, spuse Giotto serios.

— Nu e numai asta. Sigur, e problema iminentului conflict, pe care nimeni n-ar vrea mai mult ca mine să-l evite, spuse Dante, dar mai e și soția mea, care nu s-ar îndepărta niciodată de propria familie, nu acum, cel puțin…

— E adevărat, observă Giotto, uitasem că e din familia Donati.

— Da. În plus, încerc să scriu ceva care e puternic legat de Florența și de o nouă manieră de

a concepe scrisul, o manieră care s-a născut datorită lui, orașului nostru.

— Înțeleg. Dar promiteți-mi că o să vă gândiți serios la propunerea mea.

— Vă rog să nu vă îndoiți de asta. Pentru mine, faptul că vă sunt prieten e o onoare și un privilegiu.

— La fel și pentru mine, conchise Giotto. Nu i-am cerut nimănui altcuiva ceea ce tocmai v-am cerut vouă, spuse serios. Apoi păru să se înfioare.

Haideți, spuse, începe să fie frig. Să intrăm în casă. Ciuta a pregătit ceva bun de mâncare.

Și astfel, fără să mai atingă subiectul, cei doi prieteni ieșiră din grajd.

38

Arpione[16]

Până și în plină zi Baldracca rămânea un cartier extrem de periculos, în care un om ar fi putut fi ucis chiar și numai pentru culoarea hainelor pe care le îmbrăca. Pe străduțele pline de noroi și de gunoaie umbla fără nici o problemă Carbone de' Cerchi; iubea locul acela, căci, ca un adevărat asasin ce era, acolo toți se temeau de el și nimeni nu-l sfida. Ținea la vedere niște cuțite și o sabie scurtă și avea întipărită pe chip acea expresie arogantă cu care părea că vrea să îmboldească pe cineva să intre în vorbă, ca să aibă astfel scuza perfectă pentru a-l omorî.

Trecu pe lângă câteva taverne rău famate și de cocioabe împuțite, până ajunse la cea care avea firma strâmbă pe care era desenată o lună.

Intră aici plin de sine, de parcă locanta ar fi fost a lui. Se uită la hangiu, făcându-i un semn cu capul.

Acesta îi răspunse, indicând spre o perdea de catifea violacee, aflată în fundul sălii, unde la câteva mese înghesuite și șubrede, cu scaune

desperecheate stătea o clientelă aleasă, compusă din pierde-vară, hoți, pungași, cerșetori și beți vi.

Carbone de' Cerchi trecu pe lângă mese și dădu la o parte perdeaua, lăsând-o apoi să cadă în spatele lui.

Intră într-o sălița ținută întotdeauna la dispoziția lui. Era oarecum locul unde își făcea afacerile și îi primea pe cei cu care trebuia să se întâlnească.

Iar în ziua aceea un bărbat îl aștepta deja așezat la o masă.

Avea o figură de pușcăriaș și era îmbrăcat cu o tunică simplă de lână și o mantie lungă. La brâu ținea o spadă. Ceea ce atrăgea însă atenția era un semn mare în formă de cârlig, pe care-l avea pe gât. Sosise, evident, de mai multă vreme, pentru că, atunci când se așeză, Carbone văzu în cana lui urme de vin.

Messer de' Cerchi luă carafa și își turnă și el. Îi plăcea mult vinul roșu și greu pe care hangiul i-l ținea deoparte, așa că, înainte de a saluta, bău câteva înghițituri lungi și apoi își șterse buzele violacee cu dosul mâinii.

— *Messer* Bonci…

— Arpione! spuse celălalt, întrerupându-l.

— Ce? întrebă Carbone strâmbându-se. Detesta să fie întrerupt.

— Da, continuă celălalt, e numele meu… din cauza semnului pe care-l am pe gât.

— Foarte bine. Să știți însă că dacă mă mai întrerupeți, o să vă desenez altul pe față. Cu spada.

Banditul tăcu. Înțelesese, evident, sensul.

— Deci, reluă Carbone, mi s-a spus că l-ați întâlnit pe Buonconte de Montefeltro.

— Da. N-a fost prea plăcut.

— Un detaliu care nu mă interesează câtuși de puțin, spuse Carbone.

Problema e alta. Sunt dispus să plătesc pe cineva care să-i facă de petrecanie, cineva care l-a întâlnit, care-i cunoaște obiceiurile și știe unde să-l găsească.

— Nu există nimeni care să vrea mai mult decât mine să-i facă felul.

— Iată o muzică pentru urechile mele.

— Da' cât o să câștig din asta?

Carbone îl privi pe furiș.

— Nu s-ar putea zice că sunteți unu' care pierde timpul, Arpione!

— Bine spus.

— De acord. Dar ascultați ce am să vă spun eu acum.

— Sunt numai urechi.

— Perfect. Atunci iată: vreau să-l omorâți pe Buonconte da Montefeltro.

Dar s-o faceți curat, fără să lăsați vreo urmă, în așa fel încât nimeni să nu vă descopere, deci să nu ajungă la mine.

— Niciodată n-aș spune numele celui care mi-a pus arma în mână, spuse Arpione, jignit de tonul acela.

— Permiteți-mi să mă îndoiesc de asta.

— Vă dau voie.

— Atunci ascultați-mă.

PARTEA A TREIA

FURIA

(PRIMĂVARA ANULUI 1289)

39

Carol II de Anjou

Florența era în sărbătoare. După ce fusese așteptat luni întregi, regele Franței intra în oraș.

Învins cu aproape cinci ani înainte, lângă golful Napoli, de amiralul Ruggero di Lauria și ținut în închisorile spaniole până în luna octombrie a anului precedent, Carol II de Anjou își lăsase fiii ostatici lui Alfonso de Aragona, în castelul acestuia din Campofranco.

Numai așa reușise să fie din nou liber.

Acum cobora de la Paris în Italia, ca să fie încoronat, la Rieti, de papa Nicolae IV și să se ducă în Sicilia să-și recapete tronul de care fusese deposedat.

În dimineața aceea de primăvară, străzile erau pline de oameni și împodobite cu panglici și ghirlande de flori.

Nu făcuseră economie pentru un asemenea oaspete care îi îngăduise Florenței guelfe să folosească însemnele sale reale. Peste tot fluturau steaguri și stindarde cu crini aurii pe un fundal albastru.

Asemenea tuturor, și Dante aștepta să vadă grandioasa intrare a lui Carol în oraș. Din câte știa, i se zicea Șchiopul, căci avea o infirmitate care-l făcea să șchioapete încă de mic. Asta nu-l împiedica totuși să lupte și să fie pregătit să o ia de la capăt imediat ce ar fi primit de la Papă coroana de rege al Siciliei și al Ierusalimului.

— Uite-i, îi spuse Vieri, care, cum se întâmpla deseori în ultima vreme, îl voise și de data asta alături de el.

Era adevărat. Carol venea pe stradă, călare pe un impunător cal alb, cu harnașament de aur. Purta o mantie pe care erau brodați magnificii crini,

simbolul casei de Anjou. Sub ea regele era îmbrăcat cu o cămașă de zale strălucitoare, cu incrustații din aur și argint. Ridica mâna să salute mulțimea care-l aclama. Din uși și balcoane, de pe turnuri și din tribunele de lemn înălțate pe marginea străzilor se auzeau strigăte de bucurie. Bărbații își ridicau pumnii spre cer, femeile salutau ducându-și mâna la piept, cu privirile răpite de splendoarea cavalerilor călare, copiii alergau cu dulciurile cumpărate de la vânzătorii ambulanți.

Alături de rege călărea Aimeric, vicontele de Navarra și comandantul trupelor, cu o mantie albă decorată cu scuturi roșii. Un grumăzar din plăci nituite îi apăra gâtul și strălucea de la rubinele cu care era împodobit. Era tânăr și frumos, iar mulțimea îl primi cu entuziasm.

Imediat în spatele lui se afla un cavaler mai în vârstă și mai priceput.

Aspectul său era mai puțin strălucitor și mai spartan în comparație cu cel al regelui și al vicontelui. Ba chiar părea destul de modest.

— Cine e bărbatul acela? întrebă Dante, uimit de atâta austeritate.

Vieri îl privi pe bărbatul indicat de *messer* Alighieri.

— A, spuse mulțumit, văd că l-ați remarcat pe bărbatul cel mai valoros din întregul convoi.

— Într-adevăr? Drept să spun, m-a uluit prin aspectul său…

— … auster, îl întrerupse Vieri.

— Exact.

— Ei bine, acela e Guillaume de Durfort, tutorele vicontelui Aimeric care călărește înaintea lui. E un războinic excepțional, guvernator în Carcassonne, și are multe proprietăți în regiunea Foix. În același timp, e un om foarte credincios, strâns legat de călugării din Ordinul slujitorilor Mariei, cărora le face multe daruri și donații.

— Cum de știți toate astea?

Vieri zâmbi.

— V-am spus cândva. Nu se poate ajunge unde sunt eu acum, fără a avea informațiile potrivite. Dar cred că, după cum merg lucrurile, speranțele de a-mi vedea realizat planul vor fi deșarte.

— Faceți aluzie la negocierile cu monseniorul degli Ubertini?

— Exact! Fără să mai ținem cont de faptul că priorii nu reușesc să se pună de acord.

— Într-adevăr, nu prea e de crezut că Florența va accepta negocieri, ținând cont de sprijinul pe care poate conta în momentul acesta.

De parcă ar fi vrut să confirme spusele lui Dante, o escortă de o sută de cavaleri aleși din floarea nobilimii franceze îl urma pe rege. Panașele colorate, panglicile, coifurile, apărătoarele din metal și os, detaliile armurilor care furau razele soarelui de mai, toată splendoarea aceasta măgulea orgoliul guelf, și, în momentul acela, Corso Donati, întors în mare grabă de la Pistoia, ar fi putut, cu un singur cuvânt să ordone cotropirea orașului Arezzo, și zece mii de oameni s-ar fi aruncat chiar și în foc ca să-l asculte.

După cei o sută de cavaleri, veneau arbaletrierii și pedestrașii cu lănci și scuturi lustruite ca oglinzile. Era o procesiune magnifică și formidabilă, iar Dante rămase fascinat. Puteai să fii cu adevărat orbit de atâta strălucire și noblețe războinică ce înainta cu pieptul în afară.

În timp ce-i privea pe cavaleri și pe oșteni defilând pe străzile Florenței, își spuse că războiul era de-acum inevitabil.

Prea mulți oameni erau împotriva păcii.

40

Onoare

Lancia discuta cu *messer* Durazzo de' Vecchietti pe strada ce ducea de la Chitignano la Poppi. Era o după-amiază răcoroasă de primăvară,

binecuvântată de razele unui soare călduț și strălucitor.

Messer Dino Compagni, unul dintre priori, fusese cel care-l alesese, împreună cu *messer* de' Cerchi. Acesta din urmă îl primise cât se poate de bine, imediat ce se prezentase cu scrisoarea de la madona Capuana și o companie de cincizeci de oșteni. Nu numai că îl socotise candidatul perfect pentru a-l însoți pe *messer* Vecchietti la castelul monseniorului degli Ubertini, aflat la Chitignano, dar evident că îl considera sacrificabil, în cazul în care episcopul ar fi reacționat negativ la propunerile făcute. Dar Lancia nu se supărase. Era obișnuit cu totul altfel de misiuni. Totuși, luase cu el o mică escortă formată din șase cavaleri, ca să nu atragă prea tare atenția, dar la nevoie să poată rezista într-o ambuscadă. Erau aceiași care acum îl însoțeau pe el și pe *messer* Vecchietti pe drum.

— Nu cred că vom ajunge la un rezultat, își exprimă Lancia îndoielile.

— Nici eu. Cu atât mai mult, cu cât priorii înșiși nu s-au pus de acord ce să ceară. În cele din urmă bunul-simț al lui *messer* Compagni a câștigat, dar până ieri s-au certat în legătură cu ce să pretindă. Unii voiau război. Alții aveau intenția să rechiziționeze proprietățile și castelele episcopului ca să le radă de pe suprafața pământului, și, în sfârșit, alții voiau să le țină pentru ei.

— Fără să mai ținem cont de faptul că, propunându-se garant cu propria bancă, de fapt i-ar reveni totul lui *messer* de' Cerchi.

— Exact.

— Dar mi s-a părut că monseniorul degli Ubertini s-a răzgândit.

— Am avut aceeași senzație, fu de acord Lancia.

— Ca și cum și-ar fi dat seama că nu mai poate accepta oferta.

— Chiar dacă, la drept vorbind, i-ar fi convenit. În timp ce noi duceam propunerile de negociere, Carol II de Anjou a sosit la Florența.

— O să vedem ce se întâmplă, mai mult nu putem face, zise Lancia.

— Așa este. Acum însă am putea să dăm bice cailor. Nu mi-ar displăcea să ajung la Florența în seara asta.

Lancia le făcu un semn alor săi.

— Trebuie doar să spuneți, încheie, și înfigându-și pintenii în burta calului, o porni în galop.

Între zidurile castelului său, monseniorul Guglielmo degli Ubertini medita. Încercase să ducă negocieri cu priorii din Florența fără s-o știe căpitanii săi. O făcuse cu bune intenții, dar acum avea senzația că nu se comportase corect. Nepotul său Guglielmo și Buonconte da Montefeltro își petreceau zilele și nopțile în ambuscade și atacându-i pe florentini, iar acum el dorea să i se garanteze o cale de scăpare pentru el însuși și pentru toată familia lui, în schimbul propriilor pământuri și castele.

Se simțea obosit. De altfel, șaptezeci de ani erau mulți. Avea un spirit încă tânăr, dar trupul nu mai era cel de odinioară. Și asta avea de-a face cu motivul răzgândirii sale. Sigur, doar cu câteva luni înainte îi îndemnase pe Guglielmo și pe Buonconte să devasteze și să jefuiască, să organizeze ambuscade și asedii, iar ei îl ascultaseră. Dar odată cu trecerea zilelor se simțea tot mai puțin sigur că acesta era soluția. Cum vor reuși să-i înfrunte pe florentini în câmp deschis? Pentru că, în ciuda tacticii de hărțuire adoptate, Arezzo nu reușea să învingă Florența, și spectrul unei mari bătălii era tot mai aproape.

La asta se gândea atunci când nepotul său intră în sala marilor lampadare din fier forjat. În cămin, câteva scântei înroșeau ici-colo cenușa și pe masă se aflau carne de vânat, brânzeturi și legume.

Intrând, Il Pazzo își salută unchiul. Când acesta îl invită să se servească, fără să mai aștepte își turnă o cupă cu vin și tăie cu cuțitul o bucată de

carne pe care începu s-o mănânce cu mare poftă. După primele înghițituri, își ridică privirea și întrebă.

— Cum de m-ați chemat, unchiule?

Monseniorul degli Ubertini ezita. Nu răspunse imediat, dar în cele din urmă fu nevoit să mărturisească ce nu-i dădea pace.

— Am încercat să ajung la un acord cu Florența, spuse laconic.

La auzul acestor vorbe, Il Pazzo aproape că se sufocă. Tuși, pufni, scuipă un cocoloș de carne în farfurie, bău și, în sfârșit, întrebă:

— Ce spuneți?!? Ați înnebunit, cumva? întrebă, de parcă n-ar fi crezut ceea ce auzise.

— Deloc.

— Dar vă dați seama că ați putea fi omorât pentru asta? Dacă Buonconte ar afla-o, v-ar lua capul. Și chiar și eu, acum, ar trebui să vi-l tai, fără să mă gândesc măcar.

— Atunci faceți-o, îl invită monseniorul, nu-mi pasă!

Il Pazzo nu înțelegea. I se părea că unchiul său e tot mai des pradă unor deliruri ciudate. Îi aruncă o privire furioasă.

— Ce dracu' spuneți?

— Aveți grijă cum vorbiți! Nu uitați că sunt un om al Bisericii, îl luă la rost monseniorul.

Era prea mult! Il Pazzo nu reușea să priceapă toată nebunia aia. Lovi cu pumnul în masă, răsturnând vinul și făcând țăndări farfuria.

— Acum, ascultați-mă! N-o faceți niciodată, dar de data asta nu puteți alege, mi se pare.

Se opri o clipă de parcă ar fi avut senzația că joacă un rol care nu-i aparține. De obicei dădea ascultare, nu el era cel care impunea timpul și ritmul conversației. Dar de data asta era altfel, simțea că ceea ce avea de spus era crucial.

— Nu veți scăpa o vorbă despre ceea ce mi-ați povestit, ați înțeles? O să mă gândesc eu. Cine știe despre sforăriile dumneavoastră?

— Numai eu, răspunse Guglielmo.

— Nici un servitor? Sau consilier?

— Nu.

— Foarte bine. Cel puțin asta e o veste bună. Încă ceva.

— Ce? întrebă episcopul.

Chipul îi era acum extrem de palid, ca și cum s-ar fi rușinat de sine însuși, aflat la dispoziția nepotului, și ar fi vrut să se elibereze cât mai repede de consecințele acelei tragice erori.

— De acum înainte veți face cum spun eu.

— De acord, spuse episcopul.

— Trebuie să numim un nou podestat. Nu puteți continua să țineți pe umeri o asemenea sarcină. Nu după ceea ce ați făcut.

— O cereți pentru voi?

— Nici vorbă! replică Il Pazzo. Eu sunt soldat. Și n-am nici timp, nici chef să fiu un om de putere. Îl vom învesti cu acest titlu pe Guido Novello Guidi, care și-l dorește de mult și care ne este un aliat credincios. În plus, și, în timp ce vorbea, întinse cuțitul către unchiul său, trebuie să-mi promiteți că dacă va trebui să luptăm, eu o voi face cu însemnele dumneavoastră.

Episcopul rămase fără cuvinte.

— De ce? întrebă.

— Pentru că e clar că după ceea ce ați făcut, florentinii o să vă vrea mort și o să vă caute în timpul bătăliei. Dacă se vor afla în fața mea, vor avea o mare surpriză. O să îmbrac deci stema de aur cu leul roșu, și voi o să purtați însemnele mele roșii și galbene.

— Păi…

— Și spre deosebire de voi, eu sunt foarte temut de adversari, așa că s-ar putea să vă lase în pace.

— Dar în felul acesta…

— O să fie toți împotriva mea, i-o tăie scurt Il Pazzo, și vor avea o surpriză urâtă. Vă avertizez, și mușcă dintr-o bucată de brânză, nu va fi ușor să

mă faceți să mă răzgândesc. Așa că mai bine renunțați imediat.

Monseniorul Ubertini oftă. Păru să mediteze o clipă, apoi spuse clar ceea ce considera corect.

— Nu pot accepta. Și o să vă spun de ce. Am greșit. Grav, îmi dau seama de asta. Slăbiciunea m-a făcut să cedez, și chiar dacă nu am scuze, pot cel puțin să spun că vârsta și oboseala pe care o aduce cu ea au avut un rol în toate astea. Știu că vă datorez mult, poate totul, în schimbul tăcerii dumneavoastră.

Și totuși, dacă n-am nici un motiv să nu accept propunerea dumneavoastră legată de Guido Novelli Guidi, vă cer totuși să-mi dați posibilitatea de a-mi repara onoarea știrbită. Nu vreau să mă ascund după alte stratageme. Apreciez și admir curajul vostru și vă mulțumesc pentru oferta pe care știu că nu o merit, dar lăsați-mă cel puțin să-mi repar greșelile, înfruntând dușmanii în culorile mele.

— Așa cum v-am spus, nu va fi nici o problemă pentru mine să îmbrac culorile dumneavoastră. Pentru că sunt un soldat și un cavaler. Și chiar dacă voi și Buonconte de Montefeltro mă credeți un prost, valorez tot atât cât voi. Dacă nu mai mult.

La auzul acelor cuvinte, episcopul tăcu într-un prim moment. Apoi își reveni:

— Nu mă îndoiesc de asta. V-am recunoscut-o. Nu am intenția să refuz un gest de curaj din partea dumneavoastră, vă cer mai degrabă să acceptați o cerere de la soldat la soldat.

— Adică?

— Aceea de a-mi recupera onoarea pe câmpul de bătălie.

Auzind un asemenea răspuns, Il Pazzo tăcu.

Unchiul său insistă.

— Vă rog să acceptați, de la bărbat la bărbat, spuse întinzându-i mâna.

În sfârșit, Guglielmo o strânse.

— Atunci, de acord, spuse, eu o să îmbrac însemnele mele și dumneavoastră pe ale dumneavoastră, și fiecare își va dovedi valoarea pe câmpul de luptă.

41

Călirea

De-abia se crăpase de ziuă. Giotto luă un vreasc aprins din cămin și îl conduse pe Dante prin curte.

Aerul din atelier era impregnat de un amestec de mirosuri aspre și înțepătoare: sare, lemn ars, urină de cal, zgură.

Cu torța pe care o ținea în mână, Giotto dădu foc lemnelor pe care le aranjase în vatră cu o seară înainte. De la rămurelele uscate și de la gătejele, flacăra izbucni imediat. Giotto se grăbi să ațâțe focul cu burduful, adăugând apoi cărbune, întărind limbile arzânde până când, încetul cu încetul, pe măsură ce combustibilul ardea, se formă un start compact de cenușă și jăratic.

Dante își privea prietenul cu admirație. Nu-și imagina că Giotto era atât de priceput în arta forjării, dar dacă se gândea bine, era perfect logic, din moment ce tatăl său era fierar de meserie.

De sub cenușa deschisă la culoare, Giotto scoase o lamă de oțel pe care o pusese acolo cu o seară înainte. De cinci palme lungime și una pentru mâner, în total șase părți pentru a forma o spadă perfectă. Zilele trecute o forjase, bătând-o îndelung pe nicovală. Apoi continuase cu șlefuirea, ascuțind lama pe o piatră un timp care i se păruse infinit.

Acum, la lumina jăraticului și a lemnului aprins, plus opaițele puse în jur, Giotto făcu să strălucească oțelul. Apoi, cu o grijă drăgăstoasă, luă o cârpă udă și începu să curețe lama și să o lustruiască cu o piatră ponce, cu o atenție aproape maniacală. În cele din urmă, o dădu cu praf abraziv până când prinse o culoare albăstruie.

După care întinse cu o paletă un strat de cenușă peste cărbunele fierbinte și așeză deasupra lama. Căldura păru să se difuzeze progresiv pe toată lungimea ei, iar culoarea oțelului deveni roșie ca a aurorei. Giotto întorcea spada fierbinte cu cleștele, astfel încât ambele ei fețe să fie supuse uniform acțiunii modelatoare a focului.

Dante rămase fără cuvinte. Își ținu răsuflarea, ca și cum viața lui ar fi depins de perfecta reușită a forjării acelei lame.

Giotto nu pierdu timpul. Apucă oțelul cu cleștele, îl îngropă într-un pat de pământ umed pe care îl pregătise dinainte. Nori de vapori alburii se ridicară în aerul de culoarea untului, luminat de flăcările roșii ale opaițelor.

Când consideră că stătuse suficient de mult în pământ, scoase spada și cu cleștele o puse din nou deasupra vetrei din cenușă și cărbuni, lăsând oțelul să se încălzească din nou.

— Trebuie să găsesc punctul de echilibru, spuse, în timp ce întorcea lama pe vatra arzândă.

— Despre ce echilibru vorbiți? întrebă Dante, care privea vrăjit oțelul între flăcări, în timp ce scânteile se reflectau în pupilele lui, făcându-le să strălucească.

— Dacă oțelul va fi prea dur, lama va fi rigidă și fragilă în același timp, prietene. Spada perfectă e cea care îmbină soliditate, rezistență și elasticitate. E vorba de o cumpănire foarte greu de atins. Dar când reușești, se petrece ceva magic.

Dante nu avea desigur nevoie să fie convins.

— Există o legendă, spuse, care privește oțelul.

— Care? întrebă Giotto, care aștepta ca lama să se acopere din nou de o lumină roșie ca sângele.

— Venus, zeița frumuseții, începu Dante, îl rugă într-o zi pe Vulcan, soțul ei, zeul focului, șchiop și diform, să forjeze pentru fiul său Enea niște arme invincibile care să-i permită să-i învingă pe rutuli. Ca să-și convingă soțul, îi dărui cea mai incredibilă noapte de dragoste. În dimineața

următoare, Vulcan intră în atelierul său, aflat într-o peșteră de lângă Insula Lipari, și le dădu ordin ciclopilor să forjeze un scut atât de robust, încât să nu poată fi vreodată nici măcar atins de loviturile de spadă ale lui Turno, regele rutulilor. Pentru asta Bronte, Sterope și Piracmone au topit șapte mari plăci din ucigătorul *chalybs*.

— Adică?

— Oțel.

— Aha, spuse Giotto, cu fruntea acoperită de picături de sudoare din cauza căldurii care se răspândea în atelier, înțeleg. E o poveste frumoasă.

Apoi adăugă: Nu știu dacă voi fi la înălțimea zeului focului, dar sigur e că acum va trebui să ne apucăm de a doua baie de călire.

Prinse din nou lama cu cleștele și, după ce o scoase din patul de cenușă și cărbune, se îndreptă spre curte. Într-un colț se afla un butoi, în care scufundă oțelul. De asta lama, în contact cu lichidul, sfârâi. Ieșiră din nou aburi care se ridicară în spirale în aerul cenușiu al dimineții.

— Apă din Arno, în care am adăugat ulei de la măslinii de pe coline și urină de la iapa dumneavoastră.

Dante rămase cu gura căscată.

— Dar la ce folosește? Și când ați luat-o? întrebă zâmbind ușor, simțindu-se de-a dreptul un idiot.

— Zilele trecute. Gemma, răspunse laconic Giotto. Ea m-a lăsat să intru în grajd.

— Aha!

— I-am spus că trebuie să o văd pe Nemesis, iar ea nu s-a opus. Știe că vă sunt prieten și că poate avea încredere în mine.

— Înțeleg, spuse Dante și mai surprins.

— Vedeți, prietene, o spadă e profund legată de cel care o folosește. Din chiar momentul în care e făcută. De aceea trebuie să fie forjată cu străduință și dragoste. Urina, oricât vi s-ar părea de ciudat, este de o vitală importanță, căci conține sare de

amoniu, o substanță foarte utilă și stabilizantă pentru perfecta robustețe a unei spade.

— Aha! fu tot ce reuși să rostească Dante.

— Acum voi și Nemesis sunteți contopiți în aceeași lamă. Lama va avea viteza ei, iar asprimea sării de amoniu îi va garanta ascuțimea, care va fi reînnoită de fiecare dată cu discul abraziv și piatra de ascuțit. Acum va trebui să trec la a treia călire.

Fără să mai adauge ceva, Giotto scoase din butoi spada și se întoarse în atelier, repetând procedeul. Așteptă.

— Trebuie multă răbdare, observă uriașul, așa spune tatăl meu.

Dante îl urmă, observându-l.

— Sunteți incredibil, spuse în cele din urmă.

— De ce? întrebă prietenul său.

— Pentru că sunteți un desenator extraordinar, cunoașteți secretele culorilor și ale picturii și știți până și să forjați o spadă.

— În privința asta, n-am făcut decât să-l observ pe tata, încercă să minimalizeze Giotto.

— Iată, modestia dumneavoastră e o altă calitate. Orice alt bărbat s-ar împăuna cu calitățile lui, dar nu voi.

— Ce rost ar avea? întrebă Giotto. Și-apoi, spuse, apucând din noi lama cu cleștele și îndepărtându-se de foc, n-am terminat încă. Opera nu e încă reușită. Se opri în fața unui jgheab cu apă. Apă de ploaie, zise în cele din urmă, cea mai pură, pentru că vine din cer. Cea mai rece și mai limpede.

Rece pentru că am adăugat gheață topită. Voi face prizonier focul în lamă pentru totdeauna.

Și, spunând asta, scufundă spada în apă. Se auzi un șuierat, în timp ce suprafața apei fierbea.

Ținând lama în apă, Giotto se întoarse spre prietenul său.

— De vreme ce nu vreți să părăsiți Florența, dați-mi măcar voie să vă dăruiesc o spadă cu care să vă apărați, spuse zâmbind.

Dante se gândi că, dintre toate, prietenia lui Giotto era pentru el cea mai prețioasă și de neînlocuit.

Acum se simțea pregătit. Nu va fi cel mai bun feditor pe câmpul de bătălie, dar cu siguranță, cu o spadă ca aceea, nu s-ar fi lăsat învins prea ușor.

Era fericit, și-o spuse lui însuși. Nu era singur, existau persoane care țineau la el, și trebuia să învețe să le dăruiască afecțiunea pe care o meritau.

Se gândi că ar fi trebuit să răspundă acelui dar, era cel mai mic lucru pe care-l putea face. Așa cum îi va fi recunoscător Gemmei, care întotdeauna, în tăcere și fără să-și aroge cine știe ce merite, părea să lucreze în umbră pentru ca viața lui să fie cât mai bună posibil.

Zâmbi. Gândul că soția lui și Giotto conspiraseră împreună pentru a-i face această surpriză minunată îl amuza.

42

Strategii

Turnul della Castagna se înălța amenințător protejând abația. Acolo priorii orașului trăiau vreme de două luni, atât cât rămâneau în funcție.

Acum *messer* Dino Compagni și ceilalți cinci membri ai colegiului intraseră prin mănăstirea învecinată în interiorul abației și se pregăteau să-l salute pe suveran, luându-și rămas-bun de la el și de la înalții săi demnitari, care stătuseră trei zile în oraș, distrându-se la turnirul organizat în onoarea regelui. Nu lipseau mai-marii Florenței, începând cu *messer* Corso Donati, întors cu câteva zile înainte de la Pistoia. Mai erau Vieri de' Cerchi și fratele său, Carbone. Apoi Rosso della Tosa, Boccaccio Adimari, Giacchinotto de' Pazzi și alți câțiva.

Regele înaintă printre cavalerii francezi, iar cei șase priori îl așteptau în mijlocul naosului. Se

dădură la o parte la trecerea lui, ca petalele unei corole, și suveranul își continuă drumul până la altar, unde fu întâmpinat de episcopul Andrea dei Mozzi. Lumina soarelui de primăvară pătrundea cu raze subțiri prin marile vitralii orientate spre răsărit. Căpriorii decorați amplificau minunăția acelui moment solemn.

Ajuns la altar, regele primi binecuvântarea episcopului. Apoi, după formulele rituale, fu celebrată liturghia.

Dante îl privea cu admirație pe regele acela șchiop, care, deși avea o infirmitate, se prezenta ca un campion al Bisericii. Carol nu i se păruse în zilele acelea orgolios sau arogant, deși ar fi putut fi. Cine știe dacă nu cumva, greu încercat de închisoarea aragoneză, nu devenise mai înțelept și ardoarea tinereții nu i se mai temperase într-un comportament mai meditativ și mai atent. Aceasta fusese probabil senzația pe care o avuseseră și priorii, care salutară cu aplauze hotărârea regelui de a-l lăsa la Florența pe Aimeric, vicontele de Narbonne, ca reprezentant al său la comanda armatei guelfe.

Multora nu le scăpă că acea alegere se baza pe faptul că tânărul era însoțit de Guillaume de Durfort, un tutor extrem de înțelept și de perspicace, iar ca soldat, cu o experiență infinită.

Satisfacția din ziua aceea fu molipsitoare dintr-un motiv foarte simplu: ca urmare a morții lui Ranuccio Farnese în mlaștinile de la Pieve al Toppo, oștirea guelfă era lipsită de un conducător. Lucca, Pistoia și Siena refuzau să fie numit un florentin. Îl considerau pe Maghinardo da Susinana omul potrivit pentru acel rol, dar mai-marii orașelor nu erau de aceeași părere, căci știau cât se poate de bine că acesta era gata să se alăture ghibelinilor ca să-și apere proprietățile din Romagna și să stea de partea guelfilor în teritoriul toscan.

Lui Dante nu-i plăcea deloc Maghinardo, i se părea un fanfaron arogant, care ar fi putut începe ca aliat al uneia din părți în timpul verii, ca să devină iarna aliatul celeilalte. Așa că alegerea lui de Narbonne se dovedea providențială și din acest motiv.

Abația începea să se golească de credincioși. Priorii, urmați de rege, de Aimeric de Narbonne, Guillaume de Durfort, Corso Donati și Vieri de' Cerchi, ca și de alți câțiva nobili, se îndreptau spre Turnul della Castagna.

În timp ce se pregătea să plece, Vieri îi făcu semn lui Dante să-l urmeze.

Iar el nu așteptă să i se repete.

Atent să stea în spatele regelui, Corso nu păru să bage de seamă gestul acela. Dante se simți ușurat.

Când ajunseră în turn, bărbații se așezară în jurul unei mese mari. Regele ședea între Guillaume și Aimeric. Urmau priorii și câțiva dintre nobilii cei mai influenți. Ceilalți rămăseseră în picioare. Guillaume de Durfort îndeplini rolul de interpret pentru că vorbea o florentină discretă, datorită frecventării călugărilor din Ordinul Slujitorilor Mariei, care-l duseseră de mai multe ori în Toscana, la mănăstiri din Siena, Città di Castello și Florența.

Interpretând voința regelui francezilor, el ilustră planul pe care suveranul îl sugera gazdei sale guelfe. Trebuia mai întâi să-și consolideze alianțele cu orașele prietene. În acest scop, pentru a exista o federație de forțe, suveranul credea că prezența unui comandant șef francez ar fi garantat o imparțialitate virtuoasă, împiedicând certurile între orașe.

Priorii fură de acord. Corso și Vieri erau și ei de aceeași părere. Regele dădea dovadă de multă inteligență și o bună cunoaștere a patriotismului toscan.

— Aceasta e într-adevăr o soluție foarte bună, sublinie Dino Compagni, care, în zilele

precedente, fusese cel care vorbise cel mai mult dintre toți cu Guillaume de Durfort. Între ei doi se născuse chiar un soi de înțelegere naturală și, foarte probabil, și datorită acestui lucru suveranul se arătase disponibil să lase un contingent de oșteni la Florența.

Guillaume continuă:

— Regele este de părere că ceea ce îi poate pune în dificultate pe aretini este cucerirea controlului asupra drumurilor de munte. Fără să ținem cont de faptul că sprijinul Franței pentru oștirea guelfă va reprezenta un avantaj.

— E adevărat, replică *messer* Compagni. Pe de o parte, oștirea noastră se va consolida și întări datorită valorii și faimei soldaților francezi; pe de alta, întreruperea aprovizionării pentru Arezzo îi va pune în dificultate pe ghibelini.

Regele vorbi din nou. Avea o voce frumoasă și un mod lent și legănat de a conversa, poate nu chiar marțial, dar întru totul în armonie cu știința sa de a interpreta situațiile.

Când termină, Guillaume de Durfort sintetiză astfel:

— Maiestatea Sa vă sfătuiește să preluați controlul asupra drumurilor pentru a împiedica orice posibilitate de reunire a oștenilor pisani cu cei aretini. Maiestatea Sa este la curent cu faptul că Guido da Montefeltro este noul podestat din Pisa și se teme că o eventuală unire a celor două armate ar putea reprezenta o problemă.

Corso Donati făcu un semn cu capul către *messer* Compagni. Cerea, de fapt, cuvântul. Dar fără să mai aștepte, spuse ceea ce voia:

— *Messer* Guillaume, începu, ceea ce spune Maiestatea Sa e atât de adevărat, că ne vom strădui să ajungem cât mai repede în Val di Casentino, la ordinele vicontelui de Narbonne. Pentru asta propun să atacăm bastioanele din teritoriul acela, astfel încât să avem controlul asupra drumurilor de

munte și să împiedicăm ca forțele ghibeline din Pisa și Arezzo să facă joncțiunea.

Ideea era corectă și realistă. *Messer* Dino Compagni specifică:

— *Messer* Donati este actualul podestat din Pistoia și capul uneia dintre cele mai vechi și nobile familii din Florența.

— Înțeleg, spuse Guillaume de Durfort, care îi traduse apoi regelui.

Acesta răspunse ceva, dar toți înțeleseră înainte de a auzi cuvintele tutorului, cum că discuția se încheiase.

— Suveranul meu spune că sugestiile bărbaților de valoare și descendența nobilă sunt, evident, bine-venite. Acum domnia sa intenționează să-și continue drumul spre Rieti fără să se mai oprească în altă parte. Vă mulțumește pentru ospitalitate, le spuse Guillaume de Durfort.

După aceea regele se ridică în picioare, urmat de toți ceilalți, și ceru să fie însoțit până la porțile orașului.

43

Badia a Ripoli

Ordinele fuseseră clare. Bărbații înrolați – toți cetățenii florentini între cincisprezece și șaizeci de ani, cu excepția invalizilor, a oamenilor bisericii și a celor săraci – fuseseră împărțiți în grupuri de câte cincizeci. Fiecare din aceste grupuri era împărțit în două jumătăți. Fiecare jumătate formată din douăzeci și cinci de oameni urma să reprezinte unitatea militară a armatei, atât pentru cavalerie, cât și pentru infanterie, fiind comandată de un ofițer ales. În cazul lui Dante, era Vieri de' Cerchi.

Fiecare grup se afla sub unul dintre cele douăzeci de Stindarde ale Poporului, trei pentru fiecare cartier, excepție făcând San Pier Scheraggio și Oltrarno, care aveau patru.

Dante își privi tunica de in, cu stema lui în auriu și negru traversată de o fâșie de argint.

Era dimineața în zori. O pregătise pe Nemesis, iar el simțea că e vremea să plece. Deși era devreme, transpira din cauza blestematei ăleia de primăveri care părea să fi devenit deja vară, și din cauza cămășii de zale, care, oricât de ușoară ar fi fost, îl făcea totuși să fiarbă sub metalul ei.

Îmbrăcă tunica peste cămașa de zale. O privi pe Gemma. Ar fi vrut să zâmbească, dar nu reuși. În momentul acela i se păru că o parte din el rămânea acolo, cu ea. În dimineața aceea i se părea atât de frumoasă! Cu o noapte înainte făcuseră dragoste și înțelesese că Gemma o să-i lipsească mult în zilele ce aveau să vină. Când, cu câteva ore înainte ea îl sărutase pe buze și apoi încă și încă o dată, se lăsase în voia mângâierilor ei și în rătăcirea aceea dulce și blândă reușise să găsească refugiu pentru spaimele și îndoielile care-l chinuiau. Nu fusese o pasiune impetuoasă, ci un abandon și o descoperire în același timp: se pierduseră unul în brațele celuilalt în disperata încercare de a învinge frica. Și găsiseră iertare și iubire, iar acela era un dar pe care Dante nu credea că-l va putea primi vreodată. Și nici că va ști să-l dea. Și totuși se întâmplase, iar acum ar fi vrut să se întoarcă înapoi cu câteva ore. Să rămână acolo cu Gemma, în patul său.

Dar nu era posibil. Florența îl chema, iar el trebuia să răspundă chemării.

Gemma îi întinse spada.

— Am ținut-o pentru voi, spuse. Giotto mi-a încredințat-o ieri. A lucrat zi și noapte pentru a-i perfecționa garda. Speră că vă poate fi utilă. Mi-a spus că trebuie să-i dați un nume. Alegeți-l cu grijă.

Dante luă spada din mâinile soției sale. Era vârâtă într-o splendidă husă din piele. O scoase. Lama de oțel scânteie în aerul plumburiu, la lumina slabă a opaițului.

Era o armă magnifică.

O vârî la loc în teacă și o prinse la brâu.

Apoi o îmbrățișă pe Gemma. Ea îi căută buzele și îl sărută cu o pasiune care aproape îl copleși. O strânse mai tare în brațe.

O lacrimă alunecă pe obrazul Gemmei. Dante înțelese că nu voia să se arate tristă înainte de plecarea lui. Îi fu recunoscător. Arăta atât de mult curaj! Și cât de diferită era plecarea aceea față de cea care precedase bătălia ce nu avusese loc la Laterina.

— Trebuie să plec, spuse în cele din urmă. Cu părere de rău se desprinse din îmbrățișare. Apoi își puse grumăzarul. Controlă dacă echipamentul e în ordine și urcă în șa.

O mângâie pe Nemesis și ieși din grajd, salutând-o pe Gemma cu o ultimă privire încărcată de promisiuni.

Când se apropie de Badia a Ripoli, Dante descoperi că se adunase deja un mare număr de luptători. Mai mult, toată întinderea de pământ era acoperită de albul corturilor de campanie. Văzu în primul rând însemnele partidei guelfe cu vulturul roșu care ținea în gheare balaurul verde, pe un fundal argintiu.

Merse la ceata sa de douăzeci și cinci de oameni. Carbone de' Cerchi era deja la locul lui, în timp ce Vieri trebuia să ajungă împreună cu alți nobili care primiseră însemnele pentru război. Fuseseră binecuvântate de episcop în catedrală, în prezența priorilor breslei Artelor, a clerului, cavalerilor și a podestatului. Câmpia din jurul abației se întindea placidă, sub adierea primăvăratică, spre spinările colinelor și până la orizont. Corturile albe păreau să plutească pe marea lucitoare de cămăși de zale și de coifuri ale cavalerilor, ale unităților de infanteriști, arbaletrieri, lăncieri, arcași și scutieri. Aceștia din urmă își etalau cu un vizibil orgoliu scuturile uriașe care urmau să fie folosite pentru a-i apăra pe pedestrași în timpul bătăliei.

Furnicarul acela de viață, care strălucea în soare datorită fierului și oțelului, era întrerupt de culorile țipătoare ale tunicilor cavalerilor și feditorilor, purtând pe ele stemele cartierelor și familiilor de apartenență.

Dante văzu scuturi de aur cu vulturul negru pe ele, aparținând cartierelor aflate la nord de San Martino a Vescovo, steme în dungi roșii și argintii, cu o fâșie aurie în mijloc, ale familiei Nerli d'Oltrarno și steagurile în dungi aurii și albastre aparținând familiei Adimari.

Dar în câmpie nu răsunau numai tropăitul cailor și râsetele stridente ale oștenilor, căci în afara luptătorilor mai erau acolo și oameni care îndeplineau cele mai diferite sarcini. În uriașa tabără, Dante văzu fierari care băteau potcoave cailor și ascuțeau spade, tâmplari care reparau loitre de căruță și butuci de roată, bucătari și brutari ocupați să distribuie rații de mâncare. Și apoi căruțași care urlau la catâri și la alte animale, ca să nu mai vorbim de spălătorese ducând coșuri cu haine curate. Vinarii ofereau căni și carafe în zadarnica încercare de a-i mulțumi pe oșteni, dintre care unii erai deja beți criță. Și mai erau acolo și cele mai dorite și importante dintre toate femeile prezente: prostituatele. Care, încă din zori, după cum se spunea, îi provocau și-și băteau joc de oșteni, ca să se culce după aceea cu ei, mai ales cu cavalerii florentini, faimoși pentru indisciplina și înclinația lor focoasă.

Toată marea aceea de oameni atât de diferiți între ei, orașul acela care, mutat din locul său, se pregătea să se îndrepte spre Casentino, îl impresionă teribil pe Dante, de parcă ar fi fost absolut clar că se arăta la orizont mama tuturor bătăliilor.

Totuși, în momentul acela, în timp ce cobora de pe cal și își saluta cu un gest al capului tovarășii, avu senzația că, deși erau conștienți că se pregăteau pentru război, exista în bărbații și în

femeile acelea o disperată nevoie de a se distra, de a îmbrățișa pentru ultima oară viața, cu o dârzenie și o energie nesfârșite.

Când ajunse la cortul lui, Dante o legă pe Nemesis de un stâlp de lemn, mângâind-o pe bot, și își scoase spada. Se așeză pe un scăunel și cu o cute se apucă să o ascută cu grijă. Lama era de o frumusețe scânteietoare, iar Giotto făcuse un lucru extraordinar cu mânerul, modelându-l magnific în lemn, învelindu-l cu piele de bovină și sfoară, un mâner robust, dar comod și ușor de manevrat. Dante spera să fie eficient și în pararea loviturilor, dar, dată fiind calitatea lucrăturii, nu avea nici un dubiu. În cele din urmă hotărâse să-și numească spada Manto, asemenea fiicei prezicătorului teban Tiresias.

În timp ce el se pregătea să-și ascută spada, trompetele sunară în vale anunțând sosirea nobililor și a lui Aimeric de Narbonne, comandantul suprem al armatei florentine.

Dante se ridică în picioare. De pe dealul pe care se afla nu-i fu greu să zărească impresionanta coloană militară care înainta în vale. În fruntea ei se afla Aimeric de Narbonne, tânăr și viguros, învești mântat în crinii Franței.

Alături de el călărea Guillaume de Durfort, și în spatele lui stegarii cu însemnele angevine în auriu și albastru, și cele complet roșii ale Narbonnei.

După ei veneau cei o sută de cavaleri francezi. Mai în spate, printre stindardele cu leul florentin și culorile grupului guelf, Dante îi văzu pe Corso Donati și pe Vieri de' Cerchi, și apoi alți nobili și cavaleri.

Steagurile cu crinii aurii ai Franței pe fundal albastru fluturau în vânt.

Dar ceea ce impresiona cel mai mult era înaintarea solemnă și mândră a cavalerilor angevini.

În scurt timp Aimeric de Narbonne ajunse în fața abației. Își înfipse hotărât pintenii în burta

superbului său armăsar. Acesta, neliniștit, se ridică pe picioarele din spate, cu un nechezat impresionant. Apoi, imediat ce coborî cu picioarele pe pământ, Aimeric smulse din mâinile unui cavaler-stegar stindardul cu crinii de aur și îl înfipse în fața abației.

Pentru o clipă toată câmpia amuți. Apoi însă și alți conducători de grup făcură la fel și, încetul cu încetul, semnificația începea să-și piardă forța, căci repetiția nu făcea altceva decât să alunge unicitatea gestului.

Când totul se termină însă, steagurile binecuvântate de episcopul florentin erau toate înfipte în pământul din fața abației, care, cu arhitectura ei simplă, lipsită de decorații și artificii, părea să aducă aminte colosalei armate semnificația profundă a credinței și a operei omului în numele lui Dumnezeu. În viziunea aceea Dante găsi liniște și alinare.

Când, în sfârșit, își întoarse privirile spre câmpie, realitatea reveni în forță și îi reaminti sensul apropiatei plecări.

Peste câteva zile aveau să părăsească locurile acelea, mărșăluind spre Arezzo ca să înceapă bătălia.

44

Arezzo

Buonconte da Montefeltro aflase de încercarea de trădare a episcopului.

Spre deosebire de majoritatea conducătorilor ghibelini care se înfuriaseră și amenințaseră cu pedeapsa capitală, el se limitase să înlesnească numirea lui Guido Novello Guidi ca podestat în Arezzo, fără să arate nici cea mai mică emoție. Atitudinea aceasta îl speriase pe Il Pazzo, care voise să se asigure de sinceritatea sa, temându-se că el nutrea dorințe de răzbunare, dar Buonconte îl

asigurase că nu e așa. Acum, când lucrurile se aranjaseră tocmai datorită lui Guglielmo, el n-avea nici un interes să iște zâzanie mai mult decât se făcuse deja.

Însă era nevoie să-și strângă rândurile cât mai curând, din moment ce toate iscoadele spuneau că lângă Badia a Ripoli se aduna o armată colosală, care, pe lângă că adusese laolaltă Florența, Pistoia, Lucca, Siena și Volterra, mai obținuse și sprijinul regelui Franței și un contingent de cavaleri angevini, care ar fi putut desigur avea un rol important într-o bătălie în câmp deschis.

Guglielmo de' Pazzi di Valdarno părea deosebit de impresionat. Situația nu era deloc bună.

— Deci s-au adunat pe câmpia din Ripoli? întrebă Buonconte.

— Chiar așa. N-au plecat încă, dar sigur e că dealurile strălucesc de arme. Numărul oștenilor pe care florentinii au reușit să-i adune e impresionant, răspunse Il Pazzo.

Buonconte părea neîncrezător.

— Două sute de cavaleri din Lucca, sub însemnele alb-roșii. Alți o sută cincizeci din Pistoia, sub comanda lui Corso Donati, plus cincizeci sub cea a lui Maghinardo dei Pagani da Susinana, care a adus alți trei sute de pedestrași.

— Ticălosul ăla! izbucni Buonconte, exasperat de repetatele schimbări ale ghibelinului, care, în cele din urmă, se hotărâse să fie de partea Florenței, de când orașul guelf i-o dăduse de soție pe Mengarda della Tosa, frumoasa fiică a uneia dintre cele mai nobile și puternice familii.

— Li se adaugă patru sute de mercenari angajați de Florența, continuă Il Pazzo. Și apoi cetele de câte douăzeci și cinci de oameni sub comanda lui Adimari, Gherardini, Della Bella, Della Tosa, Nerli, Frescobaldi, Scali… și, în sfârșit, cavalerii francezi.

— Câți?

— Cel puțin o sută.

— Speram să fie mai puțini.

— Și eu.

— În sfârșit, pe scurt, despre câți oameni e vorba în total? întrebă Buonconte.

— Circa o mie cinci sute călare și aproape zece mii pe jos, în care intră și țărănimea cu auxiliarii.

— Mulți, spuse Buonconte, prea mulți. N-o să ajungem niciodată la un asemenea număr, dar am încredere în capacitatea unchiului vostru de a recruta oameni, mai ales acum, când trebuie să i se ierte ce a încercat să facă.

Il Pazzo aprobă.

— Sigur, înțeleg perfect și vă garantez că așa va fi.

— Trebuie să ne grăbim, zise Buonconte. Cu siguranță florentinii vor porni cât se poate de repede la drum și e clar că vor încerca să pătrundă prin Valdarno, unde e mai ușor, așa că va trebui să trimitem străjeri și arbaletrieri pentru a bloca orice intrare posibilă. Când ați văzut tabăra lor la Ripoli?

— Ieri.

— Atunci ar fi bine să ne mișcăm, zise Buonconte. Pe de o parte, va fi necesar să-i prindem în cursă în Valdarno, pe de alta, să pregătim cât mai repede oștirea, ca să le-o luăm înainte și să alegem noi câmpul de bătălie. O să-i așteptăm din nou lângă Laterina. Doar că de data asta nu ne vom retrage, ci vom sta pe celălalt mal al râului Arno, dându-le suficient spațiu ca să-l traverseze și să ocupe câmpia.

Il Pazzo fu de acord. Să poți alege modalitățile de luptă era un avantaj fundamental. Avea încredere în Buonconte, care, în ultimul an, demonstrase o mare perspicacitate tactică și o valoare indiscutabilă. Se gândi că era fără îndoială cel mai bun comandant posibil, și nu numai pentru Arezzo. La urma urmei, francezii, oricât de buni combatanți erau, nu cunoșteau deloc teritoriul, și cel puțin în asta ghibelinii ar fi avut un avantaj, cu

atât mai mult cu cât – chiar dacă existau angevini în stare să vorbească un pic de florentină – faptul că aveau probleme de comunicare ar fi fost fără îndoială în defavoarea lor.

La urma urmei, dacă exista vreo posibilitate în plus să învingă, trebuia prinsă din zbor.

— O să vă ocupați de trimiterea unor cete de străjeri la trecători, spuse Buonconte. Eu, între timp, îl voi avertiza pe podestat și îi voi convoca pe nobili ca să fie adunată oștirea, astfel încât să fim pregătiți de luptă cât mai repede.

— Așa voi face, zise Il Pazzo, și o clipă după aceea dispăru.

45

Către Arezzo

De luni întregi, Capuana nu mai primea vești de la Lancia. Îl autorizase să încaseze o sumă importantă de bani ca să li se alăture guelfilor în ceea ce se anunța a fi bătălia tuturor bătăliilor. Și acum momentul culminant părea să fi sosit. Până și călugărițelor din mănăstire le ajunsese la urechi zvonul că Florența alături de Lucca, Siena și Pistoia se pregăteau pentru bătălia cu Arezzo, ca să distrugă orgoliului ghibelin. Și dacă orașul acela rebel ar fi fost învins, același lucru s-ar fi întâmplat cu Pisa, care, fără îndoială, fiind izolată și singură, n-ar fi putut rezista valului guelf.

În ziua aceea sosise o scrisoare de la Lancia. O adusese un om de-al lui.

Și ea citea foile acoperite cu un scris subțire și elegant, descoperind ceea ce se întâmpla dincolo de zidurile mănăstirii.

Soarele strălucea pe cer. Claustrul dădea spre o curte înflorită și verde, în mijlocul căreia se afla o fântână. Capuana tocmai băuse cu polonicul o înghițitură de apă rece ca gheața, care, împreună cu scrisoarea pe care o ținea în mână, o trezise

definitiv din toropeala de care se lăsase cuprinsă în ultimele zile, sperând să alunge gândurile rele. Viața în mănăstire se împărțea între rugăciune și micile sarcini care-i erau încredințate și care, repetându-se în fiecare zi, alcătuiau o rețea de obișnuințe în care o femeie ca ea ar fi putut să se piardă.

Dar acum numai gândul la cuvintele lui Lancia o făceau să se întoarcă în lumea de afară pe care alesese s-o refuze, dar pe care, într-un colțișor al minții ei, nu reușise s-o șteargă cu totul.

Se așeză pe marginea fântânii și, răsucind pe deget safirul care-i aparținuse soțului ei, începu să citească.

Madona,

Vă scriu în timp ce ne aflăm în Casentino, pregătiți să atacăm Arezzo.

Ghibelinii cred că vom veni dinspre Valdarno, dar se înșală. Am ales drumul prin munți ca să ajungem până la porțile blestematului lor de oraș și să-i facem să le pară rău că s-au născut. Deocamdată nu par să fi înțeles intenția noastră și drumul e liber.

După ce m-ați autorizat să investesc banii, am adunat cincizeci de bărbați aleși dintre guelfii plecați din Pisa, oameni fideli soțului vostru și dornici să-i răzbune amintirea. Cu acest grup de vechi oșteni și tineri rebeli am ajuns la porțile Florenței, și aici mi-am oferit serviciile lui Vieri de' Cerchi, care nu numai că m-a primit cu brațele deschise, dar m-a însărcinat chiar să ajung la o înțelegere cu episcopul Guglielmo degli Ubertini, senior de Arezzo, cu speranța de a-l vedea că părăsește castelele al căror proprietar este și că lasă Arezzo la dispoziția guelfilor, garantându-i în schimb siguranța, lui și întregii sale familii. Evident că fiind ultimul sosit eram și cel mai ușor de sacrificat, și de aceea, pentru a intra în grațiile celui mai important om din Florența, am acceptat.

Înțelegerea s-a terminat aproape imediat și azi pot spune că o mare armată, condusă de vicontele Aimeric de Narbonne, plenipotențiar al lui Carol II de Anjou, e pe punctul să ajungă la Arezzo. Moralul e foarte bun, căldura face ca drumul să fie mai complicat decât credeam, dar, până la urmă, nu avem de ce să ne plângem. Mergem la război și sunt mai mult decât convins că memoria contelui va fi onorată cu o victorie, pentru că alianța e prea amplă și solidă pentru a putea fi învinsă.

Suntem la Badia a Ripoli, pregătiți să pornim peste două zile către Nipozzano. De-a lungul drumului, vom întâlni mai întâi o serie de orașe fortificate care ne sunt prietene, și ne-au primit deja ca pe niște salvatori, trimițându-ne tineri hotărâți să intre în rândurile noastre. Apoi vom ajunge lângă Diacceto, și acolo o să ne oprim. În ziua următoare vom fi la Borselli, de unde începe un drum mai puțin prietenos și mai puțin pregătit să ne susțină. Fără să mai ținem cont de faptul că, în continuare, drumul devine o potecă pentru catâri, și de acolo vom ajunge la pasul care duce la Pratomagno. Încă nu știm cum vom face să trecem cu căruțele și cu toată încărcătura trupelor, dar nu mă îndoiesc că vom găsi un mod. Am ales calea cea mai dificilă, tocmai pentru a-i surprinde pe ghibelini, așa că nu trebuie să ne plângem. Va trebui să fim atenți în pădurile de fagi și de brazi populate de bandiți. Nu putem exclude că unii dintre ei sunt în serviciul conților Guidi din facțiunea ghibelină, care exercită o hegemonie crescândă în această zonă, până la porțile orașului Arezzo. De aceea suntem precedați de iscoade care se întorc să ne spună ce au văzut. Ne punem speranța în noroc și în viclenia planurilor noastre.

Când o să vă scriu data viitoare, doamna mea, bătălia va fi deja terminată. Deci, dacă nu veți mai primi nimic scris de mine într-o lună de zile, va fi

mai mult decât probabil că nu mai sunt în viață. Dar chiar de-ar fi așa, mi-am îndeplinit obligația de a fi cinstit amintirea contelui Ugolino della Gherardesca și de a vă fi ascultat ordinele, fapt pe care-l consider o onoare și un privilegiu.

În orice caz, am încredere în sacra dreptate a cauzei noastre și sper să vă pot anunța cât de curând o victorie.

Vă rog deci să acceptați puținele mele rânduri drept semn al devotamentului meu nepieritor.

Al vostru

Gherardo Upezzinghi

Capuana termină de citit cu inima bătându-i nebunește. Deci era adevărat! Oștirea guelfă se îndrepta spre Arezzo cu scopul de a juca totul într-o ultimă bătălie. Iar Lancia era cu oamenii aceia purtând în suflet dorința de răzbunare pe care o avea și ea încă din ziua în care arhiepiscopul Ruggieri degli Ubaldini îi masacrase pe oamenii soțului ei în Palatul Poporului.

Oftă. Cât de mult ar fi vrut să fie acolo cu Lancia, să poată vedea cu ochii ei drumul, pădurile, armurile oștenilor, să audă zgomotul surd al copitelor cailor pe pământ, să respire împreună cu oștirea, să caute printre ramurile copacilor dușmanii pregătiți de ambuscadă.

Se rugă să nu se întâmple nimic rău și guelfii să poată ajunge neatinși pe câmpul de bătălie, câștigând chiar o poziție favorabilă.

Clătină din cap. Nu-și imaginase că, odată cu trecerea timpului, va simți o profundă și de neînlăturat dorință de răzbunare. Și totuși asta voia: să-și răzbune soțul. Lancia era brațul său înarmat, viața pe care era dispusă să o frângă doar ca să-și vadă împlinită dorința, împreună cu cele ale oamenilor săi, desigur.

Nu se gândise niciodată la asta, dar acum îi era cât se poate de clar că în spatele acestei chestiuni se afla ea. Scrisoarea aceea făcea să devină

tangibil ceea ce plănuise: un lucru era să dai bani pentru ca cineva să acționeze într-un anumit mod, altul era să primești dovada că voința ta a devenit carne, fier și sânge.

Nu știa dacă să fie mândră de ceea ce făcuse. Dar iubirea pentru Ugolino era atât de mare, că și dacă ar fi ajuns în iad pentru gestul ei, ar fi acceptat asta fără să crâcnească.

46

Drumul spre Consuma

Coloana înainta cu greu.

Dante coborâse din șa și acum o ducea pe Nemesis de căpăstru pe drumul pentru catâri. Se temea că altfel iapa și-ar fi putut rupe un picior, și atunci s-ar fi terminat totul. O iubea, iar acum, când, într-un fel sau altul, se aflau împreună înfruntând situația aceea, nu avea intenția s-o piardă pentru nimic în lume. Dimpotrivă, știa că era singurul prieten pe care-l avea. Și pe Giotto, evident, care acum se afla la sfârșitul coloanei și cine știe când avea să-l poată întâlni. În timp ce înainta cu greu, ținând-o pe Nemesis, Dante îi mângâia din când în când steaua albă de pe frunte.

Nemesis nu părea speriată sau deranjată de ceva. Atât cât putea, Dante încerca să alunge cu o mână mușteleși tăunii care-i bâzâiau în jur. Se afla în capul coloanei, printre primii din avangardă. În spatele lui se aflau o mulțime de cavaleri pe jos, arbaletrieri, lăncieri, auxiliari, și apoi căruțele și bagajele trupei. Drumul era mărginit de păduri dese de castani și fagi.

Oastea înainta, încercând s-o facă în liniște, dar în zadar. Pentru că nu lipseau înjurăturile căruțașilor, răgetele catârilor încăpățânați, pocniturile bicelor, blestemele și insultele celor care se certau între ei, într-un constant zgomot de fond, care însoțea dificila înaintare pe drumul

acela bolovănos și abrupt, care-i punea la grea încercare, cu complicitatea căldurii, pe oștenii îmbrăcați cu cămăși de zale și platoșe.

Mai mult decât ei se chinuiau auxiliarii care împingeau căruțele în sus pe cărarea pentru catâri. Între timp, Corso Donati și Boccaccio Adimari erau ocupați să oprească raitele soldaților mai indisciplinați prin sate. Dincolo de faptul că țăranii ar fi suportat cu greu abuzurile acelea – și era exact ultimul lucru de care Florența avea nevoie – mai exista și pericolul ca apropiații nobililor ghibelini să se urce pe cal și să meargă să povestească ceea ce se întâmpla. Iscoadele povestiseră că Il Pazzo încă nu înțelesese că oastea guelfă înainta pe drumul din Casentino. Avusese deci grijă să concentreze primele avangarde lângă Laterina, unde cele două armate se înfruntaseră cu câteva luni înainte.

Acum, privind în urmă, Dante vedea meșteșugarii și fierarii împingând catârii de tracțiune tot mai recalcitranți din cauza pietrișului, care nu numai că îi dezechilibra, dar, dacă puneau greșit copitele, riscau să-și rupă picioarele. Scutierii și auxiliarii fură chemați să dea o mână de ajutor celor care nu reușeau să urce drumul ce, pe măsură ce se apropiau de vârful muntelui, devenea o stâncă ascuțită. Unii dintre ei luau în spate coșurile cu hrană și echipamentele ca să ușureze povara animalelor aflate în dificultate.

O căruță se oprise și acum ocupa mijlocul drumului, fiindcă una dintre roți se înțepenise într-o groapă. Un cavaler francez coborî de pe cal și, împreună cu un feditor florentin, se porni să ridice căruța, mutând mare parte din greutate pe cealaltă roată. Doi fierari traseră de catâri până când vehiculul fu din nou cu toate roțile pe drum. Succesul manevrei fu răsplătit cu fluierături și strigăte de bucurie. Cavalerul francez și feditorul florentin își strânseră mâna, apoi fiecare se întoarse la grupul său.

Soldații aveau și ei multe probleme în încercarea de a ajunge în vârful muntelui. Bună parte din ei pufneau și înjurau sub soarele arzător. Își scoseseră cămășile de zale și platoșele, apărătoarele de fier și grumăzarele, adică orice protecție posibilă, punând totul pe calul propriului scutier. Mulți, leoarcă de sudoare, rămăseseră doar în tunica sau în vesta din piele, în timp ce clopotele de la o abație băteau miezul zilei, aducându-le aminte că mai aveau încă mult drum de făcut.

Dante fu printre primii care ajunseră în vârf. Sus se afla un platou de pe care se putea cuprinde cu vederea întregul Casentino. Zări masivul Pratomagno, care se înălța ca o barieră naturală, despărțind Valdarno de Casentino, apoi pădurile de brazi și apoi, mai jos, pe cele de fagi și castani.

Știa că în regiunea aceea erau multe castele, și susținătorii conților Guidi le-ar fi semnalat imediat acestora locul în care se aflau, așa că ar fi fost puțin probabil să reușească să ascundă prezența lungii, nesfârșitei coloane care se pregătea să coboare spre Consuma și Poppi.

Desigur, locul lui era în avangardă, în fruntea oștirii, și înainte ca întreaga armată să ajungă în partea cealaltă a pasului era nevoie de o zi întreagă. Era deja un miracol că reușiseră să ajungă până acolo fără să atragă atenția dușmanilor, dar acum, când se pregăteau să coboare, ar fi fost mult mai ușor să fie zăriți.

Nu se putea face prea mult. Când în sfârșit îl văzu pe Carbone de' Cerchi, Dante înțelese ce anume comanda căpitanul care se agita în șaua armăsarului său negru.

— Ordonați-le scutierilor voștri să-i ajute pe ceilalți, spunea, faceți în așa fel încât întreaga coloană să poată trece prin defileu în cel mai scurt timp posibil. Cu siguranță oamenii lui Guidi ne vor vedea, dar dacă vom fi iuți, vom putea ajunge la Arezzo înainte ca ghibelinii să se organizeze.

— La ordin! i se răspunse din mai multe părți.

Dante nu avea scutier.

— Alighieri! strigă Carbone, ca și cum l-ar fi văzut pentru prima oară.

Acum suntem pe teritoriul dușmanilor. Să încercăm, pe cât se poate, să fim iuți și prudenți. Adunați niște oameni și începeți să pregătiți necesarul pentru instalarea taberei la Monte al Pruno. Armata se va opri acolo înainte să coboare la Poppi.

— Am înțeles, răspunse Dante.

— Grăbiți-vă, îi apuse căpitanul.

47

Legea surprizei

Îl privi pe soldat cu ochii injectați de sânge, apoi izbucni:

— Sunteți sigur de ceea ce spuneți?

În timp ce punea întrebarea, Buonconte simți că-i îngheață sângele în vine. Era posibil ca guelfii să fi făcut o asemenea alegere? Fără ca oamenii lui să-și dea seama?

— Mergeți să-l chemați pe Guglielmo! strigă. Mă găsește în cortul meu.

Fierbea de furie. Cum fusese posibil? Să-și subestimeze până într-atât dușmanul? Se feriseră de o bătălie în câmp deschis, și acum ar fi trebuit să-l înfrunte în cel mai rău mod posibil. Se mărginise să pună la cale ambuscade și hărțuieli, să folosească o tactică rapidă cu ticălosul ăla bătrân de Guglielmo degli Ubertini, și acum să ajungă să fie înșelat de guelfi și să lase Arezzo în mâinile lor?

Devenise un soldat de paradă? Un bandit atât de speriat de confruntarea pe câmpul de bătaie, încât prefera să se retragă și să-i lase pe alții să facă treburile murdare? Pentru că asta se întâmplase

când fusese ultima dată pe malul râului Arno, care curgea acum leneș în fața lui. Buonconte oftă.

După ce adunase forțele, se convinsese că guelfii se vor întoarce acolo unde fuseseră umiliți. Pentru o clipă zâmbi: rămăseseră în fața lui urlând și batjocorindu-l, în timp ce se retrăgea cu oamenii săi. Iar între timp Il Pazzo devasta satele din jur cu tâlharii lui. Fusese una din stratagemele cu care reușise să-și bată joc de dușmani. Dar învățaseră probabil mult prea bine cine era el, pentru că de data asta ei fuseseră cei care-l trăseseră pe sfoară.

Se îndreptă spre cort.

Când intră, Il Pazzo era deja acolo, așteptându-l.

— Vin dinspre Casentino.

— Ce zici?

Buonconte nu credea una ca asta.

— Au plecat de la Badia a Ripoli, cum vă spusesem, dar în loc să treacă prin Valdarno, au ales drumul cel mai greu! Iar acum își râd de noi.

— Cum putem fi siguri că e așa?

— Oamenii contelui Guidi au văzut lângă Monte al Pruno o mare oaste coborând din defileu și instalându-și tabăra, spuse Il Pazzo. Ba mai mult, au văzut simbolul heraldic florentin din bronz strălucind în soare pe cortul vicontelui de Narbonne.

Buonconte fremătă. Se cățăraseră sus pe munte. Aveau desigur căruțe, hrană, animale.

— Cum naiba au reușit? se întrebă, dând voce propriilor gânduri. Și-au instalat deja tabăra, nu-i așa?

— Da. Cred că se vor opri vreo două zile ca să-și tragă sufletul și să aștepte ca toți să treacă prin defileu. Dar deja ne-au jucat o festă. În scurt timp vor coborî la castelul din Poppi, și de acolo vor ajunge la Arezzo.

— Perfect!

— Cum? întrebă uimit Il Pazzo, care nu era sigur că înțelesese.

— Și-au instalat tabăra, ați spus.

— Da.

— Atunci nu mai e nici o clipă de pierdut.

— În ce sens?

— Trebuie să părăsim câmpia și să ne îndreptăm imediat către castelul din Poppi. Ca să ajungă acolo de la Monte al Pruno au nevoie de cel puțin o zi. Dacă o adăugăm la cele două de care vorbeați, avem timp să ajungem înaintea lor pe platoul de la Campaldino.

Il Pazzo clătină din cap.

— Dar nu se poate! N-o să reușim niciodată!

— Chiar? Cine spune asta? Voi? spuse Buonconte cu o urmă de dispreț.

— Exact, tună Il Pazzo căscând ochii. Eu. Cel care de curând v-a avertizat de înșelătoria pusă la cale de guelfi.

— Desigur, aprobă Buonconte, regăsindu-și calmul. Vreți să vă mulțumesc?

— Nu mi-ar displăcea, mărturisi Il Pazzo.

— De acord. Vă sunt recunoscător pentru veștile pe care mi le-ați adus.

Acestea fiind spuse, trebuie să ajungem la Poppi până poimâine-dimineață.

Puteți să mă ajutați s-o fac sau să rămâneți în cortul acesta așteptând să vă mulțumesc din nou, dar, după cum bine vă puteți da seama, am alte lucruri la care trebuie să mă gândesc în momentul ăsta.

Il Pazzo clătină din cap.

— Chiar credeți că puteți ajunge la Poppi în două zile?

— Evident că nu, dacă vom continua să rămânem aici să vorbim. Dar dacă ne mișcăm imediat, nu mă îndoiesc, vom reuși.

Guglielmo păru să se răzgândească. De parcă, puțin câte puțin, începea să se convingă. Buonconte știa că exact așa este. Învățase deja că atunci când îi vorbea, prima reacție pe care o avea Il Pazzo era întotdeauna între ostilitate și surpriză. Apoi însă, dacă i se repeta, părea să se convingă că

ceea ce până cu câteva clipe înainte i se părea imposibil devenea realizabil.

Știa că trebuie să insiste. Nu putea să-i fie ostil. Avea nevoie de susținerea lui ca să reușească.

— Suntem ghibelini. Oamenii împăratului. Unchiul vostru spune că azi Rudolf de Habsburg e doar regele romanilor și, teoretic, are dreptate. Dar noi știm că e mult mai mult: întruchipează o idee, un model spre care tindem și pentru care merită să înfruntăm un marș forțat, indiferent cât ne costă asta. Greșesc, oare? Trebuie să ne lăsăm învinși? Să cedăm în fața Florenței și a aliaților ei tocmai acum, când Pisa a devenit ghibelină și când tatăl meu este podestatul ei?

Și în timp ce spunea asta, îi întinse mâna lui Guglielmo, care i-o strânse.

— Nu, sigur că nu! exclamă el cu cea mai mare convingere.

— Atunci să mergem împreună să le ordonăm oamenilor să se pregătească de drum cât mai repede posibil.

— De acord.

— Cu un pic de noroc ajungem pe platoul de la Poppi înaintea lor. Ne-au surprins, e adevărat, dar n-a fost spus ultimul cuvânt!

— E clar, fir-ar să fie!

Fără să mai aștepte, ieșiră amândoi din cort. În fața lor auxiliarii, dulgherii și soldații se ocupau cu instalarea taberei. Niște cavaleri făceau exerciții cu spada, alții se întorseseră din pădure cu o pradă. Platoul fremăta de activități.

Buonconte îi privi. În cele din urmă, îi chemă la el.

— Oameni buni! Ascultați-mă, trebuie s-o pornim la drum! Nu e timp de pierdut.

La auzul acelor cuvinte, cu toții se opriră din ceea ce făceau. Unii holbară ochii nevenindu-le să creadă, alții rămaseră cu gura căscată. Guglielmo degli Ubertini se apropie. Buonconte continuă.

Trebuia să-i ia repede, ca să nu aibă timp să se împotrivească.

— Dușmanii noștri au fost zăriți în apropiere de Monte al Pruno. Este limpede că în loc să o pornească pe via della Valdarno, au hotărât să ne ia prin surprindere, înfruntând drumul de munte ce duce la Casentino.

Un murmur se răspândi în toată tabăra. Oamenilor nu le venea să creadă ceea ce abia auziseră.

— Știu că vă cer mult, continuă Buonconte, dar trebuie să vă ordon să încetați să instalați tabăra și să vă pregătiți de plecare. Avem două zile pentru a ajunge la castelul din Poppi. Pentru nici un motiv din lumea asta nu ne putem permite mai mult timp. Dacă nu vom sosi înaintea guelfilor, vom începe lupta în dezavantaj, pentru că le vom permite să aleagă câmpul de bătălie. Iar intenția mea de neclintit este să-i înfruntăm pe platoul din Campaldino. Așa că n-avem timp de discuții. Pregătiți-vă și porniți la drum!

— *Messer* Montefeltro, se auzi o voce, nu putem să ne supunem ordinului vostru, n-o să ajungem niciodată la timp.

Cel care vorbise se postă în fața lui cu o atitudine arogantă. Era un bărbat între două vârste, încă puternic, înalt, cu umerii lați. Stătea cu armura din piele pe el privindu-și sfidător comandantul. Il Pazzo făcu o grimasă. Știa că lui Buonconte nu-i plăcea un asemenea comportament. În special dacă venea din partea unui balon umflat ca Lapo degli Uberti, care, fiind fiul marelui Farinata, cel mai grozav luptător ghibelin din toate timpurile, era convins că putea să-și permită orice.

— Tocmai voi spuneți asta, *messer*! Sunt surprins. Vă credeam cel mai înverșunat dușman al guelfilor! spuse Buonconte.

— Chiar sunt. Dar există o limită în ceea ce se poate face.

— O, chiar! Evident, avem opinii diferite cu privire la conceptul de posibil. Vreau să vă spun ceva, *messer*, continuă Buonconte, îndreptându-se spre el. Eu respect foarte mult numele pe care-l purtați. Știu perfect cine era tatăl vostru, dar dacă vă imaginați că-mi fac probleme să pretind să mi se dea ascultare, vă înșelați amarnic.

Și, spunând asta, își implântă arătătorul în pieptul lui Lapo, care dădu să-i prindă mâna, dar Buonconte fu cât se poate de iute și-i răsuci brațul la spate. În același timp scoase cuțitul. Lama străluci în lumina soarelui.

Lapo degli Uberti gemu, dar nu făcu nici un gest, atât de mare era forța căpitanului ghibelin.

— Celui care refuză să mi se supună îi voi tăia capul cu mâinile mele și-l voi arunca la câini. N-are importanță al cui fiu este! încheie Buonconte.

Apoi îl împinse cu toată forța pe Lapo, aruncându-l la pământ. Cavalerii și ostașii amuțiră.

O clipă mai târziu, fără să scoată o vorbă, începură să demonteze corturile sub privirea atentă a comandantului lor, în timp ce Lapo degli Uberti, înjurând, se ridică în picioare.

Buonconte și Il Pazzo schimbară o privire.

Vor ajunge lângă Poppi în două zile. Cu orice preț.

48

Așteptarea

Noaptea o speria. Calmul, liniștea vorbeau despre un gol care părea să o devoreze. În timpul zilei soarele îi lumina pașii, îi umplea spațiile, iar gândurile, în loc să-i rămână închise în minte, se eliberau și păreau să plutească spre cer, să se topească pe fațadele bisericilor și să se piardă printre acoperișuri. Și, odată cu gândurile, se ducea și spaima. Aceea de a rămâne singură. Dante era tot ce avea, și atunci când el lipsea, simțea asta cât

se poate de profund. Reușise să găsească un mod pentru a-și croi drum în sufletul lui, și pentru asta îi era profund recunoscătoare lui Dumnezeu sau oricui fusese atât de generos încât să pună o vorbă bună pentru ea.

Dacă n-ar fi fost un paradox, ar fi zis că fusese tocmai bătălia nedată de la Laterina cea care i-a apropiat și apoi, desigur, măcelul bărbaților, femeilor și copiilor, care îi umpluse ochii de durere la Compiobbi.

Ea știa foarte bine că de când se întorsese nu mai era același. Înțelesese că devenise alt om, ca și cum viața l-ar fi obligat să privească până în străfundul hăului.

Gemma se temuse că experiența aceea îl va frânge, dar el reușise să treacă peste ea încetul cu încetul, și astfel, după câtva timp, fusese din nou pregătit. De fapt, se pregătise. Iar Giotto avea un merit în recuperarea soțului ei. Simțea oarecum că avea ceva în comun cu pictorul acela puțin ciudat și genial. Răbdarea, își spuse, era ceea ce aveau în comun. Răbdarea era arma ei și răbdarea avea să o salveze în timpul așteptării. Trebuia doar să-și elibereze mintea și să strângă din dinți. Ar fi vrut mult să-l protejeze în zilele acelea de violență și furie, dar nu se putea. Știa însă că nu e singură.

Multe alte femei, soții, mame și fiice așteptau împreună cu ea.

Noaptea era caldă. Se ridică din pat și coborî în bucătărie. Bău apă cu polonicul dintr-o găleată de lemn.

Aprinse un opaiț și îl puse în mijlocul mesei. Lumânarea ardea proiectând o lumină subțire. Asemenea speranței ei. Se duse la ușă, o deschise larg și rămase în prag. Florența se odihnea sub o cuvertură de stele.

Aerul proaspăt al nopții îi mângâie fața. Stătu acolo, în liniștea nopții, încercând să prindă zgomotele orașului: lătratul îndepărtat al unui câine, scârțâitul roților unei căruțe ce mergea

undeva, zgomotul brusc al unei uși care se trântea, fâșâitul argintiu al apei într-o fântână arteziană.

În rest, Florența tăcea, lipsită de fiii ei plecați la război, mamă vitregă pretinzând să-și mărească teritoriile, dorind cu ardoare tot mai multă putere, un primat pe care alte orașe nu voiau să i-l dea și pe care totuși ea tindea să și-l ia, pretinzând toate viețile necesare pentru asta.

Cândva iubise orașul acesta, dar acum îl ura cu toată ființa ei. Pentru că aici se născuse, pentru că el îi dăruise o viață sigură și confortabilă la început, apoi, când crescuse, o alungase într-o casă micuță, fără un ban. Iar acum, când înțelesese cum să înfrunte viața aceea, găsind calea spre inima soțului ei, Florența asculta doar zgomotul interior al spaimelor ei în întunericul nopții și nu făcea nimic să le potolească, să le liniștească, bucurându-se să-și vadă locuitorii despărțiți de lupte sângeroase și permițând ca bărbați și femei să fie vânați pentru că se numeau guelfi sau ghibelini.

Blestemată Florență! Naiba să te ia! Dacă nu îi va da înapoi soțul, va pleca. N-are importanță unde. Departe de aici, departe de zidurile acelea acoperite de creneluri și soldați, de casele-turnuri care păreau concepute doar pentru a închide familiile în vizuini întunecate și în globuri pulsând de ură. Departe de palatele puterii unde oamenii cu titluri ticluiau artificii politice folosite pentru a exclude, diviza, înfometa. Departe de străzile, de piețele în care se ridicau spânzurători din lemn, populate de corbi negri croncănind cântece de moarte.

Oftă. Privi cerul de deasupra ei.

Ar fi vrut să fie o stea ca să poată lua, cu lumina ei, privirea orașului acela plin de cruzime și să-l facă să devină orb la propriile-i pofte și dorințe, ca să-l umilească și să-l facă sclav, punându-l în lanțuri și obligându-l să asculte urletul mut de durere al unei femei singure, al unei soții părăsite,

obligate să-și aștepte bărbatul fără de care nu putea trăi.

Bărbatul acela care o cucerise și care, doar cu câteva nopți înainte, respirase împreună cu ea, ud de sudoare, stăpânit de o pasiune arzătoare, iubind-o ca și cum ar fi fost ultima noapte a lumii.

49

Lângă castelul din Poppi

Guelfilor nu le venea să-și creadă ochilor. Și totuși, oricât era de absurd, descopereau un adevăr amar.

Oștirea ghibelină îi aștepta. Și ocupase partea cea mai bună a platoului.

Cavalerii și pedestrașii erau așezați cu spatele la castelul contelui Guidi, cu posibilitatea de a se refugia în interiorul lui, în cazul în care riscau să fie învinși pe câmpul de bătaie. Tot în spatele lor se afla și drumul care ducea la mănăstirea din Camaldoli, și de acolo la trecătoarea către Romagna, de unde ar fi putut primi cu ușurință întăriri. Se gândiseră bine, nimic de zis!

Onoare lor, se gândi Dante.

Dar mai era ceva. Ghibelinii umpluseră cu pământ canalele care traversau platoul și nivelaseră terenul în așa fel încât să ușureze manevrele propriei armate. Era evident că de data asta nu aveau să evite înfruntarea. Cu atât mai mult cu cât îi obligaseră pe guelfi să rămână în punctul cel mai puțin favorabil al câmpului de bătaie, având astfel un avantaj din pornire.

Pe de altă parte, era cât se poate de clar, chiar și la o primă privire, că forțele lor de luptă erau cu mult mai mici decât cele guelfe, în special în ceea ce privește numărul de cavaleri. Dante n-ar fi putut jura, dar avu impresia limpede că, datorită feditorilor veniți de la Pistoia și Volterra și

angevinilor, cavaleria guelfă putea conta pe un număr aproape dublu de oameni.

Totuși, văzu în fața lui chipuri hotărâte și înțelese că aretinii le vor crea probleme. Însuși faptul că reușiseră să ajungă pe câmpul de bătălie înaintea lor, deși iscoadele le spuseseră că în urmă cu două zile își aveau încă tabăra lângă Laterina, demonstra cât de mult doreau această înfruntare.

Din turnul castelului Poppi, Buonconte văzu oștirea guelfă venind dinspre Casentino. Era cu adevărat impresionantă. Coloana părea fără sfârșit și, pe măsură ce se ducea să-și ocupe locul pe platoul din Campaldino și să pregătească tabăra – așteptând să le fie adusă mănușa provocării din partea ghibelinilor –, pământul se acoperea de albul corturilor cât vedeai cu ochii. Și totuși Buonconte continua să vadă căruțele coborând pe drumul care de la Monte al Pruno ducea la castelul din Poppi.

Clătină din cap. Va fi foarte greu să învingă. Poziția câștigată de ghibelini, ajunși primii, era absolut favorabilă, dar ar fi fost suficientă ca să-și învingă dușmanul? Nu-i prea venea să creadă. Se întrebă dacă nu era cazul să se retragă imediat în interiorul zidurilor castelului, obligându-i pe guelfi la un asediu, care s-ar fi dovedit cu siguranță extenuant, și organizând între timp ieșiri care ar fi putut să-i ia prin surprindere pe dușmani.

Dar se temea că, ajunși în punctul acela, n-ar mai fi fost posibil. Numele său îl împiedica să facă asta. Dacă tatăl său i-ar fi aflat gândurile, l-ar fi spânzurat imediat. Numai că cifrele erau împotriva lui și avu senzația că trebuie să-i înfrunte pe guelfi știind că nu are nici o speranță și că merge spre o moarte sigură.

Se hotărî să coboare din turn ca să pregătească o strategie cu ceilalți conducători ai armatei sale.

Departe de gloria stindardelor de război și a cavaleriei, Giotto se ocupa de cu totul alte probleme. Ascuțea lama unei securi, căci era clar

că va fi o bătălie. Și de data asta nimeni și nimic n-avea să o împiedice. Așa că, fiind un simplu soldat, fără însemne nobiliare sau onoarea de a se afla în prima linie, Giotto se dedica plin de zel pregătirilor.

În orice caz, lama securii sale cu mâner lung, pe care o făcuse personal, era perfect ascuțită și era sigur că își va face cum trebuie datoria. La brâu avea și o spadă care tăia și ea bine. Dar de vreme ce bătălia s-ar fi dar până la ultima picătură de sânge, prefera să-și încredințeze soarta securii, arma pe care se bizuia cel mai mult. Mulți cavaleri aveau pentru spadă un soi de venerație și o încredere absolută, dar era clar că, dacă el s-ar fi aflat într-o situație periculoasă, s-ar fi apărat mult mai bine cu securea, sau cel mult cu o măciucă, decât cu spada, care, deși letală în punctele în care trupul era gol sau puțin protejat, nu ar fi trecut prin ochiurile unei cămăși de zale, nici n-ar fi sfâșiat-o, și nici n-ar fi spart o platoșă sau un coif. O armă ca aceea pe care o ținea în mână însă ar fi făcut-o fără probleme, și de așa ceva e nevoie. Mai ales atunci când nu ești călare. Iar el era un pedestraș florentin.

Și, mai precis, era un artist, un om din popor, crescut pe lângă atelierul unui fierar, nu un soldat de profesie. Era convins că, dacă trebuia cu orice preț să meargă la moarte, ar fi preferat s-o facă ținând în mână o armă pe care să știe s-o folosească mult mai bine decât o spadă. Sigur, era cât se poate de priceput să forjeze o spadă, dar nu cunoștea deloc toate felurile mortale în care putea fi folosită.

Cine știe unde era bunul lui prieten, Dante Alighieri? Cine știe dacă-i dăduse un nume spadei pe care i-o dăruise?

Ar fi vrut cel puțin să-l îmbrățișeze, dar cetele de câte douăzeci și cinci de feditori se aflau dispuse mai jos, aproape de câmpul de bătaie, iar Giotto nu avea nici cea mai mică intenție să fie

descoperit de căpitanul său într-un alt loc decât cel în care trebuia să fie. Nu într-un moment ca acela.

Eventual, mai târziu, în cursul nopții, ar fi putut încerca să meargă până la Dante. Cum făcuse la Laterina. Poate împreună ar fi reușit să-și înfrângă frica.

Oftă, pentru că-i era inima grea. Oamenii din grupul lui erau cel puțin tot atât de îngrijorați ca el. Rătăceau printre corturi, cu privirea pierdută în gol.

Așteptau ordine, dar știau că nu le vor primi, cel puțin nu până când comandanții nu vor ieși din cortul vicontelui de Narbonne. Și, judecând după ce se spunea, asta nu s-ar fi întâmplat prea devreme. Giotto ar fi dat orice să afle ce vorbeau conducătorii oștirii guelfe.

Dar apoi ceva îi ajunse la urechi, un cuvânt care mergea din gură în gură printre soldații din tabără și care echivala cu o singură hotărâre: lupta.

Comandanții se strânseseră în marele cort al lui Aimeric de Narbonne, primul care fusese ridicat. Corso Donati era supărat pentru ceea ce se întâmplase.

— Ar fi trebuit să fim mai iuți, izbucni, spuneam eu că pierdem timpul la Monte al Pruno! Vrând să-i așteptăm pe toți, le-am permis ghibelinilor să ajungă primii, ba mai rău, să se așeze pe platou în cea mai bună poziție. Au alergat, probabil, cu sufletul la gură ca să ajungă atât de repede, ținând cont de locul în care se aflau înainte.

Vicontele clătina din cap. Era clar că nu aprecia prea mult izbucnirea aceea, din care tutorul său traducea doar o parte. Și totuși Aimeric făcu un gest mult mai elocvent și, fără să-i pese câtuși de puțin, dădu drumul printre dinți unui șir de înjurături în franceză, cerându-i lui Guillaume de Durfort să le traducă imediat.

Tutorul nu așteptă să i se spună de două ori și, ridicând mâna ca și cum ar fi vrut să calmeze și să

lămurească mustrările lui Corso Donati, spuse:

— N-are nici un rost să ne enervăm acum. Trebuie doar să sperăm că ghibelinii vor respecta formele și ritualul bătăliei, altfel ne vom trezi într-un dezavantaj teribil. Este însă cu totul inutil să așteptăm. Vicontele a dat deja ordin ca oamenii să niveleze câmpul de partea noastră. Cel puțin, așa n-o să ne trezim luați pe nepregătite.

— Alteță, spuse Vieri, adresându-i-se vicontelui, ați făcut bine și mă voi strădui să conving cât mai mulți auxiliari să umple canalele cu pământ, în așa fel încât să obțină cea mai bună suprafață pe partea noastră de câmp.

Corso Donati îl privi cu ură, iar în ochii lui se putea citi că-l socotea o slugă și un lingău.

— În ceea ce privește formulele codului, aveți cu siguranță dreptate, deși cred că…

Dar Vieri nu avu timp să termine.

— Mănușa de provocare! spuse cineva.

— Unde? întrebă Corso Donati.

Carbone de' Cerchi fusese cel care vorbise.

— Doi oameni trimiși de episcopul Guglielmo degli Ubertini au ajuns în tabără și cer să fie primiți de viconte.

Durfort traduse cuvintele pronunțate de Carbone. Aimeric nu mai pierdu timpul și, cu un gest al capului, îi spuse lui Guillaume să-i lase să intre pe ambasadorii episcopului.

50

Necumpătări

Zarurile erau deci aruncate. Mănușa primită, provocarea lansată și acceptată. Iar acum cortul lui Aimeric de Narbonne era un adevărat viespar, căci, se gândi Vieri, Corso Donati se pregătea să provoace un infern.

Cu toate acestea. El era gata să asculte cuvintele înțelepte ale lui Barone de' Mangiadori, podestatul

de Siena, expert în arta militară. Lui Vieri îi inspirase încredere încă din primul moment.

După ce ceruse cuvântul, Barone își expuse punctul de vedere.

— În primul rând, fără să minimalizez valoarea noastră, trebuie să observ că ghibelinii se pot lăuda cu oameni cu mai multă experiență printre cavalerii lor. În special, au un comandant ca Buonconte de Montefeltro, cavaler dotat cu mult curaj și viclenie. În două ocazii deja, ne-a păcălit urât de tot, demonstrând o capacitate de a construi o victorie pe care n-am văzut-o în viața mea.

Corso Donati vru să intervină, dar Barone îl opri:

— N-am terminat încă. Spuneam că nu este exclus ca Montefeltro să aibă și de data asta în minte vreunul din planurile sale murdare, capacitatea sa de a ne atrage în cursă e deja legendară! Așa că sfatul meu e să rămânem pe loc, așteptând ca dușmanii noștri să se miște, arătându-și intențiile. Prima linie va putea răspunde la atac, dar niciodată nu va trebui să fim impulsivi sau imprudenți, altfel experiența mai mare a cavaleriei ghibeline ne va învinge.

Dar Corso Donati părea să nu audă.

— N-are sens! Să așteptăm ce? Și de ce? Putem învinge cu ușurință!

Suntem mult mai mulți, cavaleria noastră e aproape de două ori mai numeroasă decât a lor. Eu spun să atacăm și să-i strivim ca pe niște viermi ce sunt!

Aimeric de Narbonne pufni. Se vedea că suporta cu greu ieșirile lui Corso și acea impulsivitate a lui care părea primul pas spre distrugerea guelfilor. Guillaume de Durfort își privi seniorul și, primind de la el un semn de încurajare, vorbi:

— *Messer* Donati, vă cunoaștem valoarea și nu vreau să vă supăr amintindu-vă în detaliu rezultatele dezastruoase de la Pieve al Toppo, nici

despre cum abandonarea câmpului de la Laterina ascundea de fapt altceva.

Pe de altă parte, aici nu e vorba despre a pune în mișcare câțiva soldați într-o mică încăierare, ci de a coordona multe companii pe câmpul de bătaie.

— Credeți că nu știu? spuse Corso indignat. Credeți că mă aflu aici din întâmplare.

Guillaume zâmbi.

— Nici vorbă, răspunse cu ciudatul lui accent franțuzesc, vă cunosc calitățile de războinic, cu toții le știm, dar tocmai de asta vă cerem să respectați rolul pe care vi l-am încredințat.

— Știu care e rolul meu!

— Nu mă îndoiesc, așa că vă rog să nu insistați. V-au fost încredințate rezervele pentru un motiv cât se poate de precis. Dacă fiecare dintre noi își va face datoria, vom câștiga bătălia asta, pentru că, așa cum bine ați spus voi, cifrele ne favorizează, însă dacă vom fi imprudenți, atunci cavaleria ghibelină ne va crea probleme.

De data asta fu Corso cel care pufni. Spre marea satisfacție a lui Aimeric de Narbonne, căruia tutorul său îi explica în franceză ceea ce el și căpitanul toscan își spuseseră cu puțin înainte.

— Adevărata problemă, dacă-mi pot permite, spuse Vieri de' Cerchi, e alta.

— A, chiar așa? Și care e? întrebă plin de aroganță Corso, care, dacă ar fi putut, i-ar fi tăiat capul în clipa aceea lui Vieri, atât de mare-i era furia înăbușită.

— Vă spun imediat, răspunse Vieri. Cum vom face să comunicăm între noi pe câmpul de bătaie?

— Bună întrebare! fu de acord Guillaume.

— Întreb, pentru că știu că voi și vicontele veți participa la bătălie, sau greșesc?

— Absolut deloc. Vom lupta. La fel ca voi.

— Și nu cred că ar fi prea simplu să i se încredințeze unui mesager, poate acolo unde e mai aglomerat câmpul, ordinul de atac de dus lui *messer* Donati.

— Așa e, spuse guvernatorul.

— Am putea folosi steagurile? întrebă Barone de' Mangiadori, care tăcuse o vreme.

— M-am gândit și eu, comandante, spuse Vieri, dar dacă ziua de mâine va fi ca aceea de azi, și nimic nu dă de înțeles că nu va fi, vom avea probleme serioase, pentru că din cauza prafului și a pâclei va fi destul de greu să distingem steagurile de semnalizare.

— Și atunci? Ce sugerați? se repezi să întrebe Guillaume de Durfort.

— Exact? Ce intenționați să faceți? îi ținu isonul Corso Donati, care spera să-l pună în dificultate pe Vieri.

Dar avea să fie dezamăgit.

Messer de' Cerchi se prefăcu că se gândește, dar pentru cine îl cunoștea bine era clar că se preface. În orice caz, Vieri își luă tot timpul necesar, pentru a scoate și mai tare în evidență inatacabila corectitudine a soluției sale.

— Ei bine, eu cred că pentru a-i putea da lui *messer* Donati ordinul de a porni la atac cu rezervele, soluția e aceea de a suna trompetele, tobele și cimpoaiele împreună. În felul acesta, sunetele vor depăși zgomotul luptei.

Guillaume de Durfort făcu un gest de satisfacție.

— Excelent, într-adevăr excelent. În felul acesta nu vor mai fi îndoieli în ceea ce privește „dacă" și „când" trebuie să atacăm.

Și, spunând asta, îi aruncă o privire de avertisment lui Corso Donati, de parcă ar fi vrut să-l provoace să facă exact invers. După care îi traduse vicontelui soluția găsită de Vieri. O clipă mai târziu vicontelui îi scăpară două cuvinte adresate lui *messer* de' Cerchi, pe care le înțeleseră toți.

„Foarte bine", conchise cu o pronunție incertă, dar pe un ton clar și care nu admitea nici o împotrivire.

Corso Donati era extrem de furios și nu încercă în nici un fel s-o ascundă.

Clătină din cap, evident deranjat. Dar până și el, în ziua aceea, trebuia să se conformeze și să accepte ordinele lui Aimeric de Narbonne.

Ca să fie sigur, Barone de' Mangiadori repetă ideea:

— Vă rog, *messer* Donati, contăm pe obediența și prezența dumneavoastră la momentul oportun.

— O să le aveți pe amândouă, fu răspunsul lui, dar se vedea că e furios.

La un semn al vicontelui, nobilii din Florența și Siena ieșiră unul după altul din cort.

51

Ferma

Gemma îi fusese recunoscătoare Lapei că venise s-o vadă. Încă o zi și ar fi înnebunit. Golul lăsat de Dante o distrugea, iar orașul acela, populat deja de fantome și absențe, o făcea să se înfioare. Lapa era însoțită de micul Francesco, fiul ei, fratele vitreg al lui Dante, și de doi servitori, care o ajutau la mica fermă de pe colinele din Fiesole. Dar nu venise ca să rămână la Florența, ci s-o ducă pe Gemma la țară.

La început, Gemma se întrebase dacă era bine să plece de acasă. Ce se întâmpla dacă Dante se întorcea chiar în ziua aceea? Dar nu, nu era posibil.

Veștile care se auzeau spuneau că bătălia era încă de dat. Înainte de întoarcerea lui Dante avea să mai treacă ceva timp.

Așa că, în cele din urmă, Lapa reușise s-o convingă. Gemma luase cu ea câteva haine și urcase în căruță, îndreptându-se împreună cu soacra ei spre sat. Călătoria nu fusese prea lungă. Plecaseră dimineața și ajunseseră seara.

După ce sosise, obosită din cauza acelei zile atât de intense, Gemma băuse o supă ușoară și se dusese imediat la culcare.

Când se trezise, puțin după prima liturghie și înainte de ivirea zorilor, îi spusese Lapei că vrea s-o ajute la treburile zilnice. Fără să aștepte să-i mai spună o dată, Lapa o dusese la grajduri. Aici dăduseră de mâncare celor doi cai de tracțiune care în scurt timp urmau să fie folosiți la muncile câmpului, apoi bătrânului bou, înainte ca bărbații să-l înjuge și să-l ducă pe câmp, la arat.

Imediat după aceea, Lapa o duse în curtea păsărilor. Acolo, în cuibare, găinile făcuseră multe ouă, pe care Lapa le adună cu grijă. Gemma făcu la fel. Când luă în mână micile globuri, călduțe încă, avu un sentiment de recunoștință și fericire. Între timp găinile începuseră să cotcodăcească, într-un timid, dar continuu zgomot care umplea aerul proaspăt încă al dimineții.

După ce pusese ouăle într-o lădiță, Lapa intră în casă și i le dădu bucătarului. Gemma se miră de cât de multe treburi făcea soacra ei fără să se plângă, deși era stăpâna acelui loc. Imediat cum termină în bucătărie, Lapa îi făcu semn să o urmeze în grădina de zarzavat. Avea cu ea două coșuri, luate cine știe de unde, și-i dădu Gemmei unul.

Între timp răsărise soarele, aruncându-și lumina limpede deasupra pământului. Gemma văzu că proprietatea familiei Alighieri nu era mare, dar nici prea mică. Avea în mijloc o casă frumoasă din piatră, cu ziduri solide, poate puțin degradate, dar în general casa era bine întreținută. Mai existau un turn, micul grajd în care fuseseră înainte, un hambar și o locuință mai rudimentară, făcută din chirpici, pentru servitori. Toate clădirile se aflau în aceeași curte, dispuse în așa fel încât formau un soi de potcoavă.

— Curaj, spuse Lapa, ziua de-abia a început.

Gemma nu voia decât să lucreze, ca să nu se mai gândească la Dante și la ce i s-ar putea întâmpla. Oboseala n-o lăsa să fie cuprinsă de frică, gândindu-se la ce avea să înfrunte el în război.

— Aici, fetițo, stăpânii și servitorii muncesc împreună. După cum vedeți, nu suntem destul de bogați ca să ne permitem să nu lucrăm. Nu avem destui bani pentru a plăti numărul necesar de argați și țărani și trebuie să facem din necesitate o virtute.

— Unde-i Francesco? întrebă Gemma, referindu-se la fratele vitreg al lui Dante.

— Ah! Băiatul ăla o să mă scoată din minți, spuse Lapa, dar are un suflet bun. Zilele astea merge cu unul dintre oameni la pășune să vadă de capre înainte de răsăritul soarelui.

Odată ajunse în grădină, se apucară să culeagă zarzavaturile necesare în bucătărie. Lapa, cu mâinile goale, scoase niște cepe. Apoi, din alt strat, luă o salată. Repeziciunea cu care muncea era impresionantă, își cunoștea pe de rost grădina și știa exact ce-i trebuie. În timpul în care ea dăduse ocol întregii grădini, Gemma de abia reușise să culeagă câteva păstăi de fasole.

— Acum, din nou în bucătărie, pentru că după aceea trebuie să mergem să curățim porumbarul și vă asigur că nu va fi o treabă prea plăcută.

Așezată în fața căminului, Gemma privea jăraticul roșiatic. Fusese o zi extenuantă, iar acum, obosită și ușor confuză, se odihnea. Lângă ea, Lapa bea puțin vin. Ziua, căldura era infernală, dar seara la deal era răcoare, și să stai în fața focului nu era deloc o idee rea.

— Sunteți îngrijorată? Înțeleg. Și eu sunt, chiar dacă nu se vede. Vedeți, aici viața are un ritm atât de rapid, că nu-ți permite să te gândești prea mult, și ăsta e norocul meu.

Gemma o privi. Era o femeie slabă, pe care munca dură și anotimpurile lăsaseră urme. N-ar fi putut spune că era frumoasă, dar avea un soi de

farmec auster, o fermitate a chipului și o mândrie a privirii care nu te puteau lăsa indiferent.

— Înțeleg. E exact ceea ce speram să găsesc. Și trebuie să vă spun că, datorită vouă, munca mi-a alungat azi din minte gândurile negre.

— Mă bucur, draga mea, spuse Lapa. Vedeți, în vreme ce bărbații merg la război, noi trebuie să avem grijă de casă și de familie. Știu că de asta nu voiați să părăsiți Florența, dar e vorba de câteva zile doar, și chiar dacă îmi pare rău s-o recunosc, mă tem că Dante n-o să se întoarcă mai devreme de câteva săptămâni.

— Dacă se va întoarce… spuse Gemma cu vocea tremurândă, reușind cu greu să-și stăpânească lacrimile.

— Nu trebuie să spuneți asta, zise Lapa, așezând cupa de vin pe jos.

Trebuie să aveți speranță și să vă bucurați de ceea ce v-a dat viața. Sunteți o femeie frumoasă și puternică, și într-o bună zi o să-i dăruiți lui Dante copii.

În ciuda defectelor sale, e un bărbat curajos și inteligent și se va întoarce la voi. Sunt sigură de asta.

— Adevărat?

— Credeți ce vă spun. Lapa se apropie de Gemma și îi luă mâinile într-ale ei: Bărbații merg la război, și noi trebuie să primim ceea ce se întoarce din ei, căci, credeți-mă, de câte ori se omoară între ei, o parte din cel care supraviețuiește rămâne pentru totdeauna pe câmpul de bătălie. De asta vă cer să sperați și să vă pregătiți, pentru că atunci când Dante se va întoarce, nu va mai fi același, căci a pierdut ceva din el. Pentru totdeauna.

— Am văzut, spuse Gemma aproape fără să se gândească.

Îi veniră în minte zilele în care Dante se întorsese de la Compiobbi. Mult timp fusese doar umbra lui însuși. Apoi, încetul cu încetul, reușise

să iasă la suprafață, ca și cum ar fi rămas vreme îndelungată în apa dintr-o fântână. Ea îl iubise în tăcere, având răbdare, iertând repetatele lui izbucniri de furie și plânsetele lui neașteptate.

— Când? întrebă uimită Lapa.

— Atunci când s-a întors de la Laterina.

— Dar acolo nu s-a luptat…

— … la Compiobbi a văzut urmările războiului.

— N-a omorât pe nimeni.

Gemma făcu ochii mari. Tăcu.

— Trebuie să-l salvați nu numai de ceea ce a văzut… dar și de ceea ce a făcut. Acțiunile lui îi vor frânge inima, și voi, Gemma, va trebui să fiți pregătită să i-o vindecați. De asta nu trebuie să vă gândiți la „dacă“ și la „când“ se va întoarce, nu, absolut deloc, spuse Lapa zâmbind amar, ci trebuie să folosiți acest timp pentru a găsi în voi forța și să vă pregătiți să-l salvați, la întoarcere, de demonii care-i vor locui mintea.

52

Câmpul de luptă

În dimineața aceea aerul era fierbinte încă din zori, ca și cum natura însăși simțea sufletele războinice și voința de a învinge care anima ambele oști. Guelfi și ghibelini păreau pregătiți să-și joace în acel unic conflict, pe câmpia de la Campaldino, victoria și înfrângerea, supremația și sclavia, viața și moartea.

Dante era leoarcă de sudoare. Se chinuise să-și îmbrace cămașa de zale și să-și pună apărătoarele pentru mâini și gât. Acum stătea călare, înarmat până-n dinți, așteptând semnalul. Încă nu-și pusese coiful. Era cât se poate de atent. O ceață ușoară se ridicase din cauza umezelii de peste noapte, dar acum se împrăștia și foarte curând ceea ce se ivi în fața feditorilor guelfi, care își ocupau pozițiile, fu o

armată compactă și bine distribuită, în așteptarea semnalului de atac.

Vieri alesese câte douăzeci și cinci de feditori pentru fiecare cartier al orașului, iar Carbone de' Cerchi îi comanda pe cei din Porta San Pietro de care aparținea și Dante. Cei o sută cincizeci care urmau să atace primii alcătuiau avangarda propriu-zisă. Cerchi ar fi vrut să fie și doi membri din familia sa, pentru a da un exemplu, iar cei nu prea dispuși să intre în prima linie să nu mai aibă nici o scuză să n-o facă. Unitatea se împărți în trei cete de câte douăzeci și cinci fiecare, cu infanteria pe margini. În spatele lor stătea cea mai bună divizie de cavalerie cu o mie de oameni și din nou infanteria pe margini, încadrând-o. Apoi urma cea mai mare parte a soldaților, mai mult de cinci mii de oameni, împărțiți în grupuri de câte trei, compuse dintr-un arbaletrier, un lăncier și un scutier. În sfârșit, după ei veneau carele și căruțele cu muniții și hrană. Ultimul, Corso Donati cu două sute de cavaleri de rezervă. Era o dispunere ordonată, care lui Dante i se păru a putea fi manevrată cu ușurință și eficient. Nu era desigur un expert, dar asta a fost impresia pe care a avut-o atunci când Carbone le-a explicat lui și tovarășilor săi dispunerea armatei guelfe. Întorcându-se să arunce o privire cetelor, Dante fu în stare să distingă destul de clar repartițiile, dar, la drept vorbind, avu o tresărire de orgoliu când văzu steagurile cu crinii Franței și leul florentin fluturând maiestuos.

Privi din nou înainte, către cele două sute cincizeci de brațe care despărțeau armata lui de cea a ghibelinilor. Trase adânc aer în piept. De abia aștepta să fie dat semnalul de luptă. Spera să aibă noroc. Și să știe să folosească bine spada pe care Giotto o făcuse pentru el.

Nu era prea devreme să înceapă bătălia, se gândi Lancia. Foarte probabil, Buonconte avea în minte ceva. Spre deosebire de celelalte dăți, cel puțin

după cum auzise povestindu-se, comandantul ghibelin aștepta ca toată armata guelfă să se așeze în poziție. Deci cel puțin în acea zi nu va pune în aplicare trucurile din *Stratagemata* lui Sextus Iulius Frontinus, pe care fără îndoială Buonconte o cunoștea la perfecție. Poate nu ar fi întins curse sau organizat ambuscade, dar cu siguranță avea în minte cine știe ce manevră.

Nu reușise să înțeleagă care era dispoziția exactă a ghibelinilor, dar, din ceea ce putea vedea, Buonconte părea să se afle în fruntea armatei aretine, împreună cu un mic grup de cavaleri.

Nu luptase niciodată împotriva fiului lui Guido da Montefeltro, dar în ultimii doi ani, acel tânăr comandant dobândise o faimă legendară și o făcuse folosind deseori mai mult mintea decât spada. Și asta îl făcea mult mai periculos decât toți ceilalți comandanți care se aflau pe câmpul de bătaie în ziua aceea. Faptul că era imprevizibil era o adevărată armă secretă.

Cea care făcea rezultatul bătăliei nesigur, pentru că, bazându-se doar pe cifre, pronosticul era în favoarea Florenței.

Așteptarea și căldura toridă îl făceau să fiarbă pur și simplu în metalul cămășii de zale și al protecțiilor. La naiba! Oricum se sfârșea, era o inutilă pierdere de vieți omenești. Sigur, erau cavaleri experimentați, ca el, dar vedea și foarte multe chipuri tinere, aprinse de furie, care-și luau expresii amenințătoare și violente doar ca să-și învingă frica. Asta vedea în șirurile florentine, și era sigur că același lucru se întâmpla și printre ghibelini.

Și totuși, în ciuda fricii, în partea aceea ciudată a Italiei părea să încolțească zi după zi o ură care îi atrăgea în ciocniri fratricide pe locuitorii orașelor Florența, Siena, Pisa, Volterra, Lucca, Arezzo, Pistoia. Era un mister, dar și un adevăr incontestabil și plin de cruzime, iar dacă cineva l-ar fi întrebat pe Lancia care era motivul acelei uri,

ei bine, el n-ar fi știut ce să răspundă. Poate în lumea aceea nu puteai alege: ori erai guelf, ori erai ghibelin, și poate chiar și cine nu alegea se trezea oricum purtând un semn de infamie aplicat de una din cele două facțiuni, care, neacceptând neutralitatea, și-l imagina pe cetățeanul imparțial ca pe un aliat al dușmanului.

Era o ură atavică ce sfâșia acel teritoriu din timpuri străvechi. Și cu cât Lancia se gândea mai mult, cu atât își dădea seama de înspăimântătoarea nerozie a speciei umane.

Chiar și el se afla acolo pentru a respecta jurământul făcut unei femei care îi ceruse să-l răzbune pe cel care, militând printre guelfi, fusese ucis mișelește de ghibelinii din Pisa. Era deci un mecanism al urii și pierzaniei atât de bine pus la punct, încât le implica, în ciuda lor, chiar și pe femei, care, copleșite de durerea pentru pierderea soților, fiilor sau taților lor, deveneau parte a acelui uriaș tribut de sânge.

Oftă. Văzu apoi că un grup de cavaleri se desprinde din armata adversară.

Și nu părea absolut deloc că vor să parlamenteze.

Începuse.

Și, ca întotdeauna, nu se înțelegea câtuși de puțin ce avea de gând să facă Buonconte da Montefeltro.

53

Paladinii

— San Donato Cavaler! urlă Buonconte da Montefeltro, înfigându-și pintenii în burta calului, care o porni în galop. Ostașii săi îi răspunseră cu un urlet, slăvindu-l astfel pe sfântul patron al orașului Arezzo.

Gonind către armata dușmană, Buonconte zâmbea. Se gândea că, dacă are puțin noroc, planul

său putea chiar să funcționeze. Era singura posibilitate pe care o aveau de a câștiga bătălia.

Alesese unsprezece dintre cavalerii săi cei mai grozavi, îi numise paladini, și acum îi conducea către inamici. Auzea copitele cailor de război lovind câmpul de bătălie. Doisprezece diavoli care se năpusteau spre prima linie guelfă, purtând culorile însemnelor ghibeline pe tunici și cămășile de zale. Nu se temeau, înaintau plin de curaj și păreau niște proiectile, atât de mare era avântul pe care și-l luaseră.

Buonconte spera ca la înfruntare el și tovarășii săi să fie respinși de prima linie guelfă. Intenția era să atragă primul nucleu de cavalerie către a două linie ghibelină. Într-un anumit sens, era o mișcare disperată, o manevră temerară de a scoate din vizuină prada, de a o atrage în afara propriei armate și de a face în așa fel încât o parte din cavalerie, urmându-i pe supraviețuitorii acelui prim atac, să se reverse pe platou către oastea ghibelină.

Nu mică îi fu surpriza deci când, ajuns la mai puțin de cincizeci de brațe de prima linie a feditorilor, își dădu seama că florentinii stăteau încă pe loc.

Calul său luase o viteză impresionantă. Comandantul înclină lancea, și la fel făcură cei unsprezece diavoli care îl urmau.

Încă douăzeci de brațe parcurse și caii guelfi tot nu se mișcaseră. Prin viziera coifului, Buonconte îi vedea pe dușmani tot mai aproape, dacă ar fi întins brațul ar fi putut chiar să-i atingă.

I se păru că se prăbușește în Infern. Sau poate că fusese întotdeauna acolo, și doar acum înțelegea cu adevărat că este un om mic, inutil, destinat damnării. Cei doisprezece demoni pe care-i vedea apropiindu-se îmbrăcați în metal, cu lăncile îndreptate spre prima linie călare, păreau să aducă Apocalipsa cu ei, și când ajunseră ca niște fulgere

de carne și metal în fața primilor feditori florentini, impactul fu monstruos.

Spre norocul lui, aflându-se într-o poziție laterală, Dante era martorul mut al acelei orori, dar fu sigur, în momentul în care o văzu, că-și va aminti acea violență pentru totdeauna. Mai rău, de-atunci înainte imaginea avea să-l urmărească până la sfârșitul zilelor sale. A fost doar o clipă, pentru că imediat ce ochii săi văzură abjecția umană la apogeul ei, totul se întâmplase deja, și cei doisprezece cavaleri ghibelini înaintau deja ca un ic de neoprit spre mijlocul armatei florentine.

Izbitura lemnului în cămășile de zale fu inumană. În unele cazuri, lancea nu numai că rupse cămașa, dar străpunse umplutura făcută din in presat aflată sub metal, apoi pielea, carnea, mușchii, prinzându-l ca într-o țeapă pe luptătorul care, străpuns dintr-o parte într-alta, era răsturnat din șa, rostogolindu-se între copitele cailor.

Alți feditori nu fură atinși de lovituri. Unii reușiră să le devieze cu ajutorul scutului, și cu toate astea atinși în umăr își văzură humerusul explodând în schije albe de os, și ajunseră să fie zvârliți înapoi urlând de durere.

Dar imediat ce ochii săi prinseră acele imagini înspăimântătoare pentru o clipă, ghibelinii trecuseră deja mai departe și cavaleria florentină guelfă se desfăcu în două, spintecată de asaltul devastator al lui Buonconte da Montefeltro.

Dante n-ar fi crezut niciodată că doisprezece călăreți ar putea crea panică într-un asemenea hal. Dar așa se întâmplă. Când, neîncrezător și vlăguit, în ciuda faptului că nu fusese nici măcar atins de acel prim asalt, își întoarse privirea înainte, își dădu seama că la urletul „San Donato Cavaler“, cavaleria ghibelină se îndrepta în masă către ei.

Galvanizați de ceea ce probabil văzuseră, aretinii dăduseră atacul și acum înaintau în grupuri compacte într-un val uriaș, strălucitor din cauza metalului și înnegrit de armurile din piele,

acoperind cu o viteză incredibilă câmpia din fața sa. Lui Dante i se păru că vede cum valul acela gigantic se pregătește să se spargă izbindu-se de ei.

— Să ne mișcăm, urlă cineva din gloata dezordonată de feditori florentini, pierduți după primul impact. Dante recunoscu vocea: era cea a lui Carbone de' Cerchi: Dacă rămânem nemișcați, vom fi zdrobiți! continuă el.

Să dăm înapoi până la a doua linie!

În timp ce Carbone zbiera ordonând retragerea, Dante mai avu puterea să-și întoarcă armăsarul cu spatele la adversari. Privind într-o parte, își dădu seama că aripa infanteriei guelfe o luase la fugă. Își reveni cât putu de repede.

În spatele lui auzi bubuitul crescând al cavaleriei ghibeline care se apropia făcând să se cutremure pământul.

Îi dădu pinteni lui Nemesis galopând către linia a doua a cavaleriei. Nici nu ajunse bine sub însemnele cu crini și leul florentin, că supușii împăratului erau deja lângă guelfi.

Era același val uriaș, dar de data asta, strângând rândurile și cu mult mai mulți oameni la dispoziție, a două linie nu se rupse. Desigur, cedă în parte la primul impact, și în câteva puncte ghibelinii reușiră să pătrundă. Dante însuși văzu un cavaler năpustindu-se spre el cu viteza unei ghiulele. Și, în timp ce acesta îi dădu o lovitură năucitoare cu lancea, Dante pară cum putu cu scutul. Reuși să o devieze, fără să fie rănit, dar izbitura fu atât de teribilă, încât își pierdu echilibrul și căzu de pe cal. Impactul cu terenul fu groaznic.

Umărul cu care se izbise de pământ îl durea îngrozitor și durerea iradia de-a lungul brațului cu o intensitate teribilă.

De abia reuși cu chiu cu vai să se ridice în picioare, că ghibelinul își opri calul și, cu toată învălmășeala din jur, găsi totuși o cale să se întoarcă.

Avea intenția să ducă la bun sfârșit ceea ce începuse.

Își pierduse probabil lancea pe undeva, pentru că scoase o măciucă ferecată, îndreptând-o spre el și strunindu-și calul.

Nemesis se pierduse și Dante spera să nu fie ucisă. De abia avu timp să ia poziție, că o altă lovitură, venind de sus în jos, se abătu asupra scutului său.

Încercă să reziste, dar în timp ce se apăra cu scutul, căzu din nou la pământ.

Nu reușea să vadă prea bine ce se întâmplă. Încercă să se elibereze de coiful care-l strangula cu legătura de sub bărbie. Și-l smulse. Nu va mai fi apărat, dar cel puțin va putea din nou să respire ca lumea. Când fu în stare să vadă ce se întâmplă în jurul lui, își zări scutul aruncat într-o parte cu măciuca înfiptă în el, și puțin mai încolo cavalerul care-l atacase alergând spre el cu spada scoasă.

Instinctiv strânse mâna înmănușată în metal pe mânerul spadei, dar își dădu seama că apucă în gol. Unde-i era spada?

54

Până la ultima picătură de sânge

Cavalerul ghibelin era acum la câțiva pași de el. Dante nu avea cu ce să se apere. În jurul lui era o învălmășeală de cai prăbușiți la pământ și de războinici urlând, de spade rupte și scuturi sparte, de metal deformat și cadavre pline de sânge.

Deci așa se va termina?

Dușmanul său îi va tăia capul?

Dante nu avu timp să se gândească și căzu în genunchi. Îl văzu pe ghibelin fandând și desenând cu lama spadei un arc perfect în aer și, pregătindu-se să-l taie în două, când ceva o opri cu un zgomot strident.

O clipă mai târziu, Dante văzu un bărbat uriaș care, după ce parase lovitura, se eliberă rapid de încrucișarea lamelor și îndreptă spre șoldul adversarului său cea mai mare secure pe care o văzuse vreodată.

Tăișul securii mușcă metalul și carnea de parcă ar fi fost un trunchi de lemn și intră în trupul adversarului până aproape la coloana vertebrală.

Sângele țâșni împroșcând totul în jur.

Cavalerul deschise gura scuipând roșu. Spada îi căzu din mână. Se prăbuși în genunchi, cu limba atârnându-i ca unui câine.

Bărbatul care-l doborâse își puse piciorul pe el, scoțând lama uriașei securi așa cum ar fi făcut un tăietor de lemne.

Ghibelinul se prăbuși la pământ. Părea un copac abătut.

Dante ridică privirea.

— Deci? spuse o voce. Ați pierdut deja spada pe care am făcut-o pentru voi, prietene?

— Giotto! spuse, în sfârșit, Dante, căruia nu-i venea să creadă ceea ce tocmai văzuse.

Planul său dăduse greș într-un mod mizerabil. Se încrezuse în experiența oamenilor săi, și ei îl răsplătiseră cu cea mai banală dintre greșeli. Exaltați de succesul ordinului său, îl urmaseră, dând ordine la rândul lor. Și astfel Buonconte obținuse un rezultat contrar celui sperat. În loc să aibă propria infanterie alături – când fusese pe post de momeală împreună cu cei unsprezece paladini, aducând astfel cavaleria guelfă către propria sa armată – , se trezise prins în oastea guelfă împreună cu oamenii săi și cu celelalte grupuri de feditori ghibelini. Oaste care, după ce rezistase la asalt, se închidea acum în jurul cavaleriei sale, izolând-o de pedestrașii ghibelini, aflați la o distanță prea mare pentru a putea interveni cum trebuie. Deci, din cauza superficialității, oamenii lui intraseră singuri în cursă.

Călare pe buiestrașul său, Buonconte lovea în dreapta și-n stânga, tăind brațe și despicând țeste de lăncieri și scutieri, căci tot mergând înainte, după primul asalt, ajunsese cu mult după al doilea rând al cavaleriei guelfe, și acum încerca să-și facă drum ca să reunească cele două aripi ale armatei sale, apropiindu-i pe călărești de pedestrași.

Dar avea mult de lucru pentru a-și pune în aplicare planul, în mijlocul bătăliei, cu loviturile care veneau din toate părțile. Fu atent să nu-i fie omorât calul, care înainta în mareea aceea umană ca o navă de război, lovind puternic cu copitele de mai multe ori și spărgând capul câtorva pedestrași dușmani.

Dar situația urma să se înrăutățească și mai tare. Buonconte o înțelese când văzu că arbaletrierii guelfi se dispuneau de-a lungul perimetrului încercuirii. Apărați de scutieri, profitau pentru a arunca în siguranță săgețile, secerându-i pe ghibelini, care cădeau de pe cai, loviți în gât sau în ochi.

— Haideți! urlă la ai săi. Nu abandonați tocmai acum! Încă putem învinge!

Și, spunând aceste cuvinte, înțelese că trebuia să dea exemplu, exact ca atunci când pornise primul în fruntea paladinilor.

Undeva, în învălmășeală, îl recunoscu pe Guglielmo de' Pazzi. Se lupta ca un leu. Adversarii păreau să se ia la întrecere care să-l înfrunte, dar, spre surpriza multora, rezultatul era mereu același: cine era atât de nebun să încerce se trezea la pământ, cu gâtul tăiat.

Fără să mai piardă o clipă, Buonconte își întinse spada înainte, ca și cum ar fi trebuit să comande un atac, intenționând să-și facă loc pentru a ajunge alături de Guglielmo.

Arpione se mișcă, încercând să rămână viu. În atâția ani de jafuri și ambuscade, nu i se întâmplase niciodată să comită o crimă într-o situație ca aceea.

Cel mai tare îl deranja duhoarea care făcea aerul irespirabil: sudoare, sânge, mațe ieșite di trupurile spintecate, ca să nu mai vorbim despre urina și fecalele scăpate de oamenii care trăiau o oroare personală pe care n-aveau s-o uite niciodată.

La început, crezuse că modul perfect pentru a da lovitura era să profite de învălmășeală, fără ca cineva să-și dea seama că era el. Și într-un anumit sens intuiția lui fusese corectă. Iar, judecând după ceea ce se întâmpla, chiar norocoasă, deoarece, dintr-un motiv de neînțeles, asaltul lui Buonconte da Montefeltro fusese atât de teribil, încât spărsese în două cavaleria florentină, permițându-i comandantului ghibelin să ajungă până aproape de linia infanteriei dușmane. Și astfel, pe neașteptate, obiectivul său îi era la îndemână. Sau aproape la îndemână.

Numai că, exact în momentul în care-și scoase pumnalul de la brâu, un ghibelin fără cal îl văzu și-i dădu o lovitură cu sabia pe care Arpione de abia o evită sărind într-o parte.

Scoase și el măciuca ferecată și, profitând de faptul că celălalt își pierduse echilibrul, aplecându-se, îl lovi cu arma. Nu obținu ce voia, căci lovitura fusese prea slabă, dar dușmanul căzu în genunchi, după ce se împiedicase de un cadavru.

Folosindu-se de avantajul pe care-l avea, Arpione își lovi încă o dată dușmanul cu măciuca într-un genunchi. Lovi cu toată forța, astfel încât ghibelinul, care de-abia se ridicase în picioare, căzu din nou.

Arpione năvăli peste el într-o clipă și, profitând de faptul că celălalt avea viziera coifului ridicată, îl lovi peste față cu măciuca.

Nu mai pierdu timpul și se întoarse din nou înspre Buonconte, care, călare, se afla în mijlocul bătăliei.

Comandantul ghibelin făcea prăpăd printre pedestrașii dușmani, rotindu-și spada ca un zeu al războiului, tăind capete și lovindu-i cu scutul pe

cei care încercau cu disperare să-l facă să cadă de pe cal.

Arpione ajunse până la el, evitând o săgeată care-i fluieră pe lângă ureche. Văzu un scutier căzând la pământ și ținându-se cu mâinile de gât.

Un halebardier fu lovit în spate și căzu în mijlocul pădurii de cadavre care acoperea cu sânge câmpul de bătălie.

Dar nu se lăsă. Acum era aproape. Mai avea câțiva pași de făcut.

Buonconte era cu spatele la el.

55

Promisiunea

Îi ordonaseră să aștepte semnalul pentru a nu compromite rezultatul luptei cu o manevră riscantă. Corso fierbea de furie. Idioții ăia de francezi nu înțelegeau că dacă ar fi intervenit în momentul acela, ar fi putut decide soarta bătăliei.

— Blestemații ăștia de francezi nu știu să profite de ocazie! izbucni. Nu mai putem aștepta.

De unde se afla, vedea perfect dispunerea oștilor pe câmpia de la Campaldino. Dacă s-ar fi mișcat în momentul acela, ar fi putut ataca cu oamenii lui flancul drept al cavaleriei ghibeline, făcând-o praf. Buonconte nu se aștepta la o asemenea manevră, dar trebuia făcută înainte ca pedestrașii din Arezzo să se hotărască să înainteze. Acum erau încă izolați și la mare distanță de bătălie, iar Corso ar fi putut să le-o ia înainte cu ai săi.

Odată anihilată cavaleria ghibelină, cu un atac al feditorilor ar fi fost simplu să-i măcelărească pe pedestrașii din Arezzo. Nemaiținând cont de faptul că în confuzia aceea generală i se păruse că-l vede căzând pe Guillaume de Durfort.

Așa că, obosit de atâta așteptare, ridică lancea și, în ciuda miilor de recomandări și a ordinelor primite, se hotărî să atace. Dacă intervenția lui ar fi

hotărât soarta luptei, era sigur că orice critică s-ar fi topit ca zăpada la soare. Ba chiar, cu puțin noroc, le-ar fi putut salva viața incapabililor ălora de francezi.

— Bărbați! urlă. Vă ordon să mă urmați în luptă.

Și spunând asta își coborî viziera coifului și implântând pintenii în burta calului, țâșni înainte, înspre cavaleria ghibelină. Drept răspuns primi un răcnet uriaș și în câteva clipe, aproximativ două sute de cavaleri din Pistoia îl urmară, aruncându-se cu tot elanul posibil împotriva oamenilor lui Buonconte da Montefeltro.

Buonconte învârtea spada în încercarea disperată de a-și face loc. Era obosit. Leoarcă de sudoare, ar fi vrut doar să plece de acolo. Dar nu putea face prea mult. Încercase în zadar să înlesnească intervenția infanteriei ghibeline, dar din locul în care se aflau ai săi bătălia ar fi putut chiar părea în avantajul celor din Arezzo.

Bineînțeles că nu era așa. Ghibelinii cădeau ca muștele sub loviturile de arbaletă ce plouau cu o precizie letală din încercuirea externă a guelfilor, și înghesuiala era atât de furibundă și de confuză, că el nu reușea în nici un chip să se apropie de Il Pazzo, care se bătea cu furie în marea aceea de cămăși de zale și armuri. Mai mulți dintre ai lui, căzuți de pe cal, ajunseseră să fie înghițiți de mâzga aceea de metal și zdrobiți, sau pur și simplu fuseseră sufocați de trupurile sângerânde care cădeau acoperind câmpia.

Confuzia era totală. Într-un moment de acalmie, încercă să se ridice în șa pentru a face semn infanteriei să înainteze, dar un nor de praf, sudoare, stindarde stropite de sânge și țipete umplea locul, și atunci căzu din nou în șa cu spada în mână.

Încercă să înțeleagă cum putea să-și facă drum, dar oricât își îndemna calul, cu greu reușea să facă o breșă în oceanul acela de trupuri în luptă.

Ar fi vrut tare mult să-și scoată coiful. Simțea că nu mai rezistă.

Apoi, pe neașteptate, se întâmplă ceva: un junghi înghețat îl mușcă de gât. Brusc, perfid, ca și cum un animal l-ar fi înșfăcat găsind trecerea subțire, imperceptibilă, care ducea la inima unei persoane.

Arpione avusese inteligența să recupereze o lance pe drumul înțesat de cadavre care ducea drept la comandantul dușman. În felul ăsta, se gândise, ar fi putut să se țină la o distanță mai mare de el. Se târâse ca un vierme, se prefăcuse mort, mișcându-se lent printre trupurile fără viață, înaintase încet, dar sigur, și ajunsese în spatele lui. Și imediat ce Buonconte se aplecase, încercând să găsească o ieșire din mulțimea aceea de soldați, el se ridicase de sub un morman de cadavre și îi înfipsese lancea în gât.

Împinse cât putu de tare. Știa că nu va avea o a doua posibilitate, trebuia să dea o singură lovitură mortală. Apoi scoase lancea trăgând-o spre el. Nu reuși să zărească dimensiunea găurii, dar văzu clar că sângele țâșnea din gâtul comandantului.

— V-am promis că o să vă fac să plătiți, spuse Arpione.

Cavalerul îl privea de la înălțimea formidabilului său cal de luptă.

— Voi, răcni de durere Buonconte, ați venit până aici să mă căutați?

Arpione se ridică în picioare, arogant, aproape fără să-i pese, în clipa aceea supremă, de pericolul care-l păștea. I se păru, la drept vorbind, că era învăluit într-un nor de glorie atât de intensă, încât îl făcea invincibil, și ca o confirmare era prodigioasa monstruozitate a ceea ce făcuse: el, nimic mai mult decât un tăietor de capete și un curvar, tocmai îl rănise de moarte pe comandantul oștirii ghibeline.

Dar momentul acela de distragere îi fu fatal, căci, deși rănit, Buonconte îi dădu o lovitură

fulminantă, despicându-i pieptul.

Arpione nu se aștepta la o asemenea reacție, nu după ce găurise gâtul comandantului cu vârful lăncii. Lama spadei îi pătrunse cu ușurință în corp, de vreme ce avea o armură ușoară și era protejat doar cu un pieptar de piele.

Rana începu să sângereze masiv și, o clipă mai târziu, după momentul de glorie, iată că Arpione căzu în genunchi.

Obosit, conștient de faptul că mai avea puțin de trăit, Buonconte îi dădu o ultimă lovitură cu marginea scutului, crăpându-i capul.

În sfârșit, lipsit deja de puteri, privindu-l pentru ultima dată pe Arpione, căzut la pământ, își scoase coiful care-l sufoca și apărătoarele de brațe și, apăsând cu mâna dreaptă rana din gât, prinse cu stânga hățurile, înfipse pintenii în burta calului și se azvârli în mijlocul mulțimii.

În timp ce-și dădea sufletul, Arpione îl văzu pe comandantul ghibelin croindu-și drum prin infanteria împotmolită în pământul amestecat cu sânge și abandonând câmpul.

În cele din urmă, întunericul îl învălui.

Tăietorul de capete rămase lângă aceleași cadavre sub care se ascunsese ca să întindă cursa care-i fusese și lui fatală.

În schimb, Buonconte își continuă fuga. În galopul său nestăvilit, calul îi dobora pe toți cei care îi stăteau în cale.

Comandantul își ținea mâna apăsată pe rană. Dar știa că nu mai are mult.

56

Dante și Giotto

Corso Donati trona în mijlocul câmpului. Stând în șa, își învârtea spada deasupra capului. Crease un gol în jurul lui, și oamenii săi făcuseră la fel.

Atacul asupra flancului cavaleriei ghibeline fusese devastator. Pur și simplu o spărseseră. Iar acum ceea ce mai rămânea din ea se încăpățâna să dea ultimele lovituri. Corso străpunse dintr-o parte în cealaltă un oștean, care, căzut de pe cal, se ridicase cu greu în picioare. Se uitase bine la el înainte de a-și înfige lancea: era fără coif, pe care-l pierduse cine știe pe unde, așa că ghicise perfect punctul în care grumăzarul nu-l apăra. Îl străpunsese cu spada lângă mărul lui Adam.

Alți ghibelini căzură sub loviturile altor spade. Se adunau tot mai multe grămezi de morți din tabăra adversă.

Zâmbi, căci atacul lui hotărâse rezultatul bătăliei și gusta deja felul în care urma să-și expună opiniile la masa victoriei. Cu puțin înainte, îl văzuse îndepărtându-se pe Buonconte da Montefeltro. În confuzia generală, nu reușise să înțeleagă dacă se alăturase infanteriei ghibeline, așteptând astfel dușmanul în partea de câmp unde erau încă ai lui în picioare, sau dacă pur și simplu fugise. Era sigur însă că îl văzuse căzând pe Guglielmo de' Pazzi.

Aimeric de Narbonne era în genunchi, destul de aproape de el. Își ținea brațul sub capul unui soldat. Corso intui că era vorba despre Guillaume de Durfort. Îi păru, desigur, rău. În ciuda faptului că nu luase în considerare ordinele date, știa să recunoască oamenii de valoare, iar francezii ăia, dincolo de polemicile avute, se luptaseră bine.

Dar nu putea să piardă timp. Bătălia nu era câștigată încă. După ce anihilase într-o manieră determinantă cavaleria ghibelină, hotărî să se adreseze cavalerilor guelfi, care, de la înălțimea cailor lor, își căsăpeau dușmanii rămași în viață. Arătă spre jumătatea câmpului în care aștepta infanteria inamică.

— Îi vedeți?

Îi răspunse un strigăt violent de furie.

— Atunci să mergem să câștigăm bătălia asta! Să-i zdrobim!

Și, fără să mai aștepte, o porni în galop către infanteria ghibelină.

Cavaleria guelfă îl urmă ca un singur om. Departe, în fața lor, oastea dușmană o luă la fugă.

Și astfel, Corso Donati tocmai își arogase meritul victoriei în bătălia de la Campaldino.

Dante și Giotto stăteau spate în spate. Se luptau cum puteau mai bine. În doi, mai aveau totuși o șansă. În jurul lor dușmanii începeau să se rărească.

Doar puțini cavaleri ghibelini mai rezistau, cea mai mare parte fuseseră deja doborâți în lupta corp la corp cu infanteria florentină, secerați de săgețile arbaletelor, aruncați din șa de ultimul atac al lui Corso Donati, care apăruse ca un fulger, urmat de oamenii săi, și dăduse o lovitură mortală slabei rezistențe a cavalerilor din Arezzo. Câmpul guelf era acoperit de cadavre, dar cei rămași în viață se încăpățânau încă să lupte.

Dante înfrunta un adversar dificil. Nu deosebit de periculos, dar încăpățânat, greu de eliminat, cu atât mai mult, cu cât el, cu spada în mână făcea ce putea. Arma însă răspundea bine la atacurile adversare. Oțelul era rezistent și elastic, părea să rețină energia loviturii dușmane ca s-o restituie dublu, imediat ce Dante, la rândul lui, lovea. Mânerul era perfect echilibrat și el nu era obosit, cum s-ar fi așteptat. Dușmanul său însă era sfârșit, și doar furia și îndârjirea păreau să-l mai țină în picioare. Dădea loviturile foarte lent. Dar Dante era conștient că, dacă ar fi atacat, riscând să lase jos garda, ar fi fost fatal pentru el. N-avea intenția să cedeze, dar nici n-avea încredere să atace.

Giotto se lupta și el cum putea. Își rănise adversarul, care căzuse în mijlocul grămezii de morți, și acum, rotindu-și securea, îi dădea de înțeles celuilalt că era mai bine să se lase păgubaș.

Dante pară lovitura dușmanului. Apoi, cu ultimele forțe rămase, îl lovi cu cotul, omului i se rupse nasul, cartilajele scârțâiră, iar sângele îi țâșni din belșug. Acum ghibelinul părea să aibă pe față o farfurie cu pere putrede.

Căzu în genunchi în fața lui Dante, dar el nu avu sufletul să-l omoare.

— *Messere*, spuse gâfâind cu un fir de voce, sunteți la mâna mea, renunțați?

Celălalt lăsă să-i cadă spada și ridică mâinile în aer. Dante îl privi. Se simțea rău și se temea că s-ar putea să aibă în curând una din crizele sale.

Era chiar sigur. Acum, în fața lui vedea doar o întindere infinită de cadavre.

Bătălia se mutase în partea ghibelină. Cavaleria guelfă, condusă de Corso Donati se dusese departe de-acolo, și bună parte din infanterie o urmase.

— Giotto, prietene, spuse privindu-și tovarășul, puteți să aruncați o privire la omul ăsta? Trebuie să mă îndepărtez o clipă.

— Dar unde vreți să mergeți? întrebă Giotto surprins peste poate.

— Departe de aici, spuse Dante clătinându-se, către copacii aceia, și arăta spre un șir de plopi care delimitau câmpul.

— Ce vi se întâmplă? întrebă prietenul său, căruia i se părea că arată ciudat.

Drept răspuns, Dante încercă să umble. Auzi un nechezat și o văzu pe Nemesis.

— Prietena mea, spuse făcând câțiva pași spre ea și prinzând hățurile.

Apoi, plin de îndârjire, o porni din nou, ducând-o de căpăstru pe Nemesis, care-l urma docilă. Dacă ar fi fost în stare să ajungă unde voia, era sigur că acolo nu avea să-l vadă nimeni. Ar fi vrut să se urce în șa, dar slăbit cum era în momentul acela, n-ar fi reușit. Înainta cu greutate, în timp ce lumea părea să se prăbușească în fața lui. Ici-colo se auzea câte un horcăit, cineva se târa prin sânge, abandonându-se agoniei dinaintea morții. Corbii

apăruseră deja ca o aripă a demonului ca să se ospăteze cu ochii cadavrelor.

Dante și calul său treceau peste ele. Dante o făcea în încercarea disperată de a ajunge la pâlcul de copaci, unde să se ascundă de privirile prietenului său, dar, oricât se grăbea, era conștient de faptul că parcursese doar câțiva coți.

În sfârșit, renunță și căzu în genunchi.

— Dante, spuse Giotto care-l urmărise îngrijorat. Ce vi se întâmplă?

— Mi-e rău.

— Ați fost rănit?

— Nu, prietene, spuse el întorcându-se.

Își înfipse spada în pământ și, cu un efort suprem, se sprijini în ea ridicându-se. Apoi îl prinse pe Giotto de umeri.

— Acum voi cădea pradă unui rău pe care nu reușesc să-l controlez. Nu vă speriați. Peste puțin o să-mi revin. Nu trebuie să faceți nimic. Cel puțin, cu toți morții ăștia, nimeni n-o să-și dea seama de nimic… Promiteți-mi că veți păstra…

Nu mai avu timp să-și termine cuvintele, că privirea i se încețoșă, picioarele îi cedară și se lăsă să cadă în mijlocul cadavrelor.

Simți cum i se strânge stomacul. Gerul aproape că-i tăie respirația. Trebui să-și acopere fața cu brațul ca să se apere de furtuna de zăpadă care-l plesnea cu fulgi înghețați.

Tremura. Corpul îi era scuturat de convulsii provocate de frigul care-l pătrundea până la oase ca o spadă veche.

Furtuna de zăpadă învăluia peisajul. Înainta cu greutate și, chiar dacă-și ascuțea privirea, nu înțelegea unde se află, pentru că vântul șuierător ridica zăpada și-l împiedica să vadă.

Își simți fața arzând din cauza gerului. Apoi, puțin câte puțin, încet de tot, reuși să meargă într-o anumită direcție, și, dintr-un motiv necunoscut lui, se întâmplă că ninsoarea se opri și atmosfera din jur deveni mai luminoasă.

Sigur, era încă lăptoasă, învăluită într-o ceață deasă, și cerul se întuneca de parcă ziua i-ar fi cedat locul nopții, și acolo, în fața lui, i se păru că vede o moară de vânt.

Își dădu seama că mergea pe o mare întindere de gheață, cât a unui lac, și pe suprafața aceea complet înghețată și netedă, puțin mai departe, apăru pieptul unei ființe uriașe și monstruoase, cu brațe colosale, părând a se lungi până aproape de norii reci care întunecau bolta cerească, atât erau de mari.

În momentul în care se trezi contemplând o asemenea viziune îngrozitoare, fu sigur că e pe cale să înnebunească.

Se mai apropie puțin.

Fu terorizat de ceea ce văzu, căci monstrul acela…

… Avea trei capete. Era sigur de asta, așa cum nu avea nici o îndoială că se găsește în mijlocul unei gropi comune. Mirosul de sânge și vederea cadavrelor i-o confirmă. Dădu din mâini, dar cineva îl strânse cu putere de dreapta. Își aduse aminte a cui era și fu fericit să vadă chipul rotund și sincer al lui Giotto.

— Am făcut cum mi-ați spus, afirmă prietenul său, în timp ce îl ajuta să se ridice, am văzut ce vi se întâmplă…

— Nu trebuie să vorbiți cu nimeni… se grăbi Dante să spună, rostind cu greu cuvintele.

— Nu vă temeți, prietene, îl întrerupse Giotto, cu mine secretul vostru e sigur. Dar ar trebui să fiți atent, dacă boala de care suferiți ar putea să vă prindă în toiul unui duel sau al unui atac al cavaleriei.

— Nu sunt un laș, murmură Dante.

— N-am crezut asta niciodată, îl asigură Giotto.

— Atunci voi suporta riscul pe care boala îl impune! izbucni Dante, dând de înțeles că nu avea intenția să vorbească mai mult decât o făcuse.

— De acord, dacă pentru voi e bine așa.

— Pentru mine e bine așa, spuse Dante, sprijinindu-se de șaua lui Nemesis, care stătuse nemișcată acolo unde o lăsase. O mângâie pe bot. Își luă spada care rămăsese înfiptă în pământ și o vârî în teacă.

— De acord, dar vreau să vă ajut să ajungeți în cortul vostru.

Porniră deci împreună printre cadavre și cai căzuți la pământ.

Nemesis îi urma ascultătoare.

57

Ultima fugă

Deși apăsa cu toată puterea de care era în stare, Buonconte simțea cum sângele continua să-i iasă din rană. Nu mai ținea frâul, mai degrabă se agăța de el, după ce-l înfășurase în jurul mâinii stângi, de parcă de asta i-ar fi depins viața.

Când îi înfipsese pintenii în burtă, calul o pornise într-un galop nebun, doborând pe oricine îi stătea în cale. Într-un fel sau altul, Buonconte reușise să iasă din învălmășeală și se îndreptase spre partea de câmpie unde se afla infanteria ghibelină. Sau, mai bine spus, unde ar fi trebuit să se afle, pentru că, după ce așteptaseră în zadar un semnal, oamenii comandați de episcopul din Arezzo înțeleseseră că se profila o teribilă înfrângere și o porniseră într-o fugă disperată. Cu atât mai mult cu cât în loc să țină porțile castelului deschise, Guido Novelli Guidi crezuse de cuviință să se refugieze cu câțiva dintre cavalerii săi în interiorul fortăreței din Poppi, închizând porțile. În felul acesta tăiase orice posibilitate de salvare a infanteriei.

Blestematul!

Ghibelinii rămaseseră năuciți de un asemenea gest, ticălos și disperat în același timp, și fără să le

mai pese de onoare începuseră să se îndrepte în direcția opusă față de cea în care avea loc bătălia.

Buonconte îi înțelegea. Inferiori ca număr și părăsiți de unul dintre comandanții lor, care din lașitate preferase să-și salveze pielea, ce altă alternativă aveau decât fuga? Aceea, fără îndoială, de a se lăsa omorâți. Dar nu li se putea pretinde așa ceva. El era primul care le întorcea spatele guelfilor. Greșiseră totul! Plănuise cu totul altceva decât ceea ce se întâmplase. Iar acum și Arezzo va fi zdrobit.

Un fulger spintecă cerul. Îi urmă un tunet și bolta cerească păru că e gata să se prăbușească pe pământ. Începu să plouă. Picături mari ca niște monede de argint căzură pe câmpie și apa părea că vrea să-i înece pe cei care mai rămăseseră încă în viață.

Buonconte continua să călărească. Nu mai reușea să înțeleagă unde se află. Rana îl chinuia. Pierduse mult sânge, cămașa de zale era toată mânjită de lichidul de culoarea ruginii. Ploaia amesteca totul într-o unică, uriașă întindere de noroi. Se trezi pe malul unui râu. Era probabil Arno. Merse de-a lungul lui. Calul părea și el sfârșit de cursa sălbatică și înainta într-un trap lent.

Buonconte ridică ochii spre cer. Ploaia continua să cadă fără încetare, acoperise deja câmpia, înfundase canalele și târa cadavrele până pe maluri.

Cu un efort suprem își scoase cu mâna stângă apărătoarea de umeri și o aruncă cât colo.

Fu momentul în care căzu de pe cal. Nemaifiind în stare să se urce în șa, își târî picioarele prin noroi, sub stropii care băteau în armură. Continua să sângereze intens. Văzu cum râul crește, cum apa începe să depășească marginile și se revarsă pe maluri, curgând pe câmpia înconjurătoare. I se păru că rătăcește într-o lume de apă neagră. Căzu târât cu violență de revărsarea râului. Se ridică din nou în picioare. Se gândi la Giovanna, pe care n-o

iubise îndeajuns și care nu va plânge, cu siguranță, după el. Îi veni în minte o noapte petrecută cu câteva luni înainte într-o locantă de la marginea orașului, când fusese martor la violența asupra unei femei și îi luase partea, salvând-o de la suferință. Atunci îl întâlnise pe Arpione și niciodată un dușman nu se dovedise a fi mai teribil.

Nu se mai gândise la el, dar evident că nu la fel se întâmplase și cu câinele ăla. Bărbatul îi purtase o ură infinită. Mai rău, o hrănise probabil cu toată otrava și toată aversiunea de care fusese în stare și, în sfârșit, găsise ocazia să se răzbune.

Buonconte subestimase voința umană: o dorință atât de puternică, încât să macine în tot timpul acela sufletul unei ființe, de parcă ar fi fost o iederă otrăvitoare agățată de inima lui.

Oftă, și asta îl costă un alt val de sânge.

Era obosit.

Privi apa. Era deja înăuntru. Ajunsese aproape în punctul în care Arno se unește cu Archiano. Auzea în depărtare urletele tovarășilor săi, care erau zdrobiți de cavaleria guelfă.

Totul era pierdut.

În cele din urmă se lăsă să cadă, abandonându-se în brațele morții.

PARTEA A PATRA

ÎNTOARCEREA

(PRIMĂVARA ANULUI 1290)

58

Caprona

Capuana îl privea pe Lancia, și ochii ei deveniseră lumină și foc.

— Povestiți-mi despre Caprona, spuse, căci înfrângerea pisanilor e pentru mine sfârșitul unui coșmar care a durat mult prea mult.

Gherardo Upezzinghi se uită la ea. De când se întorsese din campania împotriva ghibelinilor, Capuana nu-l întrebase niciodată despre asta, dar, într-un anumit sens, el știa că acea așteptare era doar un fel de a se pregăti pentru ce urma. Sufletul ei mare, în ciuda vicisitudinilor vieții, o ajutase în cele din urmă să supraviețuiască. Și în temperamentul acela Lancia se recunoștea pe sine însuși, credincios stăpânului său până la moarte.

Nu numai atât. De câtăva vreme el nutrea în secret o intensă pasiune pentru femeia aceea. Ea, foarte probabil, îi înțelesese sentimentele, căci nimic nu părea să-i rămână necunoscut, ca și cum ar fi putut, cu rigoarea și intransigența câștigate în timpul petrecut în mănăstire, să sondeze cele mai ascunse colțuri ale sufletului omenesc.

Așa că Lancia se încredință ei și setei ei de cunoaștere, acum, când Capuana rupsese tăcerea. Și în chilia aceea aproape goală, dar curată și ordonată, își deschise sufletul, așa cum făcuse și în trecut.

— Ne-am întors de la Campaldino după câteva zile. Cu câți supraviețuiseră, și nu erau puțini, și sub conducerea lui Aimeric de Narbonne. Florența ni s-a părut un oraș părăsit, cu sufletele ei sfâșiate de arme și de sânge. Dar n-am avut nici măcar timp să ne tragem sufletul, că Donati, beat de glorie și triumf, ne-a îndemnat să luăm din nou armele.

După circa două luni ne-am pus din nou în mișcare, de data asta către muntele Pisano. Știam ce se întâmplase: profitând de faptul că toate eforturile oștirii guelfe se concentraseră pe Campaldino, Guido de Montefeltro ocupase castelul din Caprona, în încercarea de a răsturna încă o dată soarta unui conflict ce părea să nu aibă sfârșit. Așa că, atunci când am ajuns în apropierea Turnului degli Upezzinghi, cel care poartă numele familiei mele, am dat peste oameni înarmați și l-am regăsit pe Nino Visconti în fruntea unor oameni care într-un fel sau altul asediau castelul.

— Cum vi s-a părut nepotul meu? întrebă Capuana, care îl asculta cu foarte mare atenție.

— Arogant și impulsiv, ca de obicei. Dar și dezamăgit și obosit de lupta pentru a prelua o putere care părea să-i scape de fiecare dată. Eu eram în fruntea oamenilor mei, din care, la drept vorbind, după Campaldino rămăsesem cu ceva mai mult de jumătate. Făceam parte din contingentul guelf care – pentru a-l ajuta pe Nino – se unise în mare grabă cu cei patru sute de cavaleri și două mii de pedestrași din Florența. Făcusem în etape forțate drumul până la Caprona, și când m-am trezit cu Nino în cort, vă mărturisesc că am vorbit îndelung despre conte.

Capuana dădu din cap.

— Ce v-ați spus? întrebă, fără să trădeze marea emoție pe care probabil o simțea.

De multă vreme, caracterul ei, șlefuit în fiarele așteptării, îi permisese să accepte pierderea suferită. Nu era resemnare, dimpotrivă, o cunoaștere puternică și limpede a lucrurilor, dar și o capacitate de a primi ceea ce destinul îi rezerva. Reușea cu seninătatea drepților și a celor care, la capătul unui drum spiritual, știu că nu-și pot reproșa nimic.

— Îi părea rău și suferea pentru moartea unchiului său. Mi-a spus că, dacă ar fi putut schimba cursul acțiunilor sale, ar fi făcut-o, și că

ultimele lui cuvinte către conte fuseseră spuse cu mânia și ingratitudinea unui tânăr arogant și prost. Dar că, neputând schimba firul timpului, spera, cu asediul acela, să-i înfrângă pentru totdeauna pe cei care complotaseră împotriva lui.

— Ruggiero degli Ubaldini și Montefeltro, spuse Capuana.

— Exact.

— Și ce ați făcut după aceea?

— Ne-am pregătit să continuăm asaltul. Nino și ai lui ajunseseră acolo cu trei zile înainte. Era vară, iar căldura putea mai mult decât armele. Dealul părea incendiat de soare, și turnul castelului degli Upezzinghi părea un monolit implântat în mijlocul câmpiei pisane. Ne bizuiam pe faptul că am putea să-i învingem înfometându-i.

— Și Guido da Montefeltro a rezistat îndelung? întrebă Capuana cu toată răceala de care era în stare.

— Nu chiar. În mai puțin de o săptămână ghibelinii au capitulat, și Nino Visconti a obținut victoria pe care o căuta de mult. Și totuși s-a întâmplat ceva straniu, chiar dacă, îmi dau seama, după atâta suferință, era singurul deznodământ posibil.

— Adică?

— Vedeți, doamna mea, multă vreme după moartea contelui, am crezut că felul în care Ugolino della Gherardesca fusese omorât merita un tribut de sânge, o pedeapsă exemplară. Cuvinte ca măcel și exterminare erau pentru mine singura monedă posibilă cu care se puteau plăti acțiunile pline de cruzime pe care le știm. Totuși, după tragedia de la Campaldino, după atâta sânge și chin, mulți dintre noi s-au trezit cu sufletul învins înaintea trupului.

Voiam să câștigăm, desigur, să-i învingem pe pisani, dar nici unul dintre oamenii mei nu mai era dispus să repete actele de violență ale dușmanului.

Bătălia aceea teribilă ne potolise setea de sânge.

— Înțeleg. Înfrângerea îmi ajunge. Nu mai doresc distrugerea totală. Și regret, azi, de a vă fi încredințat sarcina pe care v-am dat-o cândva fără nici o ezitare. Nu am scuze. Regretul de a nu fi putut să-mi apăr soțul m-a făcut insensibilă. Am murdărit cu bani credința pe care mi-ați demonstrat-o încă din prima clipă. Aș fi vrut să vă opresc. Dar era prea târziu. Mă doare și știu că nu merit un prieten ca voi!

La cuvintele acelea Lancia își îndoi genunchiul aplecându-și capul.

— Voi, madona, nu trebuie să vă reproșați nimic. Sunteți o femeie extraordinară și comportamentul pe care l-ați avut în acești ani e o mărturie a profunzimii sentimentelor pentru soțul vostru. Fiți mândră de asta. Ceea ce am făcut a fost cu bucurie, pentru că și în sufletul meu sălășluia o dorință de răzbunare. Dar am descoperit, supraviețuind, că nu există nimic mai amar și mai trist decât răzbunarea. Dar ceea ce m-a surprins și mai mult a fost să văd că și Nino Visconti, din motive diferite, a descoperit partea amară a răzbunării. În ciuda acelui soi de aroganță pe care o are întotdeauna, mi-a dezvăluit o latură nouă și surprinzătoare a caracterului său.

— Și el, deci…

— A demonstrat milă pentru dușman, a completat Lancia, dând din cap.

Când, într-a opta zi de asediu, ghibelinii s-au predat, au făcut-o temându-se că vor fi uciși de mâna lui Nino, a mea și a Florenței.

— Dar n-a fost așa.

— Iată ce s-a întâmplat, continuă Lancia, ridicându-se din nou în picioare. Ghibelinii s-au arătat dispuși să se predea, cu condiția să nu fie omorâți. În cortul lui Nino Visconti nu toți erau de acord. Poate cel mai împotrivă era Corso Donati. După Campaldino, setea lui de sânge devenise legendară. Totuși, nu el putea hotărî acolo, deoarece alegerea trebuia să fie a celor care își

dăduseră lacrimile și sângele pentru Pisa. Așa că ultimul cuvânt a fost al lui Nino, dar și al meu, care știam câte ceva despre castelul-fortăreață ce purta numele stirpei mele. Ne-am hotărât să acceptăm să se predea lăsându-i pe pisani să plece. Ne gândeam că o asemenea demonstrație de superioritate i-ar fi atins sufletește și că victoria aceea prevestea altele viitoare, deci nouă ne ajungea.

Capuana îl privi pe Lancia într-un fel care-l făcu să se simtă binecuvântat.

— Bine ați făcut, *messer* Lancia. Milostivire e un cuvânt cu mult mai puternic decât răzbunare. Și dacă lui Ugolino nu i s-a făcut dreptate în viață, cel puțin martiriul lui nu va suferi jignirea unor represalii nedrepte. Ați făcut bine, iar azi eu sunt o femeie fericită. Și poate, pentru prima oară, îmi dau seama că simt pentru voi o prietenie atât de tandră, că aproape mă copleșește.

Lancia tremură auzind aceste cuvinte.

— Madona, spuse, voi, azi, îmi dați o nouă viață. Nu îndrăznesc să întreb, dar să știți că încă de acum inima mea vă aparține și o secretă speranță ar fi aceea de a putea îmbătrâni împreună cu voi departe de aici.

— Răbdare, prietene, răbdare. Încă puțin timp și voi fi pregătită.

Lancia nu mai scoase un cuvânt, pentru că inima lui cânta.

59

Aviditate

Rugăciunea nu îl liniștea deloc. În ciuda faptului că devenise și mai punctual în a-și găsi momente de reculegere, frământarea din mintea lui îl acapara cu totul și îl făcea să-și imagineze monștri și apocalipse care amenințau viitorul Florenței. În

ciuda sacralității locului în care se afla, nu reușea să aibă liniște.

Dante oftă.

Chiar și în ziua aceea, în care căutase alinare sub cupola bisericii San Giovanni, i se părea că e martorul mut al unei treziri deja ineluctabile.

Asemenea Sfântului Brendan care, în opera sa *Navigatio*, își dăduse seama prea târziu că trezise aspidochelona, îngrozitoarea creatură, care, semănând cu o insulă, se dovedise a fi un oribil monstru marin, și el simțea cât se poate de clar că Donati n-ar fi renunțat la stăpânirea absolută a orașului, și tocmai recentele bătălii treziseră în modul cel mai categoric instinctul său sângeros de a încălca legea și a distruge viețile altora.

De când se întorsese, un singur lucru părea neschimbat în viața lui Corso Donati: aviditatea. Își găsea puterea în victoria de la Campaldino, cu care se mândrea tot timpul, de parcă ar fi fost singurul protagonist. Și făcea același lucru privind celălalt triumf, de la Caprona, cu toate că asediul se rezolvase printr-o simplă victorie morală, culminând prin a da ghibelinilor onorul armelor. Aceștia fuseseră cruțați împotriva voinței sale, și totuși, deoarece era conducătorul guelfilor, reușise să întoarcă în favoarea sa faptele de arme, și acum nu mai era nimeni în Florența care să se îndoiască de succesele militare obținute, ca și cum ar fi fost exclusiv meritul său. Faima aceea era cu atât mai răspândită, cu cât calitățile sale de războinic sângeros erau cunoscute multora și, când nu erau, un pumn de intriganți înverșunați și de oameni plătiți găseau soluția, creând convingerea cu vorbe și cu amenințări, dacă n-o făceau cu spada.

Dar nu numai acela era motivul. În calitate de podestat, Corso își revărsa agresivitatea până la Pistoia, reușind să aducă în propria coterie un mare număr de partizani.

Fără a mai ține cont de faptul că majoritatea priorilor se aflau sub directa sa influență, iar el le

cerea, ca un adevărat despot ce era, ca fiecare hotărâre luată sau act adoptat să fie în favoarea lui. Exercita de fapt o influență politică și o constrângere insuportabile, și se comporta cu și mai mare aroganță decât înainte, sigur pe faptul că abuzurile și persecuțiile sale vor rămâne nepedepsite. Ajunsese să facă paradă de un asemenea curaj, încât devenea de-a dreptul nerușinat. Și nimeni, după cum se vede, nu i se opunea. Cel puțin nu pe față.

De fapt, el se comporta în oraș ca un adevărat tiran, complăcându-se în popularitatea aceea crescândă și dorind nu numai să-și mărească sfera de dominație, ci și să-și burdușească propriile cufere care, dintotdeauna, sufereau de o atavică penurie de aur. Din această cauză ura sa față de Vieri de' Cerchi creștea tot mai mult cu fiecare zi. În ciuda faptului că se născuse într-o familie mai puțin nobilă, acesta din urmă, fără să se împăuneze cu gloria războinică, reușise să șteargă diferența cu grămezi de bani, datorită succesului băncii sale.

Suportând cu greu ascensiunea lui Vieri, Corso răspunsese cu singurul limbaj pe care-l cunoștea: cel al amenințării și al fricii, întărâtându-și bandiții cu singurul scop de a teroriza orașul și pe cetățenii săi. O făcuse pentru a-și întări supremația și pentru a evita ca lumea, apropiindu-se de Vieri, să nutrească stranii aspirații. Încredințase acea politică a terorii unora ca frații Filippo și Boccaccio degli Adimari. Nu erau singurii, evident, dar cu siguranță erau cei mai de temut, din cauza firii și a comportamentului lor.

Într-o asemenea teribilă situație, Dante aflase că iubita sa Beatrice suferea. Însărcinată cu primul ei copil, căzuse la pat de mai multe zile și, după cum îi relatase Lapo Gianni, bunul său prieten, lucrurile păreau să se înrăutățească. Exista chiar pericolul să nu poată face față nașterii. Cel puțin acesta fusese răspunsul doctorului care o consultase, și asta îi dezvăluise lui Lapo fratele ei. Mone de' Bardi,

soțul ei, un bărbat violent, preocupat doar de arme și de propriile afaceri, nu părea să fie prea îngrijorat.

Pentru Dante însă, vestea aceea fusese teribilă. Doar gândul că Beatrice ar fi putut muri îi îngheța sângele în vine. Și ceea ce îl chinuia și mai tare era faptul că nu putea face nimic. Trebuia să se mulțumească cu mizerabilele frânturi de vești care veneau din casa familiei Portinari, aflată nu departe de a sa. Cu ei, cel puțin, era oarecum obișnuit, pentru că tatăl lui avusese cu Folco, capul familiei, o prietenie sinceră. Dar Folco se stinsese din viață în iarna ce trecuse. Și acela a fost primul, tragicul fapt care nu numai că slăbise familia Beatricei, dar întărise purtarea rece și lipsită de sensibilitate al lui Mone, acum că socrul său nu mai trăia. Părea să nu-i pese absolut deloc de soția lui.

Ah, blestemat împuțit, se gândi Dante. El, care s-ar fi lăsat omorât pentru Beatrice. El, care vedea în ea însăși rațiunea sa de a trăi, în stare să-l țină departe de o dorință de autodistrugere care creștea tot mai mult, de când războiul îi anulase orice chef de viață.

Se simțea cuprins de o febră care părea să-i distrugă gândurile și să-i producă o tulburare de care nu știa cum să scape. Cât de mult ar fi vrut să găsească leac acelei stări de continuă moleșeală, și totuși, oricât se chinuia, nu reușea. Își petrecea nopțile cu privirea ațintită pe grinzile din tavan. Iar neliniștea neîntreruptă îl făcea în fiecare zi tot mai puțin lucid, mai lipsit de putere, mai obosit.

N-avea idee cum ar fi putut-o ajuta pe femeia pe care o iubea. Dar faptul că o știa pe un pat de suferință, gata să se stingă ca lumina pâlpâindă a unei lumânări deja consumate, îl făcea să se simtă ca o epavă, bătută de valuri și imposibil de stăpânit. Zilele treceau identice una cu alta, toate la fel de mizerabile, lipsite de sens și de speranță.

Era singur, într-o apă monstruoasă, cu picioarele care băteau în gol, în disperata încercare de a găsi o scândură, o bucată de pânză, un lemn de care să se agațe. Iar în fața lui se afla vârtejul unui hău fără fund, care îl trăgea tot mai jos. Și lupta, agitarea lui încăpățânată de a rămâne la suprafață, nu făcea decât să-l afunde și mai tare Ah, cât de mult ar fi vrut să iasă dintr-o asemenea chinuitoare dilemă! Dar nu avea putere și se lăsa pradă durerii ca un naufragiat care, în cele din urmă, după ce și-a epuizat toate puterile, lasă ca marea înspumată și teribilă să-l înghită.

Ieși în piață. Văzu că ziua, inundată de soare la început, îi dădea acum cerului culoarea lanțurilor. Curând începu să cadă o ploaie ușoară, dar rece.

Nu era departe de casă, dar avu senzația că bolta cerească se pregătea să plângă.

Trase adânc în piept aerul ploii, sigur fiind că anunța ceva iminent și tragic.

Se înfioră. Apoi, cu inima rănită din cauza gândurilor care-i slăbeau mintea, o porni spre casă.

60

Ploaie și plâns

Ploua. Exact ca la Campaldino, cu un an înainte. Până în dimineața precedentă, Florența fusese sufocată de zăpușeală, și acum părea că demonii vor s-o înece. Poate pentru că în ziua aceea de iunie se întâmplase ceva teribil, exact ca la Campaldino. Dar dacă atunci fuseseră oamenii cei care aleseseră să se căsăpească în numele unor idei și facțiuni, de data asta era destinul cel care lovea. Într-o mod nemilos și de neînțeles.

Beatrice murise. Iar el, care se străduia de un an să se regăsească, se simțea și mai pierdut, neputincios și învins.

Nu-și aducea aminte cine îi spusese, dar era amețit, distrus, incapabil să înțeleagă o tragedie ca

aceea. O presimțise, dar acum, când momentul suprem sosise, se simțea înșelat. Și înțelegea în clipa aceea că nimic nu ar fi putut să-l pregătească pentru o astfel de situație, căci teama că se întâmplă ceva oribil e nimic în comparație cu senzația de părăsire completă, mistuitoare care ne copleșește atunci când o persoană pe care o iubim este secerată de moarte.

Se clătină în ploaia torențială, ud leoarcă din cap până în picioare, pe porțiunea aceea scurtă de stradă care ducea la casa lui Simone de' Bardi, omul care o făcuse pe Beatrice a lui pentru câțiva ani.

Dumnezeu a ales probabil s-o cheme la el. În toată nebunia aceea, Dante nu găsea altă explicație. Cum să accepte altfel faptul acela teribil și plin de cruzime? Se simțea gol și rănit, dar nu din cauza apei reci ca gheața care-l făcea să tremure din toate încheieturile.

Nu, câtuși de puțin. Era conștiința faptului că e martorul unei alte drame: destinul i-o luase pe Beatrice. Nu era suficient ceea ce văzuse la Campaldino și apoi la Caprona, când guelfii fuseseră de acord să primească predarea ghibelinilor și îi priviseră ieșind din castelul degli Upezzinghi. Lui i se păruseră niște diavoli învinși, scuipați din grota Infernului, acea fortăreață din piatră neagră și afumată din cauza săgeților și a proiectilelor incendiare care o loviseră în zilele de dinaintea înfrângerii.

Simțise spaima de care acum nu mai putea scăpa.

Când intră în frumoasa casă a lui *messer* de' Bardi, dădu peste multă lume. Motivele acelui pelerinaj erau dintre cele mai diferite. Multora dintre cei prezenți le păsa prea puțin de Beatrice, dar voiau să-i demonstreze soțului ei devotamentul lor, căci el era unul dintre cei mai importanți oameni din oraș, fost podestat la Volterra, iar acum Căpitan al Poporului la Prato. Mone era un om cu

o fire rece și calculată, prea puțin obișnuit cu sentimentele și cu impulsurile pline de pasiune, și tocmai răceala lui îl uimi pe Dante.

Îi văzu pe Vieri, pe Corso și pe mulți alții din mai-marii orașului. Apoi pe familia Portinari. Manetto și Ricovero, frații mai mari, erau copleşiţi de tristețe. Îl îngropaseră pe Folco, tatăl lor, abia cu câteva luni înainte, și deja o nouă pierdere îi chema să privească moartea în față.

Cilia de' Caponsacchi, mama Beatricei, era disperată. Cu ochii roșii de plâns, mersul nesigur, postura cuiva care e tot timpul cu umerii aduși, slăbită de loviturile sorții, cât de mult îmbătrânise! Abia se ținea pe picioare, sprijinită de Vieri, de care era foarte legată din cauza apropierii dintre familia Cerchi și Folco, care era asociat la banca lor.

Dante simți că i se taie respirația când îl îmbrățișă pe Manetto. Îl strânse la piept și cu greutate își opri lacrimile.

— Nu înțeleg cum de s-a putut întâmpla așa ceva, spuse primul născut al lui *messer* Folco. Se spune că la naștere, dar oricare a fost cauza… nu e drept. Era o femeie blândă și minunată, care nu făcea rău nimănui.

Vorbele astea îl izbiră ca un bici. Avea dreptate, dar ce putea să-i spună el, care simțea deschizându-i-se o prăpastie în suflet, acum, când comoara, iubirea vieții sale se prăpădise?

— Curaj, Manetto, spuse, cu vocea frântă.

— Mergeți să o salutați pentru ultima oară, Dante, șopti prietenul său.

Iar el merse, ascultător, de parcă ar fi avut nevoie de încurajarea aceea pentru a intra în încăperea în care zăcea fără viață Beatrice.

Era îmbrăcată în alb, ca o mireasă. Părul lung, castaniu era despletit și părea o flacără lichidă, ca arama topită. Pielea palidă o făcea să semene cu un înger. Chiar și moartă era femeia cea mai frumoasă

pe care o văzuse vreodată. Cum să n-o vrea Dumnezeu lângă el?

Întrebarea aceea se născu pe neașteptate, rapidă, inevitabilă. Oricine ar fi vrut să poată contempla o asemenea frumusețe. Chiar și Dumnezeu.

Orbit de frumusețea Beatricei moartă, făcu un pas înapoi. Ceva părea s-o învăluie: o prezență celestă. Vedea o asemenea grație, încât nu reușea să-i facă față. Era prea mult, mai ales pentru că depășea omenescul. Pe neașteptate, privind-o păru să înțeleagă cine devenise el. Îi fu frică.

Așa că ieși. De departe îl văzu pe Guido Cavalcanti, dar în clipa aceea n-avea nici un chef să vorbească cu el.

Simțea că trebuie să inventeze ceva ca s-o facă pe Beatrice nemuritoare.

Era ca și cum ce văzuse în încăperea aceea i-ar fi cerut, ba mai mult, i-ar fi poruncit să aibă o conduită precisă, și anume să se dedice în anii ce vor urma preamăririi Beatricei. Dar cum? În ce fel să-i eternizeze viața? Cu cât se gândea mai mult, cu atât o idee își făcea loc în mintea lui. Era încă o umbră, reflexul unui gând, nimic clar, dar creștea în sufletul său.

Campaldino și Compiobbi ceruseră un tribut inimii sale. După ce văzuse sângele și violența, oroarea vieților întrerupte în felul acela îngrozitor, tribal, inuman, Dante simțise o schimbare pe care nu reușea s-o controleze în nici un fel. Vederea unui trup gol îl oripila. Nu era în stare s-o spună altfel, dar simpla atingere a Gemmei îi dădea o nestăpânită senzație de teroare. Era oribil să spui, ba, mai mult, să gândești așa ceva, dar era ca și cum războiul ar fi șters în el orice dorință erotică. Reușea să conceapă contactul fizic doar ca rezultat al urii și blamării. Ar fi putut să bată sau să lovească pe cineva, dar nu să-l mângâie. Sărutările și efuziunile sentimentale îl terorizau, îl dezgustau, și de aceea se rușina, căci știa că Gemma îl iubea, iar el ținea la ea.

Iar acum, când o văzuse pe Beatrice în felul acela, perfectă și de neajuns în moarte, dezbrăcată de orice calitate umană, auzea, chiar dacă avea inima sfâșiată de durere, o voce necunoscută care-i sugera să hrănească sentimentul acela de spiritualitate pură. Lipsit de orice altă implicație pasională sau emoțională.

Moartea Beatricei, în tragismul ei, îi oferea o cale de ieșire. Era teribilă și salvatoare totodată.

Traversă sala în care erau adunate rudele întristate. Simțea că-și pierde puterile. Ieși afară, unde ploua cu găleata.

Începu să fugă. Cu lacrimi în ochi.

Ca un nebun.

61

Supraviețuitorul

Ploua. Casa era goală. Într-un colț, lângă sobă, Gemma plângea. În tăcere. Nici nu mai știa de când. Făcuse tot ce se putea ca să cucerească inima lui Dante. Dar în ultimul an, el devenise imposibil.

Din nou. Ca și cum, dintr-odată, s-ar fi întors în zilele imediat următoare căsătoriei. Când neînțelegerea era totală. În plus, cu amărăciunea de a fi știut cândva să atingă coardele sufletului soțului ei, iar acum să fie dată la o parte.

Își spusese să aibă răbdare, să înțeleagă fără să pretindă. Voia să aibă încredere. Dante se întorsese din război. Supraviețuise ororii de la Campaldino și nu mai era întreg, nu întru totul, cel puțin.

Ceva părea să se fi rupt pentru totdeauna în el.

Orice gest de afecțiune, de tandrețe, de intimitate și dorință reprezenta pentru el un obstacol insurmontabil, mai rău, o atingere de nesuportat. La început se retrăgea, apoi începuse chiar să pună între ei o anumită distanță.

Lucrul acela o distrugea. Cum putea să o trateze așa? Și să nu vorbească despre asta? Ar fi vrut

mult să-i explice că ea era acolo, gata să-l asculte, să înțeleagă împreună cu el. Intraseră în coșmarul acela și vor ieși din el, repeta, dar el clătina din cap, și, ce era mai rău, se prefăcea că totul e bine.

Dar era un infern.

Un an întreg fără ca el s-o atingă. Nici măcar o clipă. Gemma simțea că-și pierde mințile.

Știa că trebuie să-i fie recunoscătoare lui Dumnezeu sau sorții pentru că Dante se întorsese acasă, dar uneori se întreba dacă, în casă cu ea, nu trăia o fantomă. De câteva ori îl văzuse pe Giotto. Și el era tulburat, și el părea să trăiască într-o altă lume. Se retrăgea în pictură, îi mărturisise într-o zi Ciuta, soția lui. Gemma recunoscuse aceeași obsesie pe care Dante o avea pentru poezie și scriere. Dar apoi Ciuta adăugase că Giotto visa să plece din Florența, că probabil până la sfârșitul anului se vor muta în alt oraș, poate mai mic, poate nu în Toscana. Acela părea un proiect comun, care ar fi putut recupera o căsnicie sau cel puțin o afecțiune care, evident, conta pentru amândoi.

Dar cu Dante nu rămăsese nimic. El o ținea deoparte. Poate o făcea ca s-o protejeze, dar ea suferea oricum. Un alt fapt ciudat era agresivitatea pe care părea s-o fi dobândit. Sigur, și înainte bombănea și se lamenta. Și se certaseră. Și încă cum! Numai că niciodată n-o lovise, chiar dacă, în acel ultim an, se întâmplase totuși de două ori să ridice mâna la ea, dar se oprise apoi, ca și cum și-ar fi dat seama ce face.

Cât despre crizele sale – acel rău neștiut care din când în când îl vizita – se înmulțiseră. Știa că, atunci când putea, el încerca să le ascundă. N-avea idee cum de reușea, doar de câteva ori fusese martoră la ceea ce i se întâmpla, era ca și cum ar fi reușit să se refugieze într-un loc secret, ca să înfrunte singur situația aceea pe care o simțea probabil extrem de umilitoare. În ultimul an nu lipsiseră ocaziile în care îl descoperise când era cuprins de tremurături și se lăsa să cadă pe pat

până când o spumă albă îi umplea gura, așteptând ca, mai devreme sau mai târziu, atacul să înceteze.

Era terorizată.

Dintr-un motiv cât se poate de precis: nu știa ce să facă.

Ar fi vrut doar să fie luată în brațe, cum se întâmplase înainte de Laterina și înainte de plecare lui la Campaldino. Știa că e un gând egoist. Trebuia să se gândească în primul rând la el, pentru că el văzuse toți morții aceia, el luptase și el folosise armele împotriva altor oameni. Și trebuia să suporte o asemenea povară. În fiecare zi.

Dar să fie dată cu totul la o parte nu era drept.

Dante părea să nu mai trăiască împreună cu ea. În locul lui se afla o fantomă, un bărbat rece, închis în el însuși, care o evita.

Zilele trecuseră și ea se umpluse de amărăciune și ranchiună. Iar acum număra orele până la următoarea ceartă. Pentru că avea să se întâmple din nou.

62

Argento

I se spunea Filippo Argenti, pentru că harnașamentul calului său era din argint, dar adevăratul său nume era Filippo Cavicciuoli și făcea parte din familia Adimari, credincioasă lui Donati.

Erau ei, prin fire și comportament, însetați de sânge și războinici, la fel, ba chiar mai mult decât Corso. Afișau mai ales o superioritate și o aroganță pe care nimeni n-o putea egala în oraș.

În familia Adimari, Filippo era poate cel mai prepotent și insuportabil dintre toți. Avea o foarte proastă reputație. Dante avusese ocazia să-l vadă în acțiune de aproape, tocmai în bătăliile pe care le duseseră, când Filippo nu voia doar să-și ucidă adversarul, ci și s-o facă într-o manieră violentă,

cu aceeași hotărâre plină de cruzime pe care Ahile o avusese împotriva lui Hector, legându-i, disprețuitor, trupul de carul său. Dar dacă eroul grec avea drept justificare moartea dragului său Patrocle, nu același lucru se putea spune despre Argenti, care cultiva un sens înnăscut al aroganței și ferocității, ca și cum violența în sine i-ar fi provocat plăcere. Asta îl făcea respingător și periculos. Fără a ține cont de faptul că faima astfel câștigată îl încuraja să continue în același fel, pentru că voia să nu se dezică de ceea ce se spunea despre el.

De aceea, în oraș, mulți îl urau.

Cruzimea lui Argenti era cu atât mai de speriat, cu cât Corso se însoțea cu oameni ca el și tot mai des, când era la Florența, și nu la Pistoia ca podestat, se opunea lui Vieri de' Cerchi. Era pe cale să se nască un conflict între cele două grupări și momentul înfruntării se apropia tot mai mult.

Părea că odată terminată sau aproape terminată înlăturarea ghibelinilor, se pregătea o nouă tragică luptă în interiorul părții guelfe.

Argenti înainta trufaș și mândru ca întotdeauna, călare pe armăsarul lui, ridicându-se uneori în scări și privind disprețuitor pe oricine se afla în drumul său, de parcă nimeni n-ar fi fost demn nici măcar să-i lingă încălțările.

Dante încercă să nu-l bage în seamă, mai ales că fanfaronul acela sângeros nu-i trezea nici un fel de curiozitate. Știa însă că îi face plăcere să-i provoace pe alții, căci încercase deja în alte ocazii să-și bată joc de el.

Era deci conștient de faptul că trebuia să fie în gardă. Își continuă drumul, privind drept înainte și evitând să se uite la el, ceea ce Argenti detesta în mod deosebit.

Auzi copitele calului bătând ritmic și apropiindu-se. Deși se îndrepta spre Piazza del Battistero, avu senzația că era singurul om pe drumul public.

Apoi i se păru că Argenti se oprește brusc. În sfârșit, în timp ce mărea pasul, auzi din nou calul pornind și apropiindu-se rapid.

O clipă mai târziu văzu animalul lângă el, apoi cineva îl izbi. Dante căzu la pământ, murdărindu-se tot de noroiul de la ploaia din ziua precedentă. Se întoarse pe spate sprijinindu-se pe coate. Nu avu timp să se ridice în picioare, când îl văzu pe Filippo Argenti în fața lui zâmbind răutăcios, de parcă ar fi vrut să-l provoace să reacționeze.

— Ce vreți să demonstrați? întrebă Dante, reținându-și cu greu furia. Ați făcut-o anume, nu-i așa? Dar de ce?

Filippo Argenti izbucni în râs.

— Deci gândacii vorbesc! Faptul că ați fost printre feditorii din prima linie vă face să mergeți cu nasul pe sus! Chiar dacă știm care v-a fost contribuția la Campaldino! Și că nu sunteți altcineva decât fiul unui cămătar.

— Ce dracu' vreți? întrebă Dante, de data asta ridicând vocea.

Poate înainte s-ar fi temut de reacția unuia ca Argenti, acum însă aproape că dorea să existe o confruntare.

Se ridică în picioare.

— Aha! Mă mai întrebați? Trebuie oare să vă aduc aminte că ați fost făcuți praf de oamenii lui Buonconte da Montefeltro – doisprezece oameni, cu el cu tot – și ați ajuns să intrați în linia a doua cu coada între picioare?

— Atunci, răspunse Dante, care nu avea deloc intenția să se lase apostrofat în felul acela, vă amintesc că dumneavoastră stăteați, cu hățurile dumneavoastră de argint, apărat cât de poate de bine de oamenii de rezervă, privindu-i pe cei care se lăsau făcuți zob ca să reziste atacului și să câștige bătălia. V-ați mișcat doar în ultimul moment, când bătălia era aproape terminată și guelfii opriseră și apoi zdrobiseră cavaleria ghibelină!

Argenti se înroși. Apoi își îndreptă degetul arătător spre Dante.

— Câtă obrăznicie! Și încă de la unul ca voi! Urmașul unuia care dădea bani cu împrumut cu dobândă, al unor căpușe scârboase, atât de neputincioși că n-au fost în stare nici măcar să se îmbogățească prin faptele lor rele. Mă dezgustați, Alighieri!

— Ce curaj nemaipomenit aveți să vă luați de mine, stând în siguranță pe cal. Coborâți și să vedem dacă mai aveți curajul să mă îmbrânciți, cum tocmai ați făcut! spuse Dante, care îi ura aroganța și veninul din cuvintele sale atât de jignitoare.

— Mulțumiți-i lui Dumnezeu că sunt așteptat, altfel v-aș vârî pe gât obrăznicia cu lama spadei mele. Dar e doar o chestiune de timp. Curând Corso Donati va pune stăpânire pe orașul acesta, și eu cu el. Regret că trebuie să plec, aș mai fi stat cu plăcere.

— Duceți-vă, duceți-vă… spuse Dante. Sunt la dispoziția dumneavoastră unde și când vreți.

— Fiți atent, Alighieri, într-o bună zi aș putea chiar să vă cred! și, spunând asta, Filippo Argenteri scuipă pe jos.

Apoi, fără să mai aștepte un răspuns, își vârî călcâiele în burta calului și o clipă mai târziu o țâșni în direcția opusă celei din care venise.

Dante se uită după el cu ochi plini de furie. Nu-l speria și își dădu seama că dorea să-l întâlnească din nou ca să i-o plătească.

63

Măgarul din Porta

— Măgarul din Porta[17]! exclamă Vieri de' Cerchi. Așa-mi zice porcul ăla de Corso Donati.

Era livid de furie. Dante nu-l văzuse niciodată așa. Carbone îl fixa cu o dezamăgire prost ascunsă.

Era ca și cum proverbialul său sânge-rece ar fi cedat pe neașteptate în fața furiei și tocmai el, care avea faima de trăgător de sfori, se lăsa acum prins de o ranchiună oarbă.

Fu doar o clipă însă. Apoi Vieri își reveni și îl privi din nou cu răceală pe omul care venise de la Pistoia până la Florența ca să aducă vești despre ceea ce se întâmplă.

— Cunoașteți situația, e aproape o nebunie, spuse el. Avea părul lung până pe umeri și niște ochi albaștri apoși. Toată problema pornește de la cearta dintre fiii din prima căsătorie și cei din a doua căsătorie a unuia din familia Cancellieri, blestemat fie-le neamul! Cei dintâi sunt Albi, ceilalți sunt Negri.[18]

— Da, *messer* Panciatichi, îi dădu replica Vieri, dar Schiatta Amati ține sus onoarea părții albe.

— Sigur, vă confirm că așa este. Dar Negrilor le merge bine în zilele astea. După cum știți, Corso Donati este podestat la Pistoia și de anul trecut, de când a fost numit, face tot ce-i stă în putință pentru a-l ajuta și favoriza pe Simone Cancellieri.

— Blestematul!

— Dar mai rău e că guelfii, care de-abia s-au impus în toate orașele din Toscana, cu excepția orgolioasei Pisa, ghibelină încă, se pregătesc de un nou conflict între Albi și Negri.

Vieri clătină din cap.

Dante ajunsese la aceeași concluzie. Știa că nu e un moment prielnic pentru a reaprinde acea senzație, dar trebuia totuși să-l pună la curent pe Vieri cu ce se întâmpla. Poate că era nevoie de timp, dar așa cum se temuse de inevitabila venire a mamei tuturor bătăliilor, acum percepea cât se poate de clar că acea nouă luptă internă era doar o chestiune de timp.

— O să vorbesc cu Vanni de' Cancellieri, spuse Carbone.

— N-o faceți, nu acum! îl rugă Vieri. Cel puțin dacă nu doriți să dezlănțuiți un infern. Omul acela

e un tânăr exaltat, un nebun însetat de sânge.

— Oricât vă dezgustă lucrul acesta, de asemenea oameni avem nevoie, spuse cu răutate Carbone.

Dante se gândi că poate e mai bine să nu vorbească despre întâlnirea sa cu Filippo Argenti. Dar dacă s-ar fi aflat că un Adimari îl amenințase pe stradă, iar el nu spune nimic despre asta, ar fi fost și mai rău.

Așa că izbucni și el:

— Filippo Argenti m-a provocat, în timp ce mergeam spre Piazza del Battistero.

— Ce v-a făcut? îl întrebă Carbone cu o privire aruncată pieziș care nu promitea nimic bun.

— Nu e atât de important ce a făcut, ci cum. Fără să ținem cont de faptul că a pronunțat amenințări cât se poate de precise.

— Și ce legătură asta cu ce discutăm noi acum… spuse Carbone.

Dar fu întrerupt de Vieri.

— Tăceți! Lăsați-l să vorbească.

— M-a lovit cu piciorul în timp ce el era călare, iar eu pe jos, și m-a aruncat la pământ, izbucni Dante, sătul de faptul că i se puneau la îndoială spusele. Primi în schimb o privire rece.

— Ce mai noutate! exclamă Carbone cu superioritate. A făcut-o nu știu de câte alte ori. În oraș e urât pentru asta.

— Știu, spuse Dante, dar când i-am spus că ar face mai bine să-și vadă de drum, în afară de insultele personale, a ținut să-mi spună că în curând Corso Donati va pune stăpânire pe Florența, și el îi va fi alături. Dacă la asta adăugați ce ni se spune despre Pistoia…

— Așa e! exclamă Vieri. Încercați să gândiți și voi o dată, Carbone, în loc să vă lăsați dus de obișnuitele, inutilele pofte de sânge. Corso vrea să-și creeze propria facțiune. Îi urăște pe cei ca noi, vinovați de a fi devenit nobili grație banilor pe care-i au. Nu poate suporta așa ceva. El, care se

definește nobil prin obârșie, visează ca într-o bună zi să ne stârpească. Iar acum a devenit și podestat la Pistoia! Și i-a ținut partea lui Simone Cancellieri. În curând o să-l vedem pe Schiatta alungat din propriul său oraș, fac pariu!

— E doar o chestiune de timp, confirmă omul din Pistoia.

— Iată! Numai voi ne mai lipseați, *messer* Panciatichi!

— Eu nu spun decât ceea ce văd că se întâmplă, spuse celălalt cu o privire absentă, ca și cum ceea ce afirma era inevitabil, dincolo de orice posibilă influență politică și militară.

— Știu, conchise Vieri, dând din cap. Situația e gravă.

— Și atunci ce aveți de gând să faceți? întrebă Carbone, care visa deja să scoată spada și să taie capete.

— Nu știu. Nu încă. Vom vedea. Dar, cu siguranță, o mișcare bună ar putea fi să vorbim cu un prieten.

— La cine vă referiți? întrebă *messer* Panciatichi curios.

— O, îmi pare rău, dar asta nu pot să vă spun.

64

Idei și acțiuni

La ora aceea, taverna era pe jumătate goală. Dante și Guido stăteau la o masă, într-un colț. Câțiva clienți beau o poșircă de vin. În spatele tejghelei, hangiul părea ocupat cu socotelile.

— Știu că vreți să-l apărați, pentru că a devenit binefăcătorul vostru, spuse cu obișnuita-i ironie Guido, dar trebuie să înțelegeți că omul acela nu va lua niciodată inițiativa. Ar face orice numai să nu trebuiască să-l înfrunte direct pe Corso.

Vorbea în șoaptă, pentru că știa că într-un astfel de loc anumite conversații puteau fi ascultate de

urechi ale dușmanului.

— Cred că pot spune că sunteți nedrept, observă Dante. La urma urmei, Vieri e singurul care i se opune lui *messer* Donati.

Guido oftă.

— Sunteți surd și orb. Nu vreți să înțelegeți. O să încerc să vă explic așa: după Campaldino, Corso s-a convins că e un erou.

Dante nu putu să nu izbucnească:

— E amuzant că vorbiți despre Campaldino, când de fapt nu erați acolo, spuse.

— De acord. Aveți dreptate. Dar nu asta e problema.

— Într-adevăr? Și care e, de fapt?

— Indiferent dacă e adevărat sau fals, mulți cred ce spune Corso. Vieri nu-l contrazice, iar Carbone e prea slab ca să se impună, deși ar fi omul potrivit în asemenea momente. Cred că într-un fel sau altul se simte inferior lui Vieri.

— Ce încercați să-mi spuneți?

— Vorbiți mai încet, vă rog. Știți că Vieri s-a dus să vorbească cu Giano della Bella? spuse în șoaptă.

Dante habar n-avea. Nu reuși să ascundă că nu știa absolut nimic. Tăcu.

— Aha, deci mentorul vostru nu vă spune chiar tot… continuă Guido zâmbind insinuant.

— Guido, vă rog, terminați! izbucni Dante.

Nu mai suporta acele continue înțepături.

Messer Cavalcanti ridică mâinile.

— De acord, spuse, vă promit că n-o să vă mai ironizez. Dar trebuie să știți că *messer* Della Bella are o idee foarte interesantă.

— Care anume?

Guido privi în jur, ca să se convingă că nu era nimeni interesat de discuția lor.

— Aceea de a interzice nobililor Florenței să dețină funcții publice.

— Nu cred că înțeleg, sau, mai bine zis, ar fi posibil? Și cum intenționează s-o facă?

— Deocamdată e doar o ipoteză, propunerea lui nu se poate realiza pentru moment, dar proiectul e atrăgător, observă zâmbind *messer* Cavalcanti, și destul de folositor.

— Nu mi-ați răspuns încă.

— O, e mai simplu decât se crede! Dar trebuie voință. Și mai ales să fie aprobată o măsură. În orice caz, ideea e de a împiedica atribuirea funcției de prior nobililor cavaleri și celor care au titluri feudale.

— Deci familiilor ale căror rădăcini se pierd în negura vremii, observă Dante.

— Dacă vreți, puteți să spuneți și așa.

— Și Vieri… a acceptat să i se alăture lui Giano della Bella într-o asemenea bătălie?

— *Messer* de' Cerchi e nehotărât, spuse Guido, fără să-și ascundă disprețul. Sigur, pot să înțeleg că mai întâi trebuie să se maturizeze o conștiință colectivă, și de aceea Giano della Bella intenționează să se plaseze de partea oamenilor simpli și a celor care provin din popor.

— Împotriva nobililor, fiind el însuși nobil?

— Exact. Așa o să fac și eu.

— Dar…

— Ce este, sunteți surprins? Îl cunosc și îl stimez pe Giano della Bella de mult timp. Credeți că sunteți singurul care se poate mândri cu prieteni importanți? Chiar ați crezut că ați ajuns în sferele înalte? Vieri v-a ascuns înțelegerea lui cu Giano și de asta vă simțiți poate trădat. Dar eu v-am spus că pentru Vieri voi nu sunteți altceva decât un divertisment. Un poet, desigur. Un om în stare să scrie și să vorbească, nu mă îndoiesc. Chiar și un feditor. Da, dacă vrem cu adevărat să fim luați în seamă, trebuie să găsim modul de a schimba chipul acestui oraș.

Dante rămase împietrit. Destăinuirea aceea îl surprinsese peste măsură.

Crezuse că își câștigase o anumită poziție, și acum își dădea seama că, de fapt, nu reușise să

facă nimic. La drept vorbind, nici nu atinsese suprafața de marmură din care este plăsmuită nobilimea.

— Să nu mă înțelegeți greșit, continuă Guido, eu cred că Vieri este mult mai bun decât Corso, dar e necesar să se întreprindă ceva mai radical. E, oarecum, la fel ca în versurile noastre. Așa cum voi cultivați în poezii iluzia spirituală a iubirii, iar eu, dimpotrivă, mă las copleșit de multă vreme de cea mai dureroasă deziluzie. Iar în politică, voi credeți că Vieri este alegerea corectă pentru acest oraș, în timp ce eu consider că soluția constă în ideea de revoluție a lui Giano della Bella. Știu că ați primit o lovitură puternică, de curând, și vă rog să nu-mi interpretați greșit cuvintele. Nu vă sunt dușman, dimpotrivă, vă spun de pe acum că, dacă veți avea nevoie, o să vă întind mâna, dar cred că opoziția împotriva lui Corso trebuie făcută diferit de cum o face Vieri, care, după cum se vede, chiar dacă e mai puțin arogant și violent decât *messer* Donati, nu e lipsit de aviditate și cruzime.

— Sigur! Dacă mă ajută, trebuie să fie automat incapabil și violent!

Tocmai asta nu înțeleg la voi, Guido, de ce sunteți atât de ostil. Sau mai bine spus, dintr-un anumit punct de vedere, înțeleg foarte bine: nu vă gândiți decât la voi.

— Îmi pare rău că socotiți astfel, Dante. În realitate, e pe dos.

— Dacă ar fi adevărat, mi-ați cere să vă ajut.

— Și ați face-o? De fapt, de ce ar trebui să vă cer. La urma urmei, voi ați ales deja de care parte să fiți.

Dante pufni. În ceea ce spunea Guido exista mult adevăr, dar nu se dădu bătut.

— Evident. Când am avut nevoie de ajutor, Vieri nu s-a lăsat rugat de două ori.

— Iar eu nu tot așa? Ați uitat că v-am susținut versurile? Talentul? Cine v-a ajutat să vă faceți un nume?

— Voi, desigur, n-am negat-o niciodată! Dar tocmai la asta mă refer.

Vieri nu mi-a reproșat niciodată ajutorul pe care mi l-a dat. Voi însă continuați să mi-l aduceți aminte. Am senzația că vreți cu orice preț să mă puneți în inferioritate, să mă împiedicați să capăt recunoaștere. Ca și cum faptul că devin mai bun și ajung să fiu cunoscut ar putea să vă dăuneze, să vă întunece faima. Iată, am zis-o! exclamă Dante dându-și seama că vorbele acestea îi produc satisfacție și amărăciune în același timp.

Guido clătină din cap.

— Nu știu ce să vă spun. Cu voi totul e întotdeauna atât de complicat.

Poate că aveți dreptate, admit. Știu și că nu am cel mai bun caracter. Dar nici voi nu sunteți ferit de critici, am impresia. Dar încercați să vă gândiți la asta: un oraș în care noblețea este stabilită nu pe baza nașterii, ci pe baza operelor, a propriilor acțiuni și a valorii demonstrate e un loc mai bun decât cel în care trăim. Posibilitatea de a fi ales prior pentru că ești înscris într-una dintre breslele artistice din Florența, și nu pentru că certificatele de noblețe sunt vechi, cum se întâmplă mai peste tot în lume… Vă dați seama ce revoluție ar fi? În felul acesta, vom lua puterea din mâinile acelorași familii ca s-o dăm altora, unor oameni noi cu idei noi. Și v-o spune unul care de la o formă de guvern ca aceasta n-ar avea nimic de câștigat. Dimpotrivă, numai de pierdut.

Dante trase adânc aer în piept. Își dădu seama că Guido avea dreptate, dar acum îi era greu s-o recunoască. Poate că ceea ce spunea îl speria, pentru că punea în discuție ordinea constituită. Era o revoluție. O mare idee. Și conștientizând-o încetul cu încetul, Dante înțelese că, în timp ce el era ocupat să-și caute avantajul personal – căci de asta acceptase protecția lui Vieri –, Guido gândea într-o perspectivă mai nobilă și mai amplă. Sigur,

era mai simplu când aveai deja totul. Dar cinstea îl obliga să recunoască asta.

— E o idee importantă, Guido, spuse, și de data asta era sincer.

— Vom vedea, îi răspunse prietenul său. Cu ideile, din păcate, nu se face mare lucru. Trebuie să le transformăm în acțiuni.

Dante aprobă. O știa bine. Campaldino fusese exact asta. Dar în timp ce balanța luptei dintre guelfi și ghibelini se înclina în favoarea primilor, o nouă posibilă ordine se năștea. Fără Cerchi și Donati!

— Trebuie să plec, spuse Guido, ridicându-se de la masă, vă urez o zi bună, prietene.

Dante salută cu un gest al capului.

Și în timp ce *messer* Cavalcanti se îndrepta spre ieșire, se gândi că în curând lumea se va schimba din nou.

65

Soluția

Discuția cu Guido lăsase urme. Ca întotdeauna. Se pregătea deci o lume nouă. Unii dintre nobili ar fi renunțat la propriile prerogative pentru a deveni reprezentanți ai poporului. Era ceva nemaiauzit. Dante avu senzația că e deja bătrân. Că nu mai înțelege orașul acela. În timp ce se pregătea o ciocnire între Cerchi și Donati, amândoi riscau să fie luați pe sus de mareea crescândă care stigmatiza aroganța nobililor și îi făcea pe unii dintre ei să creadă că se dorește răsturnarea ordinii constituite.

Iar el? El avea senzația că nu e potrivit pentru lumea aceea. Că nu o înțelesese și că, probabil, nu e în stare s-o facă. Mai exista, în plus, durerea pentru moartea Beatricei. Sentimentul acela de abandon și singurătate ce nu-l părăsea niciodată, nici măcar o clipă. Fără să mai țină cont de

tensiunea aproape insuportabilă dintre el și Gemma, tensiune pe care încerca în toate felurile să o înlăture, dar care era mereu prezentă, amintindu-i cât de mult ororile de la Campaldino îl făcuseră să devină un om rece, instabil, incapabil să iubească.

Singurul lucru care în momentul acela îi dădea o fărâmă de speranță era poezia. Se agăță de cuvinte, așa cum ar fi făcut un naufragiat cu o bucată de lemn, în timp ce furtuna își făcea de cap în jurul lui.

Se întoarse la ceea ce concepuse, la ideea pe care o avusese și apoi o abandonase, pentru că își ocupase zilele cu altceva.

Își recuperă scrierile: versurile dedicate Beatricei, povestea visurilor sale, acele confesiuni între proză și poezie. Știa cum să încheie acel proiect, ca să-i dea forma definitivă.

De mai multă vreme se gândea să realizeze un text unic, o compoziție stratificată. Întocmise chiar prima parte. Dar îi lipsea evenimentul central, granița, linia de demarcare între concluzia unei părți și începutul celei noi.

Ceea ce căuta tocmai se întâmplase: moartea Beatricei va fi punctul de cotitură al acelei compoziții. Cu cât se gândea mai mult, cu atât considera că a înțeles și care era titlul potrivit pentru opera aceea, pentru că oricât de amar și de tragic era prezentul pe care-l trăia, acesta era complet nou, revoluționar, copleșitor.

Îl aștepta de acum încolo o viață fără Beatrice, într-o Florență nouă, smulsă probabil din mâna nobililor, o Florență complet guelfă, și totuși divizată între Cerchi și Donati.

Se întâmplaseră tot felul de lucruri în zilele din urmă. Și cu cât se gândea mai mult, cu atât înțelegea că Beatrice nu plecase, ci rămăsese lângă el, și acum îi vorbea mereu, pentru că el va fi singurul care o va slăvi în versuri, care va face din

ea îngerul său, inspirația sa, care o va alege drept călăuza acțiunilor sale viitoare.

Avea intenția să scrie o operă care să-i imortalizeze ființa. Și, în același timp, drumul acela spiritual va reprezenta antidotul împotriva unei Florențe diferite încă. Cum spusese Homer în vis? Poet războinic. Sigur! Își amintea perfect. Nu s-ar fi dat la o parte dinaintea unei bătălii, nici politice, nici militare, dar nu ar fi renunțat nici la poezie.

De ea se agăța în momentul cel mai întunecat al existenței sale. După ce văzuse oroarea, ascultase urletele muribunzilor, privise soldații cum își smulg lancea din piept târându-se în noroi și implorând mila, după ce contemplase frumusețea furată lumii, uitându-se la Beatrice, simțea că nu poate abandona singurul lucru care-i provoca bucurie și îl liniștea.

Iată ce va reprezenta granița dintre prima și a doua parte a scrierii sale: moartea iubitei sale. O iubită nemuritoare. Pentru că va trăi pentru totdeauna în operele sale.

Nu va ceda provocărilor, violenței, mizeriei de fiecare zi, nu! Se va lupta, va lucra fără încetare la cuvinte, la sensul frazei, la estetica versurilor.

Niciodată nu se va lăsa învins. Să accepte să-și murdărească mâinile, să scoată spada din teacă, să pledeze cauza facțiunii sale l-ar fi făcut să nu mai preamărească grația perenă a femeii care îl inspirase.

Giotto venise să-l vadă, în căruța pe care i-o arătase cu câtva timp în urmă. Era și Ciuta cu el. Plecau împreună. Părea cu adevărat vehiculul unui trubadur, și într-un anumit sens Giotto chiar asta era, pentru că prin imagini și culori știa să povestească aventuri mai bine decât oricine.

Dante și Gemma îi așteptau în prag.

Când se îmbrățișară, prietenul său era sincer emoționat. Știau amândoi că odată cu plecarea lui se încheia o perioadă din viața lor. Giotto se

săturase să lucreze în atelierul lui Cimabue. Își exprimase deja nemulțumirea. Dar mai mult decât orice, bătălia de la Campaldino îl tulburase peste măsură și nu mai avea puterea de a rămâne în Florența.

Exact cum i se întâmplase și lui.

Numai că el reacționase în alt fel.

Ciuta aștepta un copil. Gemma fu cea care-și dădu seama. Alegerea prietenului său părea și mai nebună. Ce naiba credea că face? I se părea oare că plecând de-acolo, problemele aveau să se rezolve de la sine? Și totuși Dante simțea o invidie ciudată, oarecum de neexplicat. Pentru o clipă avu senzația limpede că vrea să plece cu el.

Când îi vorbise de propunerea lui Giotto, Gemma se împotrivise. Înainte de a pleca, voia cel puțin să aducă pe lume un fiu. Se simțea incompletă și spera să poată avea în curând un copil care să se joace prin casă.

Privind-o pe Ciuta, Gemma nu reuși să-și stăpânească lacrimile.

— Sunt de bucurie, se grăbi să spună, ștergându-și ochii cu dosul mâinii.

Giotto și Ciuta o îmbrățișară. Dar Dante știa că nu e așa. Sau, mai bine, nu era doar asta. Soția lui se bucura pentru prietenii ei, dar în același timp suferea pentru că orice speranță de maternitate îi era refuzată în colivia care deja devenise viața ei.

Iar el era responsabil pentru închisoarea la care era condamnată.

Gemma se simțea trădată. Și avea dreptate.

Era un om meschin, nu atât pentru că nu reușea să îi dăruiască iubire și pasiune, ci pentru că refuza să o recunoască și să vorbească despre asta. Iar o asemenea lașitate îl făcea să se rușineze de el.

Giotto înțelese probabil ceva, pentru că îl fixă cu privirea aceea ciudată, pe care i-o arunca atunci când simțea că există în el ceva ce nu merge. Dar fu atât de gentil, că nu spuse nimic. Îl îmbrățișă doar.

— Așa cum v-am anunțat, plec, spuse în cele din urmă. Orașul acesta e ca Saturn. Își devorează copiii.

Dante oftă.

— Așa e, admise cu amărăciune.

— Și unde mergeți? întrebă Gemma.

— Departe de aici, spuse Ciuta mângâindu-și burta.

Era mai frumoasă decât ultima oară când o văzuse Dante, mai blândă și mai matură, de parcă maternitatea i-ar fi dăruit o conștiință de sine pe care înainte n-o avea.

— Trebuie să merg la Assisi pentru ultima comandă încredințată maestrului Cimabue. Voi supraveghea realizarea unor fresce. Apoi, fără să mă mai opresc în altă parte, o să merg la Roma. Vreau să călătoresc și să văd lumea. Și poate într-o bună zi, dacă vom fi destul de norocoși, ne vom reîntâlni.

— Sper, prietene! spuse Dante. Nu vă imaginați cât de mult îmi veți lipsi.

— O, ba da, pentru că același lucru pot să spun și eu despre voi.

Apoi Dante simți că acela era momentul potrivit pentru ceea ce, cu mult timp înainte, se hotărâse să facă.

— Așteptați, spuse. Voi mi-ați lăsat spada pe care ați făcut-o pentru mine.

— Un dar destul de neobișnuit din partea unui pictor, recunosc.

— Mi-am permis să vă fac și eu un dar.

Dante dispăru în casă pentru o clipă. Intră în încăperea sa de lucru și luă un codice pe care-l pusese deoparte. Apoi, neliniștit, coborî scara și ieși afară, unde îl aștepta Giotto.

— Uite, spuse, *Visio Pauli*. E un text care mă obsedează dintotdeauna.

Infern și Paradis, văi, prăpăstii și râuri de foc. E o scriere plină de farmec și minuni, care în complexa ei frumusețe ar putea să vă servească

drept inspirație, căci voi, cu arta formei și a culorii, sunteți un adevărat povestitor.

Cum puteți vedea, magnificele miniaturi îmbogățite cu foiță de aur și culorile vii obținute cu lac, ultramarin și mulți alți pigmenți fac din el un autentic mic tezaur.

Giotto luă codicele cu delicatețea cu care primești o relicvă.

— Mulțumesc, Dante. Mă faceți cu adevărat fericit, spuse în cele din urmă. Apoi o îmbrățișă pe Gemma. E vremea să plecăm! exclamă trist, adresându-i-se Ciutei.

Cei doi prieteni își strânseră mâinile.

— O să ne revedem, spuse Dante.

— Cu siguranță, îi răspunse Giotto.

Apoi o ajută pe Ciuta să urce pe capră. Urcă și el. Trase hățurile și căruța cu doi cai porni.

În timp ce se îndepărta, Dante simți că Giotto îi va lipsi mai mult decât oricine altcineva.

66

Pe dealuri

Vântul răvășea iarba de pe dealuri. Era o adiere blândă, care mângâia ușor. Lancia era fericit și speriat totodată. Fericit pentru că, în timp ce privea valea frumoasă care se întindea la picioarele sale, se gândea cum de reușise s-o convingă pe Capuana să părăsească mănăstirea și să-și trăiască din nou viața. Speriat pentru că de mulți ani nu mai trăise cu o femeie, și, mai ales, departe de război, iar să spună că nu avea nici cea mai mică idee despre cum trebuie să se poarte ar fi fost o palidă imitație a adevărului.

Plecaseră cu două zile înainte și Capuana insistase să meargă la una dintre proprietățile ei, aflată în Garfagnana, pe dealurile de deasupra orașului Lucca. Pusese într-o căruță puținele lucruri pe care dorea să le ia cu ea. El își înhămase

calul de război și se așezase pe capră. Se îndreptaseră spre micul burg, a cărui stăpână era Capuana.

Ajunseseră după-masa, încântați de ceea ce văzuseră pe drum.

Garfagnana le apăruse în toată frumusețea ei, iar Lancia rămăsese fascinat de măreția luxuriantă a acelor locuri. Străbătut de râul Serchio, cu apele sale cristaline, pământul acela neatins li se arătase cu pajiștile sale verde-smarald și pădurile de castani, iar mai sus, unde valea lasă locul Alpilor Apuani, cu pădurile de pini atât de întunecate și dese, încât păreau de nestrăbătut. Ici-colo se vedeau poduri arcuite, iar unul dintre ele, nu departe de Borgo a Mozzano, era numit Podul Diavolului. Numele acesta ciudat se datora celui care, primind sarcina să-l construiască, făcuse un pact cu diavolul ca să-l termine la timp, cedându-i în schimb sufletul său. Ba mai mult, peste tot, în zonă, erau răspândite legende care spuneau că în locurile acelea minunate sălășluiau vrăjitoare și alte creaturi fantastice.

După ce Capuana îi arătase frumosul burg și castelul, primite moștenire de la primul ei soț, Lancia luase calul și galopase printre dealuri până pe o pajiște care domina valea.

Iar acum era acolo. Singur. Gândindu-se la viitorul său împreună cu femeia aceea, care într-un final alesese să-și pună viața în mâinile lui. Cum va face? Nu-i era câtuși de puțin dor de război, dar nu știa prea bine cum trebuie să se poarte, aproape că se temea să-și dea o șansă. Nu putea fi chiar atât de greu, de vreme ce datorită Capuanei aveau tot ce le era necesar. El n-ar fi trebuit să facă nimic.

Și-atunci, el de ce avea nevoie? Dacă nu câștiga banii pentru traiul de zi cu zi și nu trebuia să se lupte, care era motivul pentru care să stea acolo? O iubea, fără doar și poate, pe femeia aceea! Și-ar fi tăiat o mână pentru ea. O va proteja, de acord. Dar de cine? În burgul acela toți o iubeau și o

respectau, datorită și stimei pe care o aveau pentru primul ei soț, Lazzaro di Lanfranco Gherardini, senior de Collodi, și al acelor pământuri care reprezentau cea mai mică proprietate a sa.

Deci? Pe cine voia să tragă pe sfoară? El era cel care avea nevoie de ea, nu invers. În atâția ani de serviciu nu reușise nici măcar să pună deoparte banii necesari să-și cumpere o colibă, ce să mai vorbim de un burg ca acela.

Dar era cu adevărat așa? Sau, tocmai datorită faptului că se luptase încontinuu, ținuse vie amintirea lui Ugolino în sufletul Capuanei? Iar ea îi era atât de profund recunoscătoare pentru asta, încât începuse să țină la el cum n-ar fi crezut vreodată că se poate întâmpla. În fond, el fusese cel care îi dăduse o speranță, iar acum, după atâția ani, găsiseră, în sfârșit, un mod de a îmbătrâni împreună. Ei bine, în cazul ăsta nu trebuia să fie prea aspru cu el însuși. La urma urmei, ceva bun tot făcuse!

Nu era sătul de sânge și moarte? Zdrobise atât de multe vieți, încât ar fi putut acoperi întreaga suprafață a acelei pajiști cu cadavre.

Se așeză jos, smulse un fir de iarbă și începu să fluiere, cum făcea uneori când nu știa pe ce drum s-o apuce. Aerul era încărcat de mirosul intens al fânului. Lancia trase adânc aer în piept, de parcă parfumul acela ar fi purtat în el promisiunea unei noi vieți.

Și, într-un anumit fel, se gândi, era chiar așa.

Privi valea de sub el, și inima îi săltă în piept de emoție. De când nu mai contemplase pajiști și păduri, căpițe de fân sau animale la păscut? Lancia nu-și amintea, dar își spuse că, dacă avea puțină răbdare și liniște, ar fi putut să se obișnuiască.

Îmbătrânea, asta, cel puțin, era clar. Cât timp trupul său ar mai fi rezistat la viața aceea de privațiuni și bătălii? Asta cu siguranță nu-i lipsea. Doar gândul că poate dormi într-un pat, cu lenjerie

curată și o femeie frumoasă cum e Capuana alături, îl făcea fericit.

Și chiar dacă știa că n-o merită, dorea extraordinar de mult să încerce. Se putea să facă multe greșeli, dar avea încredere în bunătatea Capuanei și în sentimentul acela de compasiune care o făcuse să-l accepte lângă ea.

— *Messer* Upezzinghi? se auzi o voce.

Lancia sări în picioare și se întoarse imediat, ducându-și instinctiv mâna la spadă. Văzu însă că îl strigase un paj îmbrăcat cu livreaua Capuanei da Panico. Era călare pe un murg cu coama lucioasă.

— Doamna mea vă cere să vă întoarceți.

— S-a întâmplat ceva grav? întrebă Lancia, care se blestema că se pierduse în stupidele sale elucubrații, uitând de siguranța femeii pe care o iubea.

Pajul zâmbi amuzat. O făcu într-o manieră aproape imperceptibilă.

— Nici vorbă, răspunse. Vă cere doar prezența.

Lancia se simți un idiot. Se gândi că, dacă ar fi rămas acolo, asta avea să se mai întâmple de multe ori în lunile următoare. Așa că nu se supără.

— Deci e bine să n-o fac să aștepte, spuse.

Și spunând asta se urcă pe cal și, fără să mai aștepte pajul, o porni în galop traversând pajiștea și luând-o apoi pe drumul care ducea la castel.

În scurt timp îi apăru în față turnul care domina valea. Acolo, pe metereze își văzu doamna: cu părul lung fluturând în vânt și într-o rochie ușoară, deschisă la culoare. Părea o fecioară războinică. Și îl aștepta pe el.

67

Viziuni

Giotto plecase și el, lăsându-l tot mai izolat. Singura companie care nu-i lipsea era cea a

dușmanilor, a fantomelor și a creaturilor care-i populau coșmarurile.

Se gândea de ceva vreme la o viziune mult mai detaliată a Infernului.

Poate pornind de la ceea ce văzuse în război și de la lectura obsesivă a unor codice bogat miniate, pe care reușise să și le procure datorită prieteniei cu *messer* Cavalcanti. Erau niște codice de o frumusețe ambiguă: splendide de citit și de privit, grație minunatelor miniaturi, dar și teribile, pentru că aceleași imagini purtau, în enorma letrină, reprezentări ale unor ființe monstruoase și înspăimântătoare.

De altfel, de mult timp se dedica unui gen special de povești care aveau legătură cu lumea de apoi. Nu-i ocupa mintea numai cartea a șasea din *Eneida,* dar și alte opere, ca *Visio Tnugdali*[19], din care avea un exemplar.

Aici Infernul era împărțit în două: partea superioară se compunea dintr-o serie de locuri de dimensiuni extraordinare, precum văi abrupte și foarte adânci, un munte înalt și sălbatic, un lac ce părea să nu se mai termine și un palat, prea puțin spus monumental. Partea inferioară se deschidea sub un hău oribil, o prăpastie în fundul căreia stătea prințul tenebrelor, Lucifer, îngerul căzut.

Tnugdal era un cavaler irlandez, de origine nobilă, care disprețuia Biserica. Pierzându-și cunoștința, în timpul unui banchet, cade într-un somn mortal de trei zile și trei nopți, în timpul căruia face o călătorie de purificare printre chinurile sufletelor aruncate în Infern și fericirea celor destinate Paradisului.

În momentul precis în care sufletul său iese din corp, un grup de demoni îl asaltează, amenințându-l cu osânda eternă, dar Dumnezeu, impresionat, îi trimite cavalerului un minunat înger să-i fie călăuză. Urmându-l, sufletul lui Tnugdal ajunge să rătăcească, până când îngerul îi arată o grotă plină de cărbuni aprinși în care sunt aruncați asasinii.

După aceea urmează văile negre ale linguşitorilor, avarilor, hoţilor, mâncăilor şi risipitorilor. De acolo ajunge, în sfârşit, într-un cuptor urât mirositor şi incandescent.

Şi aici Tnugdal îl găseşte pe Lucifer, negru ca un corb, dar cu trăsături umane, deşi uriaş şi monstruos, având multe braţe şi mâini cu douăzeci de degete fiecare, cu unghii lungi şi ascuţite, iar la picioare cu gheare teribile.

Chipul i se lungeşte într-un clonţ coroiat, în timp ce, cu coada acoperită de ţepi zdraveni, îşi torturează victimele.

Lucifer stă întins pe un grătar incandescent, pus pe nişte cărbuni arzând, prins de braţe şi de picioare cu lanţuri şi cuie, astfel încât se răsuceşte într-o continuă şi disperată încercare de a scăpa de căldura infernală, întinzând mâinile spre sufletele păcătoşilor ca să le prindă şi să le strivească între degete, de parcă ar fi boabe de strugure.

Deşi studiase intens în ultimele luni şi aflase multe lucruri, Dante se simţi profund implicat în etapele acelei călătorii infernale, rămânând consternat, căci descrierea era atât de vie şi de teribilă, încât îţi tăia respiraţia.

Închise codicele. Se ridică şi coborî la parter, unde Gemma gătea ceva. Se îndreptă spre uşă şi ieşi. Avea nevoie de aer.

Lucifer îl privea de pe mozaic. Dante era fascinat de imaginea aceea.

Coppo di Marcovaldo[20] realizase o versiune cutremurătoare. Acum, când îl vedea mai bine, îşi aminti că şi printre schiţele lui Giotto, cu ceva timp în urmă, când prietenul său îi explicase felul în care se realizează un desen în cărbune, se afla ceva asemănător. Îngerul căzut era monstruos şi îl fixa, în timp ce, cu gura larg căscată, înghiţea un om. Dar ceea ce îl şoca mai tare erau cei doi şerpi care-i ieşeau din urechi, doritori şi ei de carne omenească, pentru că fiecare strivea în gura sa enormă câte un păcătos. Era o imagine cumplită,

care-l duse cu gândul la coșmarul avut pe câmpia de la Campaldino: lacul înghețat și monstrul uriaș care ieșea din el, cu trei guri dornice să stingă tot atâtea vieți.

Nu reușea să plece de acolo. Mozaicul acela îl tulbura și îl ducea cu gândul la lecturile sale: la viziunea lui Tnugdal și la prințul demonilor stând în fundul unei grote colosale ce reprezenta Infernul, pâlnia aceea înfricoșătoare unde trebuiau să se afle păcătoșii, care acum, în fața lui, se târau prin sânge și foc, în disperata încercare de a se salva de diabolicul banchet. În zadar. Și, văzând trupurile acelea torturate, îi veni în minte bătălia, urletele soldaților agonizând, tropotul cailor, zgomotul spadelor, loviturile surde al măciucilor în scuturi, țipetele disperate ale celor care erau pe punctul de a fi decapitați de paloșe.

Viziunile și gândurile acelea nu-l mai părăseau. Își șterse cu mâna fruntea acoperită de o sudoare rece.

Tremura. Dar nu din cauza bolii. Nu era pe punctul să aibă o criză, nu, nici vorbă, ceva îl chinuia stăruitor și îl persecuta, o durere neștiută îi ocupa mintea și avea să o facă întotdeauna. I se părea că are o spadă înfiptă în piept și că cineva continua să i-o răsucească în rană, de parcă nu ar fi vrut să-l lase să uite că nu va mai avea niciodată liniște.

Se simțea înfrânt. Și cea care-l învinsese era Florența. Lăsând la o parte ceea ce urma să se întâmple. Ce importanță avea că Giano della Bella avea planuri mari pentru popor? Ce credea Guido că poate face? Chiar dacă ar fi reușit, dacă ar fi elaborat într-adevăr un plan în stare să-i aducă la putere pe noii îmbogățiți, pentru a da la o parte vechea nobilime florentină, ce ar fi rezolvat? Ar fi reușit să înlocuiască o minoritate lacomă și nemiloasă cu o nouă clasă de oameni tot atât de înfometați de putere și de bani.

Iar Corso Donati și Filippo degli Adimari ar fi stat să se uite, după părerea lor? Și Vieri ce ar fi făcut? Cu siguranță n-ar fi acceptat supus acea stare de lucruri. Sau dacă ar fi făcut-o, lucru pe care Dante nu-l credea posibil, ar fi avut grijă Carbone să iște un război. Sau poate cei din familia Cerchi, mai atenți, mai bogați, dar mai puțin nobili, ar fi acceptat ideea?

Privindu-i pe Lucifer și pe păcătoșii care încercau să scape de acea teribilă Judecată de Apoi, Dante avu senzația că viitorul ce-i aștepta pe florentini era cel care se afla în fața ochilor săi în momentul acela.

68

Explicația

Gemma îl privea cu ochii roșii de plâns.

Dante știa de ce, și nu putea să nu-i dea dreptate. Nu știa însă cum să facă pentru a schimba lucrurile. Era prea dureros. Nu avu timp nici măcar să ajungă la prima treaptă a scării, ca să meargă la etaj, că ea i se propti înainte, împiedicându-l.

— Acum o să vorbiți cu mine. Chiar dacă va trebui să vă scot cuvintele cu cleștele din gură!

Era furioasă. Ochii îi scânteiau.

— Ce pot să vă spun?

— Orice, dar nu tăceți. Vorbiți!

— Despre ce?

— Despre cum de-ați devenit o fantomă.

— Credeți-mă, e mai bine să nu vă spun.

— N-o să vă las să urcați până când n-o să-mi spuneți ce vă frământă.

— Vreți cu adevărat să știți, Gemma?

Pusese întrebarea pe un ton dur.

Ea îl privi fix și pentru prima oară simți că îi e frică. Chiar dacă doar pentru o clipă, o umbră îi trecu prin ochi.

Dante oftă. Apoi păru să se cufunde într-o vale a durerii.

— Primul atac a rupt în două linia noastră. Erau doisprezece, dar păreau o sută. Mi-am văzut tovarășii străpunși de lănci, azvârliți din șa, aruncați pe câmpie ca niște proiectile de carne. Oamenii ăia înaintau pe caii lor ca o navă de război, pătrunzând în armata noastră și lăsând o dâră de moarte în urma lor!

— Dante…

— Sunteți sigură că vreți să știți? întrebă, sprijinindu-se de masă.

Se clătina. A-și aduce aminte însemna a retrăi oroarea. Încă o dată.

— Oamenii, Gemma, oamenii… guelfi și ghibelini, n-are importanță, erau cufundați într-un râu de sânge. Până la ochi. Și dacă îndrăzneau să se ridice, arbaletrierii îi omorau, pentru că erau deja încercuiți. A fost un masacru. Oriunde îți întorceai privirea, vedeai trupuri sfârtecate.

Ezită. Se aplecă puțin. Simțea cum i se strânge stomacul. Își dădu seama că plânge.

— Nu puteam face nimic, înțelegeți? Auzeam toate urletele acelea, oceanul acela de durere mă îneca și nu știam cum să fac să se termine totul!

Voi habar n-aveți până unde poate ajunge ferocitatea umană: burți spintecate, piramide de capete tăiate, cadavrele prădate de ceea ce aveau, brațe și picioare formând piramide de moarte.

Gemma îl asculta răvășită. Brusc nu mai avea cuvinte. Îl privea năucită.

Voise să știe, iar el îi dăduse ascultare.

Lui Dante i se părea că ridică o greutate insuportabilă, atât de colosală, încât putea să-l doboare la pământ într-o clipă. Dar confesiunea aceea îi elibera sufletul. Și puțin câte puțin, oroare după oroare, i se părea că devine mai ușor.

— Nu știu să spun ce-l face pe om să ajungă la atât de mult. Nu reușesc să explic ce forță îl împinge să-și extermine semenii. Dar eu am văzut

Infernul, Gemma. Și nu cred că voi reuși vreodată să-l uit. Iar asta face din mine o fantomă, aveți dreptate. Și aș vrea mult, mult de tot să fiu un soț mai bun, să reușesc măcar să vă ating, dar problema e că, după Campaldino, eu nu mai sunt același, înțelegeți? Trupul meu nu reușește să simtă iubirea, afecțiunea, tandrețea. Le refuză pentru că memoria îmi aduce ce am văzut pe câmpia aceea acoperită de sânge, de cadavre, fecale și viscere.

Gemma își duse mâinile la gură Avea ochii roșii, lacrimile îi curgeau acum șuvoi. Dante simțea cum i se frânge vocea din cauza emoției care-i prinsese gâtul și care acum părea să se topească puțin câte puțin.

Cât timp așteptase să o facă! Mai mult de un an. Dar acum, când nu mai avea pe nimeni, acum, când Beatrice era moartă, când Giotto plecase, îndepărtându-se definitiv de el, cine-i mai rămânea? Cine?

Gemma.

Și atunci nu era ea cea care merita, mai mult decât oricine, o explicație?

Poate chiar și sentința de condamnare la o viață plină de durere. Pentru că el știa că nu se poate vindeca. Nu de Campaldino.

Ea îl îmbrățișă, iar el, pentru prima oară, după mult timp, o lăsă.

Lacrimile ei se amestecară cu ale lui.

— Aveți dreptate, dragostea mea, eu nu știu ce vi s-a întâmplat. Și nu pot nici măcar să-mi imaginez. Iar cuvintele mele nu vor fi niciodată suficiente pentru a vă alina durerea. Și nici gesturile mele. Sunt conștientă de asta. Dar cum v-am spus deja, n-o să încetez să vă iubesc din cauza asta!

— Gemma… murmură Dante, copleșit de atâta noblețe sufletească.

— Trăim timpuri teribile, continuă ea, timpuri în care prietenii de azi sunt dușmanii de mâine, iar cei pe care îi numim frați ar putea să ne omoare pe

la spate, când ne așteptăm mai puțin. Nu puteți avea încredere în nimeni, dar în mine, cel puțin în mine, trebuie. Sau nu va mai rămâne nimic din noi.

Știu ce ați făcut și am văzut cât de mult v-a costat: să ucideți, să luptați, să înfruntați facțiunile, să țineți din punct de vedere politic cu una din părți, să fiți șantajat și amenințat!

Dante se uită la ea uimit. Cum putea să știe atât de amănunțit ce i se întâmplase? Cu cine vorbise?

— Credeți că nu știu? Sunt fiica lui Manetto Donati. Cunosc bine anumite intrigi ale familiei mele. Corso e un nebun însetat de sânge. Nimic n-o să-l oprească. E inteligent, valoros, dar aviditatea îl macină, dorința de putere îi conduce acțiunile. Am văzut ce pot face oameni ca Filippo și Boccaccio Adimari, aliații lui! Sunt gunoiul omenirii! Dar trăim în acest timp și într-un fel sau altul trebuie să supraviețuim. Acum înțeleg de ce vă ocupați atât de mult de lectură și de poezie, Dante. E felul vostru de a ajunge în ziua de mâine, și dacă înainte sufeream din cauza asta, acum înțeleg că e cel mai bun lucru pentru voi, și mă bucur, pentru că atunci când sunteți în lumea aceea e ca și cum ați găsi cheia pentru a o interpreta pe aceasta. Dar nu vă închideți în voi, nu mă evitați, nu e drept. Să înfruntăm împreună tot ce ne este dat și lăsați-mă să fiu o soție bună. Am fost la țară cu Lapa. Și am cunoscut o altfel de viață, cu muncă manuală, obligații și greutăți cotidiene. M-am cufundat în ele, încercând zadarnic să nu mă gândesc la faptul că s-ar putea să nu vă mai întoarceți. Nu știam ce să fac, cum să devin utilă, și acolo am găsit un mod de a-mi petrece timpul. Dar tot ce am făcut trebuia să mă aducă din nou aici. Și chiar dacă m-am gândit de o mie de ori că o perioadă la Fiesole ar putea să fie de ajutor vieții noastre, îmi dau seama că aici, la Florența, ar trebui să învățăm să mergem înainte.

— O, Gemma!

— Și de aceea vă spun acum că n-o să accept niciodată să stau departe de voi, atunci când ne aflăm sub același acoperiș. Cel puțin, atâta timp cât soarta ne va permite să fim aproape, nu va mai fi o zi măcar în care să accept să vă văd așa cum ați fost în ultimul an. Îmi dau acum seama că am greșit și că ar fi trebuit să stăruiesc mai mult.

Și spunând asta, îl ajută să se așeze.

Dante o privi. Simțea o ușurare pe care n-o mai încercase de multă vreme.

Poate Gemma avea dreptate, poate el trebuia doar să dea o a doua șansă iubirii lor. Ea, cu siguranță, o merita. Și atunci o îmbrățișă. Și fu mai puțin greu decât se aștepta. Îi lipi capul de pieptul lui și o mângâie ușor pe păr.

Rămaseră unul în brațele celuilalt.

EPILOG

REBELIUNEA

(IARNA 1292−1293)

69

Vânt de revoltă

Piața era plină de lume.

Giano chema poporul să se ridice. Pumnii ridicați în aer, strigătele de bucurie care îi sărbătoreau triumful. Devenise un tribun al celor umili, se gândi Dante, care simțea în cuvintele lui Giano un vânt de revoltă.

— Vai de cei puternici și de nobilii acestui oraș care i-au oprimat pe oamenii simpli și umili din Florența! Închiși în turnurile lor, își imaginează că pot face tot ce vor în defavoarea celorlalți. Campaldino nu ne-a învățat nimic! În loc să avem guelfi împotriva ghibelinilor, astăzi nobilii acționează împotriva poporului, iar asta nu se poate tolera multă vreme. Nemaivorbind de faptul că familiile, din rândul cărora au fost aleși de multe ori priorii, fără să se țină cont de lege, au făcut tot ce au putut s-o schimbe. Când prietenii sau rudelor lor s-au dovedit a fi necinstiți, aceleași familii s-au străduit să-i scape de pedeapsă, datorită influenței pe care o au. Și fără să mai ținem cont de banii pe care i-au sustras caselor Comunale, ori de câte ori a fost posibil, asuprind tot mai mult poporul care azi le urăște!

Dante îl privea pe Giano, care domina piața de pe un podium din lemn.

Felul în care vorbea, din spatele unui soi de amvon, vădea o pasiune și o hotărâre extraordinare. Elocința sa, intensă și eficace, mișca auditoriul care umplea Piața Priorilor.

Deși era unul dintre cei șase nou-numiți, se pusese probabil de acord cu ceilalți componenți ai colegiului, devenind purtătorul de cuvânt al întregului organ instituțional.

În piață se aflau reprezentați ai tuturor artelor și meseriilor. Nu lipseau nici nobilii care-i ascultau monologul cu furie și aversiune. Cine dracu' se credea Giano della Bella? Se credea cumva nevinovat, el, care era tot atât de nobil, dacă nu chiar mai mult decât ceilalți? Vieri, care de obicei era foarte precaut și atent, pufnea vizibil deranjat. Carbone era negru de supărare. Iar când sosise Corso Donati, atmosfera devenise încărcată și orice murmur de aprobare la cuvintele lui Giano încetase, ca un foc de tabără care se stinge încetul cu încetul.

Corso adusese cu el niște oameni înarmați. Nu făcuse nimic, se rezumase la a arăta că are la dispoziție oameni gata de orice. Dante îl zărise pe fratele său, și apoi pe Filippo degli Adimari, călare ca de obicei pe un cal cu harnașamentul de argint. Arogant și teribil, îi privea pe meșteșugari ca și cum ar fi fost o adunătură de coate-goale. În ciuda oamenilor înarmați, în ciuda nobililor încruntați și plini de ei, Giano continuă. Nu arăta nici o ezitare, dimpotrivă, părea să fi așteptat momentul acela de mult timp.

— Din acest motiv, de acord cu ceilalți cinci priori ai Florenței, vă anunț următoarele: de acum înainte orașul va avea un gonfalonier de justiție, pe care l-am numit în persoana lui Baldo Ruffoli pentru cartierul Porta Duomo, și căruia îi vor fi dați prin lege o mie de soldați, iar după el, celui care-i va urma. Soldații vor purta crucea roșie pe fundal alb, asemenea însemnelor care-i vor fi atribuite, iar el va avea puterea de a face să fie respectate legile, în special de către mai-marii orașului, care în acești ani le-au încălcat de câte ori au putut. Și nu numai ei vor putea fi numiți „mai-mari", ci și cei care vor putea să demonstreze că au avut chiar și un singur cavaler în familie!

Cuvintele acelea păreau sculptate în fier. Deci aceea era revolta față de ordinea constituită care-i fusese anunțată cu câtva timp înainte, mai întâi de

Guido Cavalcanti, care cine știe unde era acum. Cu siguranță se amuza de toate astea, din înălțimea casei sale turn care domina Florența.

Corso Donati scuipă pe jos, ca să dea de înțeles ce gândea despre prevederile acelea. Cine-l cunoștea era sigur că vorbele lui Giano della Bella sunau ca o declarație de război în urechile unuia ca el.

Florența avea să fie aruncată într-o vâltoare de ură. Dante știa asta. Nu era suficientă cearta dintre Cerchi și Donati, dar iată că familiile bogate, fără origine nobilă, deveneau noile pretendente la putere și la dominația asupra orașului, și, deși Dante știa deja despre alegerea aceea, fu totuși uimit. Pentru că niciodată până atunci noii îmbogățiți nu reușiseră să obțină atât de mult și, chiar dacă Giano și ceilalți priori încercau să acționeze cât mai bine, în felul acela li s-ar fi deschis pur și simplu ușa celor care se îmbogățiseră de puțină vreme și nu știau nimic despre cum se guvernează sau administrează orașul.

Li se încredința o putere imensă celor care erau doar ceva mai mult decât niște țărani. Și Florența era condamnată la un război care nu se va sfârși niciodată.

Ceea ce se anunțase era doar primul pas. La început se mărea cercul celor care se puteau numi „mai-mari“, și apoi urma să li se interzică celor foarte bogați să ocupe funcții publice. Acela era ultimul plan al lui Giano della Bella, exact așa cum prezisese Guido.

Și chiar dacă funcția sa de prior nu ar fi durat mai mult de două luni, el ar fi avut, cu siguranță, grijă să facă alianțe suficiente pentru a exercita un control indirect asupra Prioratului breslei Artelor. În felul acesta, ar fi putut continua să consolideze o linie politică precisă, similară cu a celor care îl precedaseră. Având, evident, drept scop ultim favorizarea unei categorii de putere diferite. Dar

jocul său, în aparență mai nobil, se rezolva în cele din urmă creând un gol în guvernare, care ar fi ajuns să fie acoperit de alți oameni, tot atât de dispuși la orice.

Dante îl privi pe Vieri și i se păru că vede o oglindă. Căci expresia pe care o citea pe chipul său era aceeași pe care o avea probabil și el: o senzație de dezamăgire și dezgust. Nu în felul acesta se putea rezolva situația. Nu oricine era în stare să exercite nobila artă a unei bune guvernări, dimpotrivă, nu era nimic rău în faptul că aceasta era apanajul unui număr limitat de nobili. Nu toți puteau controla cu totul subtila alchimie a compromisului și a diplomației, așa cum nu oricui îi putea fi încredințat privilegiul de a adopta hotărâri în interesul colectivității.

Doreau să-i ajute pe noii îmbogățiți? Ei bine, atunci de ce să nu sprijine și să nu promoveze activitatea financiară a băncilor, a împrumuturilor, a constituirii de filiale? Și, în general, a comerțului și a meseriilor? Nu amplificând cercul posibililor titulari la putere se va avea o administrație mai bună.

Clătină din cap. I se păru că fusese refuzat. Nu pentru că originea sa îi garanta drepturile mai-marilor, ci deoarece considera că a șterge o lume cu reguli solide și sigure, în avantajul unei noi clase, mai numeroasă, dar nu mai puțin arogantă decât cea precedentă, reprezenta o mare ipocrizie. Chiar dacă era prezentată ca revoltă și schimbare. Nu era așa. Înlocuirea clasei aflate la putere nu însemna eliminarea luptelor care se purtaseră în numele acelei puteri.

Și toate astea ar fi făcut ca Florența să cadă într-o nesiguranță și mai mare. Faptul că noblețea era un soi de certificat cumpărat cu propria muncă și avere, și nu prin demnitatea nașterii sau cu propriul sânge în bătălie, dezonora generații de-a rândul.

Iată de ce, în timp ce Giano della Bella repeta propunerile și linia politică adoptate de priori, Dante plecă din piață, îndreptându-se spre casă, dezamăgit și umilit, incapabil să înțeleagă importanță unei schimbări care îi dădea impresia unei lovituri de Stat.

Și în ciuda cuvintelor îndurerate și a dorinței de a pedepsi imoralitatea politică, Giano della Bella îi apăru în cele din urmă ca un uzurpator care, împopoțonându-se cu titlul de protector al poporului, se îndrepta de fapt spre o fază politică care l-ar fi făcut să devină tiranul orașului. Avea dreptate Guido: venise vremea de răsturnat ierarhii și ordine.

Totuși, nu era deloc sigur că o asemenea nerușinată manevră politică reprezenta ceva bun. Cu cât se gândea mai mult, cu atât se convingea că ar fi dus, în schimb, la iscarea de noi scindări, tensiuni, lupte.

70

Către Fiesole

Gemma plecase cu o zi înainte împreună cu Lapa. El, în dimineața aceasta.

După ce Giano della Bella tunase în piață împotriva mai-marilor, se hotărâseră să petreacă vreo câteva săptămâni departe de Florența. Nu aveau intenția să părăsească orașul, ci doar să regăsească echilibrul necesar pentru a face față zilelor ce veneau.

Dante intră în grajd. O înșeuase deja pe Nemesis și, mai hotărât ca niciodată să plece, o scoase afară. Sări în șa și dădu pinteni.

În curând ajunse la poarta orașului și ieși. Drumul mărginea acum câmpuri maronii, acoperite de bruma primelor ore ale dimineții. În timp ce Nemesis galopa nestăpânită și plină de curaj, cu coama fluturându-i în vânt, Dante privea

vârfurile chiparoșilor, aplecându-se sub adierea iernii care se pregătea să vină, și soarele de argint care-și întindea razele împodobind cu opal câmpia toscană. Poate mai exista încă speranță, își spuse, în timp ce alerga pe drumul care ducea spre dealurile din Fiesole. Poate întoarcerea la rădăcini, la pământ, la munca și la magia ritmurilor străvechi ar fi potolit tumultul care sălășluia în sufletul său neliniștit.

La urma urmei, nu erau oare cei din familia Alighieri urmașii lui Cacciaguida degli Elisei, nobilul cavaler cruciat? Deci cum puteau oamenii aceia din piețe să hotărască pentru el? Ei, care nu aveau o origine nobilă, care nu făceau parte nici măcar din plebe, deci nu erau nici cai, nici măgari, dimpotrivă, din cauza câștigurilor din comerț acumulau atât defectele și aroganța celor care erau nobili cu-adevărat, cât și mizeria săracilor și gusturile lor grosolane și ticăloase, iar din mlaștina aceea de sentimente și aspirații pretindeau acum să se ridice la rangul de oameni care guvernează!

Sătul de așteptările acelea inexplicabile, de dorința continuă de putere și de aviditate, care le aducea avantaje doar lor și niciodată colectivității, Dante se simți un Lucius Cincinnatus care se retrăgea pe dealuri pentru a se apăra pe sine însuși și pe cei pe care-i iubea de nebunia care se răspândea ca ciuma. Voia să fie singur și să înțeleagă pentru ce merita să lupte de-acum înainte. Și pentru a regăsi o dimensiune onestă și sinceră a vieții, departe, cel puțin pentru o clipă, de hărmălaia luptei pentru putere și de avantajul strălucitor al unei perspective neimportante.

Călări fără oprire. Deschise larg brațele și se lăsă în bătaia vântului care sufla puternic pe coastele dealului.

Își promise lui însuși că își va dedica viața pentru ceva mai important și mai nobil decât calculul și compromisul, că nu va uita frumusețea orbitoare a Beatricei și sufletul mare al Gemmei,

că nu le va trăda în numele ranchiunei. Nu va renunța la artă și la iubire pentru viața publică și pentru o mână de facțiuni care visau doar să facă praf orașul acela pe care el, în ciuda a tot, îl venera mai mult decât orice altceva.

Florența merita să fie glorificată, nu să fie înecată în sânge și ură, și deci, în timp ce câmpiile brune deveneau largi întinderi argiloase, acoperite de vii și măslini, iar bolta albastră îi răpea privirile, Dante jură că de acum încolo va trăi povestind, scriind despre adorația pentru femeile pe care le ținea în suflet și pentru orașul căruia îi consacrase viața însăși.

Ajuns pe un platou, trase de hățuri, oprind-o pe Nemesis. Coborî din șa și-și duse iapa la o fântână cu ciutură. Privi înainte. Văzu Florența în lumina invernală, o zări de departe mândră și princiară, plină de turnuri, minunată asemenea celei mai frumoase dintre iubite, înconjurată de pământuri brune și încoronată de coline.

Trase adânc aer în piept și își înecă privirea în frumusețea aceea.

Nota autorului

Când, împreună cu Raffaello Avanzini, am reflectat la cum ar fi trebuit redată figura lui Dante Alighieri, mi-a fost imediat limpede că va fi deosebit de important să găsesc o idee narativă originală, o perspectivă care să-mi permită să povestesc despre un Dante Alighieri complet inedit. În urma studiilor făcute în acești ani, mi s-a părut că s-ar fi putut foarte bine să povestesc despre tânărul Dante, despre care s-a vorbit puțin în lucrările științifice, și încă și mai puțin în romane. În plus, doream să explorez o latură aventuroasă a marelui poet al Istoriei. Cu atât mai mult, cu cât, din lectura operei *Cronica delle cose occorenti ne' tempi suoi*[21] de Dino Compagni și din *Nuova Cronica* de Giovanni Villani, ieșea la iveală toată cruzimea sălbatică a Evului Mediu florentin, sfâșiat de luptele dintre guelfi și ghibelini.

În centrul romanului urma să se afle bătălia de la Campaldino, de o mare importanță în viața lui Dante, feditor în prima linie, care odată întors acasă a fost bântuit de coșmaruri, o consecință a acestei sângeroase bătălii. De altfel, nu poți să nu observi ce loc important au ocupat viziunile apocaliptice ale acestui conflict în scrierea *Divinei Comedii.*

Apoi, o discuție cu profesorul Fabrizio Fornari – în timpul unei cine extraordinare la Caffè Pedrocchi din Padova – mi-a confirmat că bătălia de la Campaldino a fost evenimentul central al Evului Mediu italian și un fapt istoric care merită să fie povestit într-o notă îndrăzneață, devenind astfel nucleul central al unui roman despre marele poet.

O altă idee importantă exista în *La vita nuova*, operă de tinerețe a lui Dante, cea în care vorbește despre iubirea lui pentru Beatrice, despre femeia-

înger, abecedarul Dulcelui Stil Nou, un text conținând câteva accente autobiografice, pe care aș fi putut apoi să le îmbin cu ceea ce rezulta din lectura operei *Trattatello in laude di Dante* a lui Giovanni Boccaccio.

Îmi era clar că, ajuns aici, trebuia să recitesc de la cap la coadă *Comedia*, pentru a prinde tonul și a găsi sugestiile literare care urmau să reprezinte constelația ideală de privit, așa cum face un naufragiat pe marea în furtună a încercării mele. Nu m-am ocupat cu învățarea pe de rost a diferitelor pasaje, m-am bucurat să mă cufund în frumusețe și să încerc să țin cu mine câteva scântei. Într-un anumit sens, singura posibilitate pe care o aveam de a ieși cu bine din acest demers era să concep un roman istoric și de aventuri despre cel mai uluitor poet războinic care a existat vreodată. Da, pentru că dincolo de măreția absolută, Dante despre care încerc să povestesc nu e decât un tânăr, fiu al micii nobilimi, care vrea să-și găsească un loc în Florența divizată între familiile Cerchi și Donati. Și, pentru a-și găsi un loc în societate și un rol, a înfruntat bătălia de la Campaldino ca pe un ritual de supraviețuire și de schimbare a statutului în societate. Dante nu va mai fi același după Campaldino, și nu putea fi altfel, din moment ce aceea a fost una dintre cele mai sângeroase bătălii din Evul Mediu.

La toate astea se adaugă prietenia cu Giotto, pictorul genial, cel care a schimbat paradigmele picturii. Nu există mărturii ale prieteniei dintre cei doi, dar nu dispunem nici de dovezi care să o nege. Există deci suficient material pentru ficțiune, sau, mai bine spus, pentru o ipoteză verosimilă. La urma urmei, Dante și Giotto au trăit amândoi la Florența, în aceeași perioadă, cel puțin până în 1290. Știm cu siguranță că amândoi au fost promotorii unei autentice revoluții în pictură și în literatură. Deci, dată fiind măreția care îi caracterizează, ocazia de a-i vedea împreună pe

scenă era prea ispititoare ca să o las să scape. Cum am făcut înainte cu alte perechi de personaje (Cosimo de' Medici și Filippo Brunelleschi, Lorenzo Magnificul și Leonardo da Vinci, Maria de' Medici și Peter Paul Rubens), și în acest caz i-am alăturat protagonistului un artist ca Giotto.

Fără a mai ține cont de faptul că istoricii de artă recunosc aproape unanim că Dante a avut noțiuni nu tocmai insignifiante de tehnică a picturii.

În ceea ce privește opera lui Giotto, citez printre sursele consultate:

Maurizia Tazartes (ed. Îngr.), *Giotto*, Milano, 2004; Giuliano Pisani, *I volti segreti di Giotto. Le rivelazioni della cappella degli Scrovegni*, Milano, 2008; Angelo Tartuferi, *I giotteschi*, Florența, 2011; Alessandro Tomei, *Giotto. La pittura*, Florența, 2017; Roger Fry, *Giotto*, Milano, 2020.

Ca să nu fie nici un echivoc, vreau să subliniez că m-a ghidat în cercetările mele opera unuia dintre cei mai importanți dantologi din toate timpurile, niciodată suficient onorat, Marco Santagata, căruia mi-am permis să-i dedic acest roman. Citez în continuare câteva din cele mai importante opere ale sale, pe care le-am studiat cu multă atenție: *Dante, il romanzo della sua vita*, Milano 2017; *Il racconto della Commedia: guida al poema di Dante*, Milano, 2017; *Il poeta innamorato. Su Dante, Petrarca e la poesia amorosa medievale*; Parma, 2017; *Guida all' Inferno*, Milano, 2013.

În plus, voiam să povestesc ceea ce se afla „în jurul" *Comediei*. Nu sunt eseist sau critic literar, nu am o abordare științifică a problemei și, drept să spun, mă simt ușurat că e așa, pentru că sunt multe persoane mai pregătite decât mine care i s-au dedicat deja. Totuși, romanul oferă un punct de pornire pentru a medita, cu ajutorul invenției și al verosimilului, asupra fragilității unui bărbat pus în fața celui mai sângeros conflict al vremii sale.

Ar fi ciudat să credem că bătălia de la Campaldino nu a avut consecințe profunde în sufletul și mintea marelui Poet. Și ar fi la fel de ciudat să considerăm că lectura călătoriei în Infern, din a șasea carte a *Eneidei* lui Vergiliu, din *Visio Pauli*, din *Visio Tnugdali* – opere care circulau în perioada medievală și la care Dante avea cu siguranță acces – nu au reprezentat germeni importanți pentru geneza celui mai mare poem al tuturor timpurilor. În această privință, am făcut o cercetare a conținutului operelor sale și am propus ipoteza că asupra tânărului Dante au avut o oarecare influență anumite sugestii care – alături de noțiunile sale despre pictură și iubirea pentru opere ca *Judecata de Apoi* de Coppo di Marcovaldo din „frumosul San Giovanni“ – ar putea să reprezinte un precedent sau poate doar o scânteie de inspirație pentru structura *Infernului* din *Comedie*. Apropo de asta, în afară de o lectură atentă a *Eneidei*, vă sfătuiesc să aprofundați și alte texte din literatura călătoriei în Infern, ca de exemplu Alberto Magnani (ed. Îngr.), *Il cavaliere irlandese all'Inferno*, Palermo, 1996; Alison Morgan, *Dante e l'aldilà medievale*, Roma, 2012; Giovanni Orlandi și Rossana E. Guglielmetti (ed. Îngr.) *Navigatio sancti Brendani*, Florența, 2018; Pasquale Villari, *Antiche leggende e tradizioni che illustrano la Divina Commedia*, Torino, 2020.

Viziunea romancierului, care împletește istoria cu aventura, mi-a permis anumite licențe. În primul rând, aceea că Dante a participat la bătălia de la Laterina. Nu există informații în această privință, așa că putem să considerăm capitolele acelea drept o plăsmuire narativă, dar nu avem nici argumente care să ateste cu siguranță contrariul și, din moment ce acel conflict n-a avut loc niciodată, mi s-a părut o îndrăzneală pe care puteam să mi-o permit, și care ar fi contribuit la întregirea figurii de poet războinic cum trebuia să fie Dante „al meu“. Cu atât mai mult cu cât cercetători cu

autoritate – ca Marco Santagata – au subliniat cum experiența militară a lui Dante s-a întins pe toată durata luptelor aretino-pisane, ceea ce ar însemna că, de la Poggio Santa Cecilia până la Campaldino, marele poet ar fi luat parte la toate campaniile.

Și în privința faptului că Dante ar fi fost bolnav de epilepsie o să-l citez pe Marco Santagata. Marele dantolog și autor furnizează în opera sa multe dovezi ale acestei boli. Aveam deci un personaj minunat și despre care se povestise prea puțin: un poet, cavaler, reîntors acasă din război, epileptic, îndrăgostit de dragoste. Există un personaj mai fascinant și mai aventuros decât acesta? Eu cred că nu.

În plus, aveam tot restul: unele dintre cele mai fantastice figuri istorice pe care un romancier și le poate dori.

Jocul dintre ficțiune și realitate a apărut din nou în ceea ce privește câteva dintre ele. Dacă pentru contele Ugolino della Gherardesca m-am limitat la faptele pe care le cunoaștem cu toții, am dorit să o scot din conul de umbră pe soția lui, Capuana da Panico, figură aproape necunoscută, dar de un farmec absolut. Despre ea nu vreau să spun mai mult pentru că, ajuns aici, cititorul va fi descoperit deja tot ce e de știut. Același lucru s-a întâmplat cu Buonconte da Montefeltro, un personaj care dintotdeauna a exercitat asupra mea o fascinație extraordinară. Și, printr-o invenție narativă, am încercat să dau un chip asasinului său, într-o manieră complet fantezistă, bineînțeles.

Cât despre comportamentul lui Buonconte, faptul că a fost un căpitan lipsit de scrupule și isteț, erou al bătăliei de la Pieve al Toppo, în stare să-și oblige atât de mult armata să mărșăluiască forțat, încât să parcurgă distanța dintre Laterina și Poppi în două zile, totul e adevărat. Ca și aproape tot ce i se întâmplă lui Buonconte în roman.

Dar să vorbim despre invenția cea mai mare: Filippo Argenti. Despre acest personaj vă invit să

citiți un interesant volum semnat de Michele Tortorici, *Due bugie di Dante*, Roma, 2018. În el autorul susține, și nu e cu siguranță singurul, dimpotrivă, aș zice că se află într-o foarte bună companie printre dantologi, că personajele lui Ciacco și Filippo Argenti n-au existat niciodată, deci sunt o pură invenție a lui Dante. Se presupune chiar, într-o manieră foarte serioasă, că între Dante și mulți comentatori cu autoritate ai *Comediei* – printre care fiul său Jacoppo, și chiar și Giovanni Boccaccio – ar fi existat un fel de conspirație a oneștilor, care au hotărât să ascundă în inexistentul Filippo Argenti un personaj real, pe care Dante ar fi vrut să se răzbune. Ei bine, nu voi fi eu cel care revelă această sugestivă și bine documentată teorie, dar, în ce mă privește, nu voiam să mă lipsesc de carisma infinită a unui personaj atât de memorabil, care în acest roman are o parte mică, dar importantă, cu secreta speranță că, dacă va exista o continuare, el să se poată întoarce.

În ceea ce privește bătălia de la Campaldino, recomand studierea monografiei semnate de Kelly DeVries și Niccolò Capponi, *La battaglia di Campaldino 1289. Dante, Firenze e la contesa tra Comuni*, Gorizia, 2019, care a fost puțin spus fundamentală. În general, în ceea ce privește tehnicile medievale de război, a se vedea Kelly DeVries & Robert Douglas Smith, *Medieval Military Technology*, Toronto, 2012; Kelly DeVries, *Infantry Warfare in the Early Fourteenth Century: Disciple, Tactics and Technology*, Woodbridge, 1996.

Cât despre tot ceea ce privește perioada medievală în general și figura lui Dante, ca și vremurile care îl au protagonist, sugerez următoarele lecturi: Eileen Power, *Vita nel Medioevo*, Torino, 1999; Jacques Le Goffe, *L'uomo medievale*, Bari, 2006; *Lo sterco del diavolo. Il denaro nel medioevo*, Bari, 2012; *Il Medioevo raccontato da Jacques Le Goffe*, Bari,

2015; Renato Bordone și Giuseppe Sergi, *Dieci secoli di Medioevo*, Torino, 2009: Franco Nembrini, *Dante, poeta del desiderio. Conversazioni sulla Divina Commedia*, vol. 1–3, Ravenna, 2011–2013; Erich Auerbach, *Studi su Dante, Milano, 2017; Pierre Antonetti, La vita quotidiana a Firenze ai tempi di Dante, Milano, 2017; Giorgio Inglese, Biografia di Dante. Una biografia possibile, Roma, 2018.*

În sfârșit, am înfruntat din nou *Comedia* cu ajutorul a două versiuni diferite comentate: cea îngrijită de Natalino Sapegno și cea a lui Umberto Bosco și Giovanni Reggio.

Padova, 1 aprilie 2021

[1] Bătălia care a avut loc lângă Benevento, în sudul Italiei, în 26 februarie 1266, între trupele guelfe ale lui Carol de Anjou și cele ghibeline ale lui Manfredi de Sicilia.

[2] „Nebunul“, în italiană.

[3] Aparținând orașului Arezzo.

[4] Orașul lui Lucifer; vezi *Divina Comedie*, *Infernul*, cântul XI, versul 65.

[5] Haină lungă fără mâneci.

[6] Manta scurtă cu glugă purtată în epoca medievală.

[7] În Evul Mediu, conducătorul unui oraș sau al unei regiuni.

[8] Ora 3 după-amiază, după orarul medieval (*il Mattutino*); în original *ora nona*, făcând parte din așa numitele ore canonice.

[9] „Lance“, în italiană.

[10] Expresie ce indica în Antichitate promontoriul de la intrarea în Strâmtoarea Gibraltar, locul în care se termina lumea cunoscută.

[11] Încăperea dintr-o mănăstire medievală în care se copiau manuscrisele.

[12] Arhitect și sculptor italian, cel care a proiectat catedrala din Florența.

[13] Traducere de C.D. Zeletin, în *Sonetul italian în Evul Mediu și Renaștere*, Editura Minerva, 1970, p. 54.

[14] Cavaler care făcea parte din armata orașelor medievale italiene ales, în general, dintre cetățenii de origine nobilă și având obligația de a lupta în prima linie.

[15] Ora 12.

[16] Harpon.

[17] Cartierul Porta San Piero din Florența.

[18] Albi li se spunea guelfilor moderați, iar Negri celor radicali.

[19] Scris de călugărul irlandez cunoscut cu numele de Marcus, este cel mai cunoscut text vizionar din secolul al XII-lea, tradus în scurtă vreme în multe limbi.

[20] Pictor florentin (1225−1276), autorul unui mozaic reprezentând Judecata de Apoi, aflat în Baptisteriul din Florența. Dante vorbește despre el în *Infernul*, XIX, 13-18.

[21] Tratat istoric, scris la începutul secolului XIV și rămas aproape necunoscut până în secolul XVIII, când a fost redescoperit și pus în valoare.

Table of Contents

PRIMA PARTE
NELINIȘTEA
(VARA ANULUI 1288)
1
Premoniția
2
Pieve al Toppo
3
Acasă
4
Flăcări și sânge
5
Corso Donati
6
Ugolino
7
Guido
8
Suferința Gemmei
9
Cuvinte
10
Tratative
11
Fantoma
12
Giotto
13
Semne
14
Carbone
15
Eroi personali
16
Să reziști…
17

… până la sfârșit
18
Vis și suferință
19
Tunetul
20
Ghibelinii
21
Spre Lucca
22
Vieri de’ Cerchi
PARTEA A DOUA
FRICA
(IARNA 1288–1289)
23
Montefeltro
24
Singurătate
25
Pregătiri
26
Înainte de bătălie
27
Bătălia
28
Temnița
29
Compiobbi
30
Ninsoarea
31
Monseniorul
32
Priorii
33
Neînțelegeri și intrigi
34
O idee importantă
35
Religia amintirilor

36
Frică ancestrală
37
Prietenii
38
Arpione
PARTEA A TREIA
FURIA
(PRIMĂVARA ANULUI 1289)
39
Carol II de Anjou
40
Onoare
41
Călirea
42
Strategii
43
Badia a Ripoli
44
Arezzo
45
Către Arezzo
46
Drumul spre Consuma
47
Legea surprizei
48
Așteptarea
49
Lângă castelul din Poppi
50
Necumpătări
51
Ferma
52
Câmpul de luptă
53
Paladinii
54

Până la ultima picătură de sânge
55
Promisiunea
56
Dante și Giotto
57
Ultima fugă
PARTEA A PATRA
ÎNTOARCEREA
(PRIMĂVARA ANULUI 1290)
58
Caprona
59
Aviditate
60
Ploaie și plâns
61
Supraviețuitorul
62
Argento
63
Măgarul din Porta
64
Idei și acțiuni
65
Soluția
66
Pe dealuri
67
Viziuni
68
Explicația
EPILOG
REBELIUNEA
(IARNA 1292−1293)
69
Vânt de revoltă
70
Către Fiesole
Nota autorului

Table of Contents

PRIMA PARTE 3
NELINIȘTEA 3
(VARA ANULUI 1288) 3
1 4
Premoniția 4
2 6
Pieve al Toppo 6
3 12
Acasă 12
4 15
Flăcări și sânge 15
5 19
Corso Donati 19
6 24
Ugolino 24
7 28
Guido 28
8 33
Suferința Gemmei 33
9 37
Cuvinte 37
10 39
Tratative 39
11 42
Fantoma 42
12 46
Giotto 46
13 51
Semne 51
14 53

Carbone 53
15 57
Eroi personali 57
16 61
Să reziști… 61
17 65
… până la sfârșit 65
18 69
Vis și suferință 69
19 71
Tunetul 71
20 74
Ghibelinii 74
21 77
Spre Lucca 78
22 81
Vieri de' Cerchi 81
PARTEA A DOUA 85
FRICA 85
(IARNA 1288–1289) 85
23 86
Montefeltro 86
24 90
Singurătate 90
25 94
Pregătiri 94
26 98
Înainte de bătălie 98
27 100
Bătălia 100
28 104
Temnița 104
29 107
Compiobbi 107

30 110
Ninsoarea 110
31 112
Monseniorul 112
32 115
Priorii 116
33 121
Neînțelegeri și intrigi 121
34 125
O idee importantă 125
35 127
Religia amintirilor 127
36 130
Frică ancestrală 130
37 133
Prietenii 133
38 138
Arpione 138
PARTEA A TREIA 141
FURIA 141
(PRIMĂVARA ANULUI 1289) 141
39 142
Carol II de Anjou 142
40 144
Onoare 144
41 150
Călirea 150
42 154
Strategii 154
43 158
Badia a Ripoli 158
44 163
Arezzo 163
45 166

Către Arezzo 166
46 170
Drumul spre Consuma 170
47 173
Legea surprizei 173
48 178
Așteptarea 178
49 181
Lângă castelul din Poppi 181
50 185
Necumpătări 185
51 189
Ferma 189
52 193
Câmpul de luptă 193
53 196
Paladinii 196
54 200
Până la ultima picătură de sânge 200
55 204
Promisiunea 204
56 207
Dante și Giotto 207
57 213
Ultima fugă 213
PARTEA A PATRA 216
ÎNTOARCEREA 216
(PRIMĂVARA ANULUI 1290) 216
58 217
Caprona 217
59 221
Aviditate 221
60 225
Ploaie și plâns 225

61 229
Supraviețuitorul 229
62 231
Argento 231
63 234
Măgarul din Porta 234
64 237
Idei și acțiuni 237
65 242
Soluția 242
66 247
Pe dealuri 247
67 250
Viziuni 250
68 254
Explicația 254
EPILOG 259
REBELIUNEA 259
(IARNA 1292−1293) 259
69 260
Vânt de revoltă 260
70 264
Către Fiesole 264
Nota autorului 267